

ÇANKAYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
KAMU HUKUKU ANABİLİMDALI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

FİRAR SUÇLARI

CENGİZ TOPAL

EYLÜL 2013

Tez Başlığı : **Firar Suçları**

Tezi Hazırlayan : **Cengiz TOPAL**

Sosyal Bilimler Enstitüsü Onayı:

Prof. Dr. Mehmet YAZICI
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdür Vekili

Bu tezin yüksek lisans derecesi elde etmek için gerekli koşulları sağladığını onaylarım.

Prof. Dr. Hamdi MOLLAMAHMUTOĞLU
Kamu Hukuk Anabilim Dalı Başkanı

Bu tez, tarafımdan incelenmiş olup Yüksek Lisans Tezi olarak uygun bulunmuştur.

Prof. Dr. Doğan SOYASLAN
Tez Danışman

Tez sınav Tarihi: 12/09/2013

Tez Jüri Üyeleri:

Prof. Dr. Doğan SOYASLAN

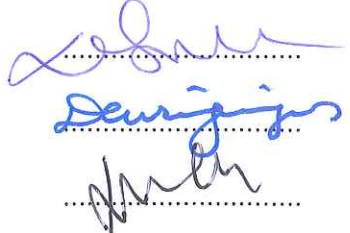
(Çankaya Üniv.)

Doç. Dr. Devrim GÜNGÖR

(Ankara Üniv.)

Yrd. Doç. Dr. Elvan KEÇELİOĞLU

(Çankaya Üniv.)

ÇANKAYA ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ'NE

Bu belge ile bu tezdeki bütün bilgilerin akademik kurallara ve etik davranış ilkelerine uygun olarak toplanıp sunulduğunu beyan ederim. Bu kural ve ilkelerin gereği olarak, tez çalışmamda bana ait olmayan tüm veri, düşünce ve sonuçları bilimsel etik kurallar gözeterek ifade ettiğimi ve kaynağını gösterdiğimi ayrıca beyan ederim.

Adı, Soyadı: Cengiz TOPAL

İmza:

Tarih: 12/09/2013

ÖZET

FİRAR SUÇLARI

TOPAL, Cengiz

Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kamu Hukuku Anabilim Dalı

Tez Yöneticisi: Prof. Dr. Doğan SOYASLAN

Eylül 2013,

174 ve xv sayfa

Bu çalışma firar suçlarını detaylı bir şekilde incelemektedir. Firar suçlarının tanımı ve unsurları, firar suçlarının sırf askeri suç olması ve faili bakımından özgü suç olması tartışılmıştır. Hangi asker kişilerin firar suçlarının faili olabileceği ve firar suçlarının ne zaman sona ereceği de bu çalışmada açıklanmaya çalışılan bazı hususlardandır.

Anahtar Kelimeler: Firar Suçları, Sırf Askeri Suç, Özgü Suç

ABSTRACT

DESERTION OFFENCES

TOPAL, Cengiz

Graduate School of Social Sciences, Department of Public Law

Supervisor: Prof. Dr. Doğan SOYASLAN

September 2013,
174 and xv page

This study analyses the desertion offences in detail. The description and elements of the desertion offences, being pure military offence and being peculiar offence according to the offenders of the desertion offences are discussed. Which members of the armed forces can be the offenders of the desertion offences and when the desertion offences will be end up are also some of the issues which are tried to be explained in this study.

Keywords: Desertion Offences, Pure Military Offence, Peculiar Offence

TEŞEKKÜR

Tez alıŐmalarım sűresince deęerli yardım ve katkılarıyla beni yűnlendiren tez danıŐmanım Prof. Dr. Doęan SOYASLAN`a, çalıŐmalarım esnasında benden yardım ve desteklerini esirgemeyen Sivas Askeri Savcısı Hak. Bnb. Gűrsel KENAR`a, manevi destekleriyle beni hiçbir zaman yalnız bırakmayan sevgili eŐime, tűm eęitim ve űęretim hayatım boyunca beni hep destekleyen sevgili anneme, babama ve kardeŐime teŐekkűrű bir borç bilirim.

İÇİNDEKİLER

	Sayfa No
İNTİHAL BULUNMADIĞINA İLİŞKİN SAYFA.....	iii
ÖZET.....	iv
ABSTRACT.....	v
TEŞEKKÜR.....	vi
İÇİNDEKİLER.....	vii
KISALTMALAR LİSTESİ.....	xiii

BÖLÜMLER

GİRİŞ.....	1
------------	---

BÖLÜM I: GENEL OLARAK FİRAR SUÇLARI VE BENZER SUÇLARDAN FARKI

1.1. TÜRK HUKUKUNDA VE MUKAYESELİ HUKUKTA FİRAR SUÇLARI.....	3
1.1.1. Genel Olarak.....	3
1.1.2. Firar Suçlarının Tarihsel Gelişimi.....	4
1.1.3. Mukayeseli Hukukta Firar Suçları.....	11
1.1.3.1. Alman Hukukunda Firar Suçları.....	11
1.1.3.2. Amerikan Hukukunda Firar Suçları.....	13
1.2. FİRAR SUÇLARININ BENZER SUÇLARDAN FARKI.....	16
1.2.1. Genel Olarak Firar Suçları	16
1.2.2. Yoklama Kaçağı, Bakaya ve Saklı Suçlarından Farkı.....	18
1.2.3. Vazife ve Memuriyete Gitmeme Suçundan Farkı.....	20
1.2.4. İzin Tecavüzü Suçundan Farkı	22
1.2.5. Tutukevi veya Cezaevinden Kaçmak Suçundan Farkı.....	24

1.2.6. Göz veya Oda Hapsi Ceza Yerinden Kaçmak Suçundan Farkı	25
1.2.7. Kısa Süreli Kaçma Suçundan Farkı	26
1.2.8. İzin Süresini Özürsüz Geçirme Suçundan Farkı.....	27
1.3. FİRAR SUÇLARININ SIRF ASKERİ SUÇ OLMA NİTELİĞİ...	30
1.3.1. Genel Olarak.....	30
1.3.2. Firar Suçlarının Failinin Asker Kişi Olması.....	37
1.3.3. Firar Suçlarını Oluşturan Eylemlerin Askeri Ceza Kanunu Dışında Başka Bir Kanunda Kısmen veya Tamamen Suç Olarak Düzenlenmemiş Olması.....	44
1.3.4. Firar Suçlarını Oluşturan Eylemlerin Askeri Bir Hizmet veya Görevin İhlalini İfade Etmesi	44

BÖLÜM II: TÜRK HUKUKUNDA FİRAR SUÇLARI

2.1. FİRAR SUÇU.....	46
2.1.1. Genel Olarak Firar Suçu.....	46
2.1.2. Suçun Faili ve Mağduru.....	47
2.1.3. Suçun Maddi Unsuru.....	51
2.1.3.1. Failin Kıt`asından İzinsiz Olarak Uzaklaşması.....	56
2.1.3.2. Failin Görevi Gereği Bulunmak Zorunda Olduğu Yerden İzinsiz Olarak Uzaklaşması.....	57
2.1.3.3. Failin Kanuni Süreler İçinde Dönmemesi.....	59
2.1.3.4. Bazı Özel Durumlar.....	68
2.1.3.4.1. Çarşı İzninden ve Şehir İçi Günlük İzinden Dönmemek.....	68
2.1.3.4.2. Evcî, Yat, Vardiya, Garnizon Terk veya Görev İzinlerinden Dönmemek.....	70
2.1.3.4.3. Sevk Olunan Sağlık Kurumuna Gitmemek, Buradan Kaçmak veya Taburcu Olunmasına Rağmen Dönmemek.....	72

2.1.3.4.4. Birliğe Sevk Olunmasına Rağmen Birliğe Dönmemek.....	75
2.1.3.4.5. Görevli Olarak Gönderildiği Yerden Dönmemek.....	77
2.1.4. Suçun Manevi Unsuru.....	77
2.1.5. Suça Etki Eden Nedenler.....	81
2.1.5.1. Cezayı Ağırlaştırıcı Nedenler.....	81
2.1.5.1.1. Failin Suçu İşlerken Beraberinde Askeri Eşya Götürmesi.....	82
2.1.5.1.2. Failin Hizmet Halindeyken Suçu İşlemeye Başlaması.....	85
2.1.5.1.3. Failin Mükerrir Olması.....	86
2.1.5.2. Cezayı Azaltan Neden.....	87
2.1.6. Suçun Özel Görünüş Biçimleri.....	91
2.1.6.1. Teşebbüs.....	91
2.1.6.2. İştirak.....	92
2.1.6.3. İçtima.....	94
2.1.7. Kovuşturma ve Suçun Yaptırımı.....	96
2.1.7.1. Kovuşturma.....	96
2.1.7.2. Suçun Yaptırımı.....	100
2.1.8. Suçun Zamanaşımı.....	105
2.2. YABANCI MEMLEKETE FİRAR SUÇU.....	107
2.2.1. Genel Olarak Yabancı Memlekete Firar Suçu.....	107
2.2.2. Suçun Faili ve Mağduru.....	108
2.2.3. Suçun Maddi Unsuru.....	108
2.2.4. Suçun Manevi Unsuru.....	113
2.2.5. Suça Etki Eden Nedenler.....	114
2.2.5.1. Cezayı Ağırlaştırıcı Nedenler.....	114
2.2.5.1.1. Failin Suçu İşlerken Beraberinde Silah, Mühimmat, Savaş Araç veya Gerecini Götürmesi.....	115

2.2.5.1.2. Failin Hizmet Halindeyken Suçu İşlemeye Başlaması.....	115
2.2.5.1.3. Failin Mükerrir Olması.....	115
2.2.5.1.4. Failin Suçu Seferberlikte veya Savaş Halinde İşlemesi.....	116
2.2.5.2. Cezayı Azaltan Neden.....	116
2.2.6. Suçun Özel Görünüş Biçimleri.....	117
2.2.6.1. Teşebbüs.....	117
2.2.6.2. İştirak.....	117
2.2.6.3. İçtima.....	118
2.2.7. Kovuşturma ve Suçun Yaptırımı.....	119
2.2.7.1. Kovuşturma.....	119
2.2.7.2. Suçun Yaptırımı.....	122
2.2.8. Suçun Zamaşımı.....	123
2.3. MEHİL İÇİ YAKALANMAKLA SONA EREN FİRAR SUÇU.....	126
2.3.1. Genel Olarak Mehil İçi Yakalanmakla Sona Eren Firar Suçu.....	126
2.3.2. Suçun Faili ve Mağduru.....	127
2.3.3. Suçun Maddi Unsuru.....	127
2.3.4. Suçun Manevi Unsuru.....	129
2.3.5. Suçun Cezasını Ağırlaştırıcı Nedenler.....	130
2.3.5.1. Failin Suçu İşlerken Beraberinde Silah, Mühimmat, Savaş Araç veya Gerecini Götürmesi.....	130
2.3.5.2. Failin Hizmet Halindeyken Suçu İşlemeye Başlaması.....	131
2.3.6. Suçun Özel Görünüş Biçimleri.....	131
2.3.6.1. Teşebbüs.....	131
2.3.6.2. İştirak.....	132
2.3.6.3. İçtima.....	133
2.3.7. Kovuşturma ve Suçun Yaptırımı.....	133
2.3.7.1. Kovuşturma.....	133

2.3.7.2. Suçun Yaptırımı.....	135
2.3.8. Suçun Zamaşımı.....	137
2.4. DÜŞMAN TARAFINA, DÜŞMAN KARŞISINDA VEMAHSUR MEVKİDEN FİRAR SUÇLARI.....	139
2.4.1. Genel Olarak Düşman Tarafına, Düşman Karşısında ve Mahsur Mevkiden Firar Suçu.....	139
2.4.2. Suçun Faili ve Mağduru.....	140
2.4.3. Suçun Maddi Unsuru.....	140
2.4.4. Suçun Manevi Unsuru.....	142
2.4.5. Suça Etki Eden Nedenler.....	142
2.4.5.1. Cezayı Ağırlaştırıcı Neden.....	142
2.4.5.2. Cezayı Azaltan Neden.....	143
2.4.6. Suçun Özel Görünüş Biçimleri.....	143
2.4.6.1. Teşebbüs.....	143
2.4.6.2. İştirak.....	144
2.4.6.3. İctima.....	145
2.4.7. Kovuşturma ve Suçun Yaptırımı.....	145
2.4.7.1. Kovuşturma.....	145
2.4.7.2. Suçun Yaptırımı.....	147
2.4.8. Suçun Zamaşımı.....	150
2.5. SÖZLEŞEREK FİRAR SUÇU.....	151
2.5.1. Genel Olarak Sözleşerek Firar Suçu	151
2.5.2. Suçun Faili ve Mağduru	151
2.5.3. Suçun Maddi Unsuru.....	152
2.5.3.1. Faillerin İkiden Fazla Olması.....	153
2.5.3.2. Faillerin Kaçmayı Önceden Kararlaştırmış Olmaları.....	153
2.5.3.3. Faillerin Toplu Olarak Hep Birlikte Kaçmaları.....	154
2.5.3.4. Suçun Süreye Tabi Olmaması.....	155
2.5.4. Suçun Manevi Unsuru.....	156
2.5.5. Suça Etki Eden Nedenler.....	156

2.5.5.1. Cezayı Ağırlaştırıcı Nedenler.....	156
2.5.5.1.1. Suçun İşlenmesine Önyak Olma.....	156
2.5.5.1.2. Faillerin Yabancı Memlekete Kaçması.....	157
2.5.5.1.3. Suçun Seferberlikte İşlenmesi.....	158
2.5.5.2. Cezayı Azaltan Neden.....	158
2.5.6. Suçun Özel Görünüş Biçimleri.....	159
2.5.6.1. Teşebbüs.....	159
2.5.6.2. İştirak.....	159
2.5.6.3. İçtima.....	160
2.5.7. Kovuşturma ve Suçun Yaptırımı.....	161
2.5.7.1. Kovuşturma.....	161
2.5.7.2. Suçun Yaptırımı.....	162
2.5.8. Suçun Zamanaşımı.....	164
SONUÇ.....	166
KAYNAKÇA.....	170
EK: ÖZ GEÇMİŞ.....	174

KISALTMALAR LİSTESİ

AAD.	: Askeri Adalet Dergisi
ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
a.e.	: aynı eser
a.g.m.	: adı geçen makale
a.g.e.	: adı geçen eser
AsCK	: Askeri Ceza Kanunu
As. K.	: Askerlik Kanunu
AsMKYUK	: Askeri Mahkemeler Kuruluşu ve Yargılama Usulü Kanunu
AsYİMİK	: Askeri Yüksek İdare Mahkemesi Kanunu
As. Yrg.	: Askeri Yargıtay
As. Yrg. Drl. Krl.	: Askeri Yargıtay Daireler Kurulu
As. Yrg. Gen. Krl.	: Askeri Yargıtay Genel Kurulu
As. Yrg. İçt. Brl. Krl.	: Askeri Yargıtay İçtihatları Birleştirme Kurulu
As. Yrg. Kar. Der.	: Askeri Yargıtay Kararlar Dergisi
Bkz.	: Bakınız
bs.	: Bası
C.	: Cilt
Çev.	: Çeviren
D.	: Daire
DMK	: Disiplin Mahkemeleri Kuruluşu, Yargılama Usulü ve Disiplin Suç ve Cezaları Hakkındaki Kanun
E.	: Esas
Ed.	: Editasyon
İçt. Brl. Krl. Kar.	: İçtihatları Birleştirme Kurulu Kararı
K.	: Karar
md.	: madde

MSB	: Milli Savunma Bakanlığı
R.G.	: Resmi Gazete
S.	: Sayı
s.	: sayfa
S. K.	: Sayılı Kanun
TBMM	: Türkiye Büyük Millet Meclisi
TCK	: Türk Ceza Kanunu
TSK	: Türk Silahlı Kuvvetler
TSK İ Hz. K.	: Türk Silahlı Kuvvetleri İ Hizmet Kanunu
TSK İ Hz. Y.	: Türk Silahlı Kuvvetleri İ Hizmet Yönetmeliği
TSK Per. K.	: Türk Silahlı Kuvvetleri Personel Kanunu
vd.	: ve devamı
Y.	: Yıl
Yay.	: Yayınları

GİRİŞ

Her devlet kendi varlığını ve bağımsızlığını koruyup devletler muvazenesinde güçlü bir yere sahip olabilmek için güçlü bir orduya ihtiyaç duyar. Bir devletin ordusunun güçlü olabilmesi için modern askeri araç ve gereç ile bu araç ve gereci kullanacak iyi yetişmiş personele ihtiyaç duyulduğu kadar, ordunun disiplininin bozulmasının önlenmesine ve bozulan disiplinin süratle ve adilane bir şekilde yeniden tesis edilmesine de ihtiyaç duyulmaktadır. İşte bu ihtiyaçtan dolayı güçlü orduya sahip her devlet, ordusunun disiplinini korumak amacıyla, ordu mensuplarının disiplini bozucu nitelikteki eylemlerini genel ceza kanunlarında düzenlenen suçlardan ayrı bir suç olarak düzenlemiştir. Bir ordunun disiplininin sağlanmış olması, her şeyden önce ordu mensuplarının her daim görev yerinde hazır bulunmasına bağlıdır. Bu yükümlülüğü ihlal eden fiillerin ordunun disiplinini bozacağı açıktır. İşte bu nedenle firar etme eylemi tarih boyunca her ordu bünyesinde suç sayılmıştır.

Belirtmek gerekir ki hemen hemen bütün milletlerin tarihinde ilk disiplinli topluluk ve varlığını devam ettirmesinin disiplinin mutlak suretle korunmasına bağlı olan kurum ordu olmuştur. Bu nedenle tarih boyunca düzenli orduya sahip devletlerin birçoğu, ordusunun disiplinini korumak için, sadece ordu mensuplarının işleyebileceği, ordunun disiplinini bozucu nitelikteki eylemleri suç olarak düzenlemiştir. Bu bağlamda ordunun disiplinini ciddi şekilde sarsan bir eylem olan firar etmek eylemi de tarih boyunca birçok devlet tarafından suç olarak düzenlenmiştir. Firar, kelime anlamı olarak “Kaçma”, “Asker kişilerin görev yerlerinden izinsiz olarak uzaklaşması veya mazeretsiz olarak izin süresini kasten geçirmesi.” anlamlarına gelmektedir.¹

¹ Selahattin Bağdatlı, *Hukuk Sözlüğü*, Der Yay., 1997, s.135.

Roma hukukunda olduğu gibi hukukumuzda da sırf askeri suçlar arasında yer alan Firar Suçları, Askeri Ceza Kanunu'nun "Askeri Suçlar ve Kabahatler ve Cezalar" başlıklı birinci kısmının "Cürümler ve Cezaları" başlıklı üçüncü babının üçüncü faslında düzenlenmiştir. Bu fasılın 66'ncı maddesinde "Firar" suçu, 67'nci maddesinde "Yabancı Memlekete Firar" suçu, 68'inci maddesinde "Mehil İçi Yakalanmakla Sona Eren Firar" suçu, 69'uncu maddesinde "Düşman Tarafına, Düşman Karşısında ve Mahsur Mevkiden Firar" suçu ve 70'inci maddesinde de "Sözleşerek Firar" suçu düzenlenmiştir.

Askeri Yargıtay kararlarından örnekler vererek firar suçlarını uygulama yönünden de incelemeye gayret edeceğimiz "Firar Suçları" başlıklı tezimiz iki bölümden oluşmaktadır.

Birinci bölümde "Genel Olarak Firar Suçları ve Benzer Suçlardan Farkı" başlığı altında Türk hukukunda ve mukayeseli hukukta firar suçları, firar suçlarının benzer suçlardan farkı ve firar suçlarının sırf askeri suç olma niteliği konuları Askeri Yargıtay kararları ve doktrindeki görüşler kapsamında ayrıntılı olarak ele alınıp incelenecektir.

İkinci bölümde ise "Türk Hukukunda Firar Suçları" başlığı altında firar suçu, yabancı memlekete firar suçu, mehil içi yakalanmakla sona eren firar suçu, düşman tarafına, düşman karşısında ve mahsur mevkiden firar suçları ile sözleşerek firar suçu, Askeri Yargıtay kararları ve Anayasa Mahkemesi'nin kararları ışığında ayrıntılı olarak ele alınıp incelenecektir.

Tezimiz, yaptığımız incelemelerde ulaşacağımız neticelerin toplu bir değerlendirmesini ihtiva eden Sonuç kısmı ile son bulacaktır.

BÖLÜM I: GENEL OLARAK FİRAR SUÇLARI VE BENZER SUÇLARDAN FARKI

1.1. TÜRK HUKUKUNDA VE MUKAYESELİ HUKUKTA FİRAR SUÇLARI

1.1.1. Genel Olarak

Osmanlı Devleti`nde askeri yargı örgütünün varoluşunu kuruluş yıllarına kadar geri götürmek mümkündür. Osmanlılarda yargı hakkı padişaha aitti ve padişah bu hakkını kadılar vasıtasıyla kullanıyordu. Osmanlılarda başlangıçta genel yargı ile birlikte yürütülen askeri yargı, Orhan bey zamanında kurulan, I. Murat zamanında da yeniden örgütlenen ve düzenlenen ordunun niteliği ile ordu mensuplarının toplum içerisindeki durumları göz önüne alınarak, ordu mensuplarına ait bazı davaların ordu ile hareket edebilen bir makama bağlanması zorunluluğu sonucu ayrı bir yargı kolu olarak oluşmaya başlamıştır.² Bu zorunluluktan dolayı Osmanlılarda ordu için ayrı bir kadı atanmıştır ve bu ordu kadısına “Kadıasker”, “Kazasker” unvanı verilmiştir.³ Kadıaskerler, başlangıçta asker kişilerin her türlü davalarına bakarken, bir süre sonra asker kişilerin mesleki suçlarından dolayı cezalandırılmaları yetkisinin amirlere,

² Ertosun, O., “Askeri Yargıtay`ın Tarihçesi Görev ve Yetkileri ile Sorunları”, **Danıştay Dergisi**, Y: 3, S: 11, s.56; Akmaner İ. Fevzi, “Türkiye`de Askeri Kazanın Tarihçesi ve Tekâmülü”, **Askeri Adalet Dergisi**, Y: 8, S: 10, Eylül 1957, s.643; Köprü, O., “Türkiye`de Askeri Yargının Doğuşu ve Gelişimi”, **AAD**, Y: 1994, S: 89, s.2.

³ Bu statüdeki kadılara Abbasilerde “Kadı-il Kuzat”, Büyük Selçuklularda “Emir-i dad” veya “Emir-i Bar”, Anadolu Selçuklularında “Kadı Leşker”, Moğollarda “Yargucu” veya “Emir-i Yargu”, Akkoyunlularda ve Karakoyunlularda “Kadı Maasker”, Memlûklülere ise “Hacibülhüccap” denilirdi. (AKMANER, a.g.m., s.644-645; KÖPRÜ, Türkiye`de Askeri Yargının Doğuşu ve Gelişimi, a.g.m., s.2).

üstlere ve özel şekilde kurulan heyetlere verilmesi ile kadıaskerlerin yetkileri sınırlandırılmıştır.⁴

Yeniçeri ocağı kaldırılmadan önce, Yeniçeri ordusunun askeri yargı esasları “Kanunname-i Yeni Çerian” ile düzenlenmişti.⁵ Yeniçeri ocağının II. Mahmut tarafından kaldırılıp yerine Asakir-i Mansure-i Muhammediye isimli yeni bir ordunun kurulmasından sonra, bu ordunun askeri yargı teşkilatının esaslarını düzenlemek amacıyla 1837 tarihli Kanunname-i Ceza ve Kanunname-i Asakir-i Mansure-i Muhammediye isimli kanunlar ile 1869 tarihli Askeri Ceza Kanunname-i Hümayunu isimli kanun kabul edilmiştir.⁶ İşte bu kanunlarda da firar etmek eylemleri suç olarak düzenlenmiş ve yaptırım altına alınmıştır.

“Genel Olarak Firar Suçları ve Benzer Suçlardan Farkı” başlıklı birinci bölümün “Türk Hukukunda ve Mukayeseli Hukukta Firar Suçları” başlıklı birinci kısmında, Osmanlı Devletinden günümüze Türk hukukunda firar suçları ve tarihsel gelişimi ile mukayeseli hukuktan Alman ve Amerikan hukukunda firar suçları ele alınıp incelenecektir.

1.1.2. Firar Suçlarının Tarihsel Gelişimi

Sultan II. Mahmut döneminde Yeniçeri ocağının kaldırılmasından sonra kabul edilen 1837 tarihli Kanunname-i Ceza ve Kanunname-i Asakir-i Mansure-i Muhammediye, “Cezaname” olarak adlandırılmış ve Yeniçeri ocağının kaldırılmasından sonraki Osmanlı ordusunun askeri adalet organının temel

⁴ Akmaner, agm. s.643-644; Osmanlı Devletinde başlarda askerlerin her türlü yargı işini görmek ayrı bir kadı olan kazaskere bırakılmış ve askeri sınıfın önemi zamanla kazaskeri diğer kadıların üstüne çıkarmıştır. Hatta kazasker zamanla kadıları denetleyen, atayan ve divan toplantılarında yanlış ve eksik kadı kararlarını düzelter, yani bir nevi temyiz görevini yürüten kişi durumuna yükselmiştir (Coşkun Üçok ve Ahmet Mumcu, *Türk Hukuk Tarihi*, 14. bs., Turhan Kitapevi, Ankara, 2010, s.239). Osmanlı Devletinde kazaskerlerden başka padişahın katılmadığı sefere giden ve kazaskerin yerini tutan ve yine açık denize çıkan filoya Rumeli kazaskerince tayin edilen Ordu kadıları da vardır. (Üze, A., “Yeni Anayasa ve Askeri Kaza”, *AAD.*, Y: 7, S: 25, 1962, s.16).

⁵ Ertosun, a.g.m., s.56.

⁶ Akmaner, a.g.m., s.652; Köprü, Türkiye’de Askeri Yargının Doğuşu ve Gelişimi, a.g.m., s.3-4.

unsurlarını teşkil etmiştir. Kanunname-i Ceza ile ülkemizde ilk kez ceza ve yargılama usulü getirilmiş ve bu kanunla suçların ve cezaların kanuniliği, hakimin tarafsızlığı ve duruşmaların aleniliği, sanığa duruşmalarda müdafii bulundurma ve davasını naklettirme hakkı tanınmıştır.⁷

1837 tarihli Askeri Ceza Kanunu'nda firar suçları ayrıntılı olarak düzenlenmiştir. Bu kanunda firar suçları için hapis, prangaya bağlanma, idam gibi cezalar öngörülmüş ve firar suçunun hizmet esnasında işlenmesi, firar suçunu işlerken askeri eşyanın götürülmesi, tekrar firar edilmesi, ordugah veya huduttaki bir kaleden firar edilmesi gibi firar suçlarında cezayı ağırlaştırıcı nedenler kabul edilmiştir.⁸

1837 tarihli Askeri Ceza Kanunu'nun "Bedel Verilen Askerin Firarlarında Olan Hüküm" başlıklı beş maddeden ibaret 40'ıncı bendinde; "Müteallik Olduğu Sancağı Altında İken Töhmety Zuhur Edenlerin Davaları" başlıklı yedi maddeden ibaret 42'nci bendinde ve "Defi Firar Maddesinde İcrası Lazım Gelen Ahkâma Dair Talimat" başlıklı sekiz fasıl ve bu fasıllarda toplam kırk iki maddeden ibaret olan 43'üncü bendinde firar suçları ve cezaları ile ilgili hükümlere yer verilmiştir.⁹

1837 tarihli Askeri Ceza Kanunu'nda bedel verilen acemilerin tayin oldukları kıtaya gitmemelerinin veya gittikten sonra firar etmelerinin; nizam ve kanuna aykırı olarak subay ve erlerin izinsiz olarak alaylarını terk etmelerinin veya izinli olarak gidip izin süresinin sonuna kadar alayına katılmamalarının; acemilerin isyan ile itham olunduktan sonra 24 saate kadar bulunduğu emanetgahı veya bağlı bulunduğu kıtayı terk etmelerinin; sahil koruması görevi bulunan topçu erlerin, üstü olan subaydan izin almadan bulunduğu yeri değiştirmelerinin; karakol hizmetinde ücretle çalışan sivil kişilerin, izinsiz olarak bağlı bulunduğu alayı terk etmelerinin veya kendilerine verilen izin süresini geçirmelerinin; mevcut olarak davası

⁷ Akmaner, a.g.m., s.651; Ertosun, a.g.m., s.56.

⁸ Yasin Akdeniz, *Askeri Ceza Kanununda Firar Suçları*, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Ana Bilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2007, s.4-6; Vasfi Raşid Seviğ, *Askeri Adalet Birinci Kısım Giriş ve Tarihçe*, Ankara, Güzel Sanatlar Matbaası, 1955, s.56.

⁹ Türkçeye çevrilmiş metin için Bkz.: Seviğ, a.e., s.169-177.

soruşturularak kovuşturularak hükmolunan cezası af ile kaldırıldıktan veya cezasını çektikten sonra asker kişilerin tayin olduğu alaya katılmamalarının; ihtiyarların izinsiz veya üstü olan subay tarafından istifası verilmeksizin bağlı bulunduğu alayı terk etmelerinin; asker kişilerin savaş esnasında ordudan veya huduttaki bir kaleden 24 saat ve diğer yerlerden 48 saat izinsiz ayrılmalarının; altı aydan daha fazla askerlik hizmeti bulunan astsubay ve erlerin barış zamanında ordugahtan veya huduttaki bir kaleden 3 gün, diğer yerlerden 8 gün ayrılmalarının veya izin belgelerinde yazılı olan süreyi 15 gün geçirmelerinin; altı aydan az askerlik hizmeti bulunan asker kişilerin barış zamanında ordugahtan veya huduttaki bir kaleden 15 gün, diğer yerlerden 30 gün ayrılmalarının firar suçunu oluşturacağı kabul edilmiştir.¹⁰

1837 tarihli Askeri Ceza Kanunu`nda firar suçunda cezayı ağırlaştırır haller de kabul edilmiştir. Şöyle ki; asker kişilerden seferberlik esnasında firar eden veyahut barış zamanında hizmette iken firar eden veya firar esnasında askeri eşya ve kıyafetini beraberinde götürenin, altı aydan fazla askerlik hizmeti bulunanlara tanınan izin günlerinden yararlanamayacağı; asker kişinin itaatsizlik veya firar suçu nedeniyle prangaya bağlanma cezasının infazı esnasında firar etmesi halinde, firar süresinin iki katı hapis cezasıyla cezalandırılacağı; hapis cezasını infaz ederek tamamlayanların tekrar firar etmeleri durumunda 10 yıl prangaya bağlanma cezasıyla cezalandırılacakları; firar suçundan verilen cezasını tamamlayan veya bu cezadan muaf tutulan astsubay ve erlerin tayin oldukları alaya gitmemeleri veya gittikten sonra tekrar firar etmeleri halinde idam ile cezalandırılacakları; firar veya isyan suçlarından şüpheli olup bunlar için tahsis olunan emanetgahlara gönderilen astsubay ve erlerin, bu suçların cezasından af ve kurtulduktan sonra yeniden tayin edildikleri alaya katılmamaları veya katıldıktan sonra 6 ay içinde tekrar firar etmeleri halinde idam ile cezalandırılacakları; firar veya isyan suçları sebebiyle bir alaya veya emanetgaha atananların, yeniden tayin olundukları yere katılmamaları veya katılmalarından itibaren 6 ay içinde tekrar firar etmeleri halinde idam ile cezalandırılacakları kabul edilmiştir.¹¹

¹⁰ Türkçeye çevrilmiş metin için Bkz.: Seviğ, a.e., s.170-172.

¹¹ Türkçeye çevrilmiş metin için Bkz.: Seviğ, a.e., s.172-177.

1869 tarihli Askeri Ceza Kanunname-i Hümayunu'nun¹² "Ahkâmı Cezaiye" başlıklı ikinci babının "Cürmü Firar" başlıklı altıncı faslının 124'üncü ile 151'inci maddeleri arasında da firar suçları düzenlenmiştir. Bu kanunun 124'üncü maddesinde, izinsiz savuşup savuştuklarının tespit edildiği günden sonraki günden itibaren 6 günün sona ermesinden önce geri gelmeyerek yakalanan astsubaylara, onbaşılara, erlere ve askerlik hizmeti henüz 6 ayı doldurmayan acemi erlerden öylece izinsiz savuşup savuştuklarının tespit edildiği günden sonraki günden itibaren 1 ayın sona ermesinden önce geri gelmeyerek aynı şekilde yakalanan erlere barış zamanında üç ay prangaya vurulma cezasının verileceği; seferberlikte 6 gün ve 1 ay olan sürelerin yarıya indirilerek 5 ay prangaya vurulma cezasının verileceği ve her iki halde de bu kişilerin yeniden er olarak kaydedilecekleri; 126'ncı maddesinde, hizmet esnasında firar edenlerin barış zamanında 4 ay, seferberlikte ise 6 ay prangaya vurulma cezası ile cezalandırılacakları ve her iki halde de yeniden er olarak kaydedilecekleri; 127'nci maddesinde, bağlı bulunduğu birlik veya görev yerinden izinsiz olarak 6 günden fazla uzaklaşan ve izin sürelerini 15 gün geçiren yüksek rütbeli subaylar ile diğer subayların barışta 1 aydan 6 aya kadar hapis, seferberlikte 6 gün ve 15 gün olan sürelerin yarıya indirilerek 6 aydan 1 yıla kadar hapis cezası ve tard¹³ ferî cezası ile cezalandırılacakları; 128'inci maddesinde, barışta bağlı bulunduğu birlik veya görev yerinden izinsiz olarak 3 aydan fazla uzaklaşan yüksek rütbeli subaylar ile diğer subayların ordudan tard edilecekleri; 129'uncu maddesinde, izinsiz olarak Osmanlı toprakları sınırlarını tecavüz edip veya birliği Osmanlı toprakları dışında iken izinsiz olarak birliğinden ayrıldığı günün ertesi gününden itibaren 3 gün içinde birliğine katılmayan astsubay, onbaşı ve erlerin, barışta 60 değnek ve 3 ay prangaya bağlanma, seferberlikte 80 değnek ve 4 ay prangaya

¹² Bu kanun 22.05.1930 tarihinde kabul edilip 15.06.1930 tarihli Resmî Gazetede yayımlandıktan dört ay sonra yürürlüğe giren 1632 sayılı Askeri Ceza Kanunu'nun 193'üncü maddesi ile yürürlükten kaldırılmıştır. (Bkz.: R. G.: 15.06.1930, S. 1520).

¹³ Tard: Görevden uzaklaştırma, kovma, uzaklaştırma (Ejder Yılmaz, *Hukuk Sözlüğü*, Akademi Matbaası, 3. bs., Ankara 1985, s.695), kovma, kovulma, püskürtme demektir. Kazanılmış olan askeri rütbe, unvan ve memuriyetlerin ve hizmet esnasında elde edilmiş diğer hakların kaybedilmesine sebep olur. Bu cezayı almış bir kimse orduya subay, astsubay, askeri memur olarak tekrar giremez. (Hüseyin Özcan, *Ansiklopedik Hukuk Sözlüğü*, 4. bs., Ankara, 1975, s.616). 1632 sayılı Askeri Ceza Kanunu'nda da yerini koruyan tard ferî cezası, 22.03.2000 tarihli 4551 sayılı kanun ile AsCK'da yapılan değişiklik sonucunda kaldırılmıştır.

bağlanma cezası ile cezalandırılacakları ve her iki halde de yeni baştan askerlik¹⁴ ferî cezası ile cezalandırılacakları; 130`uncu maddesinde, yukarıdaki maddede yazılı faillerin hizmet esnasında kaçması halinde, barışta 60 değnek ve 4 ay prangaya bağlanma, seferberlikte 80 değnek ve 5 ay prangaya bağlanma cezası ile cezalandırılacakları; 132`nci maddesinde, 129`uncu maddede düzenlenen yabancı memlekete firar suçunu işleyen yüksek rütbeli subaylar ile diğer subayların, barışta tard ve 3 aydan 6 aya kadar hapis, seferberlikte tard ve 1 sene kale içinde yaşama cezasıyla cezalandırılacakları; 137`nci maddesinde, düşman tarafına firar edenlerin idam ile cezalandırılacakları; 138`inci maddesinde, düşman karşısında düşman tarafından başka yere firar eden yüksek rütbeli subaylar ile diğer subayların tard ve geçici olarak kale içinde yaşama cezasıyla cezalandırılacakları, astsubay, onbaşı ve erlerin ise 80 değnek ve 60 aydan 1 seneye kadar prangaya bağlanma ve yeni baştan askerlik ferî cezasıyla cezalandırılacakları; 140, 141, 143 ve 144`üncü maddelerinde ise ikiden fazla kişinin firarının sözleşerek firar olarak isimlendirileceği, sözleşerek firarın düşman karşısında işlenmesi durumunda her bir failin idam cezasıyla cezalandırılacakları, sözleşerek firara önyak olan yüksek rütbeli subaylar ile diğer subayların ömür boyu kale içinde yaşama cezasıyla cezalandırılacakları, diğer asker kişilerin önyak olması halinde 80 değnek ile 9 aydan 1 seneye kadar prangaya bağlanma ve yeni baştan askerlik ferî cezasıyla cezalandırılacakları düzenlenmiştir.¹⁵

Aynı kanunun 133`üncü ve 135`inci maddelerinde, belirli süreler içerisinde kendiliğinden gelenlerin cezalarının hafifletileceği; 134`üncü maddesinde, kanunun 124`üncü ve 126`nci maddelerinde yazılı firarilerden aynı maddelerde yazılı mehiller içinde yakalananların cezalarının yarı oranında indirileceği; 136`nci maddesinde, kanunun 124`üncü ve 126`nci maddelerinde yazılı firarilerden mükerreren firar suçunu işleyenlerin 1 ay daha fazla prangaya bağlanma cezasıyla cezalandırılacakları düzenlenmiştir.¹⁶

¹⁴ 1632 sayılı Askerî Ceza Kanunu`nda da yerini koruyan yeni baştan askerlik ferî cezası, 14.06.1989 tarihli 3574 sayılı kanun ile AsCK`da yapılan değışiklik sonucunda kaldırılmıştır.

¹⁵ Türkçeye çevrilmiş metin için Bkz.: Seviğ, a.g.e., s.219-222.

¹⁶ Türkçeye çevrilmiş metin için Bkz.: Seviğ, a.e., s.220.

Görüldüğü üzere 1869 tarihli Askeri Ceza Kanunu'nda da firar suçları ayrıntılı olarak düzenlenmiştir. Bu kanunda, 1837 tarihli Askeri Ceza Kanunu'nda firar suçları için kabul edilen hapis, prangaya bağlanma ve idam cezalarını yanı sıra, kale içinde yaşamaya mahkum edilme ve değnek cezaları da kabul edilmiştir. Ayrıca 1837 tarihli Askeri Ceza Kanunu'ndan farklı olarak firar suçları için asli cezaların yanı sıra tard ve yeni baştan askerlik ferî cezaları da öngörülmüştür. Bu kanunda firar suçlarında cezayı ağırlaştırıcı nedenler olarak; firar suçunun seferberlikte, hizmet esnasında, mükerreren işlenmesi halleri, sözleşerek firarın düşman karşısında işlenmesi ve sözleşerek firara önyak olunması ile failin yüksek rütbeli subay veya diğer subaylardan olması halleri kabul edilmiştir.

Bakanlar Kurulu'nun 16.11.1929 tarihli toplantısında TBMM'ye arzı kararlaştırılan 1632 sayılı Askeri Ceza ve Askeri Muhakeme Usulü Kanunları hükümet tasarısının gerekçesinde¹⁷ de belirtildiği üzere 1869 tarihli Askeri Ceza Kanunu'nun bir hayli değişikliğe uğramış olmasına rağmen o günün gelişmelerini tatmin edemeyecek bir hale gelmesi, bu kanunda dayak cezası gibi çağın gerisinde kalmış düzenlemelerin bulunması ve bu kanunun günün koşullarına cevap verememesi nedenlerinden dolayı, Türk Silahlı Kuvvetleri'nin yapısı ve ihtiyaçları göz önünde bulundurularak Alman ve Fransız askeri ceza kanunları üzerinde çalışmalar başlatılmış ve bu çalışmalar sonucunda 1930 yılında 1631 sayılı Askeri Yargılama Usulü Kanunu ve 1632 sayılı Askeri Ceza Kanunu kabul edilmiştir.

1632 sayılı Askeri Ceza Kanunu'nun 66'ncı maddesinde, firar ve izin tecavüzü suçları; 67'nci maddesinde, yabancı memlekete firar suçu; 68'inci maddesinde, 66'ncı ve 67'nci maddelerde yer alan mehiller içinde yakalananlar veya kendiliğinden gelenler; 69'uncu maddesinde, düşman tarafına ve düşman karşısında firar suçu; 70'inci maddesinde, sözleşerek firar suçu; 71'inci maddesinde, firar eden küçük zabıtların rütbelerinin geri alınması; 72'nci maddesinde, firar cezalarının tehiri; 73'üncü maddesinde, kendiliğinden geri gelen kaçakların cezalarının indirilmesi; 74'üncü maddesinde, firara kalkışanları haber vermeyenlerin cezası; 78'inci maddesinde, düşman tarafına ve düşman karşısında firar edenlerle yabancı

¹⁷ 1632 sayılı Askeri Ceza ve Askeri Muhakeme Usulü Kanunları hükümet tasarısının gerekçesi için Bkz.: Seviğ, a.e., s.306-307.

memlekete kaçanlar hakkındaki mali ve ferî cezalar düzenlenmiştir. Ayrıca bu kanunda firar suçunu işleyen asker kişiler için tard, rütbenin geri alınması ve yeni baştan askerlik ferî cezaları da öngörülmüştür.

1632 sayılı Askerî Ceza Kanunu'nda, 1869 tarihli Askerî Ceza Kanunu'nda yer alan prangaya bağlanma, kale içinde yaşamaya mahkum edilme, değnek cezaları kaldırılmış ancak hapis, idam, tard ve yeni baştan askerlik cezaları ve cezayı ağırlaştırıcı nedenlerden olan suçun seferberlikte işlenmesi, hizmet esnasında işlenmesi, mükerreren işlenmesi, sözleşerek firara ön ayak olunması halleri korunmuştur. Failin yüksek rütbeli subay veya diğer subaydan olması hali ise 1632 sayılı Askerî Ceza Kanunu'nda cezayı ağırlaştıran bir neden olarak düzenlenmemiştir.¹⁸

14.06.1989 tarihli 3574 sayılı kanun ile AsCK'da değişiklik yapılarak AsCK'nın 38'inci, 66'ncı ve 70/6'ncı maddelerinde düzenlenen yeni baştan askerlik ferî cezası kaldırılmıştır.

22.03.2000 tarihli 4551 sayılı kanun ile AsCK'da bir dizi değişiklik yapılmıştır. Bu kapsamda "Başgedikli", "Gedikli" ve "Küçük Zabıt" ibareleri "Astsubay"; "Toplu Efrat" ibaresi "Toplu Asker"; "Efrat" ibaresi "Erbaş ve Er"; "Nefer" ibaresi "Er"; "Tard, ihraç ve rütbenin geri alınması" ferî cezaları (erbaşlar için öngörülen rütbenin geri alınması ferî cezası hariç), "Türk Silahlı Kuvvetlerinden çıkarma" ferî cezası olarak değiştirilmiştir. Ayrıca bu kanun ile AsCK'nın 68'inci maddesi değiştirilerek mehil içinde kendiliğinden gelme suçu kaldırılmış, mehil içinde yakalanmanın cezası değiştirilmiş ve failin beraberinde silah, mühimmat, savaş araç ve gerecini götürmesi veya hizmet yaparken kaçması durumlarında cezanın arttırılacağı düzenlenmiştir.

22.01.2004 tarihli 5080 sayılı kanunla AsCK'nın yabancı memlekete firar suçunu düzenleyen 67'nci maddesi değiştirilmiştir.

¹⁸ Akdeniz, a.g.e., s.10.

31.03.2005 tarihli 5329 sayılı kanunla AsCK`ya Ek 8 ve 9`uncu maddeler eklenerek 5237 sayılı TCK`nın yürürlüğe girmesi sebebiyle uygulamada ferî askeri cezalar, cezaların ertelenmesi, zamanaşımı, kısa süreli hapis cezasının seçenek yaptırımlara çevrilmesi, ön ödeme, güvenlik tedbirlerinin uygulanması gibi konularda karşılaşılabilecek bazı sorunlar giderilmiştir.

26.02.2008 tarihli 5739 sayılı kanunla AsCK`ya Ek 10`uncu madde eklenerek 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu`nun 231`inci maddesinin beş ile ondördüncü fıkralarında düzenlenen hükmün açıklanmasının geri bırakılması kurumunun AsCK`da yazılı suçlarla ilgili uygulanmayacağı kabul edilmiştir.

Anayasa Mahkemesi`nin 17.01.2013 tarihli E:2012/80, K:2013/16 sayılı kararı ile AsCK`nın 47`nci maddesinde yer alan bazı askeri suçlardan verilen cezanın para cezasına çevrilemeyeceğine ve ertelenmeyeceğine ilişkin düzenleme, AsCK`nın Ek 8`inci maddesinde yer alan sırf askeri suçlar ve Askeri Ceza Kanunu`nun üçüncü babının dördüncü faslında yer alan suçlar hakkında kısa süreli hapis cezasına seçenek yaptırımların uygulanmayacağına ilişkin düzenleme ve AsCK`nın Ek 10`uncu maddesinde yer alan Askeri Ceza Kanunu`nda düzenlenen suçlar hakkında hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı verilemeyeceğine ilişkin düzenleme iptal edilmiştir. Bu nedenle artık sırf askeri suçlar da dahil tüm askeri suçlar hakkında hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararının verilmesi, verilen hapis cezasının para cezasına veya diğer seçenek yaptırımlara çevrilmesi ya da ertelenmesi mümkündür.

1.1.3. Mukayeseli Hukukta Firar Suçları

1.1.3.1. Alman Hukukunda Firar Suçları

Büyük bir askeri geçmişe ve geleneğe sahip olan Almanya, Avrupa`da ilk derli toplu Askeri Ceza Kanunu meydana getiren devlettir. Almanya`da 1 Kasım 1872 tarihinde kabul edilen Askeri Ceza Kanunu, Birinci Dünya Savaşı`ndan sonra

mecburi askerliğin yasaklanması ve askeri yargının kaldırılması üzerine bir süre uygulanmamış, sonrasında da lağvedilerek yerine 10 Ekim 1940 tarihinde yeni Askeri Ceza Kanunu kabul edilmiştir. Ancak İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra bu kanun da ortadan kaldırılmıştır.¹⁹ Sonrasında ise disiplin ve askeri düzeni sağlamak için Askeri Disiplin Kanunu ve Askeri Ceza Kanunu kabul edilmiştir. Askeri Disiplin Kanunu, hem disiplin suçlarının cezalandırılmasını hem de askeri suçlara ilişkin usulleri düzenler. Askeri Ceza Kanunu ise önemli askeri görevlere karşı işlenmiş firar gibi ciddi suçları düzenlemektedir. Askeri görevlere özellikle zarar verdiği öngörülen suçlar için geçerli olan Askeri Ceza Kanunu, suç işleyen kişinin “asker kişi” olması halinde uygulanmaktadır. Alman Anayasası, askeri suçlar için sadece savaş zamanında askeri mahkemelerin kurulmasına izin vermektedir. Ayrıca barış zamanında savaş gemilerinde veya yabancı ülkede hizmet eden personeli yargılama yetkisine sahip askeri mahkeme oluşturabilme imkanı bulunmaktadır.²⁰ Buna göre Almanya'da barış zamanında askeri ceza mahkemeleri mevcut değildir ve asker kişilerin işledikleri askeri suçların ya da diğer suçların yargılaması sivil mahkemeler tarafından yapılmaktadır.

Alman Askeri Ceza Kanunu'nda²¹ “Kasti Gaybubet”²² ve “Firar” suçları düzenlenmiştir. Alman Askeri Ceza Kanunu'nun “Kasti Gaybubet” suçunu düzenleyen 15'inci maddesine göre; ihtiyarı ile kıt'a veya görev yerini terk eden veya uğramayan veya kasten veyahut ihmali ile üç tam takvim günü ispatı vücut etmeyen kişiler iki seneye kadar hapis veya hafif hapis yahut kısa hapis cezasıyla cezalandırılırlar. Almanya ülkesi dışında üç tam günü geçirenler de yine aynı şekilde cezalandırılırlar. Ayrıca kasten veya taksirle bir aydan fazla gaybubet halinde cezaların ağırlaştırılacağı ve alt sınırın üç haftadan aşağı olamayacağı düzenlenmiştir.

¹⁹ Sahir Erman, *Askeri Ceza Hukuku Umumi Kısım ve Usul*, (Yeniden Gözden Geçirilmiş ve Genişletilmiş Beşinci Bası), İstanbul, Sulhi Garan Matbaası, 1970, s.6-7.

²⁰ *Almanya Askeri Hukuk Sistemi*, 10 – 14 Ekim 2001 Tarihinde Rodos'da Yapılan “Askeri Yargılama Yetkisi” Konulu Seminer, Çev.: Ertan Aydil, Ed.: Rıdvan Dağ, *AAD.*, Y: 30, S: 114, Mayıs 2002, s.3.

²¹ Bu kanunun Türkçeye çevrilmiş metni için Bkz.: Orhan Ertosun, *Federal Almanya Askeri Ceza Kanunu (30 Mart 1957) ve Askeri Disiplin Kanunu, Almanya Askeri Ceza Kanunu (9 Haziran 1961) Türkçe Tercümesi*, Ankara, Genelkurmay Basımevi, 1966.

²² Gaybubet: Ortada bulunmama, yokluk, yitiklik anlamlarına gelmektedir. (Yılmaz, a.g.e., s. 243).

Bu kanunun “Fırar” suçunu düzenleyen 16`ncı maddesinde; ihtiyarı ile kıt`asını veya görev yerini terk eden veya askeri yükümlülüğün sürekli olarak veya bir silahlı ihtilaf anında uzak kalmak maksadıyla kıt`asına veya görev yerine katılmayan her asker kişinin hapis ile cezalandırılacağı, teşebbüsün de cezayı mucip olduğu ve failin bir ay zarfında teslim olması ve askerlik mükellefiyetini yapmaya hazır bulunması halinde cezanın indirileceği düzenlenmiştir.

1.1.3.2. Amerikan Hukukunda Fırar Suçları

Amerikan hukukunda askeri adalet sisteminin tarihi temeli, kuruluş yıllarında Birleşik Devletlere adapte edilen 1774 tarihli İngiliz Askeri Ceza Kanunu`dur. Amerikan hukukunda İkinci Dünya Savaşı sonrasına kadar standart bir askeri yargı sistemi ve kanunlar bütünü oluşturulmamıştır. Şöyle ki her askeri kuvvetin kendi ayrı yargılama sistemi ve askeri yargı kanunları vardı. İkinci Dünya Savaşı`nda edinilen tecrübeler, standart bir askeri yargı sistemine olan ihtiyacı ortaya koymuştur. Bu bağlamda 1947 yılında Amerikan Savunma Bakanlığı, tüm askeri kuvvetlere uygulanabilecek standart bir kanunlar bütünü geliştirilmesini talep etmiştir.²³ Amerikan Anayasası`nın 8`inci kısım 1`inci maddesinde silahlı kuvvetleri düzenlemek ve yönetmek için Kongrenin düzenleyici kanun yapma sorumluluğuna sahip olduğu belirtilmiştir. Kongre de bu hükme dayanarak 5 Mayıs 1950 tarihli Amerikan Askeri Adalet Kanunu`nu (Uniform Cod of Military Justice)²⁴ kabul etmiştir. Bu kanun ile askeri yargı sistemi için yasal bir çerçeve yaratılmış ve Başkana askeri mahkemelerin teşkilini, mahkeme öncesini, mahkeme sürecini ve sonrasını düzenleyen askeri usul kurallarını belirleyerek bu kanunu uygulama görevi verilmiştir. Başkan bu görevini Askeri Mahkemeler Kuruluşu ve Yargılama Usulü kurallarını içeren icrai emirler ile yerine getirmektedir. Amerikan Askeri Ceza

²³ *Amerika Birleşik Devletlerinde Askeri Adalet Sistemi*, 10 – 14 Ekim 2001 Tarihinde Rodos`da Yapılan “Askeri Yargılama Yetkisi” Konulu Seminer, Çev.: Yusuf Şeker, Ed.: Rıdvan Dağ, **AAD.**, S: 117, Mayıs 2003, s.7.

²⁴ Bu kanunun Türkçeye çevrilmiş metni için Bkz.: Abdulkadir Altunsu, *Amerika Birleşik Devletlerinde Tatbik Edilen Askeri Ceza ve Askeri Ceza Usulü Kanunu (05.05.1950)*, Genelkurmay Basımevi, 1952.

Kanunu, firar gibi sırf askeri suçların yanı sıra adam öldürme, uyuşturucu kullanma gibi genel suçları da ihtiva etmektedir.²⁵

Amerikan askeri yargı sisteminde sabit ve sürekli askeri mahkemeler bulunmamaktadır. Bir suç işlendiğinde işlenen suçun niteliğine ve verilecek cezanın miktarına göre birlik komutanı tarafından Dar Yetkili Askeri Mahkeme (Summary Court Mertial), Özel Yetkili Askeri Mahkeme (Special Court Mertial) ya da Genel Yetkili Askeri Mahkeme (General Court Mertial) göreve çağırılır.²⁶

Amerikan Askeri Ceza Kanunu'nun "Fırar" suçunu düzenleyen 85/a maddesine göre; ABD silahlı kuvvetlerine mensup olup da hizmet ve görevi gereği bulunması gerekli olan yerde veya bağlı olduğu kıt'a ve teşkilatın bulunduğu yerde, devamlı surette uzaklaşmak kastıyla bulunmayan yahut kıt'a veya teşkilatından veya görevi gereği bulunması gerekli olan yerden, tehlikeli bir vazifeden kurtulmak veya mühim bir hizmetten kaçınmak kastıyla ayrılan yahut silahlı kuvvetlerin birinden usulü dairesinde ayrılmamış olduğu halde, bu hususu gizlemek suretiyle kendisini yeniden başka bir silahlı kuvvete aldırın ve tayin ettiren yahut ABD'nin izni olmaksızın yabancı bir devlet ordusunda hizmet kabul eden bir kimse firari sayılır. Bu kanunun 85/b maddesine göre; istifa eden bir subay, bu istifanın kabulü, usulü dairesinde kendisine tebliğ edilmeden önce makamını veya görevini izinsiz olarak ve devamlı surette uzaklaşmak kastıyla terk ederse firari sayılır. Bu kanunun 85/c maddesine göre ise harp zamanında firar suçunu işleyen veya firara teşebbüs eden fail ölüm cezasıyla cezalandırılır. Firar veya firara teşebbüs barışta işlenirse, askeri mahkeme ölüm hariç uygun göreceği cezayı verir.

Amerikan Askeri Ceza Kanunu'nun "İzinsiz Gaybubet" suçunu düzenleyen 86'ncı maddesine göre; silahlı kuvvetlere mensup bir şahıs, izni olmadan tayin edildiği görev mahalline zamanında gitmezse veya bu yerden uzaklaşırsa veya kıt'asından, mensup olduğu teşkilattan yahut görevi gereği belirli bir zamanda

²⁵ *Amerika Birleşik Devletlerinde Askeri Adalet Sistemi*, a.g.e., s.7-8; Ertürk, R., "Mukayeseli Hukukta Askeri Yargı Teşkilatı, Askeri Mahkemelerin Kuruluşu ve Askeri Hakimlerin Statüsü", *AAD.*, Y: 32, S: 120, Temmuz 2004, s.53; Köprü, O. "Mukayeseli Hukukta Askeri Yargı", *AAD.*, S: 93, Mayıs 1995, s.7.

²⁶ Ertürk, a.g.m., s.54; Köprü, Mukayeseli Hukukta Askeri Yargı, a.g.m., s.7.

bulunması gerekli olan herhangi bir yerden ayrılırsa, askeri mahkemenin uygun göreceği bir ceza ile cezalandırılır.

Amerikan Askeri Ceza Kanunu'nda firar suçunun türüne ve eylemin ağırlığına göre belirlenen cezalar, kanuna ek "Azami Cezalar Cetveli"²⁷nde yer almaktadır. Bu kanunda firar suçları için ölüm cezası dışında şerefsizlik sebebiyle ihraç ve bütün ücret ve tahsilatların kesilmesi, uygunsuz hareket sebebiyle ihraç ve bütün ücret ve tahsilatların kesilmesi, 3 günden 5 yıla kadar ağır işlerde kullanılmak suretiyle hapis cezaları öngörülmüştür. Firar suçlarını işleyen failin eyleminin niteliğine göre bu cezalar ayrı ayrı, kısmen veya bütün halinde verilebilir.

²⁷ Bkz.: ALTUNSU, Amerika Birleşik Devletlerinde ..., a.g.e., s.74 vd.

1.2. FİRAR SUÇLARININ BENZER SUÇLARDAN FARKI

1.2.1. Genel Olarak Firar Suçları

Askeri Ceza Kanunu'nun 14.06.1989 tarihli 3574 sayılı kanun ile değişik "Firar ve Cezası" başlıklı 66/1-a maddesine göre, kıt'asından veya görevi icabı bulunmak zorunda olduğu yerden izinsiz olarak altı günden fazla uzaklaşan asker kişiler cezalandırılır. Doktrinde memleket içine kaçmak²⁸, yurt içine firar²⁹ olarak da nitelendirilen AsCK'nın 66/1-a maddesinde düzenlenen firar suçu, Askeri Yargıtay tarafından basit firar³⁰ suçu olarak adlandırılmaktadır. Görüldüğü üzere firar suçunda failin, askerlik vazifesinden kurtulmak kastıyla kıt'asından veya görevi icabı bulunmak zorunda olduğu yerden izinsiz olarak uzaklaşması ve kanuni mehil içinde geri gelmemesi şeklindeki eylemi söz konusudur.³¹ "Yabancı Memlekete Firar", "Düşman Tarafına, Düşman Karşısında ve Mahsur Mevkiden Firar" ile "Sözleşerek Firar" suçlarında da failin eylemi aynıdır ancak failerin sayısı ve kaçtığı yerler farklılık arz etmektedir.

Firar suçları, sırf askeri suçlardandır³² ve sadece asker kişiler firar suçlarını işleyebilirler.³³ Bu nedenle MSB ile TSK kadro ve kuruluşlarında çalışan devlet

²⁸ Rifat Taşkın, *Askeri Ceza Kanunu Şerhi*, 8. bs., Ankara 1946, s.135.

²⁹ Taşkın, a.e., s.137.

³⁰ As. Yrg. Drl. Krl., 23.09.1999 tarih ve 1999/158 – 157 E. – K. sayılı kararı (İsmet Polatcan,*Notlu – Açıklamalı – İçtihatlı Türk Silahlı Kuvvetleri İç Hizmet Kanunu ve Yönetmeliği, Askeri Ceza Kanunu, Disiplin Mahkemeleri Kanunu, Türk Silahlı Kuvvetleri Personel Kanunu, Subay Astsubay Sicil Yönetmelikleri ve İzin Yönetmeliği*, İstanbul, Bayrak Matbaacılık ve Yayıncılık, Ocak 2008, s.337-338).

³¹ Taşkın, a.g.e., s.134.

³² Askeri Yargıtay'a göre sırf askeri suç, tüm unsurları ve cezaları yalnız Askeri Ceza Kanunu'nda yer alan, başka hiçbir ceza kanununda düzenlenmemiş olan ve yalnızca asker kişiler ve diğer askeri şahıslar tarafından işlenebilecekleri kanunlarla kabul edilen, doğrudan doğruya ve özellikle askeri menfaat ve gereklerin korunmasını amaçlayan, bu nedenle unsurlarının tamamı veya bir kısmı Türk Ceza Kanunu'nda yer alsa bile askeri suçlardan askeri itaat ve inkiyadı bozan suçlardır. (Bkz.: As. Yrg. İçt. Brl. Krl. 11.06.1975 tarih ve 1975/5 – 2 E. – K. ve 20.06.1975 tarih ve 1975/6 – 4 E. – K. sayılı kararları, As. Yrg. Kar. Der., İçt. Brl. Krl. Kar. (1933 – 1996), S. 11, s.273-284). Uyuşmazlık Mahkemesi de ilke kararlarında sırf askeri suç, unsurlarının ve cezalarının tamamı Askeri Ceza Kanunu'nda yazılı olan, diğer bir ifadeyle Askeri Ceza Kanunu dışında hiçbir ceza kanunuyla

memurlarının ve işçilerinin, firar suçlarının faili olmaları mümkün değildir. Yabancı askerler, orduyu takip edenler, harp esirleri, gözaltında bulunan yabancı askerler de firar suçlarını işleyemezler.³⁴ Firar suçları nitelikleri gereği mazeret kabul etmeyen suçlardandır. Asker kişi hangi mazeretinden dolayı firar suçlarını oluşturan eylemleri işlemiş olursa olsun firar suçları oluşur ve failin cezalandırılması gerekir.³⁵ Askeri Yargıtay'ın yerleşik kararlarında da belirtildiği üzere firar suçları mütemadi suçlardandır.³⁶

“Firar Suçlarının Benzer Suçlardan Farkı” başlıklı bu kısımda firar suçlarının yoklama kaçağı, bakaya ve saklı suçlarından, vazife ve memuriyete gitmeme suçlarından, izin tecavüzü suçundan, tutukevi veya cezaevinden kaçmak suçundan, göz veya oda hapsi ceza yerinden kaçmak suçundan, kısa süreli kaçma suçundan ve izin süresini özürsüz geçirme suçundan farkı Askeri Yargıtay kararları ışığında ayrıntılı olarak ele alınıp incelenecektir.

cezalandırılmayan suçlar şeklinde tanımlanmaktadır. (Bkz.: 18.11.2002 tarih ve 2002/9 – 56 E. – K. sayılı Uyuşmazlık Mahkemesi kararı, **AAD.**, Y: 31, S: 118, Ankara 2003, s.71-74).

³³ Orhan Çelen, *En Son İçtihatlı, Notlu, Açıklamalı, Ek ve Örnekli Türk Silahlı Kuvvetleri İç Hizmet Kanunu ve Yönetmeliği, Askeri Ceza Kanunu, Disiplin Mahkemeleri Kanunu, Türk Silahlı Kuvvetleri Personel Kanunu ve İlgili Mevzuat*, (Genişletilmiş 2. Baskı), Ankara, Cantekin Matbaacılık Yayıncılık, Ağustos 2011, s.523; Hulusi Özbakan, *İlgili Mevzuatı İle İçtihatlı, Gerekçeli Notlu Açıklamalı Askeri Ceza Kanunu*, Ankara, Feryal Matbaacılık, 1990, s.139.

³⁴ Ali Koçyiğit, *Disiplin Mahkemeleri Kanununa Göre Askeri Disiplin Suçları ve Cezaları*, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, Erzincan, 2007, s.74.

³⁵ Cihan Koç, *Notlu, Açıklamalı, İçtihatlı, Örnekli Türk Silahlı Kuvvetleri İç Hizmet Kanunu ve Yönetmeliği, Askeri Ceza Kanunu, Disiplin Mahkemeleri Kanunu, Türk Silahlı Kuvvetleri Personel Kanunu ve İlgili Mevzuat*, (Gözden Geçirilmiş 18. bs.), Sözkese Matbaası, Ağustos 2012, s.390; As. Yrg. Drl. Krl., 21.02.1964 tarih ve E. 1963/2296 ve K. 1964/24 sayılı kararı (ÖZBAKAN, İlgili Mevzuatı İle İçtihatlı, Gerekçeli Notlu Açıklamalı Askeri Ceza Kanunu, a.g.e., s.139).

³⁶ Bkz.: As. Yrg. 2. D. 22.11.1962 tarih ve 1962/3191 – 2964 E. – K. sayılı kararı; As. Yrg. 3. D. 26.11.1968 tarih ve 1968/821 – 808 E. – K. sayılı kararı; As. Yrg. 4. D. 11.01.1983 tarih ve 1983/78 – 36 E. – K. sayılı kararı; As. Yrg. Drl. Krl. 10.05.1990 tarih ve 1990/77 – 36 E. – K. sayılı kararı.

1.2.2. Yoklama Kaçağı, Bakaya ve Saklı Suçlarından Farkı

Yoklama Kaçağı, Bakaya ve Saklı, Askerlik Kanunu'nun 12'nci maddesinde tanımlanmıştır. Buna göre Yoklama Kaçağı, yaşıtlarıyla birlikte son askerlik yoklamasında bulunmayan ve bulunmadıklarına dair bu kanunda (Askerlik Kanunu) yazılı bir mazeret gösterememiş olanlara; Bakaya, son yoklamada bulunarak asker edildikleri halde, istenildikleri (sevk için çağırıldıkları) sırada gelmeyenlere veya gelip de askerlik yapacakları kıtalara gitmeksizin toplandıkları yerden veya yollardan savuşanlara; Saklı ise yirmi yaşına girmiş oldukları halde isimlerini nüfus kütüğüne geçirmemiş bulunanlara denir.

Yoklama kaçağı suçunun oluşabilmesi için; fail hakkında, 1111 sayılı Askerlik Kanunu'nun 89'uncu maddesi gereğince daha önce bu kabahatten dolayı kesinleşmiş idari para cezasının bulunması, yoklama tarihlerinin, Askerlik Kanunu'nun 25 ve 45'inci maddelerinde³⁷ belirtilen şekilde duyurulması, failin birlikte yoklamaya tabi olduğu yaşıtlarının yurt genelinde normal sevk yılı içindeki son kafilesi gönderilmiş olmasına rağmen askerlik şubesine başvurmamış olması, failin Askerlik Kanunu anlamında kabul edilebilir bir mazeretinin³⁸ olmaması ve failin suç işleme kastının olması gerekir.³⁹

³⁷ 1111 Sayılı Askerlik Kanunu Madde 25: Milli Savunma Bakanlığı tarafından, o yıl askerlik çağına girenler ile bir önceki sene ertesi yıla terk edilenlerin yoklamalarının yapılacağı, Türkiye Radyo Televizyon Kurumu aracılığıyla duyurulur. Bu duyuru yükümlülere tebliğ mahiyetindedir.

Madde 45: Sevke tabi yükümlülerin listeleri, askerlik şubelerinde ilan edilir. Ayrıca bu listeler, celp dönemleri dışındaki sevklerde ve olağanüstü durumlarda mülki amirlikler vasıtasıyla, köy ve mahalle muhtarlıklarında da ilan edilir.

Celp ile ilgili hususlar Milli Savunma Bakanlığı tarafından Türkiye Radyo Televizyon Kurumu aracılığıyla duyurulur ve yurtdışı temsilciliklerine bildirilir. Bu ilan ve duyurular yükümlülere tebliğ mahiyetindedir.

³⁸ Mazeret olarak kabul edilebilecek haller Askerlik Kanunu'nun 47/1'inci maddesinde düzenlenmiştir. Buna göre; "Askere sevk için çağırıldıkları halde;

a) Kendisinin tutukluluğu veya hükümlülüğü ya da herhangi bir resmi sağlık kurumu raporuyla belgelendirilmiş istirahat gerektiren hastalığı,
b) Ana, baba, eş, kardeş veya çocuğunun resmi sağlık kurumu heyet raporuyla belgelendirilmiş hayati tehlike içinde olduklarını gösteren hastalığı,
c) Sevkten önceki veya sonraki onbeş gün içinde ikinci derece dâhil kan veya kayın hısımlarından birinin ölümü,
d) Sevkten önceki veya sonraki onbeş gün içinde kendisi veya ikinci derece dâhil kan veya kayın hısımlarından birinin evlenmesi,
e) Sevkten önceki veya sonraki iki ay içinde çocuğunun doğması,

nedeniyle askerlik şubesine gelemeyecek olanlar, bu mazeretlerini kanıtlayan belgeleri askerlik şubesinde bulundururlar. Bunlar hakkında bakaya işlemi yapılmaz. Bu mazeretler dışındaki nedenlerle

Bakaya suçu ise normal bakaya ve geç iltihak (katılma) suretiyle bakaya olarak ikiye ayrılır. AsCK'nın 63/1-b maddesinde düzenlenen normal bakaya suçunun oluşabilmesi için; fail hakkında 1111 sayılı Askerlik Kanunu'nun 89'uncu maddesi gereğince daha önce bu kabahatten dolayı kesinleşmiş idari para cezasının bulunması, celp tarihlerinin, Askerlik Kanunu'nun 25 ve 45'inci maddelerinde belirtilen şekilde duyurulması, failin yapılan bildirim veya duyuru üzerine birlikte sevk edileceği emsallerinin sevk tarihinin son gününe kadar askerlik şubesine müracaat etmemesi, failin Askerlik Kanunu anlamında kabul edilebilir bir mazeretinin⁴⁰ olmaması ve failin suç işleme kastının olması gerekir.⁴¹ AsCK'nın 63/1-d maddesinde düzenlenen geç iltihak suretiyle bakaya suçunun oluşabilmesi için ise; fail hakkında, 1111 sayılı Askerlik Kanunu'nun 89'uncu maddesi gereğince daha önce bu kabahatten dolayı kesinleşmiş idari para cezasının bulunması, sevk için askerlik şubesine gelen failin kendisine tanınan yol süresinin sonunda sevk edildiği kıtasına katılmaması, failin zamanında katılmamış olmasının kabul edilebilir bir özre dayalı olmaması ve failin suç işleme kastının olması gerekir.⁴²

Saklı suçunun oluşabilmesi için ise fail hakkında, 1111 sayılı Askerlik Kanunu'nun 89'uncu maddesi gereğince daha önce bu kabahatten dolayı kesinleşmiş idari para cezasının bulunması, failin yaşitlarının yurt genelinde normal sevk yılı içindeki son kfilesinin gönderilmiş olması, failin kabul edilebilir bir özrünün olmaması ve failin suç işleme kastının olması gerekir.⁴³

sevkin son gününe kadar askerlik şubesine gelmeyenler ile gelip de sevk evrakını alanlardan, kendilerine verilen yol süresi sonunda birliğine katılmayanlar, bakaya olarak kabul edilirler.”

³⁹ Koç, a.g.e., s. 383; Çelen, a.g.e., s. 502; Özbakan H. “Yoklama Kaçağı, Bakaya ve Saklı Suçları Üzerine Bir İnceleme”, **AAD.**, Y: 9, S: 33, s.10-11.

⁴⁰ Kabul edilebilir mazeretler için Bkz.: Askerlik Kanunu'nun 47/1'inci maddesi.

⁴¹ Koç, a.g.e., s. 384; Çelen, a.g.e., s. 503-504; Polatcan, Notlu – Açıklamalı – İçtihatlı Türk Silahlı Kuvvetleri İç Hizmet Kanunu ve Yönetmeliği ..., a.g.e., s. 317-318; Özbakan, a.g.m., s.17.

⁴² Koç, a.g.e., s. 384; Çelen, a.g.e., s. 504-505; Polatcan, Notlu – Açıklamalı – İçtihatlı Türk Silahlı Kuvvetleri İç Hizmet Kanunu ve Yönetmeliği ..., a.g.e., s.318-319.

⁴³ Koç, a.g.e., s. 385; Çelen, a.g.e., s. 505-507; Polatcan, Notlu – Açıklamalı – İçtihatlı Türk Silahlı Kuvvetleri İç Hizmet Kanunu ve Yönetmeliği ..., a.g.e., s.319.

Görüldüğü üzere yoklama kaçağı, bakaya ve saklı suçlarında failin eylemi, firar suçlarından farklı olarak, askerlik hizmetine hiç başlamamak, TSK ile irtibatının kurulmasını engellemektir. Yoklama kaçağı, bakaya ve saklı suçları, firar suçları gibi mütemadi suçlardandır.⁴⁴ Yoklama kaçağı, bakaya ve saklı suçları, firar suçları gibi Askeri Ceza Kanunu'nda düzenlenmiş olmasına rağmen, firar suçlarından farklı olarak asker kişiler tarafından değil sivil kişiler tarafından işlenebilir. Çünkü bu suçların failleri henüz birliklerine katılıp asker kişi sıfatını almamış olan askerlik yükümlüleri, yani sivil kişilerdir. O nedenle bu suçlar, Askeri Ceza Kanunu'nda düzenlenmiş olmasına rağmen sırf askeri suçlardan değildir.⁴⁵ Yine bu suçlarda yargılama yapma görevi, firar suçlarının aksine, 353 sayılı Askeri Mahkemelerin Kuruluşu ve Yargılama Usulü Kanunu'nun 13'üncü maddesinde yapılan değişiklik sonucu, barış zamanında askeri mahkemelerin görevinde değil adli yargı mahkemelerinin görevindedir.

1.2.3. Vazife ve Memuriyete Gitmeme Suçundan Farkı

Vazife ve Memuriyete Gitmeme suçu AsCK'nın 65'inci maddesinde düzenlenmiştir. AsCK'nın 65/1'inci maddesinde, tayin olduğu vazife ve memuriyet emrinin tebliğinden itibaren mazeretsiz olarak barışta 15 gün, seferberlikte 6 gün içinde hareket etmeyen veya yol süresi hariç olmak üzere barışta 7, seferde 3 günden fazla süreyi yolda geçirerek vazife ve memuriyetine katılmayan subaylar, askeri memurlar ile astsubayların cezalandırılacakları; AsCK'nın 65/2'nci maddesinde ise, maddenin birinci fıkrasında hareket ve iltihak için tayin olunan müddetlerin bitmesinden itibaren barışta 6, seferde 3 gün içinde kıtasına iltihak etmeyenlerin hakkında, AsCK'nın 66'ncı maddesi hükümlerinin uygulanacağı düzenlenmiştir. Subay ve astsubaylardan, atanmalarında göreve başlama sürelerini düzenleyen TSK Personel Kanunu'nun 120'nci maddesindeki süreler dışında tayin olduğu birliğine katılanlar, AsCK'nın 65'inci maddesi uyarınca cezalandırılırlar. Bu nedenle AsCK'nın 65'inci maddesini, TSK Personel Kanunu'nun 120'nci maddesi

⁴⁴ Özbakan, a.g.m., s.37.

⁴⁵ Bkz.: As. Yrg. İç. Brl. Krl. 20.06.1975 tarih ve 1967/6 – 4 E. – K. sayılı kararı.

ile birlikte göz önünde bulundurmak gerekir.⁴⁶ Bu suçun maddi unsurunu, firar suçlarından farklı olarak, failin ataması kendisine tebliğ olunduktan itibaren maddede belirtilen sürede mazeretsiz olarak görev yerine hareket etmeme veya yol süresi hariç öngörülen mehillerden fazla süreyi yolda geçirmek oluşturur. Suçun oluşumu için atama emrinin tebliğ edilmiş olması ve failin kabul edilebilir bir mazeretinin olmaması gerekir.⁴⁷

Vazife ve memuriyete gitmeme suçu, firar suçları gibi sırf askeri suçlardan olmasına rağmen, firar suçlarının aksine her asker kişi tarafından işlenemez. Kanunda özel olarak belirtildiği için vazife ve memuriyete gitmeme suçu sadece subaylar, askeri memurlar ile astsubaylar⁴⁸ tarafından işlenebilirken uzman çavuşlar, uzman jandarma çavuşlar ve uzman erbaşlar tarafından işlenemez.⁴⁹ Bu suç, firar

⁴⁶ Bkz.: TSK Personel Kanunu Madde 120: Subay ve astsubayların ilk ve görev süresi içinde atanmalarında:

a) Aynı belediye hudutları içinde veya aynı garnizon dahilinde bulunanlar, atanma emrini tebellüğ ettiği günü takibeden 24 saat içinde, bu süre resmi tatil gününe rastlıyorsa hizmetin başladığı gün mesai saati içinde,

b) Belediye hudutları dışında veya başka bir garnizona atanmalarda yollukları hakkındaki özel kanunda belirtilen seyahat süresi dışında 15 gün içinde,

Atandıkları göreve katılmak zorundadırlar.

Bu süreler dahilinde mazeretsiz göreve katılmayanlar hakkında özel kanunlar gereğince işlem yapılır. (Ek fıkra: 29/07/1983 - 2870/9 md.)Yer değiştirme suretiyle yapılan atamalarda personelin izinli veya raporlu olması tebligata engel olmaz. Ancak (a) ve (b) bentlerindeki süreler, izin veya rapor müddetinin bitiminde başlar.

⁴⁷ Koç, a.g.e., s.388.

⁴⁸ As. Yrg. Drl. Krl. 28.06.2001 tarih ve 2001/69 – 68 E. – K. sayılı kararında; “*AsCK`nın 65`inci maddesineuzman jandarmalar dahil edilmediğinden, bunlar hakkında anılan maddenin uygulanması olanağı bulunmadığından, atandığı memuriyet mahalline süresi içinde katılmayan sanığın eylemi izin tecavüzü niteliğindedir.*” şeklinde karar verilmiştir. (Koç, a.g.e., s.388).

⁴⁹ Nitekim As. Yrg. 1. D. 27.01.1959 tarih ve E. 1958/5222, K. 1959/391 sayılı kararında “*Eski birliğinden iliğinin kesilmesini müteakip zamanında yeni birliğine katılmayan uzatmalı onbaşı hakkında AsCK`nın 65. maddesinin değil, AsCK`nın 66/1-a maddesinin tatbiki*” gerekeceğine hükmetmiştir (Özbakan, İlgili Mevzuatı İle İçtihatlı, Gerekeçeli Notlu Açıklamalı Askeri Ceza Kanunu, a.g.e., s.136). Ancak As. Yrg. Drl. Krl. 10.02.2000 tarih ve 2000/32 – 40 E. – K. sayılı kararında “*anılan maddede uzman erbaşların suç faili olarak sayılmamış olması bu faillerin 65. maddedeki suç işlemelerini engellemez*” diyerek maddenin uzman erbaşlara da uygulanabileceğini karar altına almıştır (Koç, a.g.e., s.387). Buna rağmen As. Yrg. Drl. Krl. 27.09.2001 tarih ve 2001/81 – 77 E. – K. sayılı kararında ise; “*15.07.2000 tarihinde görev yaptığı Ankara`dan tayin olması nedeniyle iliğini kesen ve on beş gün mehil izni verilen sanık Uzman Çavuşun izin bitiminde 22.07.2000 tarihinde tayin olduğu Mardin`deki bölük komutanlığına katılması gereken günde katılmadığı, bilahare 03.08.2000 tarihinde kendiliğinden katıldığı anlaşılınca beraber, “uzman erbaş” statüsündekiler AsCK`nın 65. maddesi kapsamında kabul edilemeyeceklerinden, eyleminin izin tecavüzü suçu kapsamında değerlendirilmesi ve eyleminde 6 tam gün içinde kalması nedeniyle 477 sayılı Disiplin Mahkemeleri Kanununun 50/B maddesi içinde kısa süreli izin tecavüzü suçunu oluşturduğu sonucuna varılmıştır.*”

suçlarından farklı olarak, tayini çıkan subaylar, askeri memurlar ile astsubayların, kanunda belirtilen süreler içinde yeni görev yerine gitmemesi ile oluşur. Kıt'asıyla irtibatı devam edip kursa ya da geçici bir göreve gönderildiği halde bu yerlere gitmeyen ya da gidip de dönmeyen asker kişilerin eylemleri bu suçu oluşturmaz.⁵⁰

1.2.4. İzin Tecavüzü Suçundan Farkı

İzin tecavüzü suçu AsCK'nın 66/1-b maddesinde düzenlenmiştir. Buna göre kıt'asından veya görev yapmakta olduğu yerden izin, istirahat veya hava değişimi olarak ayrılanların, dönmeye mecbur oldukları günden itibaren özürsüz olarak altı gün içinde kıtasına veya görev yapmakta olduğu yere dönmemesi halinde izin tecavüzü suçu oluşur. Firar suçları gibi izin tecavüzü suçu da sırf askeri suçlardandır⁵¹ ve sadece asker kişiler tarafından işlenebilir. Firar suçları gibi mütemadi suçlardan olan izin tecavüzü suçunda temadi, failin kıt'asına katılması, yetkili makamlarca yakalanması ya da askeri birlik ve kuruma veya resmi makamlara başvurup teslim olmasıyla sona erer.⁵² AsCK'nın 71'inci maddesi uyarınca, firar suçlarında olduğu gibi, izin tecavüzü suçundan mahkum olan erbaşların rütbelерinin geri alınmasına da hükmolunur.

Firar suçlarından farklı olarak izin tecavüzü suçunda, failin kıt'asından izinsiz kaçma şeklinde bir eylemi değil, kıt'asından kanuni izin, istirahat veya hava değişimi alıp ayrıldıktan sonra kıt'asına dönmeye mecbur olduğu günden itibaren altı gün içinde özürsüz olarak dönmemesi şeklinde gerçekleştirdiği eylemi söz konusudur. Yine firar suçundan farklı olarak izin tecavüzü suçu, failin dönmeye mecbur olduğu günden itibaren altı tam gün içinde dönmemesi ile oluşur. Oysa firar

diyerek uzman erbaş statüsündekilere bu maddenin uygulanamayacağı belirtilmiştir (Polatcan, Notlu – Açıklamalı – İçtihatlı Türk Silahlı Kuvvetleri İç Hizmet Kanunu ve Yönetmeliği ..., a.g.e., s.323).

⁵⁰ Bkz: As. Yrg. 1. D. 14.01.1946 tarih ve 1946/1247 – 1083 E. – K.; As. Yrg. Gen. Krl. 31.08.1951 tarih ve 1951/1027 – 1033 E. – K. sayılı kararları (Özbakan, İlgili Mevzuatı İle İçtihatlı, Gerekçeli Notlu Açıklamalı Askeri Ceza Kanunu, a.g.e., s.135).

⁵¹ Bkz: As. Yrg. 3. D. 14.05.1996 tarih ve 1996/276 – 273 E. – K. sayılı kararı (Koç, a.g.e., s.394); As. Yrg. 1. D. 31.01.2007 tarih ve 2007/121 – 120 E. – K. sayılı kararı (Çelen, a.g.e., s.544).

⁵² Koç, a.g.e., s.390.

suçunun oluşabilmesi için, kanunda “altı günden fazla uzaklaşanlar” ibaresi yer aldığından, altı tam günden sonra bir tam günün daha firarda geçirilmesi, yani en az yedi tam günün firarda geçirilmesi gerekir.⁵³

İzin tecavüzü suçu, firar suçlarından farklı olarak, failin özürsüz olarak izin süresini geçirmesiyle oluşur. Eğer fail kabul edilebilir bir mazereti nedeniyle izin süresini geçirmişse, failin eylemi izin tecavüzü suçunu oluşturmaz. Kanunda hangi hallerin mazeret olarak kabul edilebileceği düzenlenmemiş olmakla birlikte, yerleşik Askeri Yargıtay içtihatlarında belirtildiği üzere askerlik hizmetine tercih edilebilecek derecede önemli, ağır ve kaçınılması mümkün olmayan haller izin tecavüzü suçunda mazeret⁵⁴ olarak kabul edilebilir. Ayrıca failin, eylemini bir an evvel sona erdirmeye veya mazereti ortadan kaldırmaya yönelik gayret ve hareketlerinin, kısaca suç ve dehalet kasıtlarının da dikkate alınması gerekir.⁵⁵ Yine Askeri Yargıtay`ın yerleşik içtihatlarında, TSK İç Hizmet Yönetmeliği`nin 57 ve 58`inci maddelerinde⁵⁶ sayılan

⁵³ Bkz: As. Yrg. 4. D. 29.06.1971 tarih ve 1971/291 – 290 E. – K. sayılı kararı (Koç, a.g.e., s.906).

⁵⁴ Yerleşik Askeri Yargıtay kararlarında failin soyut nitelikteki ailevi sorunları, failin yeni evlenmiş olması ile ekonomik sıkıntılarının, askerlik hizmetine tercih edilebilecek mazeretler arasında sayılmayacağı kabul edilmesine rağmen (Bkz: As. Yrg. Drl. Krl. 10.10.1996 tarih ve 1996/141 – 163 E. – K.; As. Yrg. 1. D. 07.05.1997 tarih ve 1997/322 – 319 E. – K.; As. Yrg. 1. D. 07.05.1997 tarih ve 1997/321 – 318 E. – K.; As. Yrg. Drl. Krl. 24.04.1998 tarih ve 1998/64 – 59 E. – K. sayılı kararları), bazı kararlarda da failin ailesinin ekonomik durumunun, failin birliğine dönmesini engelleyecek derecede bozuk olması sebebiyle yol parasının temini için geçirilen sürenin makul ve süre sonunda yükümlünün yola çıkıp birliğine katılması koşuluyla mazeret olarak değerlendirilebileceği belirtilmektedir. (Bkz: As. Yrg. Drl. Krl. 27.03.2003 tarih ve 2003/27 – 29 E. – K.; As. Yrg. 3. D. 02.03.2010 tarih ve 2010/604 – 598 E. – K. sayılı kararları).

⁵⁵ Koç, a.g.e., s.390.

⁵⁶ TSK İç Hizmet Yönetmeliği Madde 57: Silâhlı Kuvvetler mensuplarının izin işleri askeri izin kanununa ve bu kanunun tatbik usullerini gösteren izin nizamnamesine göre tanzim olunur.

İzinli bulunurken vaktinde kıt'asına veya memuriyetine dönemeyecek kadar sıhhi mazereti çıkanlar:

a. Merkez Kumandanlığı bulunan yerlerde bu kumandanlığa müracaat edilerek askerî tabiplerce, Merkez Kumandanlığı olmayan yerlerde ise askerlik şubeleri başkanlığına müracaat edilerek askerî tabibe askerî tabip yok ise Hükümet tabibine muayene olup mazereti tevsik edilir.

b. Ailesi fertlerinden birinin ağır hastalığı veya ölümü, kaza, doğum, yangın gibi beklenmeyen felâket karşısında kalanlar izninin uzatılması için keyfiyeti yazılı olarak en çabuk muhabere aracı ile ve ivedi olarak ilk âmirine (Gemilerde gemi kumandanı) bildirmeye ve yeniden izin almaya mecburdur. Amir tarafından izni uzatılmadığı takdirde izinli bu müracaatla alacağı cevap arasında geçen müddet için sorumlu tutulmaz. Bu müddet hiç bir suretle 6 günü geçemez. Bu süre içinde cevap alamayan şahıs derhal görevi başına döner. Şu kadar ki, izinli, mahallin garnizon veya merkez kumandanının, Deniz Üs Kumandanlığına, Askerlik Şubesi Başkanlığına veya yoksa Jandarma Kumandanlığına müracaatla mazeretini belgelemeye ve alacağı rapor ve belgeyi mezkûr makamlara tasdik ettirerek dönüşte izin belgesi ile birlikte âmirine vermeye mecburdur. Bu suretle hareket etmeyerek izin müddetini geçirenler hakkında Askerî Ceza Kanununa göre işlem yapılır. Bu şekilde mazereti olanlar eğer

durumlar ile bu durumlara benzerlik arz eden durumların yasal ve geçerli özür olarak kabul edileceği belirtilmiştir.⁵⁷

1.2.5. Tutukevi veya Cezaevinden Kaçmak Suçundan Farkı

Tutukevi veya cezaevinden kaçmak suçu AsCK'nın 76'ncı maddesinde düzenlenmiştir. Buna göre; askeri tutukevi veya cezaevinden kaçan asker kişiler hakkında, Türk Ceza Kanunu'nun İkinci Kitabı'nın Dördüncü Bab Yedinci Faslı'nda yer alan hükümler uygulanır. Ancak askeri ceza ve tutukevlerinden altı gün veya daha fazla süre ile kaçan asker kişilere verilecek hapis cezası veya asıl cezaya ilave olunacak hürriyeti bağlayıcı ceza bir yıldan az olamaz. 5252 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun Yürürlük ve Uygulama Şekli Hakkında Kanun'un 3/2'nci maddesindeki; "*Mevzuatta, yürürlükten kaldırılmış Türk Ceza Kanununun kitap, bab ve fasıllarına yapılmış olan yollamalar, o kitap, bab ve fasıl içinde yer almış olan hükümlerin karşılığını oluşturan 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun maddelerine yapılmış sayılır.*" hükmü gereği tutukevi ve cezaevinden kaçmak suçunu işleyen asker kişiler hakkında 5237 sayılı TCK'nın 292'nci maddesi⁵⁸ tatbik olunur.

senelik izinlerinin tamamını kullanmış bulunurlarsa ve izini de uzatılacak ise İzin Kanununun 3 üncü maddesi mucibince gelecek seneki istihkakına mahsuben izin verilir.

Madde 58: Hava ve yol halleri nakil vasıtalarının vaziyeti sebepleri ile vukua gelecek gecikmeler, alâkadar nakil vasıtaları idarelerinin veya mahalli kumandanın (Garnizon, merkez, deniz üs, jandarma) onanmış belgeleri ile tevsik edilmek lâzımdır.

⁵⁷ Bkz: As. Yrg. 2. D. 14.11.2007 tarih ve 2007/2042 – 2027 E. – K. sayılı kararı. Ayrıca hangi durumların özür olarak kabul edildiğinin anlaşılması için Bkz: As. Yrg. Drl. Krl. 28.12.1995 tarih ve 1995/133 – 137 E. – K.; As. Yrg. 1. D 12.01.2000 tarih ve 2000/5 – 2 E. – K.; As. Yrg. Drl. Krl. 25.01.2001 tarih ve 2001/8 – 9 E. – K. sayılı kararları.

⁵⁸ 5237 sayılı TCK Madde 292: (1) Tutukevinden, ceza infaz kurumundan veya gözetimi altında bulunduğu görevlilerin elinden kaçan tutuklu veya hükümlü hakkında altı aydan bir yıla kadar hapis cezasına hükmolunur.

(2) Bu suçun, cebir veya tehdit kullanılarak işlenmesi hâlinde, bir yıldan üç yıla kadar hapis cezasına hükmolunur.

(3) Bu suçun, silâhli olarak ya da birden çok tutuklu veya hükümlü tarafından birlikte işlenmesi hâlinde, yukarıdaki fıkralara göre verilecek ceza bir katına kadar artırılır.

(4) Bu suçun işlenmesi sırasında kasten yaralama suçunun neticesi sebebiyle ağırlaşmış hâllerinin veya kasten öldürme suçunun gerçekleşmesi ya da eşyaya zarar verilmesi durumunda, ayrıca bu suçlara ilişkin hükümlere göre cezaya hükmolunur.

(5) Bu maddede yazılı hükümler, ceza infaz kurumu dışında çalıştırılan hükümlüler ile hapis cezası adli para cezasından çevrilmiş olanlar hakkında da uygulanır.

Tutukevi veya cezaevinden kaçmak suçunda failin eylemi, firar suçlarından farklı olarak kit`asından veya görevi icabı bulunmak zorunda olduğu yerden kaçmak değil, hakkında verilen tutuklama kararına veya kesinleşmiş mahkumiyet kararına istinaden bulunduğu askeri tutukevi veya cezaevinden kaçmaktır. Failin askeri tutukevi veya cezaevinden kaçmasıyla birlikte, firar suçlarının aksine gün unsuru aranmaksızın, tutukevi veya cezaevinden kaçmak suçu oluşur. Bu nedenle tutukevi veya cezaevinden kaçmak suçu, firar suçları gibi mütemadi suç değil ani suçtur.⁵⁹ Ayrıca firar suçlarının aksine tutukevi veya cezaevinden kaçmak suçu sırf askeri suç değildir.⁶⁰

1.2.6. Göz veya Oda Hapsi Ceza Yerinden Kaçmak Suçundan Farkı

Göz veya oda hapsi ceza yerinden kaçmak⁶¹ suçu, AsCK`nın 77`nci maddesinde düzenlenmiştir. Bu maddede; disiplin mahkemeleri ile disiplin amirleri tarafından verilen göz veya oda hapsi cezalarının çekildiği yeri terk edenlerin bir aydan altı aya kadar hapis cezasıyla cezalandırılacağı, terk fiili altı gün veya daha fazla devam etmişse, verilecek hapis cezasının bir yıldan az olamayacağı öngörülmüştür.⁶²

Göz veya oda hapsi ceza yerinden kaçmak suçunda failin eylemi, firar suçlarından farklı olarak, disiplin mahkemeleri ile disiplin amirleri tarafından kendisine verilen göz veya oda hapsi cezasını çektiği yeri terk etmedir. Göz veya oda hapsi ceza yerinden kaçmak suçu, firar suçlarından farklı olarak, mütemadi suçlardan

⁵⁹ Bkz: As. Yrg. 3. D. 11.06.2002 tarih ve 2002/552 – 565 E. – K.; As. Yrg. Drl. Krl. 25.06.2009 tarih ve 2009/85 – 86 E. – K. sayılı kararları.

⁶⁰ Bkz.: As. Yrg. İçt. Brl. Krl. 20.06.1975 tarih ve 1975/6 – 4 E. – K.; As. Yrg. 4. D. 29.06.2004 tarih ve 2004/925 – 919 E. – K. sayılı kararları.

⁶¹ 31.01.2013 tarihinde kabul edilip 16.02.2013 tarih ve 28561 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren 6413 sayılı Türk Silahlı Kuvvetleri Disiplin Kanunu ile göz hapsi cezası tamamen kaldırılmıştır. Bu nedenle artık Göz Hapsi Ceza Yerinden kaçmak suçunun işlenebilmesi mümkün değildir.

⁶² 31.01.2013 tarihli 6413 sayılı Türk Silahlı Kuvvetleri Disiplin Kanunu ile barış zamanında Disiplin Mahkemeleri kapatılmıştır.

değil ani suçlardandır.⁶³ Yine göz veya oda hapsi ceza yerinden kaçmak suçu, firar suçlarından farklı olarak sırf askeri suçlardan değildir.⁶⁴

1.2.7. Kısa Süreli Kaçma Suçundan Farkı

Kısa süreli kaçma suçu, 477 sayılı DMK'nın 50/1'inci maddesinde düzenlenmiştir.⁶⁵ Buna göre; kıt'asından veya görev yerinden kaçanlardan altı gün içinde kendiliğinden gelenler cezalandırılır. Görüldüğü üzere kısa süreli kaçma suçunda, firar suçlarında olduğu gibi, failin kıt'asından izin almaksızın kaçması şeklindeki eylemi söz konusudur. Ancak firar suçlarından farklı olarak, kısa süreli kaçma suçunda failin kaçmasından itibaren altı gün içinde kendiliğinden geri gelmesi gerekmektedir. Ayrıca Askeri Yargıtay İçtihadı Birleştirme Kurulu'nun 03.03.1971 tarih ve 1971/1 – 2 E. – K. sayılı kararında⁶⁶ belirtildiği üzere, kısa süreli kaçma suçunda failin eyleminin 24 saatten fazla bir süreyi kapsamaması gerekir. Aksi takdirde failin eylemi kısa süreli kaçma suçunu oluşturmaz. Firar suçlarında olduğu gibi kısa süreli kaçma suçu da sırf askeri suçtur ve bu nedenle kısa süreli kaçma suçu sadece asker kişiler tarafından işlenebilir.⁶⁷ MSB ile TSK kadro ve kuruluşlarında çalışan devlet memurları ve işçiler, yabancı askerler, orduyu takip edenler, harp esirleri, gözaltında bulunan yabancı askerler bu suçu işleyemezler.⁶⁸ Firar suçları gibi kısa

⁶³ Bkz: As. Yrg. 1. D. 28.03.2007 tarih ve 2007/562 – 560 E. – K. sayılı kararı.

⁶⁴ Bkz: As. Yrg. Drl. Krl. 20.05.1983 tarih ve 1983/130 – 127 E. – K.; As. Yrg. 5. D. 06.03.1996 tarih ve 1996/125 – 127 E. – K.; As. Yrg. 1. D. 06.07.2005 tarih ve 2005/744 – 736 E. – K. sayılı kararları.

⁶⁵ 6413 sayılı Türk Silahlı Kuvvetleri Disiplin Kanunu'nun 48'inci maddesi ile barış zamanında 477 sayılı Kanunun uygulaması kaldırıldığı için bu suçun barış zamanında işlenebilmesi mümkün değildir. Barış zamanında asker kişilerin kısa süreli kaçma eylemi 6413 sayılı Türk Silahlı Kuvvetleri Disiplin Kanunu'nda disiplinsizlik olarak düzenlenmiştir.

⁶⁶ Aynı kararında As. Yrg. İçt. Brl. Krl.; Firar suçlarının kanuni unsurunu teşkil eden günün; 1.Failin kıt'adan ayrıldığı günün saati belli ise, bu saatten itibaren 24 saatin geçmesiyle gerçekleşeceği, 2. Failin kıt'adan ayrıldığı günün saati belli değil ise, bu takdirde fail lehine hareket edilerek, kaçma failinin işlendiği günün bitmesinden itibaren ertesi günün sıfır saatinden başlayarak 24 saatin geçmesiyle gerçekleşeceği, 3. Failin kıt'adan ayrıldığı günün saati belli ve fakat yakalandığı veya geldiği günün saati belli değilse failin yakalandığı veya geldiği günün sıfır saatinde suçun sona ermiş sayılacağına karar vermiştir.

⁶⁷ Bkz: As. Yrg. İçt. Brl. Krl. 15.11.1975 tarih ve 1975/2 – 5 E. – K. sayılı kararı.

⁶⁸ Koçyiğit, a.g.e., s.74; Koç, a.g.e., s.903.

sürelî kaçma suçü da niteliği gereği mazeret kabul etmeyen suçlardandır. Asker kişi hangi mazeretinden dolayı kısa sürelî kaçma suçunu işlemiş olursa olsun suç oluşur ve failin cezalandırılması gerekir.⁶⁹ Yine firar suçları gibi kısa sürelî kaçma suçü da mütemadi suçlardandır.

477 sayılı DMK'nın 41'inci maddesi uyarınca kısa sürelî kaçma suçü, firar suçlarının aksine disiplin suçudur.⁷⁰ Firar suçlarından farklı olarak kısa sürelî kaçma suçunda yargılama yapma görevi, 477 sayılı DMK'nın 7'nci maddesi⁷¹ uyarınca Disiplin Mahkemelerine aittir. Bu nedenle kısa sürelî kaçma suçunu işleyen asker kişiler, askeri mahkemelerde değil disiplin mahkemelerinde yargılanırlar. Ayrıca kısa sürelî kaçma suçunu işleyen faillere hapis cezası değil 477 sayılı DMK'da belirtildiği üzere oda hapsi cezası verilir.

1.2.8. İzin Süresini Özürsüz Geçirme Suçundan Farkı

İzin süresini özürsüz geçirme suçü, 477 sayılı DMK'nın 50/2'nci maddesinde düzenlenmiştir.⁷² Buna göre; izin süresini özürsüz altı güne kadar geçirenler cezalandırılır. İzin süresini özürsüz geçirme suçunun maddi unsurunu, failin kıt'asından veya görevini yapmakta olduğu yerden izin alarak ayrılmasından

⁶⁹ Koç, a.g.e., s.904.

⁷⁰ 477 Sayılı Kanun Madde 41 - Disiplin suçları, bu kanunun oda hapsi veya göz hapsi ile cezalandırıldığı eylemlerdir. Bu kanuna göre verilecek oda veya göz hapsi cezaları üç günden iki aya kadardır. Erbaşlar hakkında asli ceza ile birlikte rütbenin geri alınması cezası da verilebilir.

Uzman jandarmalar ve uzman erbaşlar hakkında, rütbenin geri alınması hususunda, özel kanunlarının hükümleri uygulanır.

Disiplin mahkemesi, bu kanunu uygularken, Maddede yazılı cezanın aşağı ve yukarı hadleri arasında cezayı serbestçe takdir eder.

Seferberlik ve savaş halinde verilecek cezalar üçte birden az olmamak üzere bir katına kadar arttırılır. Ancak, tertip olunan ceza Kanunda gösterilen cezanın azami haddini geçemez.

⁷¹ 477 Sayılı Kanun Madde 7: Disiplin mahkemeleri asker kişilerin bu kanunda yazılı disiplin suçlarına ait davalara bakar. Şu kadar ki, bu kanunda yazılı disiplin suçlarından dolayı disiplin amiri, özel kanunlarda kendisine tanınan yetki içinde, oda veya göz hapsi verebileceği gibi disiplin mahkemesine de yollayabilir.

⁷² 6413 sayılı Türk Silahlı Kuvvetleri Disiplin Kanunu'nun 48'inci maddesi ile barış zamanında 477 sayılı Kanunun uygulaması kaldırıldığı için bu suçun barış zamanında işlenebilmesi mümkün değildir. Barış zamanında asker kişilerin izin süresini özürsüz geçirme eylemi 6413 sayılı Türk Silahlı Kuvvetleri Disiplin Kanunu'nda disiplinsizlik olarak düzenlenmiştir.

sonra dönmeye mecbur olduğu günden altı güne kadar özürsüz olarak gelmemesi oluşturur. İzin süresini özürsüz geçirme suçunun oluşması için faile usulüne uygun olarak verilmiş iznin olması ve failin bu izin süresini mazeretsiz olarak altı güne kadar geçirmesi, altı gün ve daha fazla geçirmemesi gerekir. İstirahati de izin kapsamında değerlendirmek gerekir.⁷³ İzin süresini özürsüz geçirme suçu da firar suçları gibi sırf askeri suçlardandır ve sadece asker kişiler tarafından işlenebilir. Ayrıca bu suç da firar suçları gibi mütemadi suçlardandır.

İzin süresini özürsüz geçirme suçunda, firar suçlarından farklı olarak failin kıt`asından izinsiz kaçma şeklinde bir eylemi değil, kıt`asından kanuni izin, istirahat veya hava değişimi alıp ayrıldıktan sonra kıt`asına dönmeye mecbur olduğu günden itibaren altı güne kadar kıt`asına özürsüz olarak dönmemesi şeklinde gerçekleştirdiği eylemi söz konusudur. İzin süresini özürsüz geçirme suçu, firar suçlarından farklı olarak, failin özürsüz olarak izin süresini geçirmesiyle oluşur. Eğer fail kabul edilebilir bir mazereti nedeniyle izin süresini geçirmişse, failin eylemi izin süresini özürsüz geçirme suçunu oluşturmaz. Kanunda hangi hallerin mazeret olarak kabul edilebileceği düzenlenmemiş olmakla birlikte, yerleşik Askeri Yargıtay içtihatlarında belirtildiği üzere askerlik hizmetine tercih edilebilecek derecede önemli, ağır ve kaçınılması mümkün olmayan haller, izin tecavüzü suçunda olduğu gibi izin süresini özürsüz geçirme suçunda da mazeret olarak kabul edilebilir.⁷⁴ Yine Askeri Yargıtay`ın yerleşik içtihatlarında, TSK İç Hizmet Yönetmeliği`nin 57 ve 58`inci maddelerinde sayılan durumlar ile bu durumlara benzerlik arz eden durumların yasal ve geçerli özür olarak kabul edileceği belirtilmiştir.⁷⁵

477 sayılı DMK`nın 41`inci maddesi uyarınca izin süresini özürsüz geçirme suçu, firar suçlarının aksine disiplin suçudur. Firar suçlarından farklı olarak izin süresini özürsüz geçirme suçunda yargılama yapma görevi, 477 sayılı DMK`nın

⁷³ Çelen, a.g.e., s.981; Koç, a.g.e., s.904-905; Koçyiğit, a.g.e., s.81.

⁷⁴ Çelen, a.g.e., s.981; Koç, a.g.e., s.905.

⁷⁵ Bkz: As. Yrg. 2.D. 14.11.2007 tarih ve 2007/2042 – 2027 E. – K. sayılı kararı. Ayrıca hangi durumların özür olarak kabul edildiğinin anlaşılması için Bkz: As. Yrg. Drl. Krl. 28.12.1995 tarih ve 1995/133 – 137 E. – K.; As. Yrg. 1. D 12.01.2000 tarih ve 2000/5 – 2 E. – K.; As. Yrg. Drl. Krl. 25.01.2001 tarih ve 2001/8 – 9 E. – K. sayılı kararları.

7'nci maddesi uyarınca Disiplin Mahkemelerine aittir. Bu nedenle kısa süreli kaçma suçunu işleyen asker kişiler, askeri mahkemelerde değil disiplin mahkemelerinde yargılanırlar. Ayrıca kısa süreli kaçma suçunu işleyen failere hapis cezası değil 477 sayılı DMK`da belirtildiği üzere oda hapsi cezası verilir.

1.3. FİRAR SUÇLARININ SIRF ASKERİ SUÇ OLMA NİTELİĞİ

1.3.1. Genel Olarak

Askeri Ceza Hukuku hakkında ilk esaslı hükümleri Roma hukukunda bulmak mümkündür. Nitekim askeri suç hakkında ilk tarif de Roma hukukunda verilmiştir. Buna göre; disiplin kaidelerinin ihlali suretiyle işlenen suçlar askeri suçlar olup askeri suçlar sadece asker kişiler tarafından işlenebilir ve bu suçlar özellikle kendisini askerlik hizmetine yaramayacak hale getirme, silahların terki veya temliki, korkaklık, itaatsizlik ve firar suçlarından ibarettir. Bunun yanında genel bir suç, bir askeri kişi tarafından ve askerlik dolayısıyla işlenirse, bu genel suç askeri suç niteliğini alır. Bu suretle günümüzde askeri suçlar içinde yapılmakta olan sırf askeri suçlarla askeri suçlara benzeyen suçlar ayrımının Roma hukukunda da mevcut olduğu anlaşılmaktadır.⁷⁶

Türk doktrininde genel olarak kabul gören görüşe göre askeri suç, unsurları ve cezaları Askeri Ceza Kanunu'nda gösterilen suçlar ile unsur ve cezaları itibariyle Askeri Ceza Kanunu'nun Türk Ceza Kanunu'na atıfta bulunduğu suçlardır. Bu suçların dışında kalan suçlar ise askeri suç değildir.⁷⁷ Doktrinde askeri suçun en ayrıntılı tanımını yapan ERMAN'a göre askeri suç, sadece asker kişiler tarafından işlenmesi mümkün olup da TCK'da kısmen veya tamamen öngörülmemiş ve askeri bir hizmet veya görevin ihlalini ifade eden suçlarla, bu nitelikte olmamakla beraber askeri bir menfaati himaye maksadını güden ve AsCK'da düzenlenen veya atıf yoluyla AsCK'nın alanına giren suçlardır.⁷⁸ Yine ERMAN'a göre, Milli Savunmayı temin ve korumak, askerlik hizmetinin aksamadan ifasını sağlamak maksadıyla yani askeri bir menfaati himaye amacıyla kabul edilmiş olan kanunlarda yer almış bütün suçlar askeri suçlardır. Bu tarife göre yalnız AsCK'da yer alan suçlar değil, askeri bir

⁷⁶ Erman, a.g.e., s.18-19.

⁷⁷ Erman, a.e., s.145.

⁷⁸ Erman, a.e., s.150.

menfaati korumak maksadı ile kabul edilmiş olan diğer kanunlarda öngörülen fiiller de askeri suç niteliğini taşır.⁷⁹

Doktrinde ÖZBAKAN'a göre askeri suç; unsur ve cezaları AsCK'da yer alan veya bu niteliklerden biri veya ikisi bakımından TCK'ya atıf suretiyle cezalandırılan fiillerdir.⁸⁰ Doktrinde başka bir görüşe göre de, AsCK'nın 1'inci maddesinde "Bu kanunun ölüm, ağır hapis ve hapisle cezalandırdığı suçlar askeri cürümler ve kısa hapis cezasıyla cezalandırdığı suçlar, askeri kabahatlerdir" denildiğine ve askeri cürümlerle kabahatler askeri suçları meydana getirdiğine göre, askeri suç AsCK'da yazılı fiil demektir.⁸¹ Başka bir görüşe göre de askeri bir vazifeyi ihlal etmesi sebebiyle AsCK'da ayrıca cezaları tayin edilmek veya TCK'ya atfolunmak suretiyle gösterilmiş suçlar da askeri suçtur.⁸² TAŞKIN'a göre askeri suçun, AsCK'da yazılı suçlar ile bu kanunun diğer kanuna atıf suretiyle cezalandırdığı suçlar şeklindeki tanımı, başlı başına Askeri Ceza Kanunu esas alınarak yapılmış bir tanım olup askeri nitelikli diğer kanunlarda yer alan cezai hükümleri de askeri suç saymak gerekir.⁸³

Uyuşmazlık Mahkemesi'ne göre askeri suç, TCK'da kısmen veya tamamen düzenlenmeyen, askeri bir hizmet ve görevin ihlalini ifade eden suçlarla, bu nitelikte olmamakla beraber askeri bir menfaati koruma amacı güden, Askeri Ceza Kanunu'nda düzenlenen ve Türk Ceza Kanunu'na yapılan gönderme dolayısıyla bu kanunun uygulama alanına giren suçlar olarak tanımlanmıştır.⁸⁴

⁷⁹ Erman, a.e., s.146-147.

⁸⁰ Özbakan, İlgili Mevzuatı İle İçtihatlı, Gerekçeli Notlu Açıklamalı Askeri Ceza Kanunu, a.g.e., s.16.

⁸¹ Necdet Ul, *Askeri Adliyede Görev ve Yetki ve Bilhassa Umumi Mahkemelerle Askeri Mahkemeler Arasındaki Görev Bölümü*, İstanbul,Tan Matbaası, 1948, s.13.

⁸² Salahattin Yertut, *Askeri Yargıya Tabi Olma Şartları*, 1970, s.50.

⁸³ Taşkın, a.g.e., s.11.

⁸⁴ Uyuşmazlık Mahkemesi'nin 04.04.1986 tarih ve 1986/96 – 95 E. – K. sayılı kararı (Koç, a.g.e., s.284).

Askeri Yargıtay'a göre ise askeri suç, unsurlarının ve cezalarının tamamı AsCK'da yazılı olan, bir diğer ifade ile AsCK dışında hiçbir ceza kanunu ile cezalandırılmayan suçlar ile unsurları kısmen AsCK'da kısmen de diğer ceza kanunlarında gösterilen suçlar ve TCK'ya atıf suretiyle askeri suç haline getirilen suçlardır.⁸⁵

Doktrinde bizim de kabul ettiğimiz ERMAN'ın görüşüne göre askeri suçları, unsurları ve cezaları AsCK'da gösterilen suçlar ile unsur ve cezaları itibariyle AsCK'nın TCK'ya atıfta bulunduğu suçlar olarak tarif edip bunlar dışında kalan suçların askeri suç olmadığını kabul etmek, AsCK'da yer almayan askeri suçların da bulunması nedeniyle, çok eksik bir kabuldür.⁸⁶ Çünkü askeri suçların sadece AsCK'da ya doğrudan doğruya ya da atıf suretiyle yer alan suçlar veya DMK'da yazılı bulunan suçlar diye tarif edilmesi durumunda, diğer askeri kanunlardaki suçlar adi suç sayılmış olmaktadır.⁸⁷ Ancak Milli Savunmayı temin ve korumak, askeri hizmetin aksamadan yerine getirilmesini sağlamak amacıyla, diğer bir ifadeyle askeri bir menfaati korumak amacıyla, kabul edilmiş kanunlarda yer alan suçlar da askeri suçlardır. O halde, yalnız AsCK'da veya DMK'da yer alan suçlar değil, askeri bir menfaati korumak amacıyla kabul edilmiş olan diğer kanunlarda öngörülen fiiller de askeri suç niteliğini taşır.⁸⁸

Bir kanunun ne zaman askeri bir menfaati koruduğunu, yani hukuki konu kriterini diğer bir takım kıstaslarla tamamlamak zorunluluğu vardır.⁸⁹ Bu konuda ileri sürülen tamamlayıcı kriterlerden biri olan cezaların niteliği kriterine göre, eğer ceza

⁸⁵ As. Yrg. İçt. Brl. Krl. 20.06 1975 tarih ve 1975/6 – 4 E. – K. sayılı kararı (Koç, a.g.e., s. 284); Olcay Mis,*Açıklamalı – İctihatlı Askeri Ceza Kanunu*, (Birinci bs.), Doruk Kitap ve Yayımevi, Haziran 1976, s.8.

⁸⁶ AsCK dışında örneğin 1402 sayılı Sıkıyönetim Kanunu'nun 16'ncı maddesinde, 3634 sayılı Milli Müdafaa Mükellefiyeti Kanunu'nun 64 ila 72'nci maddelerinde, 3763 sayılı Silah ve Harp Malzemesi İmal Eden Müesseselerin Mürakabesi Hakkında Kanunu'nda ve 4654 sayılı Memleket İçi Düşmana Karşı Silahlı Müdafaa Mükellefiyeti Kanunu gibi bir takım kanunlarda bazı askeri suçlara yer verildiği hususunda Bkz.: Erman, a.g.e., s.145-146.

⁸⁷ Erman, a.g.e., s.145-146.

⁸⁸ Erman, a.e., s.146-147.

⁸⁹ Erman, a.e., s.147-148.

sadece askeri suçlara özgü bir ceza olup da TCK`daki cezalardan biri değilse, böyle bir cezayı gerektiren suç da askeri suçtur. Ancak bu kriterin değeri nispidir. Çünkü birçok askeri suçun cezası, TCK`da yer alan cezalardan ibarettir. Ayrıca AsCK`nın 1`inci maddesi, hapis cezasını da askeri suçlara mahsus ceza olarak açıklamaktadır ve bu gibi durumlarda bu tamamlayıcı kriterin rol oynayamayacağı anlaşılmaktadır.⁹⁰

Bu konuda ileri sürülen diğer bir tamamlayıcı kriter de failin Askeri Ceza Kanunu`na tabi bir şahıs olması kriteridir. Buna göre askeri suçları içeren kanunların muhatapları esasta asker kişiler, istisnaen de sivil kişilerdir. Bu itibarla askeri suçun iki unsuru vardır. Bunlar; failin asker kişi olması ve failin askeri bir hizmet veya görevin ihlalini ifade etmesidir.⁹¹ Bu görüşü savunan bazı yazarlara göre askeri suçlar, mahsus suçlardandır⁹². Suçun asker kişi tarafından işlenmesi durumunda faydalı olan bu kriter, failin sivil bir kişi olması durumunda geçersiz kalmaktadır. Bu kriterin kabul edilmesi durumunda bir sivilin, askeri bir suçun faili olamayacağı, bir sivil tarafından işlenen bir suç askeri bir yararı koruma maksadını güden bir hükmü ihlal etse bile, bu suçun askeri suç sayılmasına imkan bulunmadığı sonucuna varmak gerekir ve böyle bir fikir, siviller tarafından işlenip de AsCK`da ayrıca veya atıf suretiyle öngörülen suçların askeri suç sayılmaması sonucunu doğurur.⁹³

Bu sebeplerden dolayı askeri suçları iki kategoriye ayırmak gereklidir. Bunlardan ilki, asker kişi tarafından askeri bir hizmet veya görevin ihlali suretiyle işlenip de asker olmayan kimseler tarafından işlenmesi mümkün olmayan ve genel ceza kanununda ne kısmen ne de tamamen düzenlenmeyen askeri suçlardır ki bunlara sırf askeri suçlar⁹⁴ adı verilebilir. İkinci kategori ise, asker olmayan kimseler

⁹⁰ Erman, a.e., s.148.

⁹¹ Erman, a.e., s.148-149.

⁹² Mahsus suçlar, ancak belirli sıfat veya vasıfları haiz kimseler tarafından işlenmesi mümkün olup bunların dışında kalan şahıslar tarafından işlenmesi mümkün olmayan suçlardır. (Bkz.: Erman, a.e., s.149).

⁹³ Erman, a.e., s.149.

⁹⁴ Benzer tanım için Bkz.: Doğan Soyaslan, *Ceza Hukuku Genel Hükümler*,(Güncelleştirilmiş 3. Baskı), Ankara, Yetkin Yayınları, 2005, s.157. ÖZBAKAN ise sırf askeri suçları, sırf asker kişiler tarafından işlenip de tüm unsurları ve cezaları yalnız Askeri Ceza Kanunu`nda yer alan suçlar olarak

tarafından da işlenmesi mümkün olup askeri bir menfaati korumak amacını güden, bütün veya bir kısım unsurları genel ceza kanununda düzenlenen ve AsCK`da ayrıca belirtilen veya yapılan atıf dolayısıyla AsCK`nın uygulama alanına giren suçlardır ki bunlara da askeri suç benzerleri⁹⁵ demek mümkündür.⁹⁶

Bu açıklamalar ışığında sırf askeri suçları ve askeri suç benzerlerini de kapsayacak şekilde askeri suçu tanımlayacak olursak; sadece asker kişiler tarafından işlenmesi mümkün olup da TCK`da kısmen veya tamamen öngörülmemiş ve askeri bir hizmet veya görevin ihlalini ifade eden suçlar ile bu nitelikte olmamakla birlikte askeri bir menfaati korumak amacını güden ve AsCK`da düzenlenen veya AsCK`da düzenlenmemekle birlikte genel ceza kanununa yapılan atıf dolayısıyla AsCK`nın uygulama alanına giren suçlara askeri suç denir.⁹⁷

Tekerrür hükümlerinin uygulanıp uygulanmayacağı ve suçluların iadesinin mümkün olup olmayacağının tespiti bakımından mahkumiyete esas olan suçun sırf askeri suç mu yoksa askeri suç benzeri suç mu olduğunu ayırt etmek önem arz etmektedir. Örneğin 13.12.1957 tarihinde Avrupa Konseyince Paris`de akdedilen “Suçluların İadesine Dair Avrupa Sözleşmesi”⁹⁸ nin “Askeri Cürümler” başlıklı 4`üncü maddesine göre; “Cezai hukuka göre suç teşkil etmeyen askeri suçlar dolayısıyla iade işbu sözleşmenin tatbik sahası dışındadır.” Maddede kullanılan “Cezai hukuka göre suç teşkil etmeyen” deyimini, genel ceza kanunlarında kısmen veya tamamen suç olarak öngörülmemek şartını yani sırf askeri suçlar hakkında yapılan tarifte yer alan ve sırf askeri suçları, askeri suç benzerlerinden ayırmaya

tanımlamıştır. (Özbakan, İlgili Mevzuatı İle İçtihatlı, Gerekçeli Notlu Açıklamalı Askeri Ceza Kanunu, a.g.e., s.17).

⁹⁵ Benzer tanım için Bkz.: Soyaslan, a.g.e., s.17.

⁹⁶ Erman, a.g.e., s.149-150. Ayrıca belirtmek gerekir ki bugün askeri suçlar içinde yapılmakta olan sırf askeri suçlar ve askeri suç benzerleri şeklindeki ayırım Roma hukukunda da mevcuttur. Roma hukukunda sırf askeri suçlara ait cezalar, esasta şeref ve haysiyet kırıcı bir nitelik taşımakta olup dayak cezası, para cezası, sıra harici hizmet, daha şerefsiz bir askeri vazifeye nakil, rütbeden ıskat ve tard cezalarından ibarettir. Askeri suç benzerlerine air cezalar ise genel cezalardan farksızdır. (Erman, a.e., s.18-19).

⁹⁷ Benzer tanımlar için Bkz.: Erman, a.e., s.150; Akdeniz, a.g.e., s.17.

⁹⁸ Bu sözleşme 18.11.1959 tarih ve 7376 S. K. ile onaylanmıştır (Bkz.: R.G.: 26.11.1959).

yarayan özelliklerden birini ifade etmektedir. Sözleşme, askeri suç benzerlerinden dolayı iadeyi kabul ettiği halde sırf askeri suçlarda bunu anlaşma dışı bırakmakta, yani âkit devletleri böyle bir suçun failini iadeye zorlamamaktadır.⁹⁹ Sözleşmenin 4'üncü maddesi sırf askeri suçları bu sözleşmenin tatbik sahası dışında bıraktığı için, sırf askeri suç niteliğindeki firar suçunun failinin iadesi imkanı mevcut değildir.¹⁰⁰

Belirtmek gerekir ki askeri ceza hukukunun niteliklerinden bir de onun siyasiligidir. Şöyle ki askeri ceza hukuku, genel ceza hukukuna oranla devletin siyasi bütünlük ve egemenliğini ve güvenliğini çok daha esaslı bir şekilde koruma amacını güder. Bu nedenle de TCK'da yer alan suçların bir çoğu devletin siyasi menfaatlerini ilgilendirmedikleri halde AsCK'da yer alan suçların büyük çoğunluğu ve özellikle de sırf askeri suçlar, devletin siyasi menfaatini teminat altına alırlar.¹⁰¹ Bu bakımdan da bir suçun sırf askeri suç olup olmadığının tespiti önem arz etmektedir.

Askeri Yargıtay'a göre, hiç bir ceza kanununda yer almayan ve yalnızca askerler tarafından işlenebilen suçlarla, diğer askeri şahıslar tarafından işlenebileceği kanunlarda kabul edilen askeri suçlar ve unsurlarının tamamı veya bir kısmı Türk Ceza Kanunu'nda yer alsa bile Askeri Ceza Kanunu'nun 3'üncü bab, 5'inci faslında yer alan "askeri itaat ve inkiyadı bozan suçlar"ın sırf askeri suç olarak kabulü gerekir.¹⁰² Yine Askeri Yargıtay'a göre, bir suçun sırf askeri suç olarak kabul edilebilmesi için, bahse konu suçun asli maddi failinin yalnızca asker kişi olması gerekmektedir. Yani Askeri Yargıtay, bahse konu suçun münhasıran asker kişiler tarafından işlenebilir olmasını kabul etmektedir. Eğer münhasıran asker kişiler tarafından işlenebilen bir suçun unsurları yalnızca AsCK'da yer almışsa veya

⁹⁹ Erman, a.g.e., s.150; Askeri suçlardan dolayı iade edilmezlik kuralı hakkındaki geniş açıklama için Bkz.: Mehmet Emin Artuk, Ahmet Gökçen, A. Caner Yenidünya, *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, C: 1, Ankara, 2002, s.387.

¹⁰⁰ Nitekim MSB'nin 28.01.1982 tarih ve AD:1982/252 – 4 sayılı mütalaasında şu açıklamalara yer verilmiştir; “*Danimarka'nın da taraf bulunduğu Suçluların İadesine Dair Avrupa Sözleşmesinin 4'üncü maddesi sırf askeri suçları bu sözleşmenin tatbik sahası dışında bırakmış olduğundan, sırf askeri suç niteliğindeki firar suçundan dolayı sanığın iadesi imkanı mevcut değildir.*” (Özbakan, İlgili Mevzuatı İle İçtihatlı, Gerekçeli Notlu Açıklamalı Askeri Ceza Kanunu, a.g.e., s.158).

¹⁰¹ Erman, a.g.e., s.19-20.

¹⁰² Bkz.: As. Yrg. İçt. Brl. Krl. 20.06.1975 tarih ve 1975/6 – 4 E. – K. sayılı kararı (Çelen, a.g.e., s.370).

unsurlarının tamamı ya da bir kısmı TCK`da yer almakla beraber askeri itaat ve inkiyatla ilişkili bir suç ise, o suçun sırf askeri suç olduğu söylenebilir. Ancak suç münhasıran asker kişiler tarafından işlenebilen bir suç değilse, yani asker olmayan kişiler tarafından da işlenebilen bir suç ise, o suçun tüm unsurları AsCK`da gösterilmiş olsa ya da bir kısım unsurları veya tüm unsurları TCK`da gösterilmekle beraber atıf yoluyla askeri bir suç haline getirilmiş olsa bile, o suçun sırf askeri suç olarak kabul edilebilmesi mümkün değildir.¹⁰³ Görüldüğü üzere Askeri Yargıtay`a göre sırf askeri suçları tayin ve tespit ederken, failin asker kişi olması, suçun unsurlarının yalnızca AsCK`da yer alması ve üçüncü olarak da unsurlarının tamamı veya bir kısmı TCK`da yer alan askeri suçların, askeri itaat ve inkiyatla ilişkisi şeklindeki üç esasın dikkate alınması gerekir.

Doktrinde bizim de kabul ettiğimiz görüşe göre sırf askeri suç, asker kişi tarafından askeri bir hizmet veya görevin ihlali suretiyle işlenip de asker olmayan kimseler tarafından işlenmesi mümkün olmayan ve genel ceza kanununda ne kısmen ne de tamamen düzenlenmeyen askeri suçlardır. Buna göre sırf askeri suçlarda bulunması gereken unsurlar; failin asker kişi olması, fiilin askeri bir hizmet ve görevin ihlali şeklinde olması fiilin yalnızca askeri ceza kanunlarında yani AsCK`da ve DMK`da suç olarak düzenlenmesi gerekir.¹⁰⁴ Sadece asker kişiler tarafından işlenebilen ve tüm unsurları ve cezaları da yalnız AsCK`da yer alan firar suçları da, sırf askeri suçlardandır.¹⁰⁵ Diğer bir ifadeyle firar suçlarının failinin sadece asker kişi olması, firar suçlarını oluşturan eylemin askeri bir hizmet veya vazifenin ihlali şeklinde olması ve firar fiillerinin yalnız askeri ceza kanunlarında, yani AsCK`da ve DMK`da suç olarak yer alması nedenleriyle firar suçları, sırf askeri suçlardandır.

“Fırar Suçlarının Sırf Askeri Suç Olma Niteliği” başlıklı bu kısımda firar suçlarının failinin sadece asker kişi olması, firar suçlarını oluşturan eylemlerin askeri

¹⁰³ Bkz.: As. Yrg. Drl. Krl. 27.06.1996 tarih ve 1996/105 – 104 E. – K. sayılı kararı (ÇELEN, a.g.e., s.370).; Alaattin Karakaya, *Askeri Yargının Yargılama Birliği İlkesi ve Uluslar Arası Standartlar Açısından Değerlendirilmesi*, Bahçeşehir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Anabilim Dalı Kamu Hukuku Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2008, s.76.

¹⁰⁴ Erman, a.g.e., s.149-151; Yertut, a.g.e., s.52.

¹⁰⁵ Erman, a.g.e., s.154; Özbakan, İlgili Mevzuatı İle İçtihatlı, Gerekçeli Notlu Açıklamalı Askeri Ceza Kanunu, a.g.e., s.17.

ceza kanunu dışında başka bir kanunda kısmen veya tamamen suç olarak düzenlenmemiş olması ve firar suçlarını oluşturan eylemlerin askeri bir hizmet veya görevin ihlalini ifade etmesi konuları, Askeri Yargıtay kararları ve doktrinindeki görüşler kapsamında ele alınıp incelenecektir.

1.3.2. Firar Suçlarının Failinin Asker Kişi Olması

Askeri Ceza Hukuku prensip itibariyle sadece belirli statüde bulunan kişileri kapsamaktadır. Bu nedenle Askeri Ceza Hukuku'nda şahsilik prensibi, mülkilik prensibinden adeta üstündür ve bu durum “asker kendi kanununu gittiği yere götürür.” şeklinde ifade edilmektedir.¹⁰⁶ Bu bağlamda Askeri Ceza Kanunu, Türk Ceza Kanunu'ndan farklı olarak şahsi bir nitelik arz etmektedir. Gerçekten Türk Ceza Kanunu, hiçbir fark gözetmeksizin herkes hakkında geçerli ve yürürlükte olduğu halde Askeri Ceza Kanunu, şahsi nitelik taşıdığı için az veya çok farklarla sadece asker kişilere uygulanmaktadır. Asker kişi olmayanların Askeri Ceza Kanunu'na tabi olmaları istisnai durumlarda söz konusu olmaktadır.¹⁰⁷ İşte bu nedenlerle Askeri Ceza Kanunu'nun kapsamında bulunan asker kişi kavramına değinmek gerekmektedir.

211 sayılı Türk Silahlı Kuvvetleri İç Hizmet Kanunu'nun 2/2'nci maddesinde asker; askerlik mükellefiyeti altına giren şahıslarla, yani erbaş ve erlerle özel kanunlarla Silahlı Kuvvetlere intisap eden ve resmi bir kıyafet taşıyan şahıslar olarak tarif edilmiştir. Asker kişilerin kimler olduğu, 1632 sayılı Askeri Ceza Kanunu'nun 3 ve 4'üncü maddeleri¹⁰⁸ ile 353 sayılı Askeri Mahkemeler Kuruluşu ve

¹⁰⁶ Erman, a.g.e., s.20.

¹⁰⁷ Erman, a.e., s.76.

¹⁰⁸ 1632 sayılı AsCK Madde 3: Askeri şahıslar; Mareşalden asteğmene kadar subaylar, astsubaylar, Milli Savunma Bakanlığı ile Türk Silahlı Kuvvetleri kadro ve kuruluşunda çalışan sivil personel, uzman jandarma, uzman erbaş, sözleşmeli erbaş ve er, erbaş ve erler ile askeri öğrencilerdir. Milli Savunma Bakanlığı ile Türk Silahlı Kuvvetleri kadro ve kuruluşunda çalışan Devlet memurlarının asker kişi sıfatları, 04/01/1961 tarihli ve 211 sayılı Türk Silahlı Kuvvetleri İç Hizmet Kanununun 115 inci maddesinde belirtilen yükümlülükleri ile sınırlıdır. Madde 4: İhtiyat askeri şahıslar askeri hizmetlerde buldukları müddetçe bu kanun hükümlerine tabidirler.

Yargılama Usulü Kanunu'nun 10'uncu maddesinde¹⁰⁹ gösterilmiştir. Bu maddeler uyarınca asker kişileri; muvazzaf asker kişiler, yedek asker kişiler, asker kişilere temsil olunan şahıslar, MSB ile TSK kadro ve kuruluşunda çalışan sivil personel ve yabancı asker kişiler olmak üzere beş gruba ayırmak mümkündür.¹¹⁰ 1602 sayılı Askeri Yüksek İdare Mahkemesi Kanunu'nun 20/2'nci maddesinde¹¹¹ de, bu kanunun uygulanması bakımından asker kişilerin¹¹² kimler olduğu sayılmıştır.

AsCK'da asker kişiler; mareşalden asteğmene kadar subaylar, astsubaylar, MSB ve TSK kadro ve kuruluşunda çalışan sivil personel, uzman jandarmalar, uzman erbaşlar, sözleşmeli erbaş ve erler, erbaş ve erler ile askeri öğrenciler olarak sayılmıştır. AsMKYUK'nda ise asker kişiler; subaylar, astsubaylar, askeri öğrenciler, uzman jandarmalar, uzman erbaşlar, sözleşmeli erbaş ve erler, erbaş ve erlerden oluşan muvazzaf askerler, askeri hizmette buldukları sürece yedek askerler ile rızası ile TSK'ya katılanlar olarak sayılmıştır. Belirtmek gerekir ki Anayasa Mahkemesi'nin 20.09.2012 tarih ve 2012/45 – 145 E. – K. sayılı kararıyla AsMKYUK'nun 10/1-C maddesi; 27.12.2012 tarih ve 2012/117 – 204 E. – K. sayılı kararıyla da AsMKYUK'nun 10/1-D maddesi iptal edilmiştir. Bu maddeler iptal edilmeden önce MSB veya TSK kadro ve kuruluşlarında çalışan sivil personel ile askeri işyerlerinde çalışan ve İş Kanununa tabi bulunan işçiler de AsMKYUK'nun 10'uncu maddesinde asker kişi olarak sayılmışlardı. Bununla birlikte 29.06.2006 tarihli 5530 sayılı Kanun ile AsMKYUK'nun 10'uncu maddesinde değişiklik

¹⁰⁹ 353 sayılı AsMKYUK Madde 10: Bu Kanunun uygulanmasında aşağıda yazılı olanlar asker kişi sayılırlar:

- A) (Değişik bent: 29/06/2006-5530 S.K./2.mad)Muvazzaf askerler; subaylar, astsubaylar, askeri öğrenciler, uzman jandarmalar, uzman erbaşlar, sözleşmeli erbaş ve erler, erbaş ve erler,
- B) Yedek askerler (Askeri hizmette buldukları sürece),
- C) (İptal bent: Anayasa Mah. 20/09/2012 tarih ve 2012/45 E. ve 2012/125 K. ile)
- D) (İptal bent: Anayasa Mah. 27/12/2012 tarih ve 2012/117 E. ve 2012/204 K. ile)
- E) Rızası ile Türk Silahlı Kuvvetlerine katılanlar.
- F) (Mülga bent: 29/06/2009 – 5530 S.K./62. md.)

¹¹⁰ Erman, a.e., s.76-77.

¹¹¹ 1602 sayılı AsYİMİK Madde 20/2: Bu Kanunun uygulanmasında asker kişiden maksat; Türk Silahlı Kuvvetlerinde görevli bulunan veya hizmetten ayrılmış olan subay, askeri memur, astsubay, askeri öğrenci, uzman jandarma, uzman erbaş, sözleşmeli erbaş ve er, erbaş ve erler ile sivil memurlardır.

¹¹² Asker kişi kavramı hakkında daha geniş bilgi için Bkz.: Derya Yaman ve Murat Yaman, *Uyuşmazlık Mahkemesi ve Askeri Yargıtay Kararları Işığında Askeri Yargı ve Adli Yargı Arasındaki Görev Sorunları*, Ankara, 2001.

yapılmadan önce, bu maddede muvazzaf askerler; subaylar, askeri memurlar, askeri öğrenciler, astsubaylar, erbaş ve erler olarak sayılmıştır. Ayrıca bu değişiklikten önce askeri yargı organlarınca tutuklanmış veya hapsedilmiş veya askeri makamlarca muhafaza altına alınmış veya gözaltı edilmiş kişiler de asker kişi olarak sayılmıştır. Görüldüğü üzere AsMKYUK`nun 10`uncu maddesinde, yargı yeri belirlenirken gözetilecek asker kişinin kim olduğu tek tek sayılmak suretiyle gösterilmiştir ve bu sayılanlar dışında herhangi bir kimseyi asker kişi saymak mümkün değildir.¹¹³

Yerli ve yabancı bütün askeri ceza hukuku doktrini, sırf askeri suçların mahsus suçlardan olduğunu kabul etmektedir.¹¹⁴ Mahsus suçlar, yapıları gereği ancak belirli sıfat veya niteliklere sahip kişiler tarafından işlenmesi mümkün olup bunların dışında kalan kişiler tarafından işlenmesi mümkün olmayan suçlara denir.¹¹⁵ Sırf askeri suçlar da mahiyetleri itibariyle yalnızca kendilerinde askerlik sıfatı bulunan asker kişiler tarafından işlenebilen suçlardandır¹¹⁶ ve bu nedenle failin asker kişi olması sırf askeri suçların ayırt edici özelliğidir. İşte bu ayırt edici özellik sırf askeri suçları mahsus suç haline getirmektedir.

Sırf askeri suçlardan olan firar suçları, sadece asker kişiler tarafından işlenebilir. Bununla birlikte asker kişilerin tamamı firar suçlarının faili olamazlar. Örneğin lise ve dengi askeri okul öğrencileri ile rızası ile TSK`ya katılanlar, asker kişi olmalarına rağmen firar suçlarının faili olamazlar.¹¹⁷ Sadece bazı asker kişiler tarafından işlenebilen özgü suçlardan olan firar suçlarının hangi asker kişiler tarafından işlenebileceğine bakacak olursak;

¹¹³ Ferhat Ferhanoğlu, *Yeni Başlayanlar İçin Açıklamalı, İçtihatlı Askeri Yargılama Usulü Kanunu*, Ankara, Genelkurmay Basımevi, 2005, s.8.

¹¹⁴ Erman, a.g.e., s.149-150.

¹¹⁵ Sulhi Dönmezer, Sahir Erman, *Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku*, (9. Bs.),C. II, İstanbul,1986, s.616-619; Soyaslan, a.g.e., s.488-499.

¹¹⁶ M. Hilmi Özarpat, *Askeri Ceza Yargılama Usulü Hukuku*, Ankara, 1950, s.78; Yertut, a.g.e., s.51.

¹¹⁷ Ümit Kardaş ve Mehmet Çıngı, *Askeri Yargıtay, Yargıtay Kararları ve Doktrin Işığında Notlu, Açıklamalı, İçtihatlı Askeri Ceza ve Ceza Yargısı*, İstanbul, 2001, s.427-428.

Öncelikle asker kişilerden subaylar¹¹⁸, astsubaylar¹¹⁹, sözleşmeli subay ve astsubaylar, uzman jandarmalar¹²⁰, uzman erbaşlar, sözleşmeli erbaş ve erler ile erbaş ve erler¹²¹ firar suçunun faili olabilirler. Askeri öğrencilerin¹²² ise hepsi firar suçunun faili olamazlar. Askeri Yargıtay İçtihatları Birleştirme Kurulu'nun da kararlarında kabul ettiği üzere, askeri öğrencilerden lise, ortaokul ve eşiti okullar askeri öğrencilerinin, henüz askeri yükümlülük çağında bulunmamaları ve askeri bir yükümlülük ve taahhüt altına girmek ehliyetine sahip olmamaları nedenleriyle askerlik mükellefiyeti altına girmemiş olmalarından dolayı sırf askeri suçları ve sırf askeri suç niteliğindeki firar suçlarını işleyebilmeleri mümkün değildir.¹²³

Er öğretmenler¹²⁴ de statüleri gereği sırf askeri suçların hepsini işleyemezler. Ancak 1111 sayılı Askerlik Kanunu'na 16.04.1987 tarihli 3358 sayılı Kanunla eklenen Ek 4'üncü madde uyarınca er öğretmenler firar suçlarını işleyebilirler.

¹¹⁸ TSK İç Hz. K.'nun 3/a-6. maddesi ve 926 sayılı TSK Per. K.'nun 29. maddesi uyarınca subaylar; Silahlı Kuvvetlere intisap eden asteğmenden mareşale (büyük amirale) kadar rütbeyi haiz olan asker kişilerdir.

¹¹⁹ TSK İç Hz. K.'nun 3/a-3'üncü maddesi ve 926 sayılı TSK Per. K.'nun 77'nci maddesi uyarınca astsubaylar; Silahlı Kuvvetlere intisap eden astsubay çavuştan astsubay kıdemli başçavuşa kadar rütbeyi haiz olan asker kişilerdir.

¹²⁰ 3466 sayılı Uzman Jandarma Kanununun 3/b maddesine göre uzman jandarmalar; Uzman Jandarma Okulunu başarı ile bitiren uzman jandarma çavuştan sekizinci kademeli çavuşa kadar olan rütbeleri haiz asker kişilerdir.

¹²¹ TSK İç Hz. K.'nun 3/a-1 ve 2'nci maddesi uyarınca erler; ihtiyaçları Devlet tarafından deruhte ve temin olunan rütbesiz asker kişilerdir. Sözleşmeli erler de bu kanuna göre er sayılır. Erbaşlar ise ihtiyaçları Devlet tarafından deruhte ve temin olunan onbaşı ve çavuş rütbelerini haiz asker kişilerdir. Askerlik Kanununa göre mükellef buldukları hizmetleri ifadan sonra muayyen bir hizmet taahhüdü suretiyle Silahlı Kuvvetlerde vazife gören uzman ve sözleşmeli çavuş ve onbaşılar da erbaş sayılır.

¹²² TSK İç Hz. K.'nun 3/a-4'üncü maddesi uyarınca askeri öğrenciler; subay, askeri memur veya astsubay yetiştirilmek üzere muhtelif okul ve üniversitelerde okuyan ve resmi bir kıyafet taşıyan öğrencilerdir.

¹²³ Bkz.: As. Yrg. İçt. Brl. Krl. 11.12.1953 tarih ve 1953/319 – 369 E. – K. ile 15.11.1975 tarih ve 1975/2 – 5 E. – K. sayılı kararları. (Çelen, a.g.e., s.378; Koç, a.g.e., s.286; Özbakan, İlgili Mevzuatı İle İçtihatlı, Gereçeli Notlu Açıklamalı Askeri Ceza Kanunu, a.g.e., s.23; Cemal Köseoğlu, *Haşiyeli Askeri Ceza ve Muhakeme Usulü Kanunları*, (3. Bs.), İstanbul, İnkılap Kitapevi, 1958, s.30); Yertut, a.g.e., s.42-43; Karakaya; a.g.e., s.76.

¹²⁴ Er öğretmenlerin statüleri hakkında daha fazla bilgi için Bkz.: Aycan, R. "Er Öğretmenlerin Askeri Ceza Kanunu Açısından Statüleri", *AAD.*, Y: 13, S: 52, 1971, s.3-6.

AsCK'nın 4'üncü maddesi ve AsMKYUK'nun 10/B maddesi uyarınca askeri hizmette buldukları sürece yedek askerler¹²⁵, asker kişi sayılacakları için askeri hizmette buldukları sürece yedek askerler de firar suçlarını işleyebilirler.

Yukarıda da belirtildiği üzere AsCK'nın 3'üncü maddesi ve AsMKYUK'nun 10'uncu maddesi uyarınca MSB ve TSK kadro ve kuruluşlarında çalışan sivil personel, AsMKYUK'nun 10'uncu maddesi uyarınca da askeri işyerlerinde çalışan ve İş Kanunu'na tabi olan işçiler asker kişi olarak sayılmışlardır. Askeri işyerlerinde çalışan ve İş Kanunu'na tabi olan işçiler, sivil personel statüsünde asker kişi olarak kabul edilmektedirler.¹²⁶ Bu nedenle askeri işyerlerinde çalışan ve İş Kanunu'na tabi olan işçiler, sivil personel ile birlikte değerlendirilmektedirler. Ancak Anayasa Mahkemesinin 20.09.2012 tarih ve 2012/45 – 145 E. – K. sayılı kararıyla AsMKYUK'nun 10/1-C maddesinin, 27.12.2012 tarih ve 2012/117 – 204 E. – K. sayılı kararıyla da AsMKYUK'nun 10/1-D maddesinin iptal edilmesiyle birlikte sivil personel ile askeri işyerlerinde çalışan ve İş Kanunu'na tabi olan işçilerin asker kişi sıfatları ortadan kalkmıştır. Her ne kadar AsCK'nın 3'üncü maddesinde MSB ve TSK kadro ve kuruluşlarında çalışan sivil personel halen asker kişi olarak gösterilse de, AsMKYUK'nun 10'uncu maddesinde yargı yeri belirlenirken gözetilecek asker kişinin kim olduğu tek tek sayılarak gösterildiğinden ve bu sayılanlar dışında da herhangi bir kimseyi asker kişi saymak mümkün olmadığından,¹²⁷ MSB ve TSK kadro ve kuruluşlarında çalışan sivil personel ile askeri işyerlerinde çalışan ve İş Kanunu'na tabi olan işçilerin asker kişi olarak kabul edilmeleri mümkün değildir.¹²⁸ Bu nedenle de sivil personel ile

¹²⁵ 1111 As. K.'nin 7'nci maddesine göre, muvazafalık döneminin sona ermesinden askerlik çağının sonuna kadar olan dönem yedeklik dönemidir.

¹²⁶ Hulusi Özbakan, *İlgili Mevzuatı İle İçtihatlı, Gerekçeli, Notlu, Açıklamalı Askeri Mahkemeler Kuruluşu ve Yargılama Usulü Kanunu*, (C. I), Ankara, 1989, s. 82; Askeri işçilerin hukuki statüsü hakkında geniş bilgi için Bkz.: Hafizoğlu, A. Rıza, "Askeri İşçilerin Hukuki Durumları", *AAD.*, S: 47 ve 49, 1970.

¹²⁷ Ferhanoğlu, a.g.e., s.8.

¹²⁸ Nitekim Askeri Yargıtay'da kararlarında sivil personelin asker kişi sıfatlarının artık ortadan kalktığını belirtmektedir. Bkz.: As. Yrg. 1. D. 16.01.2013 tarih ve 2013/219 – 65 E. – K.; As. Yrg. 1. D. 09.01.2013 tarih ve 2013/183 – 27 E. – K.; As. Yrg. 1. D. 09.01.2013 tarih ve 2013/180 – 26 E. – K.; As. Yrg. 2. D. 06.02.2013 tarih ve 2013/337 – 394 E. – K.; As. Yrg. 4. D. 26.02.2013 tarih ve 2013/479 – 469 E. – K. sayılı kararları.

askeri işyerlerinde çalışan ve İş Kanunu'na tabi olan işçiler, sırf askeri suç olan firar suçlarını işleyemezler.

Belirtmek gerekir ki Silahlı Kuvvetlerde çalışan sivil personelin tabi olacakları hususlar TSK İç Hizmet Kanunu'nun 115 ve 116'ncı maddelerinde¹²⁹ düzenlenmiştir. Bu kanunun 115'inci maddesi gereğince sivil personel, emrinde çalıştıkları askeri amirlere karşı ast durumundadır ve TSK İç Hz. K.'nun 14'üncü maddesinin asta tahmil ettiği görevleri yapmaya mecburdur. TSK İç Hz. K.'nun 115/b maddesinin son cümlesi 6413 sayılı Kanun ile iptal edilmeden önce "Hilafına hareket edenler askerlerin tabi olduğu cezai müeyyidelere tabi olurlar." hükmünü içerdiği için sivil personel, TSK İç Hz. K.'nun 14'üncü maddesinin asta tahmil ettiği görevleri yapmamaları durumunda askerlerin tabi olduğu cezai müeyyidelere tabi olmaktadır. Bu nedenle de sivil personel, amirlerine karşı amire fiilen taarruz, amire

¹²⁹ TSK İç Hizmet Kanunu Madde 115: Silahlı Kuvvetlerde çalışan sivil memur, müstahdem, müteferrik müstahdem ve gündelikçi sivil personel bu kanunun askerlere tahmil ettiği sorumluluk ve hizmetlerin ifası bakımından:

a) Amir vazifesi alanlar; maiyetindeki bütün askeri ve sivil personele hizmetin icabettirdiği emirleri verebilir. Ceza vermek yetkileri yoktur. Maiyetin cezalandırılması icabeden hallerde en yakın askeri amire müracaat edilir.

b) Bütün sivil personel emrinde çalıştıkları askeri amirlere karşı ast durumunda olup bu kanunun 14 üncü maddesinin asta tahmil ettiği vazifeleri aynen yapmaya mecburdurlar. (Mülga cümle: 31/01/2013-6413 S.K./45. md).

Madde 116: Sivil personelin, bu kanunun askerlere tanıdığı hak ve yetkilerden faydalanmaları ve mükellefiyetleri yerine getirmeleri aşağıdaki esaslar dahilinde olur:

a) Bu kanunun müracaat ve şikayet bölümlerinde gösterilen usul, hak ve kayıtlara aynen tabidirler.

b) Bu kanunun 33 üncü maddesinde gösterilen izin hakkındaki hükümlere aynen riayetle mükellef olup senelik izinleri hususi kanunlardaki esaslara göre tayin ve tanzim olunur.

c) Hastalık ve vefat hâllerinde Devlet memurları hakkında 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu hükümleri uygulanır. Bununla birlikte, Devlet memurları ve bakmakla yükümlü olduğu aile fertleri; bunlardan harp ve vazife malûlü olanlar ile bakmakla yükümlü buldukları aile fertleri; harp ve vazife malûllüğünü gerektiren nedenlerden dolayı vefat edenlerden aylığa müstahak dul ve yetimleri; bu Kanunun 66 ncı maddesinin (a) ve (b) fıkraları ile 67 nci maddesi ve 69 uncu maddesinin (d) bendi hükümlerinden de aynen istifade ederler. Bu maddenin tatbikatında aile fertleri tabiri içinde gösterilen eş, usul, fûru, erkek ve kız kardeşler, evlat edinen ve evlatlıklar ile üvey çocuklardır.

d) Sivil personel Silahlı Kuvvetlerde gördükleri hizmetlerin hususiyetleri göz önüne alınarak bu kanunun 77 nci maddesi gereğince nöbet hizmetlerine sokulabilirler.

e) Sivil personelin yalnız kendileri ordu pazarları ve askeri kantinlerden aynen ve askerler gibi, askeri nakil vasıtalarından ise bu kanunun 108 inci maddesi hükmünden faydalanabilirler.

f) Sivil personelin görevdeki kıyafetleri, Kıyafet Yönetmeliğinde gösterilir.

g) Milli Savunma Bakanlığı ile Türk Silahlı Kuvvetleri kadrolarında veya kadro açıklamalar bölümünde özel nitelikli olarak gösterilen görev yerlerine atanan sivil memurlar Türk Silahlı Kuvvetleri sosyal tesislerinden görevlendirildikleri kadro derecesindeki subaylar gibi istifade ederler. Bu statüdeki sivil memurlar ile askeri personel arasındaki protokol münasebetlerinin düzenlenmesinde de aynı esas uygulanır.

hakaret gibi sırf askeri suçları işleyebiliyordu.¹³⁰ Ancak sivil personel, sırf askeri suçlardan amirlerine karşı olmayan firar suçlarını işleyemiyordu. Yani sivil personel, amirlerine karşı işleyecekleri suçlar dışındaki sırf askeri suçları işleyemiyordu.¹³¹ Sivil personelin bu astlık sıfatının başka hal ve hadiselere teşmili de mümkün değildi.¹³² Eğer işlenen suç bu kapsam dışında ise sivil personel, AsCK`ya göre değil genel ceza kanunlarına ve kendi özel kanunlarına göre cezalandırılıyordu.¹³³ Askeri Yargıtay`da yerleşik kararlarında sivil personelin, amirlerine karşı İç Hz. K.`nun 14`üncü maddesinde belirlenen asta yüklenen vazifeleri aynen yapmakla yükümlü olduklarını, aksine davranış halinde askerlerin tabi olduğu “amire hakaret”, “amire fiilen taarruz”, “emre itaatsizlikte ısrar” gibi sırf askeri suçları işleyebileceklerini kabul etmekteydi.¹³⁴ Bu açıklamalardan da anlaşıldığı üzere Anayasa Mahkemesi, AsMKYUK`nun 10/1-C ve D maddelerini iptal etmeden önce de, sivil personelin ve sivil personel kapsamında değerlendirilen askeri işyerlerinde çalışan ve İş Kanunu`na tabi olan işçilerin, sırf askeri suç olan firar suçlarını işleyebilmeleri mümkün değildi.

AsMKYUK`nun 10`uncu maddesine göre rızası ile Türk Silahlı Kuvvetlerine katılanlar da asker kişi sayılmışlardır. Belirtmek gerekir ki rızası ile Türk Silahlı Kuvvetlerine katılanlar, bir hizmet veya sözleşme veya taahhüt ile Türk Silahlı Kuvvetlerine katılmak suretiyle asker kişi sıfatını kazanırlar.¹³⁵ Bu nedenle rızası ile Türk Silahlı Kuvvetlerine katılanlar, orduya katılmakla askeri şahıs olarak

¹³⁰ Nitekim bu konu ile ilgili Askeri Yargıtay Daireler Kurulu, 10.04.2003 tarih ve 2004/9 – 33 E. – K. sayılı kararında askeri işyerinde çalışan işçilerin, amirlerinin verdiği hizmete ilişkin emirleri yapmak zorunda oldukları ve bu emirlere uymamaları eylemlerinin sırf askeri suç olan “emre itaatsizlikte ısrar” suçunu oluşturacağı belirtilmiştir. (Ferhanoğlu, a.g.e., s.8; İsmet Polatcan *Notlu, İçtihatlı Askeri Mahkemeler Kuruluşu ve Yargılama Usulü Kanunu*, (1. Bs.), Bayrak Matbaası ve Yayımcılık, Nisan 2004, s.38).

¹³¹ Taşkın, a.g.e., s.36; Yertut, a.g.e., s.46; Erman, a.g.e. s.151.

¹³² Özbakan, Yargılama Usulü, a.g.e., s.82.

¹³³ Polatcan, Notlu – Açıklamalı – İçtihatlı Türk Silahlı Kuvvetleri İç Hizmet Kanunu ve Yönetmeliği ..., a.g.e., s.256; Silahlı Kuvvetlerde görevli sivil personellerin hukuki statüleri hakkında daha geniş bilgi için Bkz.: Başekim, E. “Orduda Bulunan Sivil Personel”, **AAD.**, Y: 10, S: 40, Ekim 1966.

¹³⁴ Bkz.: As. Yrg. Drl. Krl. 10.04.2003 tarih ve 2003/9 – 33 E. – K.; As. Yrg. 1. D. 21.01.2004 tarih ve 2004/13 – 30 E. – K.; As. Yrg. 2. D. 23.02.2005 tarih ve 2005/257 – 254 E. – K.; As. Yrg. 3. D. 13.09.2005 tarih ve 2005/956 – 949 E. – K. sayılı kararları (Koç, a.g.e., s.293-295).

¹³⁵ Özbakan, Yargılama Usulü, a.g.e., s.82.

askeri yargıya tabi tutulurlar¹³⁶ ancak rızası ile Türk Silahlı Kuvvetlerine katılanlar da firar suçlarını işleyemezler.¹³⁷

1.3.3. Firar Suçlarını Oluşturan Eylemlerin Askeri Ceza Kanunu Dışında Başka Bir Kanunda Kısmen veya Tamamen Suç Olarak Düzenlenmemiş Olması

Askeri Ceza Kanunu'nda veya diğer askeri kanunlarda yer alan bir suçun kurucu unsurlarının hepsi veya bir kısmı genel ceza kanunlarında öngörülmüşse, bu suç sırf askeri suç değil, sırf askeri suç benzeridir; aksi halde ise suç sırf askeri suçtur.¹³⁸ Firar suçları da, yalnız asker kişiler tarafından işlenebilen suç olmanın yanında, genel ceza kanunlarında firar suçlarını oluşturan fiillere benzeyen, firar suçlarının unsurlarından hiç olmazsa bir kısmını taşıyan suçlara rastlamak mümkün değildir. Bu nedenle de firar suçları sırf askeri suçlardandır.¹³⁹

1.3.4. Firar Suçlarını Oluşturan Eylemlerin Askeri Bir Hizmet veya Görevin İhlalini İfade Etmesi

Sırf askeri suçları diğer suçlardan ayırmaya yarayan kriterlerden birinin de askeri bir hizmet ve görevin ihlali kriteri olduğunu belirtmiştik. Gerçekten genel suçlar, devlete karşı bir ferdin yerine getirmekle yükümlü olduğu genel itaat yükümlülüğünün ihlalini ifade etmektedir. Oysa sırf askeri suçlar, askeri bir hizmet ve görevi korumak için yasaklanan ve sadece askeri bir hizmet ve görevin yüklediği özel itaat yükümlülüğüne karşı gelinmesini ifade eden fiillerdir. Bu nedenle de sırf askeri suçlar, ancak askeri bir hizmet veya göreve tabi olan asker kişiler tarafından

¹³⁶ Yertut, a.g.e., s.49.

¹³⁷ Akdeniz, a.g.e., s.48.

¹³⁸ Erman, a.g.e., s.153; Yertut, a.g.e., s.52.

¹³⁹ Erman, a.g.e., s.154.

işlenebilen ve asker kişilerin mesleki suçu olarak da tarif edilen suçlardır.¹⁴⁰ TSK İç Hz. K.`nın 6`ncı maddesine göre hizmet; kanunlarla nizamlarda yapılması veyahut yapılmaması yazılmış olan hususlarla, amir tarafından yazı veya sözle emredilen veya yasak edilen işlerdir. AsCK`nın 12`nci maddesinde ise hizmet; “bu kanunun tatbikatından hizmet tabirinden maksat gerek malum ve muayyen olan ve gerek bir amir tarafından emredilen bir askeri vazifenin ast tarafından yapılması hali” şeklinde tarif edilmiştir. İşte sırf askeri suçlar, böyle bir görevin hiç yapılmamasını, geç yapılmasını ya da gereken şekil ve yerde yapılmamasını ifade etmektedir.¹⁴¹

Sırf askeri suçlardan olan firar suçları da, tamamıyla askeri nitelikte olan hizmet ve görevin yüklediği özel itaat yükümlülüğüne karşı gelinmesini ifade ederler.¹⁴² Çünkü firar suçlarında faillerin, askerlik hizmetinden kaçma şeklinde oluşan bir eylemleri söz konusudur ve faillerin bu eylemleri, askeri hizmetin ihlalini ifade etmektedir. O halde sırf askeri suçlardan olan firar suçları, askeri hizmet ve görevin yüklediği özel itaat yükümlülüğüne karşı gelinmesini ifade eden, asker kişilerin meslek suçlarındadır.

¹⁴⁰ Erman, a.e., s.152-153.

¹⁴¹ Erman, a.e., s.153.

¹⁴² Erman, a. e., s.152.

BÖLÜM II: TÜRK HUKUKUNDA FİRAR SUÇLARI

2.1. FİRAR SUÇU

2.1.1. Genel Olarak Firar Suçu

Firar suçu, AsCK'nın 66/1-a maddesinde düzenlenmiştir. Buna göre kıt'asından veya görevi icabı bulunmak zorunda olduğu yerden izinsiz olarak altı günden fazla uzaklaşanlar firar suçunu işlemiş olurlar. Bu maddede düzenlenen firar suçu, doktrinde memleket içine kaçmak,¹⁴³ yurt içine firar¹⁴⁴ olarak da adlandırılmaktadır. Askeri Yargıtay ise bu maddede düzenlenen firar suçunu basit (adiyen) firar suçu olarak adlandırmaktadır.¹⁴⁵ Belirtmek gerekir ki AsCK'nın 66/1-a maddesinde düzenlenen firar suçunun bu şekillerde farklı adlandırılmasının amacı, firar suçunu mehil içi yakalanmakla sona eren firar, sözleşerek firar gibi nitelikli ve özellik arz eden diğer firar suçlarından ayırmaktır.¹⁴⁶

Askerlikten kaçmak niteliğinde olan firar suçu, askeri sadakat vazifesine karşı yapılp hizmet ve vazifeyi ağır surette ihlal eden mütemadi bir suçtur.¹⁴⁷

¹⁴³ Taşkın, a.g.e., s.135.

¹⁴⁴ Taşkın, a.e., s.137.

¹⁴⁵ Bkz.: As. Yrg. Drl. Krl. 10.01.1980 tarih ve 1980/1 – 1 E. – K. (Özbakan, İlgili Mevzuatı İle İçtihatlı, Gerekeçeli Notlu Açıklamalı Askeri Ceza Kanunu, a.g.e., s. 162); As. Yrg. Drl. Krl. 23.09.1999 tarih ve 1999/158 – 157 E. – K. (Polatcan, Notlu – Açıklamalı – İçtihatlı Türk Silahlı Kuvvetleri İç Hizmet Kanunu ve Yönetmeliği ..., a.g.e., s.337-338) sayılı kararları.

¹⁴⁶ Akdeniz, a.g.e., s.44.

¹⁴⁷ Taşkın, a.g.e., s.134.

Nitekim Askeri Yargıtay da yerleşik içtihatlarında firar suçunun, suç işleme kastının devam ettiği sürece mütemadi bir suç niteliğinde olduğunu belirtmektedir.¹⁴⁸

Çalışmamızın ikinci bölümünde yer alan “FİRAR SUÇU” başlıklı bu kısmında AsCK'nın 66/1-a maddesinde düzenlenen basit firar suçunun faili ve mağduru, maddi unsuru ve maddi unsurunun içindeki bazı özel durumlar, manevi unsuru, firar suçuna etki eden nedenler, firar suçunun özel görünüş biçimleri, kovuşturma ve firar suçunun yaptırımını, firar suçunda zamanaşımı konuları Askeri Yargıtay kararları ışığında ayrıntılı bir şekilde ele alınıp incelenecektir.

2.1.2. Suçun Faili ve Mağduru

Sırf askeri suçlardan olan firar suçu, fail bakımından özgü suç niteliğindedir.¹⁴⁹ Bu nedenle firar suçunu ancak asker kişiler işleyebilir.¹⁵⁰ Asker kişi sıfatı, kişinin askerlik hizmetine başlaması ile kazanılır. Bunun için de kişide askerlik hizmetine salahiyyetli olmak, askerliğe mutlak surette veyahut şartlı olarak elverişli olmak, yaş itibariyle askerlik çağına girmiş olmak ve askerliğe çağırılan doğumlular içinde bulunmak şeklindeki olumlu şartlar ile askerliğe engel olan sebeplerin olmaması ve askerlik çağının geçmemiş olması şeklindeki olumsuz şartların bir arada bulunması gerekir.¹⁵¹ Bu nedenlerle örneğin, sağlık sebeplerinden dolayı askerliğe elverişsiz olan kimselerin ya da askerliğe engel olan sebeplere sahip olan kimselerin askeri hizmete muntazam bir bağ ile bağlanması mümkün değildir. Nitekim Askeri

¹⁴⁸ Bkz. As. Yrg. 2. D. 22.11.1962 tarih ve 1962/3191 – 2964 E. ve K.; As. Yrg. 2. D. 04.11.1964 tarih ve 1964/931 – 968 E. – K.; As. Yrg. 3. D. 26.11.1968 tarih ve 1968/821 – 808 E. ve K.; As. Yrg. 4. D. 18.01.1972 tarih ve 1972/1 – 6 E. – K.; As. Yrg. 4. D. 11.01.1983 tarih ve 1983/78 – 36 E. ve K.; As. Yrg. Drl. Krl. 10.05.1990 tarih ve 1990/77 – 36 E. ve K. sayılı kararları.

¹⁴⁹ As. Yrg. Gen. Krl. 08.02.1939 tarih ve 1939/2 – 42 E. – K. sayılı kararında da belirtildiği üzere firar suçu yalnız askeri şahıslar tarafından işlenebilir ve buna sivil şahısların iştiraki mümkün değildir. (Özbakan, İlgili Mevzuatı İle İçtihatlı, Gerekçeli Notlu Açıklamalı Askeri Ceza Kanunu, a.g.e., s.139).

¹⁵⁰ Nitekim As. Yrg. 1. D. 03.04.1950 tarih ve 1950/118 – 563 E. – K. sayılı kararında, yanlışlıkla askere sevk edilen kişinin de sırf askerler tarafından işlenebilen firar suçunu işleyemeyeceği belirtilmektedir. (Rıza Tunç, Şefik Çapanoğlu ve İbrahim Akmaner, *En Son Değişikliklere Göre İçtihad, Not ve Mütalâaları Havi Askeri Ceza Kanunu ve İlgili Mevzuat*, Ankara, Biricik Matbaası, 1953, s.66).

¹⁵¹ Akdeniz, a.g.e., s.49.

Yargıtay da istikrar kazanmış kararlarında, suç tarihinde askerliğe elverişsiz olduğu saptanan faillerin asker kişi olarak kabul edilmelerinin mümkün olmaması nedeniyle, kıt'alarından veya görevleri gereği bulunmak zorunda oldukları yerlerden izinsiz olarak uzaklaşmaları nedeniyle firar suçundan dolayı cezalandırılmayacaklarını, bu kişiler yönünden firar suçunun işlenemez suç olduğunu kabul etmektedir.¹⁵² Hatta Askeri Yargıtay'a göre, suç tarihinde rahatsızlanarak hastanede yatan failin, rahatsızlığının ciddiyetine göre suç tarihinde askerliğe elverişsiz hale gelip gelmediğinin ve fail yönünden firar suçunun işlenemez suç haline gelip gelmediğinin belirlenmesinden sonra fail hakkında, işlediği kıt'asından firar eyleminden dolayı karar verilmesi gerekir.¹⁵³ Yine Askeri Yargıtay'a göre suçu işlediği sırada Türk vatandaşlığında bulunmayan kişinin asker edilmesi mümkün olmadığı için, firar suçunu işleyebilmesi de mümkün değildir.¹⁵⁴

Belirtmek gerekir ki asker kişilerin de bir kısmı firar suçunu işleyemez. Asker kişilerden kimlerin firar suçunu işleyebileceğine bakacak olursak; öncelikle asker kişilerden subaylar, astsubaylar, sözleşmeli subay ve astsubaylar, uzman çavuşlar, uzman jandarmalar, uzman erbaşlar, sözleşmeli erbaş ve erler, erbaş ve erler ile askeri hizmette buldukları sürece yedek askerlerin tamamı firar suçunu işleyebilirler.

Askeri öğrencilerin de bir kısmı firar suçunu işleyebilirken bir kısmı işleyemez. Askeri Yargıtay'ın da kabul ettiği üzere askeri öğrencilerden lise, ortaokul ve eşiti okullar askeri öğrencilerinin, henüz askeri yükümlülük çağında bulunmamaları ve askeri bir yükümlülük ve taahhüt altına girmek ehliyetine sahip olmamaları nedenleriyle askerlik mükellefiyeti altına girmemiş olmalarından dolayı,

¹⁵² Bkz.: As. Yrg. 2. D. 28.09.1972 tarih ve 1972/233 – 226 E. – K.; As. Yrg. 3. D. 03.10.1972 tarih ve 1972/352 – 355 E. – K.; As. Yrg. 4. D. 03.10.1972 tarih ve 1972/357 – 352 E. – K. sayılı kararları (MİS, a.g.e., s.103-104); As. Yrg. 1. D. 07.09.1964 tarih ve 1964/908 – 922 E. – K. sayılı kararı (Özbakan, İlgili Mevzuatı İle İçtihatlı, Gerekçeli Notlu Açıklamalı Askeri Ceza Kanunu, a.g.e., s.146); As. Yrg. 1. D. 16.04.2008 tarih ve 2008/1231 – 1205 E. – K.; As. Yrg. 1. D. 08.07.2009 tarih ve 2009/1386 – 1381 E. – K. sayılı kararları (Koç, a.g.e., s.405 ve 409).

¹⁵³ As. Yrg. Drl. Krl. 02.02.1978 tarih ve 1978/11 – 14 E. – K. sayılı kararı (Özbakan, İlgili Mevzuatı İle İçtihatlı, Gerekçeli Notlu Açıklamalı Askeri Ceza Kanunu, a.g.e., s.150).

¹⁵⁴ As. Yrg. 2. D. 27.09.1962 tarih ve 1962/2113 – 2178 E. – K. sayılı kararı (Özbakan, İlgili Mevzuatı İle İçtihatlı, Gerekçeli Notlu Açıklamalı Askeri Ceza Kanunu, a.e., s.146).

sırf askeri suç niteliğindeki firar suçunu işleyebilmeleri mümkün değildir.¹⁵⁵ Ancak lise öğrenimi üzerinde bir öğrenim gören askeri öğrenciler firar suçunu işleyebilirler.¹⁵⁶

Statüleri gereği sırf askeri suçların hepsini işleyemeyen er öğretmenler ise, 1111 sayılı Askerlik Kanunu'na 16.04.1987 tarihli 3358 sayılı Kanunla eklenen Ek 4'üncü madde uyarınca firar suçunu işleyebilirler.

Yabancı askerler, orduyu takip edenler ve harp esirleri Askeri Ceza Kanunu anlamında asker kişi olmadıkları gibi esasen bunların Türk ordusuna sadık kalacakları da düşünülmemeyeceğinden firar suçunu işlemeleri mümkün değildir.¹⁵⁷

AsCK'nın 3/2'nci maddesi uyarınca MSB ile TSK kadro ve kuruluşlarında çalışan sivil personelin asker kişi sıfatları, TSK İç Hz. K.'nun 115'inci maddesinde belirtilen yükümlülükleri ile sınırlıdır. Buna göre sivil personel, emrinde çalıştıkları askeri amirlere karşı ast durumundadırlar ve TSK İç Hz. K.'nun 14'üncü maddesinin asta tahmil ettiği görevleri yapmaya mecburdurlar. Ancak sivil personel, TSK İç Hz. K.'nun 14'üncü maddesinin asta tahmil ettiği görevleri yapmamaları durumunda askerlerin tabi olduğu cezai müeyyidelere tabi olmazlar. Bu nedenle sivil personel, sırf askeri suçların hiçbirini işleyemezler. 6413 sayılı Kanun ile TSK İç Hz. K.'nun 115/b maddesinin son cümlesi kaldırılmadan önce ise sivil personel, TSK İç Hz. K.'nun 14'üncü maddesinin asta tahmil ettiği görevleri yapmamaları durumunda askerlerin tabi olduğu cezai müeyyidelere tabi idiler. Bu nedenle de amirlere karşı

¹⁵⁵ Bkz.: As. Yrg. İçt. Brl. Krl. 11.12.1953 tarih ve 1953/319 – 369 E. – K. ve 15.11.1975 tarih ve 1975/2 – 5 E. – K. sayılı kararları. (Çelen, a.g.e., s.378; Koç, a.g.e., s.286; Özbakan, İlgili Mevzuatı İle İçtihatlı, Gerekçeli Notlu Açıklamalı Askeri Ceza Kanunu, a.g.e., s.23; Köseoğlu, a.g.e., s.30); Bu konu ile ilgili bir başka kararında da Askeri Yargıtay; harp ve yedek subay okulu öğrencileri hariç olmak üzere diğer askeri okul öğrencilerinin, askerlik mükellefiyeti çağında bulunmamaları ve okul masraflarını vermek suretiyle askeri öğrenciliği bırakabilmeleri nedenleriyle firar gibi askeri suçları işleyemeyeceklerine karar vermiştir. (Tunç, Çapanoğlu, Akmaner, a.g.e., s.146). Benzer nitelikteki kararlar için Bkz.: As. Yrg. Drl. Krl. 16.06.1962 tarih ve 1962/519 – 43 E. – K., As. Yrg. 3. D. 13.07.1971 tarih ve 1971/323 – 321 E. – K. sayılı kararları (Taşkın, a.g.e., s.84).

¹⁵⁶ Bkz.: As. Yrg. 2. D. 30.09.1976 tarih ve 1976/275 – 269 E. – K. sayılı kararı (Özbakan, İlgili Mevzuatı İle İçtihatlı, Gerekçeli Notlu Açıklamalı Askeri Ceza Kanunu, a.g.e., s.141).

¹⁵⁷ Cahit Çulha, *Askerlikte Disiplin Kabahatleri, Cezaları ve Alay Askeri Mahkemelerinin Bakacağı suçların Hukuki İzahı*, İstanbul, Sinan Matbaası ve Neşriyat Evi, 1946, s.41.

olan amire hakaret, amire fiilen taarruz ve emre itaatsizlikte ısrar gibi sırf askeri suçları işleyebiliyorlardı. Ancak bu değişiklikten önce de firar suçu, TSK İç Hz. K.'nun 14'üncü maddesi kapsamı dışında bulunduğu için sivil personel, yalnız asker kişiler tarafından işlenmesi mümkün olan ve amire karşı olmayan firar suçunu işleyemiyordu.¹⁵⁸ Nitekim Askeri Yargıtay'da orduda bulunan sivil kişilere firar suçuna ait hükümlerin uygulanamayacağını kabul etmekteydi.¹⁵⁹ Ayrıca Anayasa Mahkemesi, sivil personel ile askeri işyerinde çalışan ve İş Kanununa tabi bulunan işçilerin asker kişi olarak gösterildiği AsMKYUK'nun 10/1-C ve D maddelerini iptal ettiği için sivil personel ile askeri işyerinde çalışan ve İş Kanununa tabi bulunan işçiler, sırf askeri suç olan firar suçunu işleyemezler.

Asker kişilerin açığa alınması durumunda kıt'aları ile bağı kesildiği ve görevleri gereği bulunmak zorunda oldukları bir mahal de bulunmadığı için, açığa alınmış olan asker kişiler de firar suçunun faili olamazlar.¹⁶⁰

Askeri Yargıtay kararlarında da belirtildiği üzere mecburi hizmetini doldurmadan istifa etme hakkı olmayan asker kişilerin, istifa dilekçesi verip sonra da vazifesinden ayrılmaları halinde de firar suçu oluşur.¹⁶¹ Uzatmalı jandarma onbaşı ve erlerin de taahhüt ettikleri süreyi doldurmadan istifa edememeleri nedeniyle, bunların taahhüt ettikleri süreyi doldurmadan izinsiz olarak kıt'alarından veya görevleri gereği

¹⁵⁸ Hulusi Özbakan, *İlgili Mevzuatı ile İçtihatlı, Gerekçeli, Notlu, Açıklamalı, Örnekli Disiplin Mahkemeleri ve Disiplin Suç ve Cezaları Kanunu*, Ankara, 1990, s.132; Savaş hali, olağanüstü hal ve sıkıyönetim hallerinde sivil personellerin görevini terk etmesinin bir cezai müeyyide ile önlenmesinin gerektiği görüşü için Bkz.: Burhan Eran, Tekin Gürzumar, *Disiplin Mahkemeleri ve Askeri Disiplin Hukuku*, Ankara, 1964, s.188-189.

¹⁵⁹ Bkz.: As. Yrg. 08.05.1935 tarih ve 1935/59 – 379 E. – K. sayılı kararı (Süleyman Aksoyalp ve Abdulkadir Altunsu, *Haşiyeli, İçtihatlı Askeri Ceza Kanunu ve İlgili Diğer Mevzuat*, Ankara, Ayyıldız Matbaası, 1958, s.6-7). Askeri Yargıtay'ın bu kararının özetinin yer aldığı eserde kararın hangi daireye ait olduğuna yer verilmemiştir.

¹⁶⁰ Bkz.: As. Yrg. 01.04.1946 tarih ve 1946/1155 – 1324 E. – K. sayılı kararı (Tunç, Çapanoğlu, Akmaner, a.g.e., s.145).

¹⁶¹ Bkz.: As. Yrg. 2. D. 18.03.1959 tarih ve 1959/753 – 1835 E. – K. sayılı kararı (Özbakan, *İlgili Mevzuatı İle İçtihatlı, Gerekçeli Notlu Açıklamalı Askeri Ceza Kanunu*, a.g.e., s.141).

bulunmak zorunda oldukları yerden ayrılmaları şeklindeki eylemleri de firar suçunu oluşturur.¹⁶²

Firar suçu üste, amire ya da herhangi bir kişiye karşı işlenen suç değildir¹⁶³ ve firar suçlarının mağduru toplumdur.

2.1.3. Suçun Maddi Unsuru

1111 sayılı As. K.`nın 12`nci maddesine göre askere girdikten sonra izin almaksızın savuşanlara firar denir. Kanunun firar diye vasıflandırmak istediği fiilin mahiyeti, askerlik vazifesinden kurtulmak kastı ile bir askerin kıtasından veya görev yerinden uzaklaşması fiilidir ve bu fiilin mahiyeti de bundan ziyade genişletilemez.¹⁶⁴

Firar suçu, asker kişinin kıt`asından veya görevi gereği bulunmak zorunda olduğu yerden izinsiz olarak altı günden fazla uzaklaşması ile oluşur. Bu suçun maddi unsuru, asker kişi olan faili askeri hizmete bağlayan muntazam bir bağın varlığı, ordu ile olan bu bağın fail tarafından haksız suretle kesilmesi ve son olarak kanunda yazılı süre içerisinde failin geri gelmemesidir. Faili hizmete bağlayan muntazam bağ, failin kıt`aya katılması ve kıt`a siciline kaydolması ile oluşur.¹⁶⁵ Kıt`a

¹⁶² As. Yrg. Gen. Krl. 27.07.1956 tarih ve E.: 1956/731 sayılı kararı (Özbakan, İlgili Mevzuatı İle İtihatlı, Gereçeli Notlu Açıklamalı Askeri Ceza Kanunu, a.g.e., s.142). Askeri Yargıtay`ın bu kararının özetinin yer aldığı bu eserde kararın karar numarasına yer verilmemiştir.

¹⁶³ Nitekim As. Yrg. 3. D. 02.02.1988 tarih ve 1988/94 – 78 E. – K. sayılı kararında da firar suçunun, sanığı döverek firar etmesine neden olan bölük komutanına karşı işlenmiş bir suç olmadığı için, sanığın haksız tahrik hükmünden yararlanmasının mümkün olmadığı belirtilmiştir. (Polatcan, Notlu – Açıklamalı – İtihatlı Türk Silahlı Kuvvetleri İç Hizmet Kanunu ve Yönetmeliği ..., a.g.e., s.332).

¹⁶⁴ Taşkın, a.g.e., s.134.

¹⁶⁵ Taşkın, a.e., s.135 vd; As. Yrg. Drl. Krl. 25.03.2010 tarih ve 2010/37 – 34 E. – K sayılı kararına göre, failin birliğine sevkinin hukuken geçerli olmayan bir işleme dayanması, failin birliğine sevk edilmeyip kalan 30 günlük askerlik hizmetini Askerlik Şubesinde geçirmesi gerekirken yanlışlıkla birliğine sevk edilmesi durumunda, faili hukuka uygun olarak askeri hizmete bağlayan muntazam bir bağın varlığından söz konusu değildir. Bu nedenle failin geçersiz bir işlem olan birliğine sevk edilmesi işlemine dayalı olarak firar suçunu işlediği kabul edilemez (Koç, a.g.e., s.412-413).

siciline kaydolmayan failin kıt`asından veya görevi gereği bulunmak zorunda olduğu yerden kaçması firar olarak kabul edilemez.¹⁶⁶

Belirtmek gerekir ki askerlik hizmetinin kurulması için askerlik yükümlüsünde, askerlik hizmetine salâhiyetli olmak, askerliğe mutlak surette veyahut şartlı olarak elverişli olmak, yaş itibariyle askerlik çağına girmiş olmak ve askerliğe çağırılan doğumlular içinde bulunmak şeklindeki olumlu şartlar ile askerliğe engel olan sebeplerin olmaması ve askerlik çağının geçmemiş olması şeklindeki olumsuz şartların bir arada bulunması gerekir. Eğer askerlik yükümlüsü, yükümlülük için gereken sağlık şartlarını haiz değilse ya sürekli olarak yükümlülükten çıkarılır ya da askerliği şartlı yaptırılır.¹⁶⁷ Bu nedenlerle örneğin, askerlik hizmetine salâhiyetli olmayan kadınların, askerliğe elverişsiz olan kimselerin, askerlik çağına girmemiş kimselerin, askerliğe engel olan sebeplere sahip olan kimselerin ya da askerlik çağı geçmiş olan kimselerin askeri hizmete muntazam bir bağ ile bağlanması mümkün değildir.¹⁶⁸

Askerlik hizmetine engel olan haller, askeri hizmete salâhiyetli olan bir kimseye hizmet yolunu kapayan şahsi bazı noksanlıklar ve engellerdir. Bu engeller askeri hizmete katılmadan önce veya sonra ortaya çıkmış olabilir. Bu engeller mutlak surette engel olan haller ve şartlı olarak engel olan haller olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Askerliğe mutlak surette engel olan haller, hizmet için lazım olan beden yeterliliğinin bulunmamasıdır. Yani askerlik yükümlüsünün, TSK personeli ile askerlik yükümlülerinin Silahlı Kuvvetlerdeki görevlere uyarlık bakımından sağlık yeteneklerini tespit etmek ile barışta ve savaşta yapılacak sağlık işlemlerini düzenlemek amaçlarıyla kabul edilen Türk Silahlı Kuvvetleri Sağlık Yeteneği Yönetmeliği`nde belirtilen şartları sağlamaması halleri askerliğe mutlak surette engel

¹⁶⁶ Kardaş, Çıngı, a.g.e., s.429.

¹⁶⁷ Akdeniz, a.g.e., s.49.

¹⁶⁸ As. Yrg. Drl. Krl. 24.01.1935 tarih ve 1935/61 – 52 E. – K. sayılı kararında belirtildiği üzere terhisine emir verilen ve yanlışlıkla kıt`asıya sevk edilen bir kimse, kanunen askeri hizmet ile mükellef değildir ve bu nedenle de firar suçunun faili olamaz. (Köseoğlu, a.g.e., s.86).

olan hallerdir.¹⁶⁹ Askerliğe şartlı olarak engel olan haller ise As. K.`nun 35 ve 39`uncu maddelerinde düzenlenen hallerdir.¹⁷⁰ As. K.`nun 35`inci maddesinde bazı sağlık engeline sahip olanların, öğrencilerin, askerlik hizmetini yapmakta olan kardeşi olanların, görevinin özelliği gereği askerliğe sevkinin ertelenmesine ihtiyaç duyan bazı kamu personelinin, staj, yüksek lisans, ihtisas ve doktora yapanların, profesyonel sporcuların ve yurt dışında çalışan bazı işçilerin son yoklamalarının yapılması ve askere sevk edilme işlemlerinin ertelenmesi hususu düzenlenmektedir. Aynı kanunun 39`uncu maddesinde ise askere çağırıldıkları sırada tutuklu veya hükümlü olan kimselerin tahliyelerine kadar askere sevklerinin ertelenmesi hususu düzenlenmektedir.

Askeri hizmet ilişkisinin kesilmesi için hukuki bir önemi ve etkisi olan askeri emir gerekmektedir. Muvazafalık için kanunun öngördüğü sürenin bitmesi ile askeri hizmet ilişkisi kendiliğinden kesilmez ve askerler kendiliklerinden terhis olamazlar. Askeri hizmet ilişkisi ancak terhis emri olduğu açıkça yazılan askeri bir emirle son bulur ve terhis emrinin belli bir usul çerçevesinde icra ve tebliği gerekir.¹⁷¹

Askeri Yargıtay kararlarında mütemadi suçlardan¹⁷² olduğu kabul edilen firar suçu, failin firar eylemini işlemeye başladıktan sonra kanunda yazılı süreler içinde dönmeyip bu süreler dolduktan sonra failin yakalanması, kendiliğinden gelerek birliğine katılması, kendiliğinden kolluk kuvvetlerine veya herhangi bir resmi kuruma dehalet etmesi, müracaat etmesi ile sona erer.¹⁷³ Verilmesi muhtemel

¹⁶⁹ Akdeniz, a.g.e., s.49.

¹⁷⁰ Akdeniz, a.e., s.50.

¹⁷¹ Akdeniz, a.e., s.50.

¹⁷² Bkz.: As. Yrg. 2. D. 22. 11.1962 tarih ve 1962/3191 – 2964 E. – K. sayılı kararı (Özbakan, İlgili Mevzuatı İle İtihatlı, Gerekçeli Notlu Açıklamalı Askeri Ceza Kanunu, a.g.e., s.140); As. Yrg. Drl. Krl. 09.01.2006 tarih ve 2006/11 – 10 E. – K. sayılı kararı (Koç, a.g.e., s.400).

¹⁷³ Bkz.: As. Yrg. 4. D. 31.08.1971 tarih ve 1971/352 – 348 E. – K.; As. Yrg. 4. D. 18.01.1972 tarih ve 1972/1 – 6 E. – K. sayılı kararları (Mis, a.g.e., s.102-103); As. Yrg. 3. D. 05.06.2007 tarih ve 2007/1409 – 1400 E. – K. sayılı kararı (Koç, a.g.e., s.403).

bir izin ya da resmi tatiller, firar suçunda temadiyi kesmez.¹⁷⁴ Ayrıca firar halinde olan failin hasta olması da suç ve suçluluğu ortadan kaldırmaz.¹⁷⁵

Belirtmek gerekir ki firar suçunda temadinin iradi olarak sona erdiğinin kabul edilebilmesi için, failin firar durumuna kendi serbest iradesi ile son vermesi, yani kendiliğinden birliğine dönmesi veya askeri birliğe veya resmi bir kuruluşa müracaat etmesi gerekmektedir. Failin birliğine veya resmi bir makama henüz teslim olmamasına rağmen, eğer failin birliğine dönmek veya resmi bir makama teslim olmak isteği dış aleme yansıyan davranışlarından anlaşılıyorsa, bu durumda da failde dehalet kastının varlığını kabul etmek gerekir.¹⁷⁶ Yerleşik Askeri Yargıtay içtihatlarında da belirtildiği üzere failin görevi gereği bulunmak zorunda olduğu yerden izinsiz uzaklaşmasından sonra görev yeri olmayan askeri birliklerde başıboş dolaşması,¹⁷⁷ failin alay içinde olsa bile birliğine katılmayıp bölük komutanından korktuğu için şurada burada gezinmesi,¹⁷⁸ failin herhangi bir askeri makam veya mercie dehalet kastını gösterir müracaatı olmaksızın sadece bağlı olduğu askeri birliğin bulunduğu şehre gelmesi¹⁷⁹ ya da failin firarda iken bölük komutanı ile telefonla görüşmesi¹⁸⁰ durumlarında fail dehalet kastı¹⁸¹ taşımadığı için firar suçu sona ermez. Ayrıca firarda iken bir yakınının telkin ve ısrarına karşı koyamayarak onun refakatinde birliğine gelip birkaç saat içinde tekrar kaçan fail dehalet kastı taşımadığı için, failin işlemiş olduğu firar suçu sona ermez ve eylemleri iki ayrı firar

¹⁷⁴ Bkz.: As. Yrg. 4. D. 18.01.1972 tarih ve 1972/1 – 6 E. – K. sayılı kararı (Mis, a.g.e., s.102).

¹⁷⁵ Bkz.: As. Yrg. 1. D. 23.06.1969 tarih ve 1969/300 – 297 E. – K. sayılı kararı (Mis, a.e., s.106).

¹⁷⁶ Bkz.: As. Yrg. Drl. Krl. 30.03.2006 tarih ve 2006/87 – 83 E. – K. sayılı kararı (Polatcan, Notlu – Açıklamalı – İtihatlı Türk Silahlı Kuvvetleri İç Hizmet Kanunu ve Yönetmeliği ..., a.g.e., s.344).

¹⁷⁷ As. Yrg. 1. D. 12.02.1966 tarih ve 1966/1139 – 1138 E. – K. sayılı kararı (Özbakan, İlgili Mevzuatı İle İtihatlı, Gerekçeli Notlu Açıklamalı Askeri Ceza Kanunu, a.g.e., s.140).

¹⁷⁸ As. Yrg. 4. D. 11.01.1983 tarih ve 1983/78 – 36 E. – K. sayılı kararı (Özbakan, İlgili Mevzuatı İle İtihatlı, Gerekçeli Notlu Açıklamalı Askeri Ceza Kanunu, a.g.e., s.153).

¹⁷⁹ As. Yrg. Drl. Krl. 17.02.1994 tarih ve 1994/16 – 16 E. – K. sayılı kararı (Koç, a.g.e., s.394).

¹⁸⁰ As. Yrg. 1. D. 19.04.1960 tarih ve 1960/1711 – 1811 E. – K. sayılı kararı (Çelen, a.g.e., s.526).

¹⁸¹ As. Yrg. 5. D. 26.08.1998 tarih ve 1998/466 – 456 E. – K. sayılı kararına göre, dengesizlik içinde olan, sürekli kaçıp tekrar kendiliğinden dönen failin dehalet kastı taşıdığı söylenemeyeceğinden eylemleri tek firar suçuna vücut verir. (Koç, a.g.e., s.395).

suçunu değil tek firar suçunu oluşturur.¹⁸² Ancak failin ikamet etmekte olduğu evden bir yakınına emniyet görevlilerine göndermek suretiyle teslim olması ise dehalet kastına delalet eder.¹⁸³

Yerleşik Askeri Yargıtay içtihatlarında, firar halindeyken başka suçtan yakalanıp sivil cezaevine kapatılanlardan asker olduğunu söyleyenlerin suç temadilerinin kesileceği, buna karşın asker olduğu anlaşılamadığı için infaz sonrası serbest bırakılıp da firari olmaya devam edenlerin aynı kasıtlı eylemlerini sürdürmeleri nedeniyle tek bir firar suçunu işleyecekleri kabul edilmektedir.¹⁸⁴

Askeri Yargıtay İçtihatları Birleştirme Kurulu tarafından kabul edildiği üzere, 1111 sayılı Askerlik Kanunu'nun 78'inci maddesinin mefhumu muhalifine nazaran üç ay ve daha fazla hava değişimi alanların kıt'aları ile ilişkileri kesileceğinden, hava değişimi sürelerinin sonunda kendiliklerinden şubelerine müracaat zorunlulukları bulunmayıp askerlik şubelerinde kendilerinin usulen celp olunmaları ve birliklerine gönderilmeleri gerekeceğinden, şubelerince bu görevin yapılmaması halinde hava değişimi alanlar hakkında izin ve firar suçları oluşmaz.¹⁸⁵ Ancak üç ay ve daha fazla hava değişimi alanların hava değişimi sonunda askerlik şubesinde kıt'alarına sevk edilmelerine rağmen kıt'alarına katılmamaları şeklindeki eylemleri firar suçunu oluşturur.¹⁸⁶

¹⁸² Bkz.: As. Yrg. Drl. Krl. 20.10.1983 tarih ve 1983/209 – 202 E. – K sayılı kararı (Çelen, a.g.e. s.528); As. Yrg. Drl. Krl. 19.11.2004 tarih ve 2004/171 – 152 E. – K. sayılı kararı (Koç, a.g.e., s.399).

¹⁸³ As. Yrg. 4. D. 03.08.1982 tarih ve 1982/645 – 651 E. – K. sayılı kararı (Çelen, a.g.e. s.528).

¹⁸⁴ As. Yrg. Drl. Krl. 30.09.2004 tarih ve 2004/68 – 120 E. – K. sayılı kararı (Koç, a.g.e., s.399).

¹⁸⁵ As. Yrg. İçt. Brl. Krl. 09.04.1996 tarih ve 1996/703 – 1389 E. – K. sayılı kararı (Çelen, a.g.e., s.524; Koç, a.g.e., s.392).

¹⁸⁶ Bkz.: As. Yrg. Drl. Krl. 04.05.1989 tarih ve 1989/119 – 120 E. – K.; As. Yrg. 4. D. 27.11.1990 tarih ve 1990/587 – 585 E. – K. sayılı kararları (Çelen, a.g.e., s.530-531).

2.1.3.1. Failin Kıt`asından İzinsiz Olarak Uzaklaşması

Fırar suçunun maddi unsurunu oluşturan birinci durum, failin kıt`asından izinsiz olarak uzaklaşmasıdır. Kıt`a, failin askeri hizmete ait görevi yapmaya zorunlu olduğu, herhangi bir askeri hizmeti icra için tayin edilmiş olduğu ve bunun için bulunduğu askeri kısımdır.¹⁸⁷ İç Hz. K.`nun 12`nci maddesine göre ise kıt`a, görevin yapılması için taktik ve idari birlikleri kapsayan ve bir kumanda altında toplanan teşkilere denir. Aynı maddede taktik birlik, belli bir kuruluş ve kadrosu olup asli görevi muharebe hareketleri olan teşkil olarak tanımlanmış ve taktik birlikler içerisinde bazı idari unsurların da olabileceği belirtilmiştir. İdari birlik ise, belli bir kuruluş ve kadrosu olup asli görevi hizmet hareketleri olan teşkil olarak tanımlanmıştır.

Asker kişilerin izinleri, iznin resmen tebliği veya izin belgesinin teslimi ile başlar.¹⁸⁸ Nitekim Askeri Yargıtay, asker kişilerin birliklerinden amirlerince hazırlanıp imzalanan ve bu şekilde resmiyet kazanan izin belgesinin kendilerine verilmesiyle ayrılacaklarını, izin belgesi düzenlenmiş olsa bile henüz bu belge verilerek izne gidebileceği kendisine tebliğ olunmayan asker kişilerin, izin belgesini gizlice alarak ya da izinli gideceğini şifahen öğrenerek izin belgesini almadan birliğini terk etmeleri durumunda eylemlerinin firar suçunu oluşturacağını,¹⁸⁹ failin, izin belgesi kıt`asına gelmiş olsa bile izin belgesi kendisine tebliğ edilmedikçe izinli sayılması mümkün olmadığından, izin belgesi kendisine tebliğ edilmeden ve izin belgesini almadan kıt`asından uzaklaşması durumunda eyleminin firar suçunu oluşturacağını kabul etmektedir.¹⁹⁰

¹⁸⁷ Taşkın, a.g.e., s.136.

¹⁸⁸ Taşkın, a.e., s.136.

¹⁸⁹ As. Yrg. 2. D. 01.11.1962 tarih ve 1962/2856 – 2633 E. – K. sayılı kararı (Özbakan, İlgili Mevzuatı İle İtihatlı, Gereçeli Notlu Açıklamalı Askeri Ceza Kanunu, a.g.e., s.141); As. Yrg. Drl. Krl. 10.06.1999 tarih ve 1999/136 – 137 E. – K. sayılı kararı (Koç, a.g.e., s.395); As. Yrg. Drl. Krl. 18.09.1997 tarih ve 1997/73 – 103 E. – K. sayılı kararı (Yaman, Yaman, a.g.e., s.65).

¹⁹⁰ As. Yrg. 2. D. 04.03.1964 tarih ve 1964/278 – 276 E. – K. sayılı kararı (Özbakan, İlgili Mevzuatı İle İtihatlı, Gereçeli Notlu Açıklamalı Askeri Ceza Kanunu, a.g.e., s.141-142).

Askeri Yargıtay'a göre izin vermeye yetkisi olmayan bir amir tarafından kendisine verilen izni kullanıp birliğinden ayrılan failin eylemi firar suçunu oluşturmaz.¹⁹¹ Ancak izin hakkı olmayan failin amiri ile anlaşarak izne gitmesi durumunda, fail kötü niyetli olduğu ve suç kastı taşıdığı için, failin meşru bir izne dayanmayan eylemi firar suçunu oluşturur.¹⁹²

Subaylara, astsubaylara, sözleşmeli subay ve astsubaylara, uzman çavuşlara ve uzman jandarma çavuşlara nöbetçi olmaları veya özel bir görev verilmesi halleri dışında hafta sonunda kıt'alarında veya görevleri gereği bulunmak zorunda oldukları yerde bulunmaları gibi bir zorunluluk yüklenemez. O yüzden bu kişilerin hafta sonunda kıt'alarında veya görevleri gereği bulunmak zorunda oldukları yerde bulunmamaları şeklindeki eylemleri firar suçunu oluşturmaz.¹⁹³ Ancak bu kişiler hafta sonu tatilini takip eden ilk mesai gününde mesaiye gelmemeleri halinde, o günün mesai başlangıcından itibaren firar suçunu işlemeye başlamış olurlar.¹⁹⁴

2.1.3.2. Failin Görevi Gereği Bulunmak Zorunda Olduğu Yerden İzinsiz Olarak Uzaklaşması

Firar suçunun maddi unsurunu oluşturan ikinci durum ise, failin görevi gereği bulunmak zorunda olduğu yerden izinsiz olarak uzaklaşmasıdır. Bir asker kişinin görevi gereği bulunmak zorunda olduğu yer, kıt'ası dışında bağlı bulunduğu

¹⁹¹ Bkz.: As. Yrg. İçt. Brl. Krl. 16.12.1947 tarih ve 1947/3067 – 3641 E. – K. sayılı kararı (Çelen, a.g.e., s.524; Fahrettin Demirağ, *Askeri Ceza ve Askeri Ceza Yargılaması Mevzuatı*, Ankara, Turhan Kitapevi, 2004, s.37).

¹⁹² Akdeniz, a.g.e., s.52. Nitekim As. Yrg. 1. D. 07.12.1959 tarih ve 1959/4239 – 5091 E. – K. sayılı kararında da bu duruma şu şekilde değinilmiştir; “Birlik komutanı tarafından bir defaya mahsus olmak üzere muayyen müddetle izne gönderilmiş ve fakat kendisine izin vesikası verilmemiş olan erin, bu usule ve kanuna aykırı hareketinden doğrudan doğruya kıt'a komutanının mesul olacağı, bu mesuliyetin kıt'asından izinli olduğu kanaati ile ayrılmış olan ere inikas etmeyeceği tabi ise de, askerlik vazifesinden kurtulmak hususunda birlik komutanı ile yaptığı anlaşmaya istinaden müteaddit defa birliğinden uzaklaşan failin fiillerinden firar kastının mevcudiyeti kabul olunur.” (Özbakan, İlgili Mevzuatı İle İçtihatlı, Gerekçeli Notlu Açıklamalı Askeri Ceza Kanunu, a.g.e., s.142).

¹⁹³ Bkz.: As. Yrg. Drl. Krl. 04.11.1993 tarih ve 1993/80 – 82 E. – K. sayılı kararı (Koç, a.g.e., s.394).

¹⁹⁴ Bkz.: As. Yrg. Drl. Krl. 23.12.1999 tarih ve 1999/175 – 241 E. – K. sayılı kararı (Polatcan, Notlu – Açıklamalı – İçtihatlı Türk Silahlı Kuvvetleri İç Hizmet Kanunu ve Yönetmeliği ..., a.g.e., s.338).

askeri kurum ve askeri okul gibi askeri mahallerdir.¹⁹⁵ Örneğin askeri işyeri ve fabrika, askerlik şubesi, harp okulları gibi yerler, askeri kurum ve askeri okul arasında sayılabilir. Burada kastedilen uzaklaşma, failin kasten kendisini askeri amirin nüfuzu altından uzak bulundurmasıdır. Belirtmek gerekir ki failin hizmetten kaçma niyeti zorunlu bir şart değildir.¹⁹⁶

Askeri Yargıtay kararlarında da belirtildiği üzere, hava değişimi sonunda askerlik şubesinde askeri hastaneye sevk edilen asker kişinin, askeri hastaneden sağlam raporu verilerek taburcu edilmesi durumunda, askerlik şubesine müracaat etmesi gerekir. Çünkü bu asker kişinin görevi gereği bulunmak zorunda olduğu yer askerlik şubesidir. Bu şekilde hava değişimi sonunda sevk edildiği askeri hastaneden sağlam raporu verilerek taburcu edilen asker kişinin, askerlik şubesine müracaat etmemesi eylemi firar suçunu oluşturur.¹⁹⁷ Ancak hava değişimi bitmeden askeri hastaneye sevk edilen ve askeri hastaneden sağlam raporuyla taburcu edildiğinde de henüz hava değişimi bitmemiş olan asker kişinin, hava değişiminin sonunda askerlik şubesine müracaat etmemesi eylemi, firar suçunu değil hava değişimi tecavüzü suçunu oluşturur.¹⁹⁸ Yine Askeri Yargıtay'ın da kabul ettiği üzere, cezaevinde cezası infaz edilirken tahliye edilen asker kişilerin, serbest bırakılmayıp kalan askerliklerini tamamlamaları için askerlik şubelerine teslim edilmesi gerekirken bu yapılmayıp serbest bırakılmaları durumunda, bu asker kişiler birliklerine katılmazlarsa eylemleri firar suçunu oluşturmaz. Çünkü bu asker kişiler cezaevinde iken bir görevleri ve görevleri gereği bulunmak zorunda oldukları yer yoktur. Ayrıca cezaevi kıt'a da değildir. Bu nedenlerle bu asker kişilerin eylemleri kıt'alarından veya görevleri gereği bulunmak zorunda oldukları yerden izinsiz olarak uzaklaşma niteliğinde değildir.¹⁹⁹

¹⁹⁵ Taşkın, a.g.e., s.136.

¹⁹⁶ Taşkın, a.e., s.136.

¹⁹⁷ Bkz.: As. Yrg. Drl. Krl. 11.12.1970 tarih ve 1970/85 – 84 E. – K. sayılı kararı (Özbakan, İlgili Mevzuatı İle İçtihatlı, Gerekçeli Notlu Açıklamalı Askeri Ceza Kanunu, a.g.e., s.149).

¹⁹⁸ Bkz.: As. Yrg. Drl. Krl. 22.12.1988 tarih ve 1988/210 – 165 E. – K. sayılı kararı (Çelen, a.g.e., s.530).

¹⁹⁹ Bkz.: As. Yrg. Drl. Krl. 02.04.1992 tarih ve 1992/39 – 41 E. – K. sayılı kararı (Çelen, a.g.e., s.533-534); As. Yrg. Drl. Krl. 07.10.1999 tarih ve 1999/199 – 173 E. – K. sayılı kararı (Koç, a.g.e., s.396).

Belirtmek gerekir ki yurt dışında bulunan askeri birliklerde görevli olup da birliğinden firar edip yurt dışında bulunmaya devam eden asker kişilerin eylemini de görevi gereği bulunmak zorunda olunan yerden firar olarak kabul etmek gerekir. Nitekim Askeri Yargıtay da bir kararında Kıbrıs`da görevli olan bir asker kişinin birliğinden Rum kesimine firar etmesi eyleminin, yabancı memlekete firar olarak değil, görevi gereği bulunmak zorunda olunan yerden firar olarak kabul edilmesi gerektiğini belirtmiştir.²⁰⁰

Görevi gereği bulunmak zorunda olduğu yerden izinsiz olarak uzaklaştıktan sonra görev yeri olmayan askeri birliklerde başıboş dolaşan failin eylemi de firar suçunu oluşturur. Çünkü fail görevi gereği bulunmak zorunda olduğu yerde değil görevi gereği bulunmak zorunda olmadığı diğer birliklerde bulunmakta ve sonuç olarak da görev yerinden kaçmış olmaktadır.²⁰¹

2.1.3.3. Failin Kanuni Süreler İçinde Dönmemesi

Firar suçunun oluşması için, failin kanunda belirtilen süreler içinde geri gelmemesi gerekir. Öncelikle firar suçunun oluşabilmesi için, Askeri Yargıtay tarafından kabul edildiği üzere, failin izinsiz olarak en az bir tam günden fazla kıt`asından veya görevi gereği bulunmak zorunda olduğu yerden uzaklaşması gerekir.²⁰² Kıt`asından veya görevi gereği bulunmak zorunda olduğu yerden uzaklaştıktan sonra bir gün dolmadan geri dönen ya da yakalanan failin eylemi, Askeri Ceza Kanunu anlamında herhangi bir suçu oluşturmaz.²⁰³ Ancak Türk Silahlı Kuvvetleri Disiplin Kanunu anlamında disiplinsizlik oluşturur. Belirtmek gerekir ki Askeri Yargıtay İçtihadı Birleştirme Kurulu, firar suçunda sürenin nasıl

²⁰⁰ As. Yrg. 2. D. 14.02.1979 tarih ve 1979/39 – 38 E. – K. sayılı kararı (Özbakan, İlgili Mevzuatı İle İçtihatlı, Gerekçeli Notlu Açıklamalı Askeri Ceza Kanunu, a.g.e., s.152-153).

²⁰¹ As. Yrg. 1. D. 12.12.1966 tarih ve 1966/1139 – 1138 E. – K. sayılı kararı (Çelen, a.g.e., s 527).

²⁰² Bkz.: As. Yrg. İçt. Brl. Krl. 03.03.1971 tarih ve 1971/1 – 2 E. – K. sayılı kararı (Özbakan, İlgili Mevzuatı İle İçtihatlı, Gerekçeli Notlu Açıklamalı Askeri Ceza Kanunu, a.g.e., s.144; Polatcan, Notlu – Açıklamalı – İçtihatlı Türk Silahlı Kuvvetleri İç Hizmet Kanunu ve Yönetmeliği ..., a.g.e., s.327; Çelen, a.g.e., s.525-526).

²⁰³ Akdeniz, a.g.e., s.65.

hesaplanacağı konusuna açıklık getirmiştir. Buna göre, Askeri Ceza Kanunu'nun 66, 67 ve 68'inci maddelerinde yer alan ve suçun kanuni unsurunu teşkil eden günün; 1. Kıt'adan veya vazifenin isbatı vücut etmeye mecbur ettiği mahalden izinsiz uzaklaşıldığı günün saati belli ise, bu saatten itibaren 24 saatin geçmesi ile gerçekleşeceği,

2. Kıt'adan veya vazifenin isbatı vücut etmeye mecbur ettiği mahalden izinsiz uzaklaşıldığı günün saati belli değilse, bu takdirde sanık lehine hareket edilerek suçun işlendiği günün nihayete ermesinden sonra, ertesi günün sıfır saatinden başlayarak 24 saatin geçmesi ile oluşacağı,

3. Suçun işlendiği günün saati belli ve fakat failin yakalandığı veya geldiği günün saati belli değilse, failin yakalandığı veya geldiği günün sıfır saatinde suçun sonlanmış sayılacağına karar verilmiştir.²⁰⁴

AsCK'nın 66/1-a maddesine göre firar suçunun oluşabilmesi için, failin 6 günden fazla firarda kalmış olması gerekir. Askeri Yargıtay ve doktrin, maddede öngörülen altı günden fazla deyimini ile 6+1 tam gün ve yukarisinin anlaşılması gerektiğini belirtmektedir. Yani firar suçunun oluşabilmesi için failin firarda geçirdiği sürenin en az 7 tam gün ve yukarısı olması gerekir.²⁰⁵ Nitekim Askeri Yargıtay'ın istikrar kazanmış kararlarında da firar suçunun oluşabilmesi için, failin firarda geçirdiği sürenin en az 7 tam gün ve yukarısı olması gerektiği belirtilmiştir.²⁰⁶ Eğer fail kıt'asından veya görevi gereği bulunmak zorunda olduğu yerden kaçtıktan sonra 6+1 tam gün dolmadan kendiliğinden gelerek birliğine katılırsa, eylemi firar suçunu oluşturmaz. Ancak TSK Disiplin Kanunu anlamında disiplinsizlik oluşturur. Bununla birlikte fail kıt'asından veya görevi gereği bulunmak zorunda olduğu yerden

²⁰⁴ Bkz.: As. Yrg. İçt. Brl. Krl. 03.03.1971 tarih ve 1971/1 – 2 E. – K. sayılı kararı (Özbakan, İlgili Mevzuatı İle İçtihatlı, Gerekçeli Notlu Açıklamalı Askeri Ceza Kanunu, a.g.e., s.144; Polatcan, Notlu – Açıklamalı – İçtihatlı Türk Silahlı Kuvvetleri İç Hizmet Kanunu ve Yönetmeliği ..., a.g.e., s.327; Çelen, a.g.e., s.525-526).

²⁰⁵ Koç, a.g.e., s.389 – 390; Polatcan, Notlu – Açıklamalı – İçtihatlı Türk Silahlı Kuvvetleri İç Hizmet Kanunu ve Yönetmeliği ..., a.g.e., s.326 – 327.

²⁰⁶ Bkz.: As. Yrg. Gen. Krl. 29.01.1937 tarih ve 1937/1456 – 1639 E. – K.; As. Yrg. 3. D. 18.01.1972 tarih ve 1972/21 – 26 E. – K.; As. Yrg. Drl. Krl. 16.05.1975 tarih ve 1975/19 – 19 E. – K.; As. Yrg. Drl. Krl. 19.04.1990 tarih ve 1990/67 – 62 E. – K. sayılı kararları.

kaçtıktan sonra 6+1 tam gün dolmadan yakalanırsa, eylemi AsCK'nın 68'inci maddesinde düzenlenen mehil içi yakalanmakla sona eren firar suçunu oluşturur.²⁰⁷

Firar suçunu işlemeye başlamış olan faillerden, eylemini işlemeye başladıkları tarihten itibaren barışta 6 hafta yani 42 gün, seferberlikte 1 hafta yani 7 gün içinde kendiliğinden geri gelerek birliğine katılanların cezaları, AsCK'nın 73'üncü maddesi uyarınca yarısına kadar indirilir.

Firar suçunda suçun ne zaman tamamlanacağı hususu önem arz etmektedir. Bir suçun oluşması için, o suçun kanuni tanımında gösterilen hareketin icrasının ve bunun sonucu olarak meydana gelen zarar veya tehlikeli neticenin bir süre devam etmesi gerekmekte ise o suç mütemadi suçtur.²⁰⁸ Nitekim Askeri Yargıtay'a göre de kanuni tanımda gösterilen hareketin icrasının devam ettiği suçlar mütemadi suçlardır.²⁰⁹ Ani suçlarda ise suçun kanuni tanımında belirtilen hareket yapılır yapılmaz²¹⁰ ya da neticenin arandığı suçlarda neticenin gerçekleşmesiyle suç sona erer. Ani suçlarda failin hareketi veya neticeyi devam ettirmesi mümkün değildir.²¹¹ Askeri suçlar da ani suçlardan olabilecekleri gibi mütemadi suçlardan da olabilirler.²¹² Doktrinde ve Askeri Yargıtay'ın yerleşik içtihatlarında kabul edildiği üzere firar suçu da ani suçlardan olmayıp mütemadi suçlardandır.²¹³ Kanunda belirli sürelerin geçmesi koşulunun aranması nedeniyle firar suçu, normatif zorunluluk nedeniyle mütemadi suç vasfındadır.²¹⁴ Firar suçunun, suç işleme kastı devam ettiği

²⁰⁷ Polatcan, Notlu – Açıklamalı – İctihatlı Türk Silahlı Kuvvetleri İç Hizmet Kanunu ve Yönetmeliği ..., a.g.e., s.326.

²⁰⁸ Soyaslan, a.g.e., s.235.

²⁰⁹ Bkz.: As. Yrg. 1. D. 09.07.2008 tarih ve 2008/2011 – 2077 E. – K. sayılı kararı (Zeynel T. Kangal, *Askeri Ceza Hukuku*, Ankara, Seçkin Yayınevi, 2010, s.80).

²¹⁰ Soyaslan, a.g.e., s.235.

²¹¹ Kangal, a.g.e., s.81.

²¹² Sulhi Dönmezer, Sahir Erman, *Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku*, (C:1, 9. Bs.), İstanbul, 1986, s.445-446.

²¹³ Doktrinde TAŞKIN'a göre askerlikten kaçmak, askeri sadakat vazifesine karşı yapılan ve hizmet ve vazifeyi ağır surette ihlal eden mütemadi bir suçtur (Taşkın, a.g.e., s.134).

²¹⁴ Kardaş, Çingı, a.g.e., s.427.

sürece mütemadi nitelikte olduğu Askeri Yargıtay'ın istikrara kavuşmuş içtihatlarında da kabul edilmiştir.²¹⁵

Mütemadi suçlardan olan firar suçu, temadinin sona ermesi ile tamamlanmış olur. Firar suçu, failin yakalanması, kendiliğinden gelerek birliğine katılması, kendiliğinden kolluk kuvvetlerine veya herhangi bir resmi kuruma dehalet etmesi, müracaat etmesi ile sona erer ve tamamlanır.²¹⁶ Askeri Yargıtay Daireler Kurulu'nun bir kararında; şekli ve mütemadi suçlardan olan firar suçlarında temadinin iradi veya gayri iradi olarak sona ereceği, temadinin iradi olarak sona erdiğinin kabulü için failin firar durumuna kendi serbest iradesiyle son vermesinin, yani kendiliğinden birliğine dönmesi veya askeri birliğe veya resmi bir kuruluşa müracaat etmesinin gerektiği, uygulamada failin birliğine veya resmi bir makama henüz teslim olmamakla birlikte kıt'asına dönmek veya teslim olmak isteği dış aleme yansıyan davranışlarından anlaşılabiliriyorsa, bu halde dahi failin birliğine dönme kastının kabul edildiği belirtilmiştir.²¹⁷ Faile isnat olunamayan bir mücbir sebep²¹⁸ yüzünden meydana gelen gecikmeler hariç tutulmalıdır. Yani failin iltica etmesi yeterlidir ve iltica mehilleri durdurur. Ancak failin katılmasından önce hakkında verilmiş ve kesinleşmiş bir hüküm, firar halini durdurmaz.²¹⁹ Firar suçunda temadinin devam etmesi halinde, temadinin sona ermesinden önce firar nedeniyle fail hakkında dava açılmış veya ceza verilmiş olması temadiyi kesmez; dava veya hükümden sonraki süreç de yeni bir suçu oluşturmaz. Yani temadi süresince bir firar suçu söz

²¹⁵ Bkz.: As. Yrg. Drl. Krl. 09.03.1995 tarih ve 1995/27 – 27 E. – K.; As. Yrg. Drl. Krl. 26.09.1996 tarih ve 1996/128 – 125 E. – K.; As. Yrg. 1. D. 05.05.1999 tarih ve 1999/234 – 233 E. – K.; As. Yrg. 1. D. 28.02.2001 tarih ve 2001/178 – 176 E. – K.; As. Yrg. 2. D. 29.06.2000 tarih ve 2000/129 – 130 E. – K.; As. Yrg. 2. D. 28.03.2001 tarih ve 2001/244 – 236 E. – K.; As. Yrg. 4. D. 02.05.2001 tarih ve 2001/360 – 350 E. – K.; As. Yrg. 5. D. 14.02.2001 tarih ve 2001/126 – 118 E. – K.; As. Yrg. 5. D. 06.04.2001 tarih ve 2001/344 – 335 E. – K. sayılı kararları.

²¹⁶ Bkz.: As. Yrg. 4. D. 31.08.1971 tarih ve 1971/352 – 348 E. – K.; As. Yrg. 4. D. 18.01.1972 tarih ve 1972/1 – 6 E. – K. sayılı kararları (Mis, a.g.e., s.102-103); As. Yrg. 3. D. 05.06.2007 tarih ve 2007/1409 – 1400 E. – K. sayılı kararı (Koç, a.g.e., s.403).

²¹⁷ As. Yrg. Drl. Krl. 30.03.2006 tarih ve 2006/87 – 83 E. – K. sayılı kararı (Çelen, a.g.e., s.543).

²¹⁸ Mücbir sebep; önceden öngörülmemen, öngörülse bile önlenemeyen, önlenmesi insane gücünü aşan bir neticenin meydana gelmesidir. Deprem, sel, yanardağın faaliyete geçmesi, toprak kayması gibi hallerde failin kusuru bulunmadığı için cezalandırılması söz konusu olmaz. (Sedat Bakıcı, *Olaydan Kesin Hükme Kadar Ceza Yargılaması ve Ceza Kanunu Genel Hükümler*, (3. Bs.), Ankara 2000, s.48).

²¹⁹ Taşkın, a.g.e., s.137.

konusudur.²²⁰ Firar suçu mütemadi suçlardan olduğundan, barış zamanında firar suçunu işlemeye başlayan bir asker kişi, katılmak imkanına rağmen seferberlikte de firarını devam ettirip seferberlikte sonlandırırorsa, suçu seferberlikte işlemiş sayılır.²²¹ Bunun sebebi, mütemadi suçlardan olan firar suçunun işlenme zamanının, temadinin sonlandığı tarih olmasıdır.

Askeri Yargıtay`a göre birliğinden izinsiz olarak ayrılıp memleketine giden failin, askerlik şubesi başkanlığına müracaat edip durumunu anlatarak yardım istemesi ve izin verilmesi için askerlik şubesi kanalıyla birliğine telgraf çektirmesi dehalet olarak kabul edilmelidir.²²² Köy Kanunu hükümlerine göre muhtar ve ihtiyar meclisleri hükümetin o mahaldeki temsilcileri olduklarından bunlara yapılan müracaat firar suçunda temadiyi keser.²²³ Ayrıca mütemadi bir suç olan firar suçunda temadinin kesilmesi ve suçun tamamlanması, asker kişi olan failin bu sıfatının sona ermesi veya Türk vatandaşlığından çıkarılması hallerinde de sona erer.²²⁴

Askeri Yargıtay, kendiliğinden firar haline son verme iradesini ortaya koyan herhangi bir davranışı bulunmayan sanığın, gece sokakta gezerken devriye görevi yapan polis ekibi tarafından durdurularak kimliğinin sorulması ve karakola götürülmesi üzerine birliğinden firar ettiğini söylemiş olmasının, firar durumuna kendi serbest iradesiyle son verdiği anlamına gelmeyeceğine,²²⁵ failin herhangi bir askeri makam veya mercie dehalet kastını gösterir müracaatı olmaksızın sadece bağlı olduğu askeri birliğin bulunduğu şehre gelmesinin firar suçunda temadiyi kesmeyeceğine,²²⁶ failin firarda iken bölük komutanı ile telefonda görüşmesinin

²²⁰ Akdeniz, a.g.e., s.69.

²²¹ Bkz.: Taşkın, a.g.e., s. 137; Kardaş, Çıngı a.g.e., s.430.

²²² As. Yrg. Drl. Krl. 26.01.1989 tarih ve 1989/8 – 24 E. – K. sayılı kararı (Çelen, a.g.e., s.531).

²²³ As. Yrg. Drl. Krl. 07.01.1938 tarih ve 1938/1414 – 42 E. – K. sayılı kararı (Aksoyalp, Altunsu, a.g.e., s.42).

²²⁴ Akdeniz, a.g.e., s.69.

²²⁵ As. Yrg. Drl. Krl. 30.03.2006 tarih ve 2006/87 – 83 E. – K. sayılı kararı (Çelen, a.g.e., s.543).

²²⁶ As. Yrg. Drl. Krl. 04.11.1993 tarih ve 1993/80 – 82 E. – K. sayılı kararı (Çelen, a.g.e., s.534).

iltihak manasında kabul edilemeyeceğine,²²⁷ birliğinden izinsiz uzaklaşan askeri şahısların firarda iken telefonla veya telgrafla birliği komutanlığından izin talep etmelerinin izin sayılmayacağına ve firar süresini kesmeyeceğine, birlik komutanlığının açık onayı faile tebliğ edilmedikçe asker kişiyi görevden beri kılmayacağına,²²⁸ firar halinde iken vuku bulan hastalık ve rahatsızlıkların suçu ve suçluluğu ortadan kaldırmayacağına,²²⁹ AsCK'nın 66'ncı maddesinde yazılı "gün" tabirinin firarın devamına matuf olup iki firar fiili arasında geçen zamana kısıtlanmış bulunmaması itibariyle, iki firar fiili arasında geçen süre ne olursa olsun yeni bir suç işleme kastının tezahürü olması itibariyle ikinci fiilin de ayrı bir firar suçunu oluşturacağına,²³⁰ karar vermiştir.

Bir başka kararında ise Askeri Yargıtay, firarda iken işlediği bir suçtan dolayı tutuklanan failin tutuklandığı, tutuklu kaldığı ve tahliye edildiği süre içinde, asker olduğunu ve firar halinde bulunduğunu ilgililere söylemeyip asker kişi sıfatını gizlemesi ve birliğinden uzak kalma arzusunu, dolayısıyla da firarını devam ettirme kasıt ve niyetini taşıdığını açıkça gösterdiği anlaşıldığından, tahliyeden sonra kıt'asına zamanında katılmaması durumunun ayrı bir firar suçuna sebebiyet vermeyip ilk firarının devamı mahiyetinde olduğunu belirtmiştir.²³¹ Bu karardan anlaşıldığı üzere firarda iken başka bir suçtan tutuklanan asker kişilerin, tutuklandığı, tutuklu kaldığı ve tahliye edildiği süre içinde, asker olduğunu ve firar halinde bulunduğunu ilgililere söylemeyip asker kişi sıfatını gizlemeleri durumunda, başka suçtan

²²⁷ As. Yrg. 1. D. 19.04.1960 tarih ve 1960/1711 – 1811 E. – K. sayılı kararı (Çelen, a.e., s.526).

²²⁸ As. Yrg. Drl. Krl. 24.11.1988 tarih ve 1988/190 – 147 E. – K. sayılı kararı (Çelen, a.e., s.530).

²²⁹ As. Yrg. 1. D. 23.06.1969 tarih ve 1969/304 – 301 E. – K. sayılı kararı (Çelen, a.e., s.527).

²³⁰ As. Yrg. Gen. Krl. 27.09.1957 tarih ve 1957/1776 – 64 E. – K. sayılı kararı (Özbakan, İlgili Mevzuatı İle İçtihatlı, Gerekçeli Notlu Açıklamalı Askeri Ceza Kanunu, a.g.e., s.144).

²³¹ As. Yrg. Drl. Krl. 24.01.1969 tarih ve 1969/10 – 12 E. – K. sayılı kararı (Özbakan, İlgili Mevzuatı İle İçtihatlı, Gerekçeli Notlu Açıklamalı Askeri Ceza Kanunu, a.g.e., s.146). Bu konuyla ilgili olarak As. Yrg. Drl. Krl. 30.09.2004 tarih ve 2004/68 – 120 E. – K. sayılı kararında da şu açıklamalara yer verilmektedir; "Yerleşmiş Askeri Yargıtay kararlarında, firar halindeyken başka suçtan yakalanıp sivil cezaevine kapatılanlardan asker olduğunu söyleyenlerin suç temadilerinin kesileceği, buna karşın asker olduğu anlaşılamadığı için infaz sonrası serbest bırakılıp da firari olmaya devam edenlerin aynı kasıtle eylemlerini sürdürmeleri nedeniyle tek bir firar suçunu işleyecekleri kabul edilmektedir." (Koç, a.g.e., s.399).

tutuklanmış olmalarına rağmen işlemiş oldukları firar suçunun temadisi kesilmemiş olmakta ve firar suçları hala devam etmektedir.

Kıt'ası ve görev yerinden izinsiz ayrılıp birliğine katılan asker kişinin firar suçunun bitim tarihinin, failin yola çıktığı gün ve saat mi yoksa birliğine katıldığı gün ve saat mi olduğu konusunda Askeri Yargıtay kararlarında bir istikrar yoktur. Bu konu ile ilgili bir kararında Askeri Yargıtay, 11.12.1990 tarihinde kimseden izin almayarak Manisa – Kırkağaç'daki birliğinden firar ederek Çorlu'daki ailesinin yanına gidip 19.12.1990 tarihinde de kıtasına dönüp katıldığı sübute eren sanığın firarına son verme iradesinin, kendisinin ifadesinde belirttiği gibi 18.12.1990 tarihinde ortaya çıktığı ve bu iddiasının da mücerret beyan olarak kalmadığı, babasının sanık ile birlikte Çorlu'dan Kırkağaç'daki kıt'asına kadar gelmiş olmasından anlaşıldığı, firar veya izin tecavüzünde bulunuyorlarken dönüş güzergahı üzerinde bulunan tren istasyonu veya otobüs garajı gibi yerlerden birinde yakalanmış olan sanıkların firar veya izin tecavüzlerinin, yakalandıkları gün yakalanmakla değil kendiliğinden dehaletle son bulduğuna ilksin Askeri Yargıtay kararlarının var olduğu, keza firardan dönmek için Çorlu'dan babası ile yola çıktığı sabit olan sanık, 18.12.1990 günü yola çıkmayıp Çorlu'da askerlik şubesine, jandarmaya veya polise teslim olmuş olsa idi, 18.12.1990 tarihinde firarının kendiliğinden dönmek sureti ile kesildiğini kabul etmenin AsCK'ya uygun ve Askeri Yargıtay'ın yerleşmiş içtihatları gereği olduğu yönünde karar vermiştir.²³² Bu kabule göre, firar suçunun bitim tarihi, failin yola çıktığı gün ve saattir.

Ancak Askeri Yargıtay başka bir kararında aksi yönde içtihatla bulunmuştur. Şöyle ki, 11.02.1994 günü saat 02.00`de kaçarak 19.02.1994 günü saat 16.30 da birliğine dönen ve böylece birliğinden 8 gün 14 saat 30 dakika ayrı kalan sanık hakkında verilen direnme kararında; firar eden sanığın birliğine katılmak üzere dönüş hazırlığı yaptığı süre ve yol süresi öncesinde firar kastı sona ereceğinden, bu sürelerin firar süresinden düşülmesi gerektiği görüşü ile faile 2 gün yol süresi tanınarak eyleminin kısa süreli kaçma suçunu oluşturduğu gerekçesi ile görevsizlik kararı verilmesinde isabet görmeyerek firar suçunun mütemadi bir suç olup failin

²³² As. Yrg. Drl. Krl. 28.12.1991 tarih ve 1991/80 – 68 E. – K. sayılı kararı (Akdeniz, a.g.e., s.71).

kıt`adan veya görevi gereği bulunmak zorunda olduğu yerden izinsiz olarak kaçması ile başlayıp yakalanmakla, kendiliğinden dönmekle veya resmi bir kuruma katılmakla sona ereceğine, mütemadi suçlarda suçun başlama ve bitme tarihlerinin, suçun tamamlanması yönünden önem arz ettiğine, bu suç tipinde temadinin bittiği tarih suçun tamamlandığı tarih olduğundan, AsCK'nın 66/1-a maddesinde yazılı olan "altı günden fazla uzaklaşma"nın saptanabilmesi için temadinin biteceği dönme, yakalanma veya resmi kuruma katılma tarihlerinin kesin olarak bilinmesi gerektiğine, temadi bitmeden suç tamamlanmayacağına göre daha önceden kastın sona erdiğinin kabul edilemeyeceğine, Askeri Yargıtay Daireler Kurulunun 12.11.1992 tarih ve 1992/127 – 126 E. – K., 16.06.1994 tarih ve 1994/69 – 66 E. – K., 07.07.1994 tarih ve 1994/82 – 81 E. – K. ile 23.02.1995 tarih ve 1995/26 – 26 E. – K. sayılı kararlarının da bu yönde olduğuna, bu nedenlerle yasa ve uygulamaya aykırı olan direnme kararının bozulmasına karar vermiştir.²³³ Yine Askeri Yargıtay'a göre, yasalarda firar suçu nedeniyle yol süresi tanınmasını gerektiren bir düzenleme olmadığından, astsubay olan sanığın birliğine gelmeden önce bir askeri kuruma başvurması halinde, başvuru tarihinin suçun bitiş tarihi olarak kabulü gerekeceği düşüncesinden hareketle dönüş için yol süresi tanınması kanuna aykırıdır.²³⁴

Firar suçunda mehil, seferberlikte daha kısadır. AsCK'nın 66/3'üncü maddesine göre firar suçunun seferberlikte işlenmesi halinde mehil yarıya iner. Yani failin seferberlikte 3 günden fazla kıt`asından veya görevi gereği bulunmak zorunda olduğu yerden izinsiz uzaklaşması durumunda firar suçu oluşur. Yani firar suçunun seferberlikte işlenmesi halinde süre 4 tam gün olacaktır.

2941 sayılı Seferberlik ve Savaş Hali Kanunu'nun 3'üncü maddesine göre seferberlik, devletin tüm güç ve kaynaklarının, başta askeri güç olmak üzere, savaşın ihtiyaçlarını karşılayacak şekilde hazırlanması, toplanması, tertiplenmesi ve kullanılmasına ilişkin bütün faaliyetlerin uygulandığı; hak ve hürriyetlerin kanunlarla kısmen veya tamamen sınırlandığı haldir. Savaş ise, devletin bekasını temin etmek,

²³³ As. Yrg. Drl. Krl. 18.05.1995 tarih ve 1995/50 – 50 E. – K. sayılı kararı (Akdeniz, a.g.e., s.71-72; Çelen, a.g.e., s.535).

²³⁴ As. Yrg. Drl. Krl. 23.02.1995 tarih ve 1995/26 – 26 E. – K. sayılı kararı (Akdeniz, a.g.e., s.72).

milli menfaatleri sağlamak ve milli hedefleri elde etmek amacıyla, başta askeri güç olmak üzere devletin maddi ve manevi tüm güç ve kaynaklarının hiçbir sınırlamaya tabi tutulmadan kullanılmasını gerektiren silahlı mücadeledir. AsCK'nın 8'inci maddesine göre ise sefer tabiri harb halini içeren seferberliktir. Seferberlik ise ordunun veya bazı kısımlarının seferber olmasını amir olan emirde yazılı ve belirli tarihten başlayarak kaldırılmasını belirten emirde yazılan tarihte biten haldir. Savaş uçakları ve gemileri barış zamanında yurt dışına çıktıklarında, ayrıldıkları üsse dönünceye kadar seferber sayılırlar ve bunların içinde işlenen suçlar seferberlikte işlenmiş sayılır.²³⁵ Yani Askeri Ceza Kanunu, yabancı ülkelerde bulunsalar bile, askeri hava ve deniz araçlarında işlenen suçlar hakkında Askeri Ceza Kanunu'nun uygulanacağını, o araçların savaş hükümlerine tabi olacağını kabul etmektedir.²³⁶

Savaş hükümleri ve yürürlükte olacağı hal ve zamanlar, AsCK'nın 7'nci maddesinde düzenlenmiştir.²³⁷ AsCK'nın bazen savaş hükümleri, bazen de seferberlik deyiimi ile ifade edilen hükümleri, AsCK'nın yürürlüğe konulduğu tarihten itibaren değil de, seferberliğin veya savaş hükümlerinin geçerli olacağını ayrıca ilan edildiği andan itibaren ya bütün asker kişiler hakkında ya da belirli bölgelerde oturanlar hakkında uygulanır ve bu hallerin ortadan kalkması ile uygulamadan çıkarlar.²³⁸ Ancak şayet fiilin savaş halinde işlenmesi suçun unsurunu teşkil ediyorsa bu ilana lüzum olmaksızın, fiili çatışmanın başlamasıyla savaş haline

²³⁵ Polatcan, Notlu – Açıklamalı – İctihatlı Türk Silahlı Kuvvetleri İç Hizmet Kanunu ve Yönetmeliği ..., a.g.e., s.260.

²³⁶ Erman, a.g.e., s.59.

²³⁷ AsCK Madde 7: Bu kanunda "seferberlikte" tabiriyle takyit edilen ceza hükümleri (Harb hükümleri) dir ve aşağıdaki hal ve vakitlerde caridir:

- A) Umumi seferberlik müddetince askeri şahıslar hakkında;
- B) Kısmi seferberlik ilan olunan mıntikalarda bunun devamı müddetince askeri şahıslar hakkında;
- C) Örfi idare ilan olunan mıntikalarda harb hükümleri tatbik olunacağına İcra Vekilleri Heyetince karar verildiği takdirde bunun devamı müddetince mezkur mıntıkada bulunanlar hakkında;
- D) Fesat ve isyan halinde veyahut silah kullanılacak askeri bir hareket yapılması halinde kumanda eden subay tarafından harb hükümleri mer'i olacağı resmen bildirilen askeri kıtalar hakkında bu hallerin devamı müddetince;
- E) Buldukları mahalde en büyük rütbeli komutan tarafından harb hükümleri mer'i olacağı kendilerine resmen tebliğ olunan harb esirleri hakkında.

²³⁸ Erman, a.g.e., s.24 – 25.

ilişkin hükümler kendiliğinden yürürlüğe girer ve bu fiili çatışma hali biter bitmez, savaş halini ilgilendiren hükümler de uygulanabilir olma niteliğini kaybeder.²³⁹

2.1.3.4. Bazı Özel Durumlar

Hareketin şekilleri bakımından askeri suçları icrai, ihmali ve ihmal suretiyle icrai olmak üzere üçe ayırmak mümkündür.²⁴⁰ Genel olarak icrai hareketle işlenebilen firar suçu, istisnai bazı durumlarda ihmali ya da ihmal suretiyle icrai hareketle de işlenebilir. Askeri Yargıtay`ın yerleşik içtihatlarında da belirtildiği üzere, firar suçunun maddi unsurunu oluşturan failin kıt`asından veya görevi gereği bulunmak zorunda olduğu yerden izinsiz olarak uzaklaşması, evci izninden dönmek, sevk edildiği hastaneden birliğine dönmek, çarşı izninden dönmek gibi çeşitli şekillerde ortaya çıkabilir.²⁴¹ Bu durumlar tahdidi değildir. Bu durumlarda firar suçu ihmali ya da ihmal suretiyle icrai hareketle işlenmektedir. Bu durumları inceleyecek olursak;

2.1.3.4.1. Çarşı İzninden ve Şehir İçi Günlük İzinden Dönmek

TSK İç Hz. Y.`nin 66`ncı maddesine göre hafta tatili ile dinî ve ulusal bayramlarda izinli çıkacak erbaş ve erler her bölükten bir astsubay veya erbaşın emri altında topluca kışladan çıkarılır. Kışla, kasaba veya şehirden uzaksa izinli erbaş ve

²³⁹ Erman, a.g.e., s.25. Ayrıca yargılama usulü bakımından seferberlik hükümlerinin ne zaman ve ne şekilde tatbik edileceği konusunda bkz.: Aksoyalp, S., "Askeri Mahkemeler Kuruluşu ve Yargılama Usulü Kanununun Savaş Hükümleri", **AAD.**, Y: 12, S: 48, 1970,; Çapanoğlu, Ş., "Askeri Muhakeme Usulü Kanununun Seferberliğe Ait Hükümleri", **AAD.**, Y: 1, S: 1, 2 ve 3, 1955.

²⁴⁰ Erman, a.g.e., s.163.

²⁴¹ Askeri Yargıtay`ın yerleşik içtihatlarında kanuni izinlerle farklı özellikleri olan günlük şehir izni, evci izni, görev izni, vardiya izni, nöbet izni gibi bulunulan Askeri Garnizonun dışına çıkılabilmemesini mümkün kılmayan, asker kişinin aranıldığında bulunabilecek belli adreslerde kalmasına müsaade veren izinlerin yasal ve teknik anlamda izin olmadığı, bu tür yıllık izinlerden sayılmayan ve hak sahibinin kanuni izin süresinden de düşülmeyen izinlerden dönmeyen asker kişilerin eylemlerinin firar suçunu oluşturacağı kabul edilmiştir. (Bkz.: As. Yrg. Drl. Krl. 22.02.1990 tarih ve 1990/33 – 31 E. – K.;As. Yrg. 5. D. 05.05.1999 tarih ve 1999/286 – 278 E. – K.; As. Yrg. Drl. Krl. 03.02.2005 tarih ve 2005/17 – 16 E. – K. sayılı kararları).

erleri getirip götürmek için birlik tarafından araç tahsis edilebilir. Ayrıca izin veren amir tarafından her defasında birer belge verilir. Uygulamada bu belgeye çarşı izin kağıdı denmektedir. Uygulamada bu izne de çarşı izni, günlük izin, şehir içi veya garnizon içi izin gibi kavramlar kullanılmaktadır.²⁴² Askeri Yargıtay'ın yerleşik içtihatlarında, çarşı izninden veya şehir içi (garnizon içi) günlük izinden süresinde dönmeyen asker kişilerin eylemlerinin firar suçunu oluşturacağı kabul edilmektedir.

Askeri Yargıtay; garnizon içine alınan izinden yararlanıp kaçmanın firar suçuna vücut vereceğini,²⁴³ şehir dahili için günü birliğine izin alıp bu izninden dönmeyen failin eyleminin, izin süresini geçirmek değil firar suçuna vücut vereceğini,²⁴⁴ bir günlük şehir içi iznine gönderilen failin aynı günün akşamı birliğine dönmemesi durumunda, ister kıt'asının bulunduğu garnizon dahilinde kalsın ister garnizon harici bir yere gitmiş bulunsun, kıt'asından uzak kaldığı sürenin firar suçunu oluşturacağını,²⁴⁵ şehir dahili (Garnizon içi) izinden dönmeyen er ve erbaşların fiilleri firar suçunu teşkil ettiği cihetle, makul sebeplere binaen verilen ve normal izin niteliğinde olmayan 2 günlük şehir içi izinden zamanında dönmeyen failin fiilinin, izin süresini mazeretsiz geçirmek olmayıp firar suçunu oluşturacağını,²⁴⁶ çarşı izni sonunda birliğine katılmayan failin eyleminin firar suçunu oluşturacağını,²⁴⁷ mesai saati içerisinde sadece eşinin tedavisiyle ilgilenmekle sınırlı biçimde ve sözlü olarak birkaç saatlik müsaade tanınan failin, müsaade

²⁴² Akdeniz, a.g.e., s.54.

²⁴³ As. Yrg. İçt. Brl. Krl. 16.12.1949 tarih ve 1949/1112 – 2331 E. – K. sayılı kararı (Koç, a.g.e., s.392).

²⁴⁴ As. Yrg. 4. D. 15.12.1970 tarih ve 1970/598 – 588 E. – K. sayılı kararı (Çelen, a.g.e., s.528); As. Yrg. 3. D. 28.11.1972 tarih ve 1972/427 – 426 E. – K. sayılı kararı (Mis, a.g.e., s.103).

²⁴⁵ As. Yrg. Drl. Krl. 26.09.1964 tarih ve 1964/76 – 89 E. – K. sayılı kararı (Polatcan, Notlu – Açıklamalı – İçtihatlı Türk Silahlı Kuvvetleri İç Hizmet Kanunu ve Yönetmeliği ..., a.g.e., s.330).

²⁴⁶ As. Yrg. Drl. Krl. 10.02.1967 tarih ve 1967/8 – 5 E. – K. sayılı kararı (Özbakan, İlgili Mevzuatı İle İçtihatlı, Gerekeçeli Notlu Açıklamalı Askeri Ceza Kanunu, a.g.e., s.140).

²⁴⁷ As. Yrg. Drl. Krl. 13.04.2000 tarih ve 2000/86 – 81 E. – K. sayılı kararı (Koç, a.g.e., s.396).

sonunda birliğine dönmeyip 13 gün sonra birliğine gelmesi eyleminin firar suçunu oluşturacağını²⁴⁸ kabul etmektedir.

2.1.3.4.2. Evcî, Yat, Vardiya, Garnizon Terk veya Görev İzinlerinden Dönmemek

TSK İç Hz. Y.'nin 65'inci maddesine göre, erbaş ve erlere; buldukları garnizonda geçici ikamet eden annesi, babası ve eşi ile geçici veya daimi ikamet eden evli erkek ve kız kardeşlerinin yanına evci belgelerini Merkez Komutanlığına onaylatmak suretiyle gece yatağı izni verilebilir. Gece yatağı izni, görevi aksatmayacak şekilde, gerekirse dönüşümlü olarak cuma akşamı başlar ve pazar günü akşamına kadar devam eder. Ulusal ve dini bayramlarda ise, bayram tatili ile başlar ve bayramın son günü akşamı sona erer. Evcî çıkanlar, belgede belirtilen yerlerden başka yerlerde yatamazlar. Bu izin nedeniyle kıt'a, karargâh ve askerî kurumlardan izinli olarak ayrılan erbaş ve erlere, izin veren amir tarafından her defasında birer belge verilir. Gece yatağı izinleri, yetkili amirler tarafından düzenlenir.²⁴⁹ Er ve erbaşlara yıllık izin dışında, TSK İç Hz. Y.'nin 65 – 69'uncu maddeleri uyarınca kısa süreli izinler de verilebilmektedir. Bu izinler; günlük mazeret izni, cumartesi akşamı ve dini bayramlar ile hafta içinde evli erata verilen gece yatağı (evcî) izni, hafta tatili ile dini ve ulusal bayramlarda gündüz verilen şehir izni, yani garnizon içi veya çarşı izni ve gemilerde verilen vardiya izninden ibarettir. Bu izinler, kanuni izin haklarından düşülmediği gibi, kural olarak yalnızca garnizon içindeki kasaba ve şehir içine verilmekte, bu izinlerde er ve erbaşların gece yataklarını bildirdikleri yer dışında yatmalarına izin verilmemektedir. Asker kişilere ayrıca hafta sonu tatilini garnizon dışında geçirmeleri amacıyla garnizon terk izni ve görev dönüşlerinde görev izni de verilebilmektedir. İşte bu şekilde evcî, yat, vardiya, garnizon terk veya görev iznine giden asker kişilerin bu izinlerinden dönmeleri durumunda da eylemleri firar suçunu oluşturur.

²⁴⁸ As. Yrg. Drl. Krl. 03.02.2005 tarih ve 2005/17 – 16 E. – K. sayılı kararları (Polatcan, Notlu – Açıklamalı – İçtihatlı Türk Silahlı Kuvvetleri İç Hizmet Kanunu ve Yönetmeliği ..., a.g.e., s.344).

²⁴⁹ Akdeniz, a.g.e., s.55.

Askeri Yargıtay; kanuni izinlerle farklı özellikleri olan günlük şehir izni, evci izni ve vardiya izninden zamanında dönmeyenlerin fiillerinin firar mahiyetinde olduğunun Askeri Yargıtay kararları ile istikrar bulunduğu da dikkate alınarak, sanığın vardiya izninden zamanında dönmeme eylemini izin tecavüzü suçu olarak değerlendiren yerel mahkeme hükmünün isabetli olmadığı,²⁵⁰ evci izninin kanuni izinlere mahsuben verilmediği, kıt`anın bulunduğu garnizon sınırları içinde bulunmayı gerektirdiğinden evci izninden zamanında dönmeyen failin eyleminin firar suçunu oluşturacağını,²⁵¹ yat iznine gönderilen failin, dönmesi gereken sürede dönmemesi eyleminin izin tecavüzü suçunu değil firar suçunu oluşturacağını,²⁵² eşinin geçici ikametgahının olduğu Aşkale`de geçirmesi için yat izni verilen failin, bu yat izninin sonunda birliğine dönmemesi eyleminin firar suçunu oluşturacağını,²⁵³ uzman çavuş statüsünde bulunan faile hafta sonu tatili içerisinde verilen ve idari nitelikte olduğu belirtilen iznin, failin bulunduğu yerden komutanının bilgisi dahilinde ayrıldığını belirlemeye yönelik olduğu, izin belgesinin bu amaçla düzenlendiği sonucuna varıldığından, failin belirlenen sürenin bitiminden sonra ilk mesai gününün mesai saatinde birliğine katılmayıp yedi tam gün dolduktan sonra birliğine katılması eyleminin firar suçunu oluşturacağını,²⁵⁴ subay, astsubay ve uzman jandarmaların haftalık çalışma sürelerinin, nöbet veya özel bir görevlendirme olmadığı takdirde cumartesi ve pazar günleri tatil olmak üzere düzenlenmiş bulunması karşısında, cuma günü mesai saati dışında bulunduğu garnizonu izinsiz terk eden subay, astsubay ve uzman jandarma çavuşun bu eylemleri firar suçunu oluşturmamakla beraber, bu tatil günlerini takip eden ilk mesai günü mesaiye

²⁵⁰ As. Yrg. Drl. Krl. 22.02.1990 tarih ve 1990/33 – 31 E. – K. sayılı kararı (Akdeniz, a.g.e., s.56).

²⁵¹ As. Yrg. 4. D. 29.09.1999 tarih ve 1999/628 – 625 E. – K. sayılı kararı (Polatcan, Notlu – Açıklamalı – İçtihatlı Türk Silahlı Kuvvetleri İç Hizmet Kanunu ve Yönetmeliği ..., a.g.e., s.338). Ayrıca Bkz.: As. Yrg. Drl. Krl. 15.05.1957 tarih ve 1957/1483 – 33 E. – K. sayılı kararı (Aksoyalp, Altunsu, a.g.e., s.83).

²⁵² As. Yrg. 1. D. 28.02.2001 tarih ve 2001/166 – 165 E. – K. sayılı kararı (Koç, a.g.e., s.397; Polatcan, Notlu – Açıklamalı – İçtihatlı Türk Silahlı Kuvvetleri İç Hizmet Kanunu ve Yönetmeliği ..., a.g.e., s.341).

²⁵³ As. Yrg. 4. D. 20.01.2004 tarih ve 2004/89 – 84 E. – K. sayılı kararı (Çelen, a.g.e., s.541).

²⁵⁴ As. Yrg. 4. D. 24.02.2004 tarih ve 2004/221 – 220 E. – K. sayılı kararı (Çelen, a.e., s.541).

gelinmemesi halinde eylemlerinin, o günün mesai başlangıç saatinden itibaren firar suçunu oluşturduğunu²⁵⁵ kabul etmektedir.

2.1.3.4.3. Sevk Olunan Sağlık Kurumuna Gitmemek, Buradan Kaçmak veya Taburcu Olunmasına Rağmen Dönmemek

Askeri Yargıtay'ın istikrar bulan içtihatlarında da belirtildiği üzere, rahatsızlığı nedeniyle sevk edildiği sivil veya askeri sağlık kurumuna gitmeyip savuşan, buradan kaçan veya sevk edildiği sağlık kurumunda tedavi edildikten sonra taburcu edilmesine rağmen bağlı bulunduğu veya görevi gereği bulunmak zorunda olduğu kıt'a veya askeri kuruma dönmeyen asker kişilerin eylemleri firar suçunu oluşturur. Ayrıca er ve erbaşlar, komutanları tarafından izin verilmediği sürece, sağlık kurumlarından aldıkları istirahatlarını kıt'alarında geçirmek zorundadırlar. Bu nedenle sağlık kurumundan istirahat alan er ve erbaşların, komutanlarından izin almadan bu istirahatlarını kıt'alarının dışında geçirmeleri durumunda da eylemleri firar suçunu oluşturur. Subayların, astsubayların, uzman çavuşların ve uzman jandarma çavuşların ise istirahatlarını kıt'alarında geçirmek gibi bir zorunlulukları yoktur. Bu nedenle bu kişilerin istirahatlarını izin almadan kıt'alarının ya da garnizonun dışında geçirmeleri durumunda ise firar suçu oluşmaz.

Askeri Yargıtay; hastaneden çıkan erlerin kıt'alarına gitmemeleri şeklindeki eylemlerinin firar suçunu oluşturacağını,²⁵⁶ hastanelerden taburcu edilen erlerin raporlarında (veya taburcu kağıtlarında) kıt'asında istirahat kaydı olmasa bile istirahatlarını kıt'alarında geçirmeleri gerektiğinden, bu kişilerin birliklerine uğramadan savuşmalarının firar suçunu oluşturacağını,²⁵⁷ istirahatla taburcu edilen er ve erbaşların hastaneden ayrıldıktan sonra kıt'alarına uğramadan ve amirlerinden izin

²⁵⁵ As. Yrg. Drl. Krl. 23.12.1999 tarih ve 1999/175 – 241 E. – K. sayılı kararı (Polatcan, Notlu – Açıklamalı – İçtihatlı Türk Silahlı Kuvvetleri İç Hizmet Kanunu ve Yönetmeliği ..., a.g.e., s.338).

²⁵⁶ As. Yrg. İçt. Brl. Krl. 14.12.1948 tarih ve 1948/3171 – 3152 E – K. sayılı kararı (Demirağ, a.g.e., s.37; Koç, a.g.e., s.392).

²⁵⁷ As. Yrg. İçt. Brl. Krl. 14.12.1948 tarih ve 1948/3171 – 3152 E. – K. sayılı kararı (Özbakan, İlgili Mevzuatı İle İçtihatlı, Gerekçeli Notlu Açıklamalı Askeri Ceza Kanunu, a.g.e., s.139-140; Çelen, a.g.e. s.525).

almadan bu istirahatlarını evde geçirmeleri durumunda, istirahatlarını kıt`alarının bağlı bulunduğu garnizon dahilinde geçirseler bile, eylemlerinin firar suçunu oluşturacağını,²⁵⁸ İstanbul deniz hastanesine havale edilen failin 6 günlük gecikmeyle hastaneye müracaatı ayrı bir firar suçu olup hastaneye müracaatla bu suçun sona erdiğini, aynı gün muayene edilerek kıt`asına taburcu edilen failin yine kıt`asına vaktinde katılmamasının ayrı olarak ikinci bir firar suçuna sebebiyet verdiğini,²⁵⁹ TSK Personelinin Sağlık Muayeneleri Yönergesi (160-1)`nin 27`nci maddesi amir hükmüne göre, 20 güne kadar istirahat alan er ve erbaşların bu istirahatlarını evlerinde geçirebilmeleri ancak gideceği adresi bildirmek ve komutanlığından izin almak koşuluyla mümkün olup, failin bu şartları yerine getirmeden hastaneden çıkışı ve doğruca memleketine giderek aldığı istirahatı evinde geçirmesinin firar suçuna sebebiyet vereceğini,²⁶⁰ kıt`asından hastaneye sevk olunduktan sonra zamanında hastaneye başvuruda bulunmayan failin eyleminin firar suçunu oluşturduğunu, bu durumda firar suçunun, hastaneye gidiş için tanınması gereken yol süresinin bitiminde başlayacağını, bu suretle firar ettikten bir süre sonra failin hastaneye müracaat edip hastaneden aldığı istirahat raporunun bitiminde de birliğine katılmaması eyleminin ikinci bir suça vücut vereceğini,²⁶¹ askeri hastaneden istirahat verilmeksizin kıt`asına taburcu edilen failin kıt`asına gitmemesi eyleminin firar suçunu oluşturacağını,²⁶² kabul etmektedir.

²⁵⁸ As. Yrg. Drl. Krl. 19.06.1970 tarih ve 1970/46 – 46 E. – K. sayılı kararı (Özbakan, İlgili Mevzuatı İle İçtihatlı, Gerekçeli Notlu Açıklamalı Askeri Ceza Kanunu, a.g.e., s.140).

²⁵⁹ As. Yrg. Drl. Krl. 05.11.1987 tarih ve 1987/193 – 171 E. – K. sayılı kararı (Özbakan, İlgili Mevzuatı İle İçtihatlı, Gerekçeli Notlu Açıklamalı Askeri Ceza Kanunu, a.e., s.156). Belirtmek gerekir ki Askeri Yargıtay yeni tarihli bazı kararlarında ise bu gibi durumlarda failin, ilk firarını sona erdirmeye kastında olmadığını belirtmekte ve failin eylemlerinin iki ayrı firar suçunu değil tek firar suçunu oluşturacağını kabul etmektedir. Bkz.: As. Yrg. 1. D. 07.05.2008 tarih ve 2008/1461 – 1461 E. – K. sayılı kararı (Koç, a.g.e., s.406).

²⁶⁰ As. Yrg. 4. D. 19.01.1988 tarih ve 1988/68 – 51 E. – K. sayılı kararı. (Çelen, a.g.e., s.529).

²⁶¹ As. Yrg. Drl. Krl. 01.12.1994 tarih ve 1994/120 – 120 E. – K. sayılı kararı (Polatcan, Notlu – Açıklamalı – İçtihatlı Türk Silahlı Kuvvetleri İç Hizmet Kanunu ve Yönetmeliği ..., a.g.e., s.334).

²⁶² As. Yrg. 5. D. 29.05.1996 tarih ve 1996/345 – 347 E. – K. sayılı kararı (Koç, a.g.e. s. 395); As. Yrg. 1. D. 14.05.2008 tarih ve 2008/1542 – 1545 E. – K. sayılı kararı (Koç, a.e. s.406).

Ancak Askeri Yargıtay; 4 günlük istirahatını garnizon dışında geçiren astsubayın eyleminin firar suçunu oluşturmayacağını,²⁶³ istirahatlı olan subaylara istirahat müddetince herhangi bir vazife tahmil edilemeyeceğinden, istirahatlarını garnizon dışında geçirmelerinin firar suçunun kanuni unsurunu oluşturmayacağını,²⁶⁴ astsubay olan sanığın, hastaneden verilen istirahat müddeti sonunda vazifesine katılmaması eyleminin firar suçunu değil izin tecavüzü suçunu oluşturacağını,²⁶⁵ sıhhi izin mahiyetindeki bir haftalık istirahatını garnizon dışında geçiren sanık astsubayın bu eyleminin firar suçunu oluşturmayıp izin süresinin bitiminden sonra başlayan görevden uzak kalışının firar suçunu değil izin tecavüzü suçunu oluşturacağını,²⁶⁶ uzman jandarmalara istirahatlı oldukları süre içinde hizmet tahmil edilemeyeceğinden, istirahat süresini izinsiz garnizon dışında geçiren sanık uzman çavuşun fiilinin firar suçunu oluşturmayacağını,²⁶⁷ hastanelerden birliklerine taburcu edilen ancak sevk için gerekli giderleri kendilerine verilmeyen asker kişilerin, birliklerine zamanında katılmamaları eylemlerinin firar suçunu oluşturmayacağını,²⁶⁸ sağlık ocağı tabipliğinden aldığı 10 günlük yatak istirahatını garnizon dışında geçiren sanık subayın eyleminin firar suçunu oluşturmayacağını²⁶⁹ kabul etmektedir.

²⁶³ As. Yrg. 1. D. 16.06.1999 tarih ve 1999/300 – 297 E. – K. sayılı kararı (Mis, a.g.e., s.106).

²⁶⁴ As. Yrg. 1. D. 28.09.1964 tarih ve 1964/1149 – 1140 E. – K. sayılı kararı (Özbakan, İlgili Mevzuatı İle İçtihatlı, Gerekçeli Notlu Açıklamalı Askeri Ceza Kanunu, a.g.e., s.141).

²⁶⁵ As. Yrg. 1. D. 15.09.1964 tarih ve 1964/1130 – 1080 E. – K. sayılı kararı (Çelen, a.g.e., s.527); As. Yrg. 5. D. 20.03.1996 tarih ve 1996/154 – 152 E. – K. sayılı kararı (Çelen, a.e., s.537).

²⁶⁶ As. Yrg. 3. D. 07.10.1969 tarih ve 1969/504 – 490 E. – K. sayılı kararı (Özbakan, İlgili Mevzuatı İle İçtihatlı, Gerekçeli Notlu Açıklamalı Askeri Ceza Kanunu, a.g.e., s.141).

²⁶⁷ As. Yrg. 2. D. 23.09.1971 tarih ve 1971/387 – 386 E. – K. sayılı kararı (Özbakan, İlgili Mevzuatı İle İçtihatlı, Gerekçeli Notlu Açıklamalı Askeri Ceza Kanunu, a.e., s.141).

²⁶⁸ As. Yrg. 5. D. 24.04.1996 tarih ve 1996/265 – 262 E. – K. sayılı kararı (Koç, a.g.e. s.394).

²⁶⁹ As. Yrg. 1. D. 24.10.1984 tarih ve 1984/495 – 462 E. – K. sayılı kararı (Çelen, a.g.e., s.528).

2.1.3.4.4. Birliğe Sevk Olunmasına Rağmen Birliğe Dönmemek

Asker kişilerin; işledikleri bir suçtan dolayı askeri veya sivil ceza infaz kurumunda tutuklu veya hükümlü olarak bulunurken tahliye edildikten sonra askerlik şubelerince birliklerine katılmak üzere sevk edildikten sonra birliklerine katılmamaları, firar ya da izin tecavüzü halinde iken yakalanıp askerlik şubelerince birliklerine katılmak üzere sevk edildikten sonra birliklerine katılmamaları, üç ay ve daha fazla süreli hava değişimi alanların 1111 sayılı Askerlik Kanunu'nun 78'inci maddesi uyarınca askerlikle ilişikleri kesileceğinden, bu hava değişimi sürelerinin sonunda başvurdukları askerlik şubelerince birliklerine katılmak üzere sevk edildikten sonra birliklerine katılmamaları ya da başka bir şekilde serbest ya da adamlı olarak birliklerine sevk edildikten sonra birliklerine katılmamaları durumlarında da eylemleri firar suçunu oluşturur.

Askeri Yargıtay; firar durumundayken yakalanıp muhafız nezaretinde kıt'asına sevk edilmekteyken yolda muhafızların gafletinden istifade ederek tekrar kaçan failin bu fiilinin, birinci firarının devam ve temadisi mahiyetinde olmayıp müstakil yeni bir firar suçunu oluşturacağını,²⁷⁰ firar halinde iken işlediği bir suçtan dolayı tutuklanan sanığın tahliyesinde serbest bırakılmayarak askerlik şubesine tesliminden sonra aynı gün buradan kaçmasının, ilk firarının devamı olmayıp ayrı ve müstakil yeni bir firar suçunu oluşturacağını,²⁷¹ askere gelmeden önce işlediği suçlardan dolayı bir seneden fazla hapis cezasına mahkum olan failin cezasının infazı sonunda serbest bırakılmayarak mahalli askerlik şubesine teslim edilmesiyle askerlik hizmetine başladığının kabulünün gerektiğini ve failin muvazzaflık hizmetinin geri kalanını tamamlamak üzere kıt'asına sevk edilmesine rağmen kıt'asına katılmaması durumunda eyleminin firar suçunu oluşturacağını,²⁷² üç aydan fazla hava değişimi alan ve hava değişiminin sonunda (hava değişimi raporundaki şerh gereğince)

²⁷⁰ As. Yrg. Drl. Krl. 17.06.1996 tarih ve 1996/ 59 – 58 E. – K.; As. Yrg. Drl. Krl. 08.05.1970 tarih ve 1970/33 – 33 E. – K. sayılı kararları (Özbakan, İlgili Mevzuatı İle İçtihatlı, Gerekçeli Notlu Açıklamalı Askeri Ceza Kanunu, a.g.e., s.144-145).

²⁷¹ As. Yrg. 2. D. 16.10.1969 tarih ve 1969/492 – 489 E. – K. sayılı kararı (Özbakan, İlgili Mevzuatı İle İçtihatlı, Gerekçeli Notlu Açıklamalı Askeri Ceza Kanunu, a.g.e., s.145).

²⁷² As. Yrg. Drl. Krl. 26.02.1987 tarih ve 1987/48 – 377 E. – K. sayılı kararı (Özbakan, İlgili Mevzuatı İle İçtihatlı, Gerekçeli Notlu Açıklamalı Askeri Ceza Kanunu, a.e., s. 156); (Çelen, a.g.e., s.529).

askerlik şubesine usulen çağırılarak muayeneye sevk edilen failin bu sevk emrine rağmen hastaneye gitmeyerek savuşması durumunda eyleminin firar suçunu oluşturacağını,²⁷³ gerek firar, gerekse izin tecavüzü halinde bulunan askeri şahısların askerlik şubesi başkanlıklarınca serbest veya adamlı olarak sevklerinden sonra kıt`alarına zamanında katılmamaları veya yoldan savuşmalarının yeni bir firar suçuna vücut vereceğini,²⁷⁴ hava değişimi süresinin sonunda askerlik şubesine gelerek kıt`asına sevkini sağlayan failin kıt`asına katılmaması durumunda eyleminin firar suçunu oluşturacağını,²⁷⁵ askerlik hizmetine başladıktan sonra asker kişi sıfatları kesintiye uğrayan yükümlülerin, bakaya suçunu işlemeleri olanaksız olduğundan, cezaevinden tahliyesinden sonra askerlik şubesine teslim edilen failin yol süresi sonunda birliğine katılmamasının firar suçunu oluşturacağını,²⁷⁶ hava değişimi süresi bittikten sonra birliğine katılması gerekirken katılmayıp askerlik şubesine başvuran ve askerlik şubesinde 2 gün yol süresi verilerek birliğine sevk edilen failin, bu yol süresi sonunda birliğine katılmaması durumunda eyleminin izin tecavüzü suçunu değil firar suçunu oluşturacağını²⁷⁷ kabul etmektedir.

Askeri Yargıtay; işledikleri suçlardan dolayı cezaları genel cezaevlerinde infaz olunan eratin, geri kalan hizmetlerinin tamamlattırılması için ciheti askeriye teslim olunmaları gerektiği halde bu durumda bulunan eratin tahliyelerinde serbest bırakılmaları halinde kendiliklerinden askere gitmemeleri istenemeyeceğinden, kendiliklerinden askere gitmemeleri durumunda eylemlerinin firar suçunu oluşturmayacağını²⁷⁸ kabul etmektedir. Ancak ERMAN, asker kişi sıfatının fiili bir durum olmaktan çok hukuki bir sıfat olduğunu, bu sıfat hukuken devam ettikçe askerlik hizmetinin fiilen yerine getirilmemesinin önemli olmadığını belirtmektedir.

²⁷³ As. Yrg. Drl. Krl. 08.04.1966 tarih ve 1966/33 – 22 E. – K. sayılı kararı (Özbakan, İlgili Mevzuatı İle İçtihatlı, Gerekçeli Notlu Açıklamalı Askeri Ceza Kanunu, a.g.e., s.149).

²⁷⁴ As. Yrg. 2. D. 01.10.1970 tarih ve 1970/444 – 492 E. – K. sayılı kararı (Çelen, a.g.e., s.528).

²⁷⁵ As. Yrg. Drl. Krl. 04.05.1989 tarih ve 1989/111 – 120 E. – K. sayılı kararı (Çelen, a.e., s.530-531).

²⁷⁶ As. Yrg. Drl. Krl. 13.12.2001 tarih ve 2001/120 – 119 E. – K. sayılı kararı (KOÇ, a.g.e., s.397).

²⁷⁷ As. Yrg. 1. D. 12.01.2011 tarih ve 2011 /32 – 30 E. – K. sayılı kararı (Koç, a.g.e., s.414).

²⁷⁸ As. Yrg. Drl. Krl. 03.06.1996 tarih ve 1996/53 – 48 E. – K. sayılı kararı (Özbakan, İlgili Mevzuatı İle İçtihatlı, Gerekçeli Notlu Açıklamalı Askeri Ceza Kanunu, a.g.e., s.145).

2.1.3.4.5. Görevli Olarak Gönderildiği Yerden Dönmemek

Asker kişinin görevli olarak gönderildiği yerden zamanında dönmemesi de firar suçunu oluşturur. Askeri Yargıtay, görevli olarak bir yere gönderilen askeri bir şahsın görevin ifasından sonra doğruca kıt'a veya kurumuna yani görevi gereği bulunmak zorunlu olduğu yere dönmesi gerektiğinden, herhangi bir suret ve sebeple izinsiz bir yere giderek kıt'a veya kurumuna katılmakta gecikmesinin, izinsiz kıt'a veya görevi gereği bulunmak zorunda olduğu yerden uzaklaşmak demek olduğuna ve firar suçunu oluşturacağına,²⁷⁹ birliği tarafından askeri bir hizmetin ifası için görevlendirilen failin, görevin bitiminde ve görev belgesinde belirtilen tarihte birliğine dönmemesinin firar suçunu oluşturacağına,²⁸⁰ tertip edildiği kurs mahallinden firar ederek kıt`asına katılan ve tekrar gönderileceğini öğrenmesi üzerine yine aynı gün firar eden failin eylemlerinin iki ayrı firar suçunu oluşturacağına²⁸¹ karar vermiştir.

2.1.4. Suçun Manevi Unsuru

Askeri cürümlerin çoğu kasten işlenebilen suçlardır. Kast kavramı itibariyle Askeri Ceza Kanunu, Türk Ceza Kanunu`ndan farklı ve yeni bir hüküm ihtiva etmemektedir. Bu itibarla TCK`daki hükümler AsCK açısından da geçerlidir.²⁸² Askeri suçlardan firar suçu ancak doğrudan kast ile işlenebilir. Firar suçunun oluşabilmesi için asker kişinin kaçma fiilini bilerek ve isteyerek gerçekleştirmiş olması gerekir. Firar suçunun taksirle işlenmesi mümkün değildir. Firar suçları kasıtlı suçlardan olduklarından ve firar suçlarını işleyen asker kişiler vazifeden kurtulmayı

²⁷⁹ As. Yrg. İçt. Brl. Krl. 30.11.1948 tarih ve 1948/3168 – 3147 E. – K. sayılı kararı (Çelen, a.g.e., s.525; Demirağ, a.g.e., s.37; Tunç, Çapanoğlu, Akmaner, a.g.e., s.141).

²⁸⁰ As. Yrg. 4. D. 14.10.1986 tarih ve 1986/261 – 242 E. – K.; 14.10.1986 tarih ve 1986/251 – 265 E. – K.; As. Yrg. Drl. Krl. 14.04.1988 tarih ve 1988/78 – 44 E. – K. sayılı kararları (Çelen, a.g.e., s. 528).

²⁸¹ As. Yrg. Gen. Krl. 20.06.1962 tarih ve 1962/1576 – 36 E. – K. sayılı kararı (Özbakan, İlgili Mevzuatı İle İçtihatlı, Gerekçeli Notlu Açıklamalı Askeri Ceza Kanunu, a.g.e., s.145).

²⁸² Erman, a.g.e., s. 194-195; Kangal, a.g.e., s. 91.

amaçladıklarından, faillerin bu kasıt altında firar etmeleri de zorunludur.²⁸³ Firar eden asker kişi kıt'asından, bağlı olduğu kurumdan veya görevi gereği bulunmak zorunda olduğu yerden uzaklaşmış olmakla firar kastını açıklamış olur.²⁸⁴ Belirtmek gerekir ki firar suçunda hizmetten uzak kalmak kastı, fiilin esasını teşkil eder ve bu suçta kast, hizmetten uzak kalmak unsuru ile ilgilidir. Askeri hizmetten uzak kalmanın kasti şekilde ya da ihmal şeklinde görünmesi yeterlidir.²⁸⁵ Eğer failin eylemi askerlik hizmetinden uzak kalma niteliğinde değilse, eyleminde firar kastı olmayacağı için eylemi suç oluşturmaz.²⁸⁶ Ayrıca firar suçunda failin kaçma fiilini hangi saik ya da amaçla gerçekleştirdiğinin de bir önemi yoktur. Bu nedenle firar suçu, mazeret kabul etmeyen bir suçtur. Yani yerleşik Askeri Yargıtay kararlarında da belirtildiği üzere, fail hangi amaç ya da mazeretinden dolayı birliğinden kaçarsa kaçsın, eylemi firar suçunu oluşturur.²⁸⁷ Bu nedenle firar suçunda failin kaçma eylemini hangi saiklerle işlediğinin araştırılmasına gerek yoktur. Nitekim Askeri Yargıtay; firar suçunun vasıf ve mahiyet itibariyle mazeret kabul etmeyen suçlardan bulunması sebebiyle suçu teşkil eden fiillerin ve saiklerin araştırılmasına lüzum ve zaruretin olmadığını,²⁸⁸ yerleşik Askeri Yargıtay kararlarında da açıklanıp vurgulandığı üzere firar suçu, izin tecavüzü suçunun aksine, bünyesinde mazeret

²⁸³ Özbakan, İlgili Mevzuatı İle İçtihatlı, Gerekçeli Notlu Açıklamalı Askeri Ceza Kanunu, a.g.e., s.166.

²⁸⁴ Çulha, a.g.e., s.38-39. Nitekim As. Yrg. Drl. Krl. 09.07.1998 tarih ve 1998/111 – 110 E. – K. sayılı kararında bu konu ile ilgili olarak; “*Firar kastı “Genel olarak askerlik hizmetinden kaçma iradesi” olup askerlerin TSK.ne katılmalarından ve bu suretle ordu ile muntazam bir bağ oluşmasından sonra bu baği haksız bir şekilde kesmeleri halinde firar kastı ile hareket ettiklerinin kabulü gerekir. Ayrıca, failin her somut olayda askerlik hizmetinden kaçmak kastının sair deliller ile kanıtlanmasına gerek yoktur.*” şeklinde açıklamalara yer vermektedir. (Çelen, a.g.e., s.539).

²⁸⁵ Taşkın, a.g.e., s.137.

²⁸⁶ Nitekim bu konu ile alakalı As. Yrg. Gen. Krl. 28.09.1948 tarih ve 1948/1922 – 2559 E. – K. sayılı kararında; “Askerlik hizmet ve vazifesinden kaçmayıp emir hilafına esas kıt'ası olan Yahşiyan Depo Müdürlüğüne giden sanığın hareketinde firar kastı yoktur” şeklinde karara varmıştır. (Özbakan, İlgili Mevzuatı İle İçtihatlı, Gerekçeli Notlu Açıklamalı Askeri Ceza Kanunu, a.g.e., s.139; Polatcan, Notlu – Açıklamalı – İçtihatlı Türk Silahlı Kuvvetleri İç Hizmet Kanunu ve Yönetmeliği ..., a.g.e., s.330).

²⁸⁷ Bkz.: As. Yrg. Drl. Krl. 12.01.1965 tarih ve 1965/122 – 126 E. – K.; As. Yrg. 2. D. 21.05.1970 tarih ve 1970/ 265 – 263 E. – K.; As. Yrg. Drl. Krl. 20.09.1984 tarih ve 1984/175 – 174 E. – K.;As. Yrg. 3. D. 02.02.1988 tarih ve 1988/94 – 78 E. – K.; As. Yrg. 4. D. 24.07.2007 tarih ve 2007/1340 – 1337 E. – K. sayılı kararları.

²⁸⁸ As. Yrg. Drl. Krl. 21.02.1964 tarih ve E.: 1963/2291, K.: 1964/24 sayılı kararı (Özbakan, İlgili Mevzuatı İle İçtihatlı, Gerekçeli Notlu Açıklamalı Askeri Ceza Kanunu, a.g.e., s.139; Çelen, a.g.e., s.526).

haline yer vermeyen bir suç tipi olduğundan, asker kişilerin hangi etkenlerin tesiri altında kalarak ya da hangi maksat ya da menfaatleri hedefleyerek birliklerini izinsiz terk ettiklerine ilişkin olgu veya ayrıntılar firar suçunun oluşumunu etkilemediğinden, sanığın savunmalarına itibar edilmemesinde isabetsizlik bulunmadığını,²⁸⁹ firar suçlarında mazeret kabul edilmeyeceği yerleşik Yargıtay içtihatlarından olduğundan, annesinin hastalığı sebebiyle izin verilmediğinden bahisle firar eden sanığın annesinin hastalığının sorulmasına lüzum görülmemekte olup sanığın suçunun sübuta erdiğini,²⁹⁰ firar suçunun mazeret kabul etmeme niteliğini dikkate alarak sanığın gösterdiği tanıkları dinlemeyen askeri mahkemenin değerlendirmesinin yerinde olduğunu,²⁹¹ komando kursunda başarılı olamaması sebebiyle birliğine iade edilen sanık subayın “izin talep etmek için bölük komutanını aradığına, ancak irtibat kuramadığına, bu yüzden geciktiğine” ilişkin mazeret iddiasının “subay olarak eğitilmiş bulunan sanığın bu şekilde hareketiyle firar suçunun oluşacağını bilecek eğitim düzeyinde bulunması” sebebiyle yerinde olmadığını,²⁹² askerlik hizmetinin hesabı, yükümlünün kıt`ası ile askerlik şubesine terettüp eden bir görev olup her askerin askerlik durumunu kendisinin tespit etmesine yasalar cevaz vermediğinden, hizmetinin dolduğu veya izin hakkı olduğu gibi düşüncelerle kıt`ayı terk etmenin yahut sevk edildiği hastaneye gitmeyerek savuşmanın firar suçunun oluşumuna engel olmadığını²⁹³ kabul etmektedir.

Her ne kadar Askeri Yargıtay`ın yerleşik içtihatları, firar suçunda failin saikinin önemli olmadığı, failin saiki ne olursa olsun birliğinden kaçma eyleminin firar suçunu oluşturacağı yönünde olsa da, bazı kararlarında Askeri Yargıtay somut olayların özelliğine göre failin saikini göz önünde bulundurarak failin birliğinden kaçma eyleminde firar kastının olmadığını ve bu nedenle de failin eyleminin firar suçunu oluşturmayacağını kabul etmektedir. Askeri Yargıtay; uyuz hastalığına

²⁸⁹ As. Yrg. 4. D. 10.03.2009 tarih ve 2009/501 – 494 E. – K. sayılı kararı (Koç, a.g.e., s.408).

²⁹⁰ As. Yrg. Drl. Krl. 21.01.1987 tarih ve 1987/47 – 43 E. – K. sayılı kararı (Özbakan, İlgili Mevzuatı İle İçtihatlı, Gerekeçeli Notlu Açıklamalı Askeri Ceza Kanunu, a.g.e., s.331).

²⁹¹ As. Yrg. 3. D. 13.03.2001 tarih ve 2001/210 – 202 E. – K. sayılı kararı (Özbakan, İlgili Mevzuatı İle İçtihatlı, Gerekeçeli Notlu Açıklamalı Askeri Ceza Kanunu, a.e., s. 341; Koç, a.g.e., s.397).

²⁹² As. Yrg. 5. D. 22.03.1989 tarih ve 1989/180 – 166 E. – K. sayılı kararı (Çelen, a.g.e., s.531).

²⁹³ As. Yrg. Drl. Krl. 31.01.1991 tarih ve 1991/31 – 20 E. – K. sayılı kararı (Çelen, a.g.e., s.533).

yakalanan failin gerekli ilgi ve ihtimamı görmemesi, yetkili tabibin lüzum görmesine rağmen memleketine gitmesine izin verilmemesi, tecrit edilmesi için gerekli ve yeterli yer sağlanmayıp disiplin cezası yerine konulması üzerine buradan ayrılıp tedavisini müteakip hemen kıt'asına katılmış olması nedenleriyle, zorlayıcı sebepler de göz önünde bulundurulursa, failin firar kastıyla hareket ettiğinin söylenemeyeceğine,²⁹⁴ daha önce keşif takımında görev yapmakta iken buradan alınarak boru takımına verilen failin bir süre sonra nöbet görevini terk edip aynı gün 10 mil kadar uzaktaki eski birliğine gitmesi ve burada 20 gün kadar hizmet etmesi eyleminin firar kastına ulaşmadığına,²⁹⁵ amirini şikayet etmek için firar eden failin eyleminde firar fiili kastının bulunmadığına,²⁹⁶ failin 16 Ekim ve 21 Ekim 1982 tarihlerinde iki defa Çorlu Asker Hastanesine sevk edilip burada tedavi edilmemesi üzerine 21 Ekim 1982 günü memleketine giderek ailesi tarafından Samsun Asker Hastanesine yatırıldığı ve tek böbreğinin alındığı, bu nedenle failin 21 Ekim 1982 günü birliğine dönmeyerek memleketine savuşması eylemi, sağlığını kazanmak gibi hayati öneme haiz bir nedenle olduğundan failin eyleminde askerlik görevinden kaçmak gibi bir suç kastı bulunmadığına,²⁹⁷ her ne kadar TSK Sağlık Muayeneleri Yönergesi'ne göre yirmi güne kadar olan istirahatların ancak kıt'a komutanının müsaadesiyle kıt'a dışında geçirilmesi mümkün ise de failin istirahat süresinin bitiminde gecikmeden geri dönmüş olması, kıt'anın bulunduğu garnizon dışındaki bir askeri hastaneden alınan istirahatların kıt'aya geri dönülerek birlik komutanından izin alınmasını takiben memleketlerinde geçirmelerinin gerekeceği şeklindeki düşüncenin istihattan beklenen amaca ters düşmesi, kıt'a komutanının failin kastı olmadığını belirtmiş bulunması ve tahsil düzeyi okur-yazar seviyesinde bulunan failin taburcu teskeresindeki (yirmi gün istirahatla kıt'asına taburcu) şeklindeki notu

²⁹⁴ As. Yrg. Drf. Krl. 05.06.1980 tarih ve 1980/75 – 72 E. – K. sayılı kararı (Özbakan, İlgili Mevzuatı İle İçtihatlı, Gerekçeli Notlu Açıklamalı Askeri Ceza Kanunu, a.g.e., s.150-151).

²⁹⁵ As. Yrg. 4. D. 01.03.1983 tarih ve 1983/157 – 225 E. – K. sayılı kararı (Özbakan, İlgili Mevzuatı İle İçtihatlı, Gerekçeli Notlu Açıklamalı Askeri Ceza Kanunu, a.e., s.153).

²⁹⁶ As. Yrg. 19.12.1947 tarih ve 1947/3070 – 3749 E. – K. sayılı kararı (Tunç, Çapanoğlu, Akmaner, a.g.e., s.146). Bu kararın yer aldığı eserde kararı hangi dairenin verdiği yer almamaktadır.

²⁹⁷ As. Yrg. 5. D. 15.02.1984 tarih ve 1984/111 – 82 E. – K. sayılı kararı (Özbakan, İlgili Mevzuatı İle İçtihatlı, Gerekçeli Notlu Açıklamalı Askeri Ceza Kanunu, a.g.e., s.154).

istirahatının bitiminde kıt'asına katılması şeklinde anlamasının mümkün bulunması karşısında failin firar kastıyla davranmadığının kabulüne²⁹⁸ karar vermiştir.

Askeri Yargıtay'a göre, her ne suretle olursa olsun izin vermeye yetkisi olmayan amir tarafından kendisine verilen izni kullanan sanığın eyleminde firar kastı yoktur.²⁹⁹ Bununla birlikte izin hakkını tamamen kullanmış olan failin bölük komutanından kendisini idare edeceğine dair aldığı söz üzerine izinsiz olarak memleketine gitmesi ise firar suçunu oluşturur.³⁰⁰

2.1.5. Suça Etki Eden Nedenler

2.1.5.1. Cezayı Ağırlaştırıcı Nedenler

Firar suçunu işleyen asker kişilerin eylemleri her durumda aynı derecede olamaz ve aynı şekilde sınıflandırılmaz. Bu nedenle diğer birçok yabancı kanunlarda olduğu gibi Askeri Ceza Kanunu'nda da basit ve vahim firar eylemleri arasında bir takım farklar ve çeşitli oranlar gözetilmiştir.³⁰¹ Askeri Ceza Kanunu bu şekilde firar fiillerini birçok kısımlara ayırmış ve failin suç işleme kastını, firar

²⁹⁸ As. Yrg. Drl. Krl. 22.09.1994 tarih ve 1994/95 – 94 E. – K. sayılı kararı (Çelen, a.g.e., s.534).

²⁹⁹ As. Yrg. İçt. Brl. Krl. 16.12.1947 tarih ve 1947/3067 – 3641 E. – K. sayılı kararı (Özbakan, İlgili Mevzuatı İle İçtihatlı, Gereçeli Notlu Açıklamalı Askeri Ceza Kanunu, a.g.e., s.142). Bu konu ile ilgili olarak As. Yrg. Drl. Krl. 15.12.1994 tarih ve 1994/128 – 128 E. – K. sayılı kararında ise; *“sanığın izin belgesini almadan kıt'asından uzaklaştığı ve şeklen firar eyleminin olduğu sabit olmakla birlikte; kendisine bu konuda yetkili olan tabur komutanı tarafından izin verildiğinin anlaşılması, kullanması gereken yasal izin süresi sonunda kendiliğinden geri dönmüş bulunması, izin belgesinin tamamen bir ispat vesikası olup izin belgesinin alınmamış olmasının olayına göre personele izin verilmediği anlamına gelmemesi, sanığın ifadelerinde izin verildiği için ve acil olarak gitmesi gerektiğinden izin kağıdı tanzimini beklemeden ayrıldığını söylemiş bulunması ile sanığın TCK'nın 47'nci maddesindeki ceza indiriminden istifadesini gerektirecek derecede akli maluliyeti bulunduğu doktor raporu ile sabit olup tanık bölük komutanın da dalgınlık ve unutkanlık müşahede ettiği şeklindeki beyanları karşısında firar etmek kastının tereddüde yer bırakılmayacak şekilde ortaya çıkarılmadığı, sanığın iznil olduğu inancı ile kıt'asından ayrıldığı, sonuç olarak firar suçunun kast unsuru yönünden oluşmadığı kanaatine varıldığından itirazın kabulü...”* açıklamalarına yer verilmiştir.

³⁰⁰ As. Yrg. Drl. Krl. 02.10.1971 tarih ve 1971/77 – 72 E. – K. sayılı kararı (Özbakan, İlgili Mevzuatı İle İçtihatlı, Gereçeli Notlu Açıklamalı Askeri Ceza Kanunu, a.g.e., s.142).

³⁰¹ Taşkın, a.g.e., s.134.

süresiyle ve kendiliğinden gelmiş olması veya yakalanmış olması gibi verilerle tespite çalışmıştır.³⁰² Askeri Ceza Kanunu'nun 66/2'nci maddesinde firar suçunun daha ağır cezayı gerektiren nitelikli unsurları belirlenmiştir. AsCK'nın 66/2'nci maddesinde failin beraberinde askeri eşya götürmesi, hizmet yaparken kaçması ve mükerrir olması cezayı ağırlaştırıcı nedenler olarak düzenlenmiştir.

2.1.5.1.1. Failin Suçu İşlerken Beraberinde Askeri Eşya Götürmesi

AsCK'nın 66/2-a maddesinde firar eden asker kişilerin firar esnasında silah, mühimmat ve bunların teçhizat veya nakil vasıtalarından ve hayvanlardan birini veya ordu hizmetine tahsis edilen herhangi bir şeyi beraberinde götürmüş olması, firar suçunda cezayı ağırlaştıran bir neden olarak kabul edilmiştir. Buna göre firar ederken beraberinde AsCK'nın 66/2-a maddesinde sayılan askeri eşyayı götüren failler, adiyen firar suçuna göre daha ağır bir ceza ile cezalandırılır. Bu maddeye göre failin cezasında artırım yapılabilmesi için failin anılan silah, teçhizat ve eşyayı beraberinde taşımak yetkisi olmaması ayrıca yanında bulundurmamak mecburiyeti içinde bulunmaması gerekir.³⁰³ Ayrıca failin firara giderken beraberinde götürdüğü giyeceklerle ilgili eşya, örneğin harici elbise, muflonlu rüzgar ceket, fanila, kısa don gibi eşya götürmesi durumunda³⁰⁴ ya da failin palaskasını, ekmek torbasını veya matarasını götürmesi durumunda³⁰⁵ bu maddeye göre failin cezasında artırım

³⁰² Akdeniz, a.g.e., s.84.

³⁰³ Nitekim As. Yrg. Drl. Krl. 23.09.1999 tarih ve 1999/158 – 157 E. – K. sayılı kararında; “*Hizmet nedeni ile kendisine teslim edilmiş tabanca ile birlikte firar eden sanığın, kendisine zimmetli olan tabancayı başka bir yerde muhafaza edemediği için muhafaza maksadı ile zorunlu olarak yanında götürdüğü anlaşıldığından eylemi, AsCK'nın 66/2-a değil, 66/1-a maddesindeki basit firar suçunu oluşturur*” şeklinde hüküm vermiştir. (Polatcan, Notlu – Açıklamalı – İçtihatlı Türk Silahlı Kuvvetleri İç Hizmet Kanunu ve Yönetmeliği ..., a.g.e., s.337-338).

³⁰⁴ Kardaş, Çıngı, a.g.e., s.431.

³⁰⁵ Nitekim As. Yrg. Drl. Krl. 14.05.1933 tarih ve 1933/502 – 469 E. – K. sayılı kararında; “*Palaska kayışı intizam ve yeknesaklığı temin için bilimum askeri şahısların kullanmaya mecbur oldukları bir kemereden ibaret ve belinde kayışı bulunmayan asker kişinin garnizon haricine çıkması yasak olduğuna göre mezkur kayışın askeri elbisenin teferruat ve mütemminatından addedilmesi lazımdır. Binaenaleyh elbise ile kaçmak kanuni şiddet sebebi olmadığına göre elbisenin teferruatından olan kütüksüz ve kasaturasız palaska ile firar da asla bağlı olarak şiddet sebebi sayılamaz.*” şeklinde hüküm vermiştir. (İhsan Akınlı, M. Hilmi Özarpat, *Askeri Ceza Kanunu ve İlgili Diğer Kanunlar*, Ahmet Sait Matbaası, 1947, s.98; Köseoğlu, a.g.e., s.85). Bu konu ile ilgili olarak As. Yrg. İçt. Brl.

yapılamaz.³⁰⁶ Zira AsCK'nın 66/2-a maddesinde sayılan askeri eşyalar arasında bu türden askeri eşyalar yoktur. O halde AsCK'nın 66/2-a maddesinin tatbiki ancak maddede sınırlı olarak sayılan malzemelerin, firar giden asker kişi tarafından beraberinde götürülmüş olması durumunda mümkündür.

Silah, saldırı veya savunma amacıyla kullanılan düzenek, aygıt ve araçların genel adıdır. Çok değişik türleri olan silahlar genel olarak ateşsiz silahlar (ok, mızrak, balta, bıçak, kargı, kama, kılıç vb. delici ve kesici silahlar), ateşli silahlar (top, tüfek, tabanca, makineli tüfek, roket, roketatar, füze, bomba vb.), nükleer silahlar (atom, hidrojen ve nötron bombaları) ve balistik olmayan silahlar (kimyasal ve biyolojik silahlar) biçiminde sınıflandırılabilir.³⁰⁷ Mevzuatımızda silah “uzaktan veya yakından canlıları öldürebilen, yaralayan, etkisiz bırakan, canlı organizmaları hasta eden, cansızları parçalayan veya yok eden araç ve aletlerin tümü” şeklinde tanımlanmaktadır.³⁰⁸ Askeri silah ise, çeşitli birlik kadrolarında gösterilen ve birliğin kullanması için tahsis edilmiş bulunan bilumum kesici, dürtücü ve ateşli silahlar ile bunların mühimmatı (tahrip mühimmatı, el bombası ve tapalar dahil) olarak tanımlanmaktadır.³⁰⁹

Askeri Yargıtay; firar suçunda silah, mühimmat ve bunların teçhizatının birlikte götürülmesi keyfiyetinin kanuni şiddet sebebi sayılabilmesi için bunların herhangi bir suretle suçluya tevdi ve emanet edilmiş olması ve firar esnasında bu eşyanın da birlikte götürülmesinin gerektiğini,³¹⁰ failin firara gidişini kolaylaştırmak için nöbetçi subayın istediği bahanesiyle kademedan aldığı jeep ile birlik dışına çıkıp

Krl. 12.04.1943 tarih ve 1943/639 – 882 E. – K. sayılı kararında da palaska ile firar etmenin kanuni şiddet sebebi sayılamayacağına karar verilmiştir. (Aksoyalp, Altunsu, a.g.e., s.85).

³⁰⁶ Çulha, a.g.e., s.41.

³⁰⁷ Kani Ekşioğlu, *Silah Hukuku*, (1. Bs.), Yasa Yayınları, 1993, s.23.

³⁰⁸ Ekşioğlu, a.g.e., s.23.

³⁰⁹ Akdeniz, a.g.e., s.86.

³¹⁰ As. Yrg. 1. D. 27.11.1962 tarih ve 1962/3210 – 3212 E. – K.; As. Yrg. 3. D. 12.06.1967 tarih ve 1967/261 – 258 E. – K.; As. Yrg. 4. D. 18.02.1969 tarih ve 1969/77 – 74 E. – K. sayılı kararları. (Özbakan, İlgili Mevzuatı İle İçtihatlı, Gereçeli Notlu Açıklamalı Askeri Ceza Kanunu, a.g.e., s.143; Çelen, a.g.e. s.527).

şehir dışındaki petrol ofisi bayisi karşısında jeep'i terk ederek firara gitmesi olayında askeri aracı temellük kastıyla mal edinmediği, sırf firarını kolaylaştırmak amacıyla bu yola müracaat ettiği ve askeri aracı firar suçunu işlemek için bir vasıta olarak kullandığı anlaşıldığından AsCK'nın 66/2-a maddesine göre cezalandırılmasının kanuna aykırı olduğunu,³¹¹ talim mermisi eğitim malzemesi olduğu için talim mermisi ile firar eden failin AsCK'nın 66/2-a maddesine göre cezalandırılmasının kanuna aykırı olduğunu,³¹² günlük şehir içi izinle kıt'asından ayrılan failin kendisine teslim edilen miri tabancayı da beraberinde götürerek memleketine gitmesi nedeniyle failin AsCK'nın 66/2-a maddesine göre cezalandırılmasının kanuna aykırı olduğunu,³¹³ failin silahını birlikte götürmek mecburiyetinin bulunduğu hallerde silahı ile birlikte firar etmesi halinde eyleminin AsCK'nın 66/1-a maddesi içinde değerlendirilmesinin gerektiğini,³¹⁴ tabanca ile göreve gönderilen failin görev sonunda işlediği firar sırasında tabancayı da yanında taşıma mecburiyeti bulunduğundan, söz konusu suçun silahla işlendiğinden bahisle cezanın takdiren artırılmasında isabet olmadığını,³¹⁵ kendisine hizmet nedeniyle teslim edilen ve şoförlüğünü yaptığı nakil vasıtası niteliğindeki askeri aracı kullanmak suretiyle, vazifesi gereği bulunması gereken askeri mahalli üst ve amirlerinden izin almaksızın terk eden failin eyleminin, askeri nakil vasıtalarından birini beraberinde götürmek suretiyle firar suçunu oluşturduğunu³¹⁶ kabul etmektedir.

³¹¹ As. Yrg. 4. D. 30.11.1982 tarih ve 1982/947 – 912 E. – K. sayılı kararı (Özbakan, İlgili Mevzuatı İle İçtihatlı, Gerekçeli Notlu Açıklamalı Askeri Ceza Kanunu, a.g.e., s.152).

³¹² As. Yrg. 1. D. 26.08.1953 tarih ve 1953/2289 – 1737 E. – K. sayılı kararı (Aksoyalp, Altunsu, a.g.e., s.85).

³¹³ As. Yrg. 3. D. 03.11.1970 tarih ve 1970/573 – 564 E. – K. sayılı kararı (Mis, a.g.e., s.104).

³¹⁴ As. Yrg. Drl. Krl. 03.11.1994 tarih ve 1994/114 – 114 E. – K. sayılı kararı (Koç, a.g.e., s.394).

³¹⁵ As. Yrg. 2. D. 08.02.1989 tarih ve 1989/58 – 73 E. – K. sayılı kararı (Çelen, a.g.e., s.531).

³¹⁶ As. Yrg. Drl. Krl. 23.06.2005 tarih ve 2005/45 – 56 E. – K. sayılı kararı (Koç, a.g.e., s.400).

2.1.5.1.2. Failin Hizmet Halindeyken Suçu İşlemeye Başlaması

AsCK'nın 66/2-b maddesinde firar eden asker kişilerin hizmet yaparken kaçmış olmaları hali daha ağır ceza ile cezalandırılmayı gerektiren bir neden olarak kabul edilmiştir. Cezayı ağırlaştırıcı bu nedenin varlığı için, kıt'asından veya görevi icabı bulunmak zorunda olduğu yerden izinsiz olarak altı günden fazla uzaklaşan asker kişinin hizmet esnasında kaçması gereklidir. AsCK'nın 12'nci maddesine göre, bu kanunun tatbikatında hizmet tabirinden maksat gerek malûm ve muayyen olan ve gerek bir âmir tarafından emredilen bir askeri vazifenin ast tarafından yapılması halidir. TSK İç Hz. K.'nun 6'ncı maddesine göre ise hizmet, kanunlarla nizamlarda yapılması veyahut yapılmaması yazılmış olan hususlarla, âmir tarafından yazı veya sözle emredilen veya yasak edilen işlerdir.

Asker kişinin firar eylemini hizmet halindeyken işlediğinin söylenebilmesi için, fiilen hizmete başlamış olması gerekir. Örneğin asker kişinin nöbet esnasında firarı, hizmet esnasında firardır.³¹⁷ AsCK'nın uygulaması yönünden nöbetçi sayılmak için, önceden düzenlenmiş bir nöbet sıra çizelgesi ile nöbet yer ve zamanının gösterilmiş olması ve bu nöbet yerinin özel bir talimatının bulunmuş olması gerekir.³¹⁸

Askeri Yargıtay; mensup olduğu birliğin subay ve eratı için Ağrı Tekel Müdürlüğünden sigara alıp getirmek için memur edilen failin henüz sigaraları almadan firar etmesi durumunda eyleminin “hizmet yaparken kaçma” olarak nitelendirilemeyeceğini,³¹⁹ kafiye ile trenle giderken trenden firar eden failin eyleminin hizmet esnasında firar suçunu oluşturacağını,³²⁰ nöbetçi astsubay olan

³¹⁷ Nitekim As. Yrg. 2. D. 29.12.2004 tarih ve 2004/1640 – 1624 E. – K.; As. Yrg. 3. D. 17.01.2006 tarih ve 2006/20 – 19 E. – K. ve As. Yrg. 4. D. 08.02.2005 tarih ve 2005/175 – 170 E. – K. sayılı kararlarında da nöbetçi iken nöbet yerini terk edip firar eden failin eyleminin hizmet esnasında firar suçunu oluşturacağı kabul edilmiştir. (Koç, a.g.e., s.399-401).

³¹⁸ Kardaş, Çingı, a.g.e., s.431-432.

³¹⁹ As. Yrg. Drl. Krl. 22.12.1967 tarih ve 1967/84 – 81 E. – K. sayılı kararı (Mis, a.g.e., s.107; Özbakan, İlgili Mevzuatı İle İctihatlı, Gerekçeli Notlu Açıklamalı Askeri Ceza Kanunu, a.g.e., s.143).

³²⁰ As. Yrg. İct. Brl. Krl. 02.07 1954 tarih ve 1954/1691 – 98 E. – K. sayılı kararı (Demirağ, a.g.e., s.37); As. Yrg. İct. Brl. Krl. 16.04.1946 tarih ve 1946/746 – 1601 E. – K. sayılı kararı (Özbakan, İlgili

failin nöbeti terk edip firar etmesinin, hizmet esnasında firar suçunu oluşturduğunu,³²¹ hizmet esnasında firar suçunun oluşabilmesinin, muayyen bir konuda verilen görevin icrasına başlanıp ve filhal o görevin ifası sırasında iken vaki olması hallerine bağlı olup, görev bitiminde ve belirlenen tarihte birliğine dönmeyerek firar etmiş olan failin eyleminin AsCK'nın 66/1-a maddesinde yazılı suç oluşturduğunu,³²² hizmet yaparken firar suçu aynı zamanda görevi ihmali de içerdiğinden fail hakkında AsCK'nın 66/2-c maddesinden ayrı olarak TCK'nın 230'uncu maddesi ile de ceza tayininin kanuna aykırı olduğunu,³²³ garaj emniyet nöbetçisi iken teçhizatını nöbet yerinde bırakıp izinsiz olarak kışladan ayrılan failin eyleminin hizmet esnasında firar suçunu oluşturacağını³²⁴ kabul etmektedir.

2.1.5.1.3. Failin Mükerrir Olması

AsCK'nın 66/2-c maddesinde de son olarak firar eden asker kişilerin mükerrir olmaları hali daha ağır ceza ile cezalandırılmayı gerektiren bir neden olarak kabul edilmiştir. Suçta tekerrür AsCK'nın 42'nci maddesinde düzenlenmektedir. Ancak Askeri Yargıtay kararlarında da belirtildiği üzere, suçta tekerrürü düzenleyen AsCK'nın 42'nci ve firar suçunun failinin mükerrir olması durumunda daha ağır ceza ile cezalandırılmasını düzenleyen AsCK'nın 66/2-c maddeleri uygulanamaz hale gelmiş bulunmaktadır. Şöyle ki; 5237 sayılı TCK'nın 5'inci maddesinde TCK'nın genel hükümlerinin, özel ceza kanunları ve ceza içeren kanunlardaki suçlar hakkında da uygulanacağı öngörülmüş, AsCK'nın Ek-8'inci maddesinin ilk fıkrasında da AsCK'nın feri cezalara, cezaların ertelenmesine ve zamanaşımına ilişkin 49/A

Mevzuatı İle İçtihatlı, Gerekçeli Notlu Açıklamalı Askeri Ceza Kanunu, a.g.e., s.143; Çelen, a.g.e., s.525).

³²¹ As. Yrg. 3. D. 16.06.1987 tarih ve 1987/353 – 329 E. – K. sayılı kararı (Çelen, a.g.e., s.529; Özbakan, İlgili Mevzuatı İle İçtihatlı, Gerekçeli Notlu Açıklamalı Askeri Ceza Kanunu, a.g.e., s.157; Polatcan, Notlu – Açıklamalı – İçtihatlı Türk Silahlı Kuvvetleri İç Hizmet Kanunu ve Yönetmeliği ..., a.g.e., s.331).

³²² As. Yrg. 3. D. 09.02.1988 tarih ve 1988/114 – 90 E. – K. sayılı kararı (Çelen, a.g.e., s.530; Polatcan, Notlu – Açıklamalı – İçtihatlı Türk Silahlı Kuvvetleri İç Hizmet Kanunu ve Yönetmeliği ..., a.g.e., s.332).

³²³ As. Yrg. 2. D. 12.04.1989 tarih ve 1989/264 – 256 E. – K. sayılı kararı (Çelen, a.g.e., s.531).

³²⁴ As. Yrg. 2. D. 03.06.2009 tarih ve 2009/1177 – 1173 E. – K. sayılı kararı (Koç, a.g.e., s.409).

maddesi hükümleri saklı kalmak üzere, TCK'nın genel hükümlerinin AsCK'da yer verilen suçlar hakkında da uygulanacağı kabul edilmiştir. 5252 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun Yürürlük ve Uygulama Şekli Hakkındaki Kanun'un 5560 sayılı Kanun ile değişik geçici 1'inci maddesinde ise; diğer kanunların, 5237 sayılı TCK'nın birinci kitabında yer alan düzenlemelerine aykırı hükümlerinin, ilgili kanunlarda gerekli değişiklikler yapıncaya kadar en geç 31 Aralık 2008 tarihine kadar uygulanacağı öngörülmüştür. Bu düzenlemeler karşısında AsCK'nın suçta tekrarı düzenleyen 42'nci maddesi, 1 Ocak 2009 tarihinden itibaren uygulanamaz hale gelmiş olup bir bakıma zımnen ilga edilmiş bulunmaktadır. Bunun yerine TCK'nın 58'inci maddesinin uygulanması gerekmektedir. Bu maddede ise tekrür halinde hükümlenen cezanın, mükerrirlere özgü infaz rejimine göre çektirileceği, ayrıca mükerrir hakkında cezanın infazından sonra denetimli serbestlik tedbirinin uygulanacağı öngörülmüştür. Ancak bu maddede failin mükerrir olması durumunda cezasında artırım yapılması öngörülmemiştir. Bu nedenle AsCK'nın 66/2-c maddesi hükmü de uygulanamaz hale gelmiş olup bir bakıma zımnen ilga edilmiştir. O yüzden de kanunda yer almasına rağmen, firar suçunun failinin mükerrir olması nedeniyle failin cezasında artırım yapılması mümkün değildir.³²⁵

2.1.5.1.2. Cezayı Azaltan Neden

Bir suçun failinin ihtiyarı ile vazgeçmesi ve faal nedamet konusunda genel ceza hukuku alanında geçerli olan esaslar, Askeri Ceza Hukukunda da uygulanabilir. Bununla beraber AsCK'da, faal nedameti ifade eden özel hükümler de mevcuttur. Firar suçlarını işleyip de belirli süreler içinde kendiliğinden gelen failerin fiilleri buna örnektir.³²⁶ AsCK'nın 73'üncü maddesinde firar suçunda cezayı azaltan neden gösterilmiştir. Buna göre fail kaçtığından altı hafta, seferberlikte bir hafta içinde kendiliğinden geri gelirse, cezası yarısına kadar indirilir. Buna göre firar eden asker

³²⁵ Askeri Yargıtay kararlarında da firar suçunun failinin mükerrir olması nedeniyle failin cezasının artırılamayacağı kabul edilmektedir. Bkz.: As. Yrg. Drl. Krl. 12.02.2009 tarih ve 2009/20 – 18 E. – K.; As. Yrg. Drl. Krl. 26.02.2009 tarih 2009/33 – 23 E. – K.; As. Yrg. Drl. Krl. 26.02.2009 tarih ve 2009/29 – 21 E. – K. sayılı kararları (Çelen, a.g.e., s.549-550).

³²⁶ Erman, a.g.e., s.165.

kişinin, firarda kalan süre altı günden fazla olup altı haftayı geçmeden önce fail kıt'asına kendiliğinden gelirse, AsCK'nın 73'üncü maddesi uygulanarak faile firar suçundan verilecek ceza yarısına kadar indirilir.³²⁷ AsCK'nın 73'üncü maddesindeki yarısına kadar indirme konusundaki oranının tayini mahkemenin takdirine bağlıdır. Maddenin birinci cümlesinin açık hükmü nedeniyle indirim oranının üst sınırı yarısıdır. Bu durumda askeri mahkeme bu oranın altında üçte bir, beşte bir gibi bir oran da belirleyebilir.³²⁸

AsCK'nın 73'üncü maddesinde firar suçunun faili açısından etkin pişmanlık düzenlenmiştir.³²⁹ Bu cezayı azaltan neden sadece firar suçu için değil, yabancı memlekete firar, düşman tarafında, düşman karşısında ve mahsur mevkiden firar ile sözleşerek firar suçları için de kabul edilmiştir.³³⁰ Kendiliğinden gelmek mutlaka failin kıt'asına gelmesini gerektirmeyip failin başka bir kıt'a, kurum veya resmi bir mercie müracaatı da katılmak mahiyetindedir.³³¹ Failin kendiliğinden geldiğinin kabulü için, fail kendi rızası ile kıt'asına katılmalı veyahut yetkili askeri ve sivil makamlar ile yabancı memleketlerde Türk elçiliklerine ve konsolosluklarına müracaat etmelidir. Failin bu belirtilen yerlere şahsen teslim olması suç son bulur ve kanuni süre de buna göre hesap olunur.³³² Failin yabancı bir makama başvurması durumunda, eğer firarilerin iadesi hakkında yapılmış bir sözleşme ile başvurulmuş yabancı makam, firarilerin iadesi için görevli ise, bu durumda da failin yetkili bir makama başvurduğu kabul edilebilir.³³³ Ancak firarilerin iadesi konusunda

³²⁷ Çulha, a.g.e., s.40-41.

³²⁸ Nitekim As. Yrg. 1. D. 19.01.1959 tarih ve 1959/5050 – 351 E. – K. sayılı kararında; “*Askeri Ceza Kanununun 73'üncü maddesi sarahatine göre indirme nispetinin tayini mahkemenin mutlak takdir hakkına taalluk ettiğinden bu maddedeki “yarıya kadar indirilir” ibaresindeki “kadar” kelimesi, azami olarak indirilecek miktarı gösterir.*” şeklinde açıklamada bulunulmuştur. (Çelen, a.g.e., s.569).

³²⁹ Kardaş, Çıngı, a.g.e., s.527.

³³⁰ Bkz.: Taşkın, a.g.e., s.142; Özbakan, İlgili Mevzuatı İle İçtihatlı, Gerekçeli Notlu Açıklamalı Askeri Ceza Kanunu, a.g.e., s.171; Özbakan, Disiplin Mahkemeleri ve Disiplin Suç ve Cezaları Kanunu, a.g.e., s.128; Polatcan, Notlu – Açıklamalı – İçtihatlı Türk Silahlı Kuvvetleri İç Hizmet Kanunu ve Yönetmeliği ..., a.g.e., s.350; Kardaş, Çıngı, a.g.e., s.527.

³³¹ Özbakan, Disiplin Mahkemeleri ve Disiplin Suç ve Cezaları Kanunu, a.g.e., s.128.

³³² Taşkın, a.g.e., s.142; MİS, a.g.e., s.120; Kardaş, Çıngı, a.g.e., s.527.

³³³ Taşkın, a.g.e., s.142.

başvurulan devlet ile Türkiye arasında bir sözleşme yoksa, bu başvuru ile failin suçu son bulmaz. Nitekim Askeri Yargıtay da, ülkesine kaçılan yabancı devlet görevlileri tarafından yakalanması sonucu olsa dahi altı hafta içinde kendiliğinden gelmeyen fail hakkında AsCK'nın 73'üncü maddesinin uygulanmasının mümkün olmadığına karar vermiştir.³³⁴

Firarinin yakalanması ile kendiliğinden katılma imkanı son bulur. Firari böyle bir müracaatı daha önce yaptığı halde ve kendi arzusu ile kıt'asına veya yetkili bir makama müracaat ettikten sonra yakalanmış olsa bile kendiliğinden gelmiş sayılır.³³⁵ Kendiliğinden gelmenin kabulü için soyut bir arzu yeterli değildir.³³⁶ Bunun için soyut arzu ve isteğin, failin bu yöndeki fiil ve hareketleri ile somut hale getirilmesi gerekir. Ailesi fertlerinden veya yakınlarından birisi tarafından kıt'asına teslim edilen failin dönme eylemine az da olsa rızası katılmış olduğundan, kendiliğinden geldiğini kabul etmek gerekir.³³⁷ Askeri Yargıtay, ikamet etmekte olduğu evden bir yakını emniyet görevlilerine göndermek sureti ile teslim olan failin dehalet kastı ile hareket ettiğine karar vermiştir.³³⁸ Ancak aile fertleri tarafından yapılan ihbar sonucunda yakalanan failin, kendiliğinden geldiğini kabul etmek mümkün değildir. Askeri Yargıtay, ağabeyinin ihbarı üzerine yakalanan failin bu durumda suça son verme iradesiyle hareket ettiğinden söz edilemeyeceğinden, bu şekilde bir yakalanmayı “kendiliğinden geri gelme” veya “teslim olma” saymaya imkan olmadığına ve ihbar edenin, failin yakın hısımlarından biri olmasının bu olguyu değiştirmeyeceğine karar vermiştir.³³⁹

³³⁴ As. Yrg. DrI. Krl. 06.02.1970 tarih ve 1970/ 7 – 7 E. – K. sayılı kararı (Özbakan, İlgili Mevzuatı İle İtihatlı, Gereçeli Notlu Açıklamalı Askeri Ceza Kanunu, a.g.e., s.161).

³³⁵ Taşkın, a.g.e., s.142.

³³⁶ Taşkın, a.e., s.142.

³³⁷ Özbakan, Disiplin Mahkemeleri ve Disiplin Suç ve Cezaları Kanunu, a.g.e., s.128.

³³⁸ As. Yrg. 4. D. 03.03.1982 tarih ve 1982/645 – 651 E. – K. sayılı kararı (Özbakan, İlgili Mevzuatı İle İtihatlı, Gereçeli Notlu Açıklamalı Askeri Ceza Kanunu, a.g.e., s.152).

³³⁹ As. Yrg. 3. D. 14.05.1996 tarih ve 1996/267 – 265 E. – K. sayılı kararı (Akdeniz, a.g.e., s.105). Bu konu ile ilgili As. Yrg. 1. D. 12.05.2010 tarih ve 2010/1332 – 1325 E. – K. sayılı kararında; “*Askeri Yargıtay`ın yerleşmiş içtihatlarında belirtildiği üzere, bu maddenin uygulanabilmesi için sanığın firari olma durumuna serbest iradesiyle son vermesi, başka bir deyişle kendiliğinden birlik komutanlığına dönmesi veya resmi bir kuruluşa müracaat etmesi gerekmektedir. Firari durumuna*

Askeri Yargıtay; kaçağın AsCK'nın 73'üncü maddesinden yararlanabilmesi için 42 gün zarfında kıt'asına delalet etmesi veya resmi makamlara teslim olması şart olduğundan, bu müddet zarfında kıtasına yönelip yola çıkmasını, sözü geçen madde hükmünden yararlanmaya hak verilmeyeceğine³⁴⁰ karar verirken öte yandan, birliğine katılmak kastı ile yola çıktığı sabit olan failin yolda yakalanmasının AsCK'nın 73'üncü maddesinden yararlandırılmasına mani olmadığına,³⁴¹ Gebze'de bulunan kıt'asına katılmak üzere İzmit'e kadar gelip trenden indikten sonra istasyon yanındaki garajlarda Gebze'ye otobüs bileti almak için gittiği esnada inzibatlar tarafından yakalanan failin, kıt'asına dönmek niyetinin aşıkâr bulunması karşısında, inzibatlar tarafından yakalanmış olsa bile AsCK'nın 73'üncü maddesinden faydalandırılmasının gerektiğine,³⁴² İstanbul otogarında polis tarafından ele geçirilip götürüldüğü merkez komutanlığında birliğine katılmak üzere İstanbul'a geldiğini söyleyen failin, AsCK'nın 73'üncü maddesinden faydalandırılmasının gerektiğine,³⁴³ fail otogar girişinde yakalanmış olsa bile birliğine katılmak iradesiyle hareket ettiğini gösteren somut hiçbir delil olmadığından AsCK'nın 73'üncü maddesinden yararlanamayacağına,³⁴⁴ devriye görevi yapan polis memurları tarafından durumundan şüphelenilerek göz altına alınan ve polis karakoluna götürülerek genel bilgi taramasına tabi tutulan failin yapılan araştırmalar sonucunda bir hırsızlık eyleminin faili olarak arandığının belirlenmesinin ardından polis görevlilerine firari er olduğunu söylemesinin dehalet kastıyla hareket ettiğini göstermeyeceğini,³⁴⁵ AsCK'nın 73'üncü maddesinin altı hafta içinde kendiliğinden gelenler hakkında

kendiliğinden serbest iradesiyle son vermekten söz edebilmekte için, failin teslim olmayı istemesi ve bu yöndeki iradesini gösteren davranışlar sergilemesi gerekmektedir. Askeri Yargıtay Daireler Kurulunun 20.04.1995 tarihli ve 1995/44 – 44 esas karar sayılı kararında belirttiği gibi “teslim olan veya yetkili kuruma katılan sanığın iradesi kaçaklık durumuna son vermek iken, yakalanan sanığın bu iradesinden söz edilemez.” Ayrıca yakalanmada fail pasif, yakalayan aktif iken, teslim olma veya katılmada fail aktiftir.” şeklinde açıklamalara yer verilmiştir.

³⁴⁰ As. Yrg. Drl. Krl. 06.11.1964 tarih ve 1964/92 – 113 E. – K. sayılı kararı (Mis, a.g.e., s.121; Özbakan, İlgili Mevzuatı İle İçtihatlı, Gerekçeli Notlu Açıklamalı Askeri Ceza Kanunu, a.g.e., s.172).

³⁴¹ As. Yrg. 3. D. 31.05.1965 tarih ve 1965/471 – 455 E. – K. sayılı kararı (Özbakan, İlgili Mevzuatı İle İçtihatlı, Gerekçeli Notlu Açıklamalı Askeri Ceza Kanunu, a.g.e., s.172).

³⁴² As. Yrg. 2. D. 02.02.1970 tarih ve 1970/54 – 53 E. – K. sayılı kararı.

³⁴³ As. Yrg. 2. D. 27.01.1998 tarih ve 1998/55 – 54 E. – K. sayılı kararı (Koç, a.g.e., s.440).

³⁴⁴ As. Yrg. Drl. Krl. 10.10.2002 tarih ve 2002/79 – 78 E. – K. sayılı kararı (Koç, a.e., s.440).

³⁴⁵ As. Yrg. Drl. Krl. 17.06.2004 tarih ve 2004/106 – 99 E. – K. sayılı kararı (Koç, a.e., s.440).

uygulanabilecek bir madde olup her ne suretle olursa olsun bu süre içinde yakalananlar hakkında bu maddenin tatbik olunamayacağına,³⁴⁶ AsCK'nın 73'üncü maddesinde geçen altı hafta tabirinin, Askeri Yargıtay'ın yerleşik kararlarına göre 42 güne tekabül ettiğini, bu itibarla 43'üncü gün birliğine katılan fail hakkında bu maddenin uygulanmasının mümkün olmadığına³⁴⁷ karar vermiştir.

Fırar ettikten sonra ve fakat AsCK'nın 73'üncü maddesinde yazılı süre henüz dolmadan önce idare tarafından Silahlı Kuvvetler ile ilişkisi kesilen asker kişilerin de AsCK'nın 73'üncü maddesinden faydalandırılması gerekir. Çünkü bu kişilerin altı haftalık süre içinde geri gelme imkanları, kendi iradelerinin dışında gerçekleşen bir durum nedeniyle ortadan kaldırılmaktadır. Nitekim Askeri Yargıtay da bir kararında, fırara gittikten hemen sonra re'sen emekli edilen failin, kesin emeklilik işlemi ile altı haftalık süre içinde geri dönme imkanı kendiliğinden ortadan kaldırıldığından, ihtiyarı dışında gerçekleşen bu durum nedeniyle failin AsCK'nın 73'üncü maddesinden faydalandırılmasının gerektiğine³⁴⁸ hükmetmiştir.

2.1.6. Suçun Özel Görünüş Biçimleri

2.1.6.1. Teşebbüs

AsCK'nın "Teşebbüs"³⁴⁹ başlıklı 40/1'inci maddesinin "Askerî cürümlerde müteşebbisler hakkında Türk Ceza Kanununun 61, 62, 63'üncü maddeleri hükümleri uygulanır" hükmünden de anlaşıldığı üzere Askeri Ceza Kanunu, teşebbüs konusunda TCK hükümlerini aynen kabul etmiştir.³⁵⁰ 04.11.2004 tarih ve 5252 sayılı

³⁴⁶ As. Yrg. Drl. Krl. 28.06.1958 tarih ve 1958/1763 – 85 E. – K. sayılı kararı (Polatcan, Notlu – Açıklamalı – İçtihatlı Türk Silahlı Kuvvetleri İç Hizmet Kanunu ve Yönetmeliği ..., a.g.e., s.352).

³⁴⁷ As. Yrg. Drl. Krl. 19.11.1998 tarih ve 1998/149 – 150 E. – K. sayılı kararı (Polatcan, Notlu – Açıklamalı – İçtihatlı Türk Silahlı Kuvvetleri İç Hizmet Kanunu ve Yönetmeliği ..., a.g.e., s.353).

³⁴⁸ As. Yrg. 5. D. 03.06.1987 tarih ve 1987/374 – 350 E. – K. sayılı kararı (Çelen, a.g.e., s.570).

³⁴⁹ Askeri suçlara teşebbüs konusunda ayrıntılı bilgi için bkz.: Taşkın, a.g.e., s.64.

³⁵⁰ Polatcan, Notlu – Açıklamalı – İçtihatlı Türk Silahlı Kuvvetleri İç Hizmet Kanunu ve Yönetmeliği ..., a.g.e., s.291.

Türk Ceza Kanununun Yürürlük ve Uygulama Şekli Hakkında Kanun'un "Yollamalar" başlıklı 3/1'inci maddesine göre; mevzuatta, yürürlükten kaldırılan Türk Ceza Kanunu'na yapılan yollamalar, 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nda bu hükümlerin karşılığını oluşturan maddelere yapılmış sayılır. O halde AsCK'nın 40/1'inci maddesinde yürürlükten kaldırılan 765 sayılı TCK'nın 61, 62 ve 63'üncü maddelerine yapılan yollama, 5237 sayılı TCK'nın bu hükümlerinin karşılığını oluşturan 35 ve 36'ncı maddelerine yapılmış sayılmaktadır. AsCK'nın TCK'ya yaptığı bu atıf nedeniyle teşebbüsün varlığı için TCK'nın aradığı şartlar, AsCK bakımından da aranacağından, sadece kasten işlenebilen askeri suçlarda teşebbüs söz konusu olabilir. Buna karşılık taksirle işlenebilen askeri suçlarda teşebbüs hali düşünülemez.³⁵¹ Ayrıca askeri suçlara teşebbüsün söz konusu olabilmesi için failin doğrudan doğruya icra hareketlerine başlamış olması, hareketlerin elverişli olması ve failin elinde olmayan nedenlerle suçun icrasının tamamlanamaması veya neticenin gerçekleşmemesi koşullarının oluşması gerekmektedir.³⁵²

Belirtmek gerekir ki neticeyi meydana getirecek olan hareket yapılır yapılmaz tamamlanan suçlar olan şekli suçlara teşebbüs mümkün değildir.³⁵³ Mütemadi bir suç olan firar suçunda failin cezalandırılabilmesi için suçun tamamlanmış olması gerekmektedir. AsCK'nın 66/1-a maddesinde düzenlenen firar suçunun oluşması için firarda geçen sürenin en az 6+1 yani 7 tam gün olması gerektiği için ve firar suçu şekli bir suç olduğu için, firar suçu bakımından teşebbüs söz konusu değildir.³⁵⁴

2.1.6.2. İştirak

Firar suçu, asker kişi olan fail bakımından özgü suç niteliğinde olduğundan, 5237 sayılı TCK'nın 40/2'nci maddesi uyarınca asker kişi sıfatı bulunmayan kişilerin

³⁵¹ Erman, a.g.e., s.164.

³⁵² Kangal, a.g.e., s.125.

³⁵³ Soyaslan, a.g.e., s.328.

³⁵⁴ Akdeniz, a.g.e., s.109.

bu suça ancak azmettiren veya yardım eden sıfatlarıyla iştirak etmeleri mümkündür. Bu azmettirme veya yardım etme hali, AsCK'nın 75'inci maddesinde ayrı bir suç olarak düzenlenmiştir. AsCK'nın "Kaçaklara Yardım Edenlerin Cezaları" başlıklı 75'inci maddesi, asker kişileri kaçırmaya kışkırtmayı, kaçmalarını veya kaçaklığın devamını kolaylaştırmayı, kaçakları bilerek özel ve resmi hizmete almayı veya gizlemeyi, yani firar suçuna asker veya sivil kişilerin iştirakini ayrı bir suç olarak düzenlemiştir. Madde metninden de açıkça anlaşıldığı üzere bu suçun faili, asker kişileri kaçırmaya azmettiren veya yardım eden asker veya sivil kişi yani herkes olabilir. Bu maddede yazılı suçların askeri mahkemelere tabi olmayan siviller tarafından işlenmesi halinde, AsCK'nın 192'nci maddesi gereği genel mahkemeler bu kanun hükümlerini uygularlar.³⁵⁵ O halde, firar suçunun faili olabilecek bir asker kişiye, firar suçunu işlemeye teşvik etmek, suç işleme kararını kuvvetlendirmek, fiilin işlenmesinden sonra yardımda bulunacağını vaat etmek, suçun nasıl işleneceği hususunda yol göstermek, fiilin işlenmesinde kullanılan araçları sağlamak veya suçun işlenmesinden önce veya işlenmesi sırasında yardımda bulunarak icrasını kolaylaştırmak suretiyle yardım eden veya firar suçunu işlemeye azmettiren herkes, TCK'nın iştirak hükümleri delaletiyle AsCK'nın firar suçunu düzenleyen maddesi uyarınca değil, doğrudan AsCK'nın 75'inci maddesi uyarınca cezalandırılır.

Askeri Yargıtay; firari olduğunu bildiği şahsı yoklamada mevcut göstermek suretiyle firarının kaçaklığının devamını kolaylaştıran fail hakkında AsCK'nın 75'inci maddesi hükmünün uygulanmasının gerektiğine,³⁵⁶ firar fiili yalnız askeri şahıslar tarafından işlenebileceğinden buna sivil şahsın iştirakinin mümkün olmadığına,³⁵⁷ firardan yakalanıp jandarma muhafazasında kıt'asına teslim edilen ve üç erin gözetiminde nezaret altında tutulan firariyi buradan çıkartıp temin edilen özel araçlarla geceyi başka yerde geçirmesine izin veren ve ertesi sabah da firarının

³⁵⁵ Özbakan, İlgili Mevzuatı İle İçtihatlı, Gerekçeli Notlu Açıklamalı Askeri Ceza Kanunu, a.g.e., s.173.

³⁵⁶ As. Yrg. 1. D. 01.07.1957 tarih ve 1957/1985 – 1774 E. – K. sayılı kararı. (Özbakan, İlgili Mevzuatı İle İçtihatlı, Gerekçeli Notlu Açıklamalı Askeri Ceza Kanunu, a.e., s.173).

³⁵⁷ As. Yrg. Drl. Krl. 08.02.1939 tarih ve 1939/2 – 42 E. – K. sayılı kararı. (Özbakan, İlgili Mevzuatı İle İçtihatlı, Gerekçeli Notlu Açıklamalı Askeri Ceza Kanunu, a.g.e., s.139).

kaçmasına sebebiyet veren failin eyleminde AsCK'nın 75'inci maddesinin tüm unsurlarının bulunduğu,³⁵⁸ karar vermiştir.

2.1.6.3. İçtima

AsCK'nın "Cürüm ve Cezaların İçtimaı" başlıklı 43/1'inci maddesine göre, AsCK'da yazılı cürümlerle cezaların içtimasında Türk Ceza Kanunu'nun 68'inci maddesinden 80'inci maddesine kadar olan maddeleri hükmü uygulanır. 04.11.2004 tarih ve 5252 sayılı Türk Ceza Kanununun Yürürlük ve Uygulama Şekli Hakkında Kanun'un "Yollamalar" başlıklı 3/1'inci maddesine göre, mevzuatta, yürürlükten kaldırılan Türk Ceza Kanunu'na yapılan yollamalar, 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nda bu hükümlerin karşılığını oluşturan maddelere yapılmış sayılır. O halde AsCK'nın 43/1'inci maddesinde yürürlükten kaldırılan 765 sayılı TCK'nın 80'inci maddesine yapılan yollama, 5237 sayılı TCK'nın bu hükmün karşılığını oluşturan 43'üncü maddesine yapılmış demektir. O halde askeri suçlarda müteselsil suç kuralları, aynen ve tamamen uygulanır.³⁵⁹ AsCK'nın 66/2-a maddesinde cezanın ağırlaştırılmasını gerektiren eşyalar suçun zorunlu neticesi olmayıp, askeri eşyayı tahrip, terk ve kaybetmek suçlarını düzenleyen AsCK'nın 130'uncu maddesine temas eden müstakil bir suçtur.³⁶⁰ Firar ederken yanında askeri eşya götürüp bu eşyayı kasten tahrip, terk veya kaybeden askeri şahıs, firarın yanı sıra AsCK'nın 130'uncu maddesindeki suçlardan birini de işlemiş olacaktır.

Askeri Yargıtay, firar suçunda silah, mühimmat ve bunların teçhizatının birlikte götürülmesinin kanuni şiddet sebebi sayılabilmesi için bunların herhangi bir suretle suçluya tevdi ve emanet edilmiş olmasının ve firar esnasında bu eşyanın da

³⁵⁸ As. Yrg. I. D. 25.11.1987 tarih ve 1987/703 – 684 E. – K. sayılı kararı. (Özbakan, İlgili Mevzuatı İle İçtihatlı, Gerekçeli Notlu Açıklamalı Askeri Ceza Kanunu, a.e., s.174; Polatcan, Notlu – Açıklamalı – İçtihatlı Türk Silahlı Kuvvetleri İç Hizmet Kanunu ve Yönetmeliği ..., a.g.e., s.351).

³⁵⁹ Erman, a.g.e., s.164.

³⁶⁰ Taşkın, a.g.e., s.138; Çulha, a.g.e., s.41.

birlikte götürülmesinin gerektiğine karar vermiştir.³⁶¹ O halde, failin kendisine tevdi veya emanet edilmemiş olan veya birliğe ait herhangi bir silahı firar esnasında yanında götürmesi halinde 66/2-a fıkrasındaki suç değil, basit firar suçunun yanı sıra AsCK'nın 131'inci maddesinde düzenlenen askeri eşyayı çalmak suçu oluşacaktır.

Askeri Yargıtay bir kararında failin yakalanıp sevki sırasında muhafızların dalgınlığından yararlanarak tekrar firar etmesinin ayrı bir suç olmayıp bir suç işleme kararının icrası cümlesinden bulunmakla hakkında TCK'nın teselsül hükümlerinin uygulanmasının gerektiğine karar vermiş,³⁶² ancak sonraki kararlarında firar suçlarında teselsül hükümlerinin uygulanamayacağına karar vermiştir. Nitekim Askeri Yargıtay, firarda iken yakalanarak muhafız nezaretinde kıt'asına sevk edilmekte iken yolda muhafızların gafletinden istifade ederek tekrar kaçan failin bu fiilinin birinci firarının devam ve temadisi mahiyetinde olmayıp ayrı yeni bir firar suçuna sebebiyet verdiği,³⁶³ fail firardan yakalanıp kıt'asına teslim edildikten sonra kıt'a hayatı başlamış ve geceyi koğuştta geçirip birkaç öğün yemek yedikten sonra yeniden firar ettiği, ikinci firarı birinci firarının devamı niteliğinde olmadığı gibi müteselsilen işlenen tek bir firar suçu olarak da kabul etmenin mümkün olmadığına,³⁶⁴ aynı kasıt altında işlenmiş olduğundan bahisle TCK'nın müteselsil suça ilişkin hükümlerinin birbirinden ayrı şekilde oluşan firar suçları bakımından uygulanabilmesinin mümkün olmadığına,³⁶⁵ sanığın üç ayrı firar eylemlerinin her birinin ayrı bir suç işleme kararıyla işlenmiş olduğundan teselsül

³⁶¹ As. Yrg. 4. D. 18.02.1969 tarih ve 1969/77 – 74 E. – K. sayılı kararı. (Özbakan, İlgili Mevzuatı İle İtihatlı, Gerekçeli Notlu Açıklamalı Askeri Ceza Kanunu, a.g.e., s.143; Özbakan, Disiplin Mahkemeleri ve Disiplin Suç ve Cezaları Kanunu, a.e., s.133); As. Yrg. 1. D.27.11.1962 tarih ve 1962/3210 – 3212 E. – K. sayılı kararı (Özbakan, İlgili Mevzuatı İle İtihatlı, Gerekçeli Notlu Açıklamalı Askeri Ceza Kanunu, a.e., s.143).

³⁶² As. Yrg. 4. D. 18.02.1969 tarih ve 1969/77 – 74 E. – K. sayılı kararı (Aksoyalp, Altunsu, a.g.e., s.90). Askeri Yargıtay'ın bu karar özetinin yer aldığı eserde kararın hangi daireye ait olduğuna yer verilmemiştir.

³⁶³ As. Yrg. Drl. Krl. 17.06.1966 tarih ve 1966/59 – 58 E. – K. sayılı kararı (Özbakan, İlgili Mevzuatı İle İtihatlı, Gerekçeli Notlu Açıklamalı Askeri Ceza Kanunu, a.g.e., s.144).

³⁶⁴ As. Yrg. Drl. Krl. 24.10.1996 tarih ve 1966/146 – 143 E. – K. sayılı kararı (Akdeniz, a.g.e., s.113).

³⁶⁵ As. Yrg. 4. D. 09.04.2012 tarih ve 2012/366 – 359 E. – K. sayılı kararı (Akdeniz, a.e., s.114).

hükümlerinin uygulanamayacağına,³⁶⁶ müteselsil suçun oluşumu için müteaddit suçların aynı suç işleme kararına bağlanmış olması, aynı suç işleme kararından da kanunun aynı hükmünü birçok defa ihlâl etme hususunda önceden kurulan bir plânın, genel bir niyetin anlaşılması, failin suç işlemeden önce bir plân yapması, bu plân çerçevesinde hareket etmesi, hareketlerinin birbirinin devamı olması, hareketler arasında sübjektif bir bağlantı bulunması gibi kriterlerin arandığı dikkate alındığında, mütemadi suç olan sanığın her bir eyleminin ayrı birer firar suçunu oluşturduğunun kabulünde bir isabetsizlik görülmediğine³⁶⁷ karar vermiştir.

2.1.7. Kovuşturma ve Suçun Yaptırımı

2.1.7.1. Kovuşturma

AsCK'nın "Askeri Suçlarda Şikayet ve İzin" başlıklı 48/1'inci maddesinin (A) bendi uyarınca askeri suçların takibi şikayete bağlı değildir. Askeri Ceza Kanunu, disiplinin korunması amacıyla ve bazı hallerde astın şikayetinin çok güç olması nedeniyle, Türk Ceza Kanunu'nun genel hükümlerinden ayrılarak, askeri suçların takibini şikayete tabi tutmamıştır.³⁶⁸ Askeri suçların kovuşturması şikayete bağlı olmadığından, şikayet süresinin geçmesi veya şikayetten vazgeçme sebebi ile ceza ve davanın düşmesi de söz konusu değildir.³⁶⁹ Askeri suçların hukuki konusu, yani askeri suçları cezalandırmakla korunan menfaat, askeri disiplini sağlamaktan ibaret kamu yararadır ve kişisel yararın ayrıca bir önemi bulunmamaktadır. Bu nedenle takip şartlarından olan şikayet askeri suçlarda önemsizdir ve askeri suçların takibinin şikayete bağlı olmaması yerindedir.³⁷⁰

³⁶⁶ As. Yrg. 4. D. 14.12.2004 tarih ve 2004/1543 – 1543 E. – K. sayılı kararı (Akdeniz, a.e., s.114).

³⁶⁷ As. Yrg. 4. D. 08.02.2005 tarih ve 2005/165 – 161 E. – K. sayılı kararı (Akdeniz, a.e., s.114).

³⁶⁸ Mis, a.g.e., s.66-67.

³⁶⁹ Özbakan, İlgili Mevzuatı İle İçtihatlı, Gereççeli Notlu Açıklamalı Askeri Ceza Kanunu, a.g.e., s.89.

³⁷⁰ Erman, a.g.e., s.137.

Belirtmek gerekir ki AsCK'nın 48'inci maddesinde askeri suçların takibinin şikayete tabi olmadığı belirtilmekte ancak şikayete tabi olma bakımından sırf askeri suç, askeri suç benzeri gibi bir ayırım yapılmamaktadır. Bu nedenle askeri suçların tamamının takibi şikayete tabi değildir. Nitekim Askeri Yargıtay, AsCK'nın 48'inci maddesinde askeri suçların takibinin şikayete bağlı olmadığına açıkladığı, askeri suç ise genellikle AsCK'nın cezalandırdığı suçlarla bu kanunun başka kanunlara atıf yapmak suretiyle cezalandırdığı suçlar olarak tarif edildiği, her ne kadar doktrinde AsCK'nın başka kanunlara atıf yapmak suretiyle cezalandırdığı suçlara askeri suç benzerleri denilmekte ise de anılan maddede bir suçun şikayete tabi olmak veya olmamak bakımından sırf askeri suç, askeri suç veya askeri suç benzerleri gibi bir ayırıma tabi tutulmadığının görüldüğü, bu nedenle AsCK'nın 48'inci maddesindeki askeri suçların takibinin şikayete bağlı olmadığı şeklindeki hükmün sadece sırf askeri suçları kapsadığı şeklindeki bir görüşten hareket edilemeyeceği ve sanığın eyleminin sırf askeri suç olmadığı ve şikayet yokluğu nedeniyle kamu davasının düşmesine karar verilmesinin yolsuz olduğuna karar vermiştir.³⁷¹ Bu karardan da anlaşıldığı üzere AsCK'da ya da diğer kanunlarda düzenlenen tüm askeri suçların takibi şikayete tabi değildir. Sırf askeri suçlardan olan firar suçunun takibi de şikayete tabi değildir. Bu nedenle firar suçunda şikayet süresinin geçmesi veya şikayetten vazgeçme sebebi ile ceza ve davanın düşmesi de söz konusu olamaz.

Askeri suçlarda da fiilden önce gerçekleşen, diğer bir ifade ile fiilden önce gelen ön-şartlar mevcuttur. Her ne kadar hukuki hüküm itibariyle ön-şartlar ile unsurlar arasında fark yoksa da, fiilden önce gelen ön-şartları, fiille birlikte gerçekleşebilen genel unsurlardan ayırmada fayda vardır.³⁷² AsMKYUK'nun dava açmak için aradığı birik komutanı ve askeri kurum amirinin hazırlık soruşturmasının açılmasına dair kararı askeri yargıya özgü birer takip şartı sayılabilir. Birlik komutanının bu kararı, hemen bütün askeri ceza veya muhakeme hukuklarında kabul edilmiştir.³⁷³ Ancak bazı hallerde bu karara ihtiyaç duyulmadan da soruşturmaya başlanabilir. AsMKYUK'nun 95/4'üncü maddesi uyarınca ağır ceza mahkemesinin

³⁷¹ As. Yrg. 5. D. 11.11.1987 tarih ve 1987/712 – 701 E. – K. sayılı kararı (Çelen, a.g.e., s.462).

³⁷² Erman, a.g.e.133.

³⁷³ Erman, a.e.137.

görevine giren veya gecikmesinde sakınca umulan hallerde askerî savcılar derhal soruşturmaya başlayabilirler. Bu nedenle ağır ceza mahkemesinin görevine giren suçlarda veya soruşturmaya başlanmasının gecikmesinde sakınca umulan hallerde askeri savcı derhal soruşturmaya başlayacaktır. Bu durumda adli amir olan komutanın soruşturma istemi bulunmadığı gerekçesiyle, yapılmakta olan soruşturmayı durdurmak yetkisi bulunmadığı gibi yasada komutanın böyle bir durumda başvurabileceği bir yol da öngörülmüş değildir. Fakat aynı madde uyarınca gecikmesinde sakınca bulunan hallerde kendiliğinden soruşturmaya başlayan askeri savcı, durumu derhal komutana bildirir. Gecikmesinde sakınca bulunan hallerin önceden tespit edilebilmesi mümkün olmayacağı için kanunda bu haller belirtilmemiş ve askeri savcılara daha esnek hareket edebilme olanağı sağlanmıştır. Ancak gecikmesinde sakınca bulunan hal durumu istisnai bir durum olduğundan, bu istisnanın yasanın amacına uygun bir şekilde dar yorumlanması ve suç işlendikten sonra derhal soruşturmaya başlanmaması durumunda delillerin karartılması veya failin kaçma imkanının bulunması gibi durumlarda gecikmesinde sakınca bulunan halin olduğunun kabul edilmesi, diğer durumlarda ise gecikmesinde sakınca bulunan halin olmadığı kabul edilmesi gerekmektedir.³⁷⁴ Uygulamada genellikle asker kişilerin ölümleri durumlarında gecikmesinde sakınca bulunan halin olduğu kabul edilmekte ve soruşturmaya derhal başlanmaktadır. Ancak firar suçunun soruşturmasında gecikmesinde sakınca bulunan hal olduğunu kabul etmek mümkün değildir. Ayrıca firar suçu ağır ceza mahkemesinin görevine giren bir suç da değildir. Bu nedenle ancak AsMKYUK'nun 95'inci maddesi uyarınca, birlik komutanı ve askeri kurum amirinin hazırlık soruşturmasının açılmasına dair kararı ile firar suçunun takibi mümkündür.

AsMKYUK'nun 21'inci maddesi uyarınca askeri mahkemelerin yetkisi, nezdinde askeri mahkeme kurulan kıt'a komutanı veya askeri kurum amirinin kadro ve kuruluş itibarıyla emirleri altında bulunan kişiler ile adli bakımdan kendisine bağlanmış birlik veya askeri kurum mensupları hakkında caridir. Suç nerede işlenmiş olursa olsun fail, kadro ve kuruluşuna tabi olduğu yahut adli bakımdan bağlı bulunduğu kıt'a komutanı veya askeri kurum amirinin nezdinde kurulan askeri

³⁷⁴ Muzaffer Yasin Aslan, *Askeri Yargıda Savcılık*, (1. Bs.), Ankara, Adil Yayınevi, 1998, s.75.

mahkemede yargılanır. Suçun işlenme tarihi yetkiyi tayin bakımından önemli olduğundan, fail suçu işlediği tarihte hangi askeri mahkemeye tabi ise o askeri mahkemece yargılanır.³⁷⁵ Bu itibarla genel kural gereği, firar suçu mütemadi suçlardan olduğundan, fail temadinin kesildiği ve suçun sona erdiği tarihte hangi askeri mahkemenin yetkisine tabi ise o askeri mahkemece yargılanır.

AsMKYUK’nda yetki konusunda bazı istisnai haller kabul edilmiştir. Şöyle ki, AsMKYUK’nun 15’inci maddesine göre, general ve amirallerin askerî mahkemelere tabi suçlarından dolayı yargılanmaları Genelkurmay Başkanlığı nezdinde kurulan askerî mahkemede yapılır. Geçici görevlendirmede yetki hususu AsMKYUK’nun 23’üncü maddesinde düzenlenmiştir. Buna göre, bir askeri birlik veya kurumda geçici olarak görevlendirilen veya hareket komutasına verilen asker kişiler, bu görevlerinin devamı süresince geçici olarak görevlendirildikleri veya hareket komutasına verildikleri askeri birlik veya kurumun bağlı bulunduğu askeri mahkemenin yetkisine tâbidirler. Bu maddenin uygulanması için, asker kişinin bir görevle başka bir komutanın yetkili olduğu bölgeye gönderilmesi yeterli olmayıp, ayrıca ve özellikle bu komutanın emrine de girmesi gerekir.³⁷⁶ Savaş hükümlerinin uygulanacağı ilan edilen bölgelerde yetki ise AsMKYUK’nun 25’inci maddesinde düzenlenmiştir. Buna göre savaş hükümlerinin uygulanacağı ilan edilen bölgelerdeki bütün asker kişiler, o bölge komutanının nezdindeki askeri mahkemeye tabi olurlar. AsMKYUK’nun 19’uncu maddesi uyarınca subay ve astsubayların işledikleri suçlara ait davalar ile ağır ceza mahkemesinin görevine giren suçlara ait davalar hariç olmak üzere üst sınırı beş yıl ve daha az hapis cezasını ve bunlara bağlı adli para cezasını, adli para cezasını ya da güvenlik tedbirini gerektiren suçlara ait davalara ve suç konusu olmayan eşyanın müsaderesine tek hakim tarafından bakılır. Subay ve astsubayların işledikleri suçlara ait davalara, ağır ceza mahkemesinin görevine giren suçlara ait davalara ve üst sınırı beş yıldan fazla hapis cezasını gerektiren suçlara ait davalara ise askeri mahkeme kurulu tarafından bakılır. Bu nedenle firar suçunun faili subay ya da astsubay ise firar suçunun davasına askeri mahkeme kurulu tarafından

³⁷⁵ Özbakan, Yargılama Usulü, a.g.e., s.199.

³⁷⁶ Özbakan, Yargılama Usulü, a.e., s.209.

bakılır. Aksi halde, firar suçuna verilecek cezanın üst sınırı üç yıl olduğu için, firar suçunun davasına tek hakimle bakılır.

2.1.7.2. Suçun Yaptırımı

AsCK'nın 66/1'inci maddesinde basit firar suçunun cezası bir yıldan üç yıla kadar hapis olarak düzenlenmiştir. AsCK'nın 66/2'nci maddesine göre, fail firar ederken silâh, mühimmat ve bunların teçhizat veya nakil vasıtalarından ve hayvanlardan birini veya ordu hizmetine tahsis edilen herhangi bir şeyi beraberinde götürmüş ise veya fail hizmet yaparken kaçmış ise hapis cezası iki yıldan aşağı olamaz. Görüldüğü üzere firar suçunda cezanın alt sınırı, basit firar suçunda bir yıl iken AsCK'nın 66/2'nci maddesinde düzenlenen firar suçunda iki yıla çıkarılmıştır. Ancak her iki halde de firar suçunun cezanın üst sınırı üç yıldır.

AsCK'da belirli cezalara çarptırılan kimseler hakkında, asli cezaya eklenecek birtakım fer'i cezalar da öngörülmüştür. Bazı durumlarda bu fer'i cezalar, kendiliğinden ve zorunlu olarak uygulanırlar. Bu durumlarda hakimin fer'i cezaları uygulamama gibi bir takdir hakkı yoktur. Bazı durumlarda ise fer'i cezalar kendiliğinden ve zorunlu olarak uygulanmayıp hakimin takdirine göre uygulanırlar.³⁷⁷

Fer'i cezaya hükmedilirken failin suçun işlendiği sıradaki sıfatı göz önünde tutulur.³⁷⁸ Askeri Yargıtay, asker kişiler hakkındaki fer'i cezaların, bu şahısların emekliliğe ayrılmaları halinde dahi hükmedilmesinin gerektiğini kabul etmektedir.³⁷⁹ Buna göre Silahlı Kuvvetlerde görevli iken bir suçtan yargılanan ve bu yargılaması devam ederken istifa ya da emeklilik nedeniyle Silahlı Kuvvetlerden ayrılan asker kişiler hakkında yargılama sonunda fer'i ceza verilmesi gerektiği anlaşılırsa, bu

³⁷⁷ Erman, a.g.e., s.251.

³⁷⁸ Erman, a.e., s.426.

³⁷⁹ As. Yrg. Drl. Krl. 12.03.1965 tarih ve 1965/26 – 35 E. – K. sayılı kararı (Polatcan, Notlu – Açıklamalı – İçtihatlı Türk Silahlı Kuvvetleri İç Hizmet Kanunu ve Yönetmeliği ..., a.g.e., s.279).

kişiler Silahlı Kuvvetlerden ayrılmış olsa bile haklarında fer`i cezaya hükmedilmesi gerekir. Örneğin bir astsubay, askeri mahkemede yargılanırken emekli olmuşsa ve yargılama sonunda hakkında TSK`dan çıkarma fer`i cezasına hükmedilmişse, emekli olan astsubayın rütbesi erliğe indirilir ve yedek astsubaylıktan yedekliğe çekilir. Hatta bu kişi Silahlı Kuvvetler emekliliği statüsünü yitirir.³⁸⁰

Firar suçunun faili olan asker kişiler hakkında silahlı kuvvetlerden çıkarma, rütbenin geri alınması ve askeri öğrencilik hukukunu kaybettirme fer`i cezalarının uygulanması söz konusu olabilir. AsCK'nın 30`uncu maddesine göre, taksirli suçlardan verilen cezalar hariç olmak üzere ölüm, ağır hapis, bir seneden fazla hapis cezası ile hükümlülük halinde subay, astsubay, uzman jandarmalar ve özel kanunlarında bu cezanın uygulanacağı belirtilen asker kişiler hakkında, askeri mahkemeler veya adliye mahkemelerince asıl ceza ile birlikte Türk Silahlı Kuvvetlerinden çıkarma cezası da verilir. Bu husus mahkeme hükmünde belirtilmemiş olsa dahi, Silahlı Kuvvetlerden çıkarmayı gerektirir. Bu hallerde mahkeme asıl ceza ile birlikte Türk Silahlı Kuvvetlerinden çıkarma fer`i cezasına hükmetmek zorundadır, yani takdir hakkı söz konusu değildir. Ayrıca taksirli suçlardan verilen cezalar hariç olmak üzere, askeri mahkemelerce üç aydan fazla hapis cezası ile birlikte Türk Silahlı Kuvvetlerinden çıkarma fer`i cezası da verilebilir. Ancak bu hallerde Türk Silahlı Kuvvetlerinden çıkarma fer`i cezasına hükmedip hükmetmeme askeri mahkemenin takdirindedir.³⁸¹ AsCK'nın "Türk Silahlı Kuvvetlerinden Çıkarma Cezasının Niteliği ve Sonuçları" başlığını taşıyan 31`inci maddesine göre, Türk Silahlı Kuvvetlerinden çıkarma cezasının niteliği, hükümlünün Türk Silahlı Kuvvetleriyle ilişkisinin kesilmesidir. Bu ceza, ayrıca bir hükme gerek kalmaksızın; askeri rütbe ve memuriyetlerin kaybedilmesi ve subay, astsubay, uzman jandarma ve devlet memuru olarak tekrar Türk Silahlı Kuvvetlerine kabul edilmeme sonuçlarını doğurur. Subay ve astsubaylardan hakkında Türk Silahlı

³⁸⁰ Polatcan, Notlu – Açıklamalı – İctihatlı Türk Silahlı Kuvvetleri İç Hizmet Kanunu ve Yönetmeliği ..., a.e., s.279.

³⁸¹ Polatcan, Notlu – Açıklamalı – İctihatlı Türk Silahlı Kuvvetleri İç Hizmet Kanunu ve Yönetmeliği ..., a.e., s.282.

Kuvvetlerinden çıkarma fer'i cezası verilenler "er" olarak yedek kaynağına alınırlar.³⁸²

Firar suçundan yargılama sonunda gerekli artırım ve indirimler yapıldıktan sonra bir seneden fazla hapis cezasına hükmedilmesi halinde, subay, astsubay, uzman jandarmalar ve özel kanunlarında bu cezanın uygulanacağı belirtilen asker kişiler hakkında asıl ceza ile birlikte zorunlu olarak Türk Silahlı Kuvvetlerinden çıkarma fer'i cezası da verilir. Bu husus askeri mahkeme hükmünde belirtilmemiş olsa dahi failin Silahlı Kuvvetlerden çıkarılması gerekir. Ancak yargılama sonunda gerekli indirimler yapıldıktan sonra bir seneden az ancak üç aydan fazla hapis cezasına hükmedilmesi halinde askeri mahkeme, subay, astsubay, uzman jandarmalar ve özel kanunlarında bu cezanın uygulanacağı belirtilen asker kişiler hakkında asıl ceza ile birlikte takdir hakkını kullanarak Türk Silahlı Kuvvetlerinden çıkarma fer'i cezasına da hükmedebilir.

AsCK'nın 35'inci maddesinde rütbenin geri alınması, niteliği, sonuçları ve yerine getirilmesi düzenlenmiştir. Buna göre rütbenin geri alınması cezası, AsCK'nın 30'uncu maddesinde yazılı hallerde erbaşlar (onbaşı ve çavuş) hakkında uygulanır. Bu husus mahkeme hükmünde belirtilmemiş olsa dahi, idarece rütbenin geri alınması işlemi re'sen uygulanır. Rütbenin geri alınması cezası, failin rütbesinin geri alınarak erliğe indirilmesi, askeri hizmetten doğan ve özel kanunda saklı tutulmayan bütün hakların kaybı sonuçlarını doğurur.

Firar suçları bakımından rütbenin geri alınması fer'i cezası, AsCK'nın 71'inci maddesinde ayrıca düzenlenmiştir. Buna göre firar ve izin tecavüzü suçlarından hüküm giyen erbaşların rütbelerinin geri alınmasına da hükmolunur. Bu düzenleme, firar suçları bakımından rütbenin geri alınması fer'i cezasının yer aldığı özel bir düzenleme olduğu için, firar suçunun faili hakkında rütbenin geri alınması

³⁸² Polatcan, Notlu – Açıklamalı – İctihatlı Türk Silahlı Kuvvetleri İç Hizmet Kanunu ve Yönetmeliği ..., a.e., s.284.

fer`i cezasına AsCK`nın 35`inci maddesine göre değil AsCK`nın 71`inci maddesine göre hükmedilmesi gerekir.³⁸³

AsCK`nın 71`inci maddesi uyarınca hükmedilecek rütbenin geri alınması fer`i cezası da AsCK`nın 35`inci maddesi uyarınca hükmedilecek rütbenin geri alınması fer`i cezasında olduğu gibi, ancak erbaşlar, yani onbaşlar ve çavuşlar hakkında uygulanabilir. Subay, astsubay, uzman jandarma ve uzman erbaşlar hakkında uygulanamaz.³⁸⁴ Nitekim Askeri Yargıtay, firar suçundan dolayı mahkumiyetine karar verilen astsubay hakkında AsCK`nın 71`inci maddesine dayanılarak rütbenin geri alınmasına imkan olmadığına karar vermiştir.³⁸⁵

AsCK`nın askeri öğrencilik hukukunu kaybettirme, cezası, niteliği ve sonuçlarının düzenlendiği 32`nci maddesine göre taksirli suçlardan verilen cezalar hariç olmak üzere ölüm, ağır hapis veya üç aydan fazla hapis cezasına hükümlülük halinde, devletin şahsiyetine karşı işlenen suçlarla basit ve nitelikli zimmet, irtikap, rüşvet, hırsızlık, dolandırıcılık, sahtecilik, inancı kötüye kullanma, dolanlı iflas gibi yüz kızartıcı veya şeref ve haysiyeti kırıcı suçlardan veya istimal ve istihlak kaçakçılığı hariç kaçakçılık, resmi ihale ve alım satımlara fesat karıştırma, devlet sırlarını açığa vurma suçlarından biriyle hükümlülük halinde askeri öğrenciler hakkında, asıl ceza ile birlikte askeri öğrencilik hukukunu kaybettirme fer`i cezasına da hükmolunur. Bu husus mahkeme hükmünde belirtilmemiş olsa dahi failin Silahlı Kuvvetlerden çıkarılması gerekir ve mahkemenin bu durumda fail hakkında askeri öğrencilik hukukunu kaybettirme fer`i cezasını vermeme gibi bir takdir hakkı yoktur. Bununla birlikte AsCK`nın 32/2`nci maddesi uyarınca taksirli suçlardan verilen cezalar hariç olmak üzere askeri mahkemelerce üç ay ve daha az hapis cezasına hükümlülük halinde askeri öğrenciler hakkında, asıl ceza ile birlikte askeri öğrencilik hukukunu kaybettirme fer`i cezasına da hükmolunabilir. Bu durumda fail hakkında askeri öğrencilik hukukunu kaybettirme fer`i cezasını verip vermeme konusunda

³⁸³ Akdeniz, a.g.e., s.123.

³⁸⁴ Çelen, a.g.e., s.567; Koç, a.g.e., s.438; Polatcan, Notlu – Açıklamalı – İçtihatlı Türk Silahlı Kuvvetleri İç Hizmet Kanunu ve Yönetmeliği ..., a.g.e., s.352.

³⁸⁵ As. Yrg. 2. D. 09.12.1971 tarih ve 1971/474 – 473 E. – K. sayılı kararı (Mis, a.g.e., s.117).

askeri mahkemenin takdir hakkı vardır. Bu ceza ayrıca bir hükme gerek kalmaksızın askeri öğrencilik sıfatının ve muvazzaf askeri personel yetiştiren askeri okullara girme hakkının kaybedilmesi sonuçlarını doğurur.³⁸⁶

Firar suçundan yargılama sonunda gerekli artırım ve indirimler yapıldıktan sonra bir seneden fazla hapis cezasına mahkum edilen askeri öğrenciler hakkında asıl ceza ile birlikte zorunlu olarak askeri öğrencilik hukukunu kaybettirme fer'i cezasına da hükümlenir. Bu husus askeri mahkeme hükmünde belirtilmemiş olsa dahi failin Silahlı Kuvvetlerden çıkarılması gerekir.

AsCK'nın cezaların ertelenmesini ve seçenek yaptırımlara çevrilmesini düzenleyen 47'nci maddesine göre, Askeri Ceza Kanunu'nun üçüncü babının dördüncü faslında yazılı (m. 79-81) suçlardan dolayı verilen cezalar ertelenemiyordu ve para cezasına çevrilemiyordu. Yine aynı maddeye göre Askeri Ceza Kanunu'nun üçüncü babının üçüncü faslı (m. 63-78) ile 84'üncü maddesi hariç olmak üzere beşinci (m. 82-107) ve 130'uncu maddesi hariç olmak üzere sekizinci fasıllarında yazılı (m. 131-133) suçlardan dolayı verilen cezalar da ertelenemiyordu. Bu nedenle de firar suçlarından verilen hapis cezaları da ertelenemiyordu. Ayrıca mülga 647 sayılı Cezaların İnfazı Hakkındaki Kanun'un 4'üncü maddesinin son fıkrasında yer alan düzenleme gereği sırf askeri suçların para cezasına veya diğer tedbirlere çevrilmesi mümkün olmadığı için sırf askeri suçlardan olan firar suçlarından verilen hapis cezalarının da para cezasına veya diğer tedbirlere çevrilmesi mümkün değildi. Bu nedenle de firar suçlarından verilen hapis cezalarının para cezasına veya diğer tedbirlere çevrilmesi mümkün değildi.

5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun kabul edilmesiyle, TCK'nın "Özel kanunlarla ilişki" başlıklı 5'inci maddesinde yer alan TCK'nın genel hükümlerinin, özel ceza kanunları ve ceza içeren kanunlardaki suçlar hakkında da uygulanacağı yönündeki hükmü nedeniyle TCK'nın "Kısa süreli hapis cezasına seçenek yaptırımlar" başlıklı 50'nci maddesi ile "Hapis cezasının ertelenmesi" başlıklı 51'inci maddeleri, sırf askeri suçlar da dahil olmak üzere tüm askeri suçlara ait hapis

³⁸⁶ Polatcan, Notlu – Açıklamalı – İctihatlı Türk Silahlı Kuvvetleri İç Hizmet Kanunu ve Yönetmeliği ..., a.g.e., s.185-186.

cezalarının seçenek yaptırımlara çevrilmesini veya ertelenmesini mümkün kılıyordu. Bu nedenle 05.04.2005 tarihli 5329 sayılı Kanun ile AsCK`ya Ek 8`inci madde eklenerek bunun önüne geçilmişti. Bu maddenin birinci fıkrasında AsCK`nın cezaların ertelenmesine ilişkin hükümlerinin uygulanmasına devam edileceği, ikinci fıkrasında da sırf askeri suçlar hakkında, kısa süreli hapis cezasına seçenek yaptırımlar ile ön ödeme hükümlerinin uygulanmayacağı düzenlenmişti. Bu nedenle de firar suçlarından verilen hapis cezalarının seçenek yaptırımlara çevrilmesi veya ertelenmesi yine mümkün değildi.

Ancak Anayasa Mahkemesi`nin 17.01.2013 tarih ve E: 2012/80, K: 2013/16 sayılı kararı³⁸⁷ ile AsCK`nın 47`nci maddesinde yer alan bazı askeri suçların ertelenemeyeceği ve yine bazılarının da para cezasına veya tedbirlerden birine çevrilemeyeceği yönündeki düzenleme ile AsCK`nın Ek 8/2`nci maddesinde yer alan sırf askeri suçlar ve AsCK`nın üçüncü babının dördüncü faslında yazılı suçlar hakkında, kısa süreli hapis cezasına seçenek yaptırımlar hükümlerinin uygulanmayacağı yönündeki düzenleme iptal edilmiştir. Bu nedenle artık firar suçlarından verilen hapis cezaları, diğer şartların da oluşması durumunda para cezasına ve diğer seçenek yaptırımlara çevrilebilmekte ya da ertelenebilmektedir.

Askeri Ceza Kanunu`nun Ek 10`uncu maddesi uyarınca Askeri Ceza Kanunu`nda yazılı suçlardan verilen mahkumiyet kararları hakkında hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilemiyordu. Ancak Anayasa Mahkemesi`nin 17.01.2013 tarih ve E: 2012/80, K: 2013/16 sayılı kararı ile bu düzenleme de kaldırıldığı için, firar suçlarından verilen mahkumiyet kararları hakkında hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilebilir.

2.1.8. Suçun Zamanaşımı

AsCK`nın “Askeri Cürümlerde Dava ve Cezaların nasıl Düşüleceği” başlıklı 49`uncu maddesi uyarınca firar fiilleri hakkında dava zanaşımı, failin bütün askeri

³⁸⁷ Bkz.: 23.01.2013 tarihli ve 28537 sayılı Resmi Gazete.

mükellefiyetlerinin veya bizzat girmiş olduğu taahhütlerin bitmesinden sonra işlemeye başlıyordu.³⁸⁸ Bu düzenlemede izin tecavüzü suçundan farklı olarak, firar suçunda dava zamanaşımının başlaması ile ilgili ayrı bir düzenleme yapılmıştı. Firar suçuyla izin tecavüzü suçu eşdeğerde olduğu halde böyle farklı bir düzenleme yapılması doktrinde eleştirilmişti.³⁸⁹ Ancak Anayasa Mahkemesi'nin 11.04.2012 tarih ve E: 2011/111, K: 2012/56 sayılı kararı ile bu düzenleme kaldırılarak bu ayrıma son verilmiştir. Bu nedenle firar suçunda dava zamanaşımı konusunda Askeri Ceza Kanunu'nda özel bir düzenleme bulunmamaktadır. Bu itibarla AsCK'nın 49'uncu maddesinin atfı gereği firar suçunda dava zamanaşımı konusunda TCK'nın dava zamanaşımına ilişkin hükümleri olan 66 - 67'nci maddeleri uygulanır. Buna göre firar suçunda dava zamanaşımı, firar suçu mütemadi suç olduğu için, temadinin sona erdiği andan itibaren işlemeye başlar. Firar suçunun cezasının üst sınırı 3 yıl olduğu için, firar suçunda temadinin sona erdiği andan itibaren 8 yıl geçmesiyle dava zamanaşımı süresi tamamlanır.

Firar suçunda ceza zamanaşımı konusunda Askeri Ceza Kanunu'nda özel bir düzenleme yer almamaktadır. Bu itibarla AsCK'nın 49'uncu maddesinin atfı gereği firar suçunda ceza zamanaşımı konusunda TCK'nın ceza zamanaşımına ilişkin hükümleri olan 68'inci maddesi ve devamındaki maddeler uygulanır. Buna göre firar suçunun cezasının üst sınırı 3 yıl olduğu için, firar suçundan alınan mahkumiyetin üzerinden 10 yıl geçmesiyle ceza zamanaşımı süresi tamamlanır.

³⁸⁸ Erman, a.g.e., s.282; MİS, a.g.e., s.67-68; ÖZBAKAN, Disiplin Mahkemeleri ve Disiplin Suç ve Cezaları Kanunu, a.g.e., s.90; Seçer, A., "Askeri Ceza Kanununda Müruru Zamana Dair Hususi Hükümler Üzerine Bir İnceleme", **AAD.**, Y: 8, S: 32, 1964, s.29-30.

³⁸⁹ Pandar, N., "İzin Tecavüzünde Dava Zamanaşımı", **AAD.**, Y: 28, S: 108, Mayıs 2000, s.9-10.

2.2. YABANCI MEMLEKETE FİRAR SUÇU

2.2.1. Genel Olarak Yabancı Memlekete Firar Suçu

Yabancı memlekete firar suçu, AsCK'nın 67'nci maddesinde düzenlenmiştir. Buna göre; herhangi bir nedenle izinli olsa dahi, yabancı ülkeye gitmesi müsaadesi bulunmaksızın ülke sınırları dışında üç gün geçiren, ülke sınırları dışındaki bir askeri birlik veya görev yerinden, deniz veya hava aracından kaçıp da bu durumda üç gün geçiren, ülke sınırları dışındaki bir askeri birlikten, deniz veya hava aracından herhangi bir nedenle ayrı düşüp de askeri veya sivil bir Türk resmi makamına veya müttefik devlet makamlarına özürsüz olarak müracaat etmeksizin üç günü geçiren ve harp esiri iken serbest bırakılıp da askeri veya sivil bir Türk resmi makamına veya müttefik devlet makamlarına teslim olmak üzere harekete geçme imkanı doğduğu halde özürsüz olarak hareketsiz kalarak üç günü geçiren asker kişiler yabancı memlekete firar suçunu işlemiş olurlar.

Yabancı memlekete firar suçunun oluşması ve unsurları itibariyle basit firar suçundan farkı yoktur.³⁹⁰ Basit firar suçunda olduğu gibi yabancı memlekete firar suçunun unsurları da failin asker kişi olması, faili hizmete bağlayan muntazam bir bağın bulunması, failin ordu ile bağının kesilmesi ve suç kastının bulunmasıdır.³⁹¹

Çalışmamızın ikinci bölümünde yer alan “Yabancı Memlekete Firar Suçu” başlıklı bu kısmında AsCK'nın 67'nci maddesinde düzenlenen yabancı memlekete firar suçunun faili ve mağduru, maddi unsuru, manevi unsuru, yabancı memlekete firar suçuna etki eden nedenler, yabancı memlekete firar suçunun özel görünüş biçimleri, kovuşturma ve yabancı memlekete firar suçunun yaptırımı, yabancı memlekete firar suçunda zamanaşımı konuları Askeri Yargıtay kararları ışığında ayrıntılı bir şekilde ele alınıp incelenecektir.

³⁹⁰ Basit firar suçundan farklı olarak bu suçun temadi etmeyip AsCK'nın 67'nci maddesinde gösterilen sürelerin geçmesi ile tamamlandığı görüşü için bkz.: Mis, a.g.e., s.109.

³⁹¹ Taşkın, a.g.e.139.

2.2.2. Suçun Faili ve Mağduru

Yabancı memlekete firar suçu da, basit firar suçu gibi fail bakımından özgü suç niteliğindedir. Muvazzaf asker kişilerden subaylar, astsubaylar, sözleşmeli subay ve astsubaylar, uzman çavuşlar, uzman jandarmalar, uzman erbaşlar, sözleşmeli erbaş ve erler, erbaş ve erler, lise ve dengi üstü askeri okul öğrencileri, askeri hizmette buldukları sürece yedek askerler, er öğretmenler yabancı memlekete firar suçunu işleyebilirler. Ancak TSK ile MSB kadro ve kuruluşunda çalışan sivil personel, askeri iş yerlerinde çalışan ve İş Kanunu'na tabi olan işçiler, askeri müstahdemler, lise ve dengi askeri okul öğrencileri, rızası ile TSK'ya katılanlar, askeri yargı organlarınca tutuklanmış veya gözaltına alınmış kişiler, yabancı askerler, orduyu takip edenler ve harp esirleri yabancı memlekete firar suçunu işleyemezler.

Yabancı memlekete firar suçu, herhangi bir kişiye karşı işlenen bir suç değildir ve yabancı memlekete firar suçunun mağduru toplumdur.

2.2.3. Suçun Maddi Unsuru

Yabancı memlekete firar suçunun maddi unsurunu, asker kişi olan failin herhangi bir nedenle yabancı ülkeye gitme izni bulunmaksızın ülke sınırları dışında üç tam günü geçirmesi, ülke sınırları dışındaki birliklerinden izin almaksızın üç tam günü geçirmesi, ülke sınırları dışındaki birlikten herhangi bir nedenle ayrı düşüp de üç gün boyunca Türk resmi makamına veya müttefik devlet makamlarına özürsüz olarak müracaat etmemek veya harp esiri iken serbest bırakılıp da Türk resmi makamına veya müttefik devlet makamlarına teslim olmak üzere harekete geçme imkanı doğduğu halde özürsüz olarak üç gün hareketsiz kalmak oluşturmaktadır. Asker kişilerin yurt dışına çıkabilmeleri için, yetkili askeri makamlardan izin almaları gerekli olduğundan, herhangi bir şekilde memleket iznine gitmiş olsa bile, yurt dışına gitmek veya iznini yurt dışında geçirmek için izin almadan yurt dışına çıkmak ve burada üç tam gün ve daha fazla kalmakla yabancı memlekete firar suçu

oluşmaktadır.³⁹² AsCK'nın 67'nci maddesinde düzenlen yabancı memlekete firar suçunda, askeri şahıs olan failin kıt'asını veya görevi gereği bulunmak zorunda olduğu yeri izinsiz terk etmesi halinde, faili hizmete bağlayan muntazam bağın haksız suretle kesilmesi söz konusudur.

Askeri Yargıtay'a göre AsCK'nın 67'nci maddesinin hükmü, izinsiz vatan sınırlarından dışarı çıkmayı yabancı memlekete firar suçu olarak kabul etmektedir. Bu maddedeki en önemli yasal unsur, izinsiz vatan hududundan dışarı çıkmaktır. Burada sözü edilen izinsiz yurt dışına çıkma eylemi ile kastedilen, Türk Silahlı Kuvvetlerinden izin almaksızın yurt dışına çıkmadır. Bu bakımdan asker kişilerin, herhangi bir şekilde pasaport alarak yurt dışına çıkmaları, onların izinle yurt dışına çıktıkları anlamına gelmemektedir. Diğer taraftan en az üç gün olmak üzere firarın bir kısmının yurt dışında geçirilmesi, bu suçun oluşumu için yeterli olup, diğer kısmının yurt içinde geçirilmesinin suçun niteliğine herhangi bir etkisi olmamaktadır.³⁹³

Askeri Yargıtay içtihatlarına göre yabancı memlekete firar suçunun bir takım karakteristik özellikleri vardır. Bunlardan birincisi, yabancı memlekete kaçmış olan failin yabancı devlet makamlarınca yakalanmış olması firar süresini kesmez ve Türk makamlarına teslim edilme veya kendiliğinden geri gelme halinde firarda geçen sürenin üç günden fazla olması ile bu suç tamam olur. İkincisi, askeri şahısların

³⁹² Koç, a.g.e., s.420; Polatcan, Notlu – Açıklamalı – İçtihatlı Türk Silahlı Kuvvetleri İç Hizmet Kanunu ve Yönetmeliği ..., a.g.e., s. 346. As. Yrg. Drl. Krl. 01.03.2006 tarih ve 2006/288 – 321 E. – K. sayılı kararında, “ ... Yabancı ülkeye firar suçunun maddi unsuru, izinsiz vatan hudutlarından dışarı çıkmak ve orada en az üç günlük süreyi geçirmiş olmaktır. Maddi unsur açısından hiç izin almadan kıt'asından yurt dışına kaçmakla, yurt içinde kullanmak amacıyla izin alıp bu iznini yurt dışında geçirmek arasında fark bulunmamaktadır. Yurt dışına çıkış müsaadesi olmadan ister yurt içi izin almak, isterse kıt'asından izinsiz ayrılmak suretiyle yasal (pasaportla) veya yasa dışı yollardan yurt dışına çıkan ve yasanın öngördüğü süreden fazla yurt dışında kalan askeri şahıs, sınıfı ve rütbesi ne olursa olsun, yabancı ülkeye firar suçunu işlemiş olur. Uyum ve kararlılık gösteren Askeri Yargıtay kararlarında konu bu şekilde vurgulanmış, yetkili makamlardan yurt dışına çıkış müsaadesi almadan (yurt dışı izni), yasal (pasaportla) veya yasa dışı yollarla üç günlük süreyi geçirmenin yabancı ülkeye firar suçunu oluşturacağını...” kabul etmiştir (Akdeniz, a.g.e., s.138-139).

³⁹³ Çelen, a.g.e., s.553; Koç, a.g.e., s.420. As. Yrg. 1. D. 15.05.2001 tarih ve 2001/412 – 402 E. – K. sayılı kararında; “... Kıt'asından firar veya izin tecavüzü halinde iken bir ara vatan hudutlarından dışarı çıkarak en az üç tam günü yabancı memlekette geçirdikten sonra yurda dönen askerler hakkında “yabancı memlekete firar” suçundan takibat yapılarak hüküm kurulması gerekmele birlikte; suç tarihlerinin tespitinde yurt dışına çıkış ve giriş tarihlerinin değil, firar veya izin tecavüzünün başlangıç tarihi ile birliğe katılış (veya yakalanma) tarihlerinin esas alınması gerekir. ...” şeklinde karar vermiştir (Akdeniz, a.g.e., s.139).

AsCK'nın 68'inci maddesinde yazılı mehil içinde yabancı memleket makamlarına müracaat ederek iltica etmek istemeleri halinde, haklarında AsCK'nın 68'inci maddesinin uygulanması mümkün değildir.³⁹⁴ Zira, mehilin hesabında yabancı memleket makamlarına müracaat ettikleri tarih değil, Türk makamlarına teslim oldukları veya teslim edildikleri tarih esas alınır. Askeri Yargıtay, sanığın Kıbrıs Rum makamlarınca yakalanmasının firar eylemini kesmeyeceğine ve iade edildiği tarihe kadar firarın temadi ettiğine karar vermiştir.³⁹⁵

Üçüncüsü, asker kişilerin yetkili askeri merciden³⁹⁶ izin almadan pasaportla olsa dahi yurt dışına çıkmaları, yabancı memlekete firar suçunu oluşturur. Yabancı memlekete firar suçunun oluşması için failin izinsiz vatan sınırlarından dışarı çıkması şarttır.

Yabancı memlekete firar suçunun oluşması için üç günlük sürenin mutlaka vatan sınırları dışında geçirilmiş olması gereklidir.³⁹⁷ Yabancı memlekette geçirilen sürenin üç günden az olması ve failin yakalanması durumunda failin eylemi, AsCK'nın 68'inci maddesinde düzenlenen firar suçunu oluşturur. Askeri Yargıtay; yabancı memlekete firar suçlarında üç günlük süre sanığın yurt dışına çıktığı andan itibaren başlayacağından sınırı 21.3.1994 tarihinde saat 21:00 sıralarında geçerek 24.3.1994 günü saat 17:00 sıralarında Türkiye'ye giriş yapmış olan sanığın fiilinin yabancı memlekete firar suçunu değil, AsCK'nın 68'inci maddesindeki firar suçunu oluşturacağına,³⁹⁸ yabancı memlekete firar suçunun, diğer firar suçları gibi mütemadi

³⁹⁴ Çelen, a.g.e., s.553.

³⁹⁵ Bkz.: As. Yrg. Drl. Krl. 10.01.1980 tarih ve 1980/1 – 1 E. – K. sayılı kararı (Özbakan, İlgili Mevzuatı İle İçtihatlı, Gerekçeli Notlu Açıklamalı Askeri Ceza Kanunu, a.g.e., s.162).

³⁹⁶ Yurt dışı izni konusunda hangi askeri mercilerin yetkili oldukları, TSK Per. K.'nun 127'nci maddesinde düzenlenmiştir. Buna göre TSK personelinden general ve amirallere Genelkurmay Başkanlığınca, bu kanun kapsamına giren diğer personelden; Genelkurmay Başkanlığına bağlı olanlara Genelkurmay Başkanlığınca, Milli Savunma Bakanlığına bağlı olanlara Milli Savunma Bakanlığınca, kuvvet komutanlıkları ile Jandarma Genel Komutanlığına ve Sahil Güvenlik Komutanlığına bağlı olanlara ise bağlı olduğu komutanlıkça yurt dışı izni verilebilir.

³⁹⁷ As. Yrg. 2. D. 28.09.1994 tarih ve E: 1993/408, K: 1994/413 sayılı kararı (Polatcan, Notlu – Açıklamalı – İçtihatlı Türk Silahlı Kuvvetleri İç Hizmet Kanunu ve Yönetmeliği ..., a.g.e., s.347).

³⁹⁸ As. Yrg. Drl. Krl. 03.11.1994 tarih ve 1994/117 – 117 E. – K. sayılı kararı (Polatcan, Notlu – Açıklamalı – İçtihatlı Türk Silahlı Kuvvetleri İç Hizmet Kanunu ve Yönetmeliği ..., a.g.e., s.347).

suçlardan olup bu suçun temadisi yetkili askerî makamlardan yurt dışı izni alınmadan müsaadesiz yabancı ülkeye gitmek üzere legal ya da illegal yollarla ülke sınırının terk edildiği anda başladığı ve ülke sınırları dışında üç gün geçirme koşulunun ardından yurda döndükten sonra teslim ya da yakalanma ile temadinin sona erdiği, yurda döndükten sonra yurt içinde de firar halinin sürdürülmesinin temadiyi kesen bir işlem olmadığı için yeni bir firar suçuna vücut vermediği gibi izinsiz ülke sınırının terk edildiği andan önce gerçekleşmiş firar ya da izin tecavüzü eylemlerinin de kesilmeyen temadi nazara alındığında ayrı bir suç teşkil etmeyeceği, burada bazı neticelerin diğerlerinin içinde adeta eriyip kaynaşması ve failin sadece en ağır sonuçtan sorumlu tutularak cezalandırılması halinin söz konusu olduğu, somut olayda izinsiz ülke sınırları dışında üç günden fazla kalınması karşısında eylemin yabancı memlekete firar suçunu oluşturduğundan kuşku bulunmayıp sanığın hangi sebeplerle yurt dışına çıktığının bir önemi bulunmadığı ve suç kastıyla hareket ederek AsCK'nın 67'nci maddesinde yazılı tipe uygun suç işlediği anlaşıldığından, somut olayda başlangıçta izin tecavüzü olarak ortaya çıkan eylem, temadinin kesilmemesi nazara alındığında izin tecavüzünden yabancı memlekete firar suçuna dönüşmüş olup suç başlangıç tarihinin izin tecavüzünün başladığı tarih olarak tespitinin isabetli olduğuna karar vermiştir.³⁹⁹

AsCK'nın 67'nci maddesinde 22.03.2000 tarih ve 4551 sayılı kanun ile değişiklik yapılmadan önce, ülke sınırları dışındaki bir askeri birlik veya görev yerinden, deniz veya hava aracından kaçma eylemleri yabancı memlekete firar suçu olarak kabul edilmiyordu. Bu nedenle örneğin Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde bulunan Kıbrıs Türk Barış Kuvvetleri Komutanlığı'nda görevli bir asker kişinin, Kıbrıs Rum tarafına kaçması halinde yabancı memlekete firar suçunu değil, AsCK'nın 66/1-a maddesinde düzenlenen adiyen firar suçunun olduğu kabul edilmekteydi.⁴⁰⁰ Ancak bu değişiklikten dolayı artık ülke sınırları dışındaki bir askeri

³⁹⁹ As. Yrg. 1. D. 16.01.2002 tarih ve 2002/51 – 49 E. – K. sayılı kararı (Polatcan, Notlu – Açıklamalı – İçtihatlı Türk Silahlı Kuvvetleri İç Hizmet Kanunu ve Yönetmeliği ..., a.e., s.347-348).

⁴⁰⁰ Bkz.: as. Yrg. 2. D. 14.02.1979 tarih ve 1979/39 – 38 E. – K. sayılı kararı (Özbakan, İlgili Mevzuatı İle İçtihatlı, Gerekçeli Notlu Açıklamalı Askeri Ceza Kanunu, a.g.e., s.152-153); As. Yrg. Drl. Krl. 10.01.1980 tarih ve 1980/1 – 1 E. – K. sayılı kararı (Özbakan, İlgili Mevzuatı İle İçtihatlı, Gerekçeli Notlu Açıklamalı Askeri Ceza Kanunu, a.e., s.162).

birlik veya görev yerinden, deniz veya hava aracından kaçma eylemleri de yabancı memlekete firar suçunu oluşturabilmektedir.

Yabancı memlekete firar suçu da mütemadi suçlardandır ve Askeri Yargıtay'ın da kabul ettiği üzere yabancı memlekete firar suçunda temadi, failin Türk makamlarına teslim edildiği veya yurda kendiliğinden döndüğü veyahut Bakanlar Kurulunca Türk vatandaşlığının kaybettirildiği tarihte sona erer.⁴⁰¹ Ancak doktrinde TAŞKIN'a göre, yabancı memlekete firar suçunda fail elde edilmek imkanını bütün bütün ortadan kaldırmış olduğundan, bu fiili ile kast ve niyetini böyle bir istikamete yöneltmiş olduğundan ve fiilin meydana gelmesi ile bu kast da tahakkuk etmiş olduğundan, yabancı memlekete firar suç temadi etmeyip AsCK'nın 67'nci maddesinde gösterilen mehillerin geçmesi ile tamamlanmış olur.⁴⁰² Yine doktrinde POLATCAN'a göre de failin yurt dışında üç tam gün ve daha fazla kalmasıyla yabancı memlekete firar suçu oluşur.⁴⁰³

Yabancı memlekete firar suçunda mehil barış zamanında üç gün iken, AsCK'nın 67'nci maddesinin üçüncü fıkrası uyarınca seferberlik ve savaş halinde bu mehil bir güne iner. Yabancı memlekete firar suçunun oluşması için failin kanunda belirtilen mehiller içinde gelmemesi gerekir. Aksi halde suçun mahiyeti ve cezası değişir.

Askeri Yargıtay; yabancı memlekete firar edenlerin AsCK'nın 68'inci maddesinde yazılı mehil içinde o memleket makamlarına müracaat ve iltica etmelerinin, bu maddede yazılı indirimden yararlanmalarını gerektirmediğini,⁴⁰⁴ yabancı memlekete kaçmış olan failin yabancı devlet makamlarınca yakalanmış olması nedeniyle firar müddetinin kesilmediğini,⁴⁰⁵ asker kişilerin yetkili merci olan

⁴⁰¹ Koç, a.g.e., s.420.

⁴⁰² Taşkın, a.g.e., s.139.

⁴⁰³ Polatcan, Notlu – Açıklamalı – İctihatlı Türk Silahlı Kuvvetleri İç Hizmet Kanunu ve Yönetmeliği ..., a.g.e., s.346.

⁴⁰⁴ As. Yrg. 1. D. 09.06.1958 tarih ve 1958/2081 – 2630 E. – K. sayılı kararı (Çelen, a.g.e., s.554).

⁴⁰⁵ As. Yrg. 1. D. 23.05.1960 tarih ve 1960/2461 – 2162 E. – K. sayılı kararı (Çelen, a.e., s.554).

Genelkurmay Başkanlığından izin almadan velev ki pasaportla olsa dahi yurt dışına çıkmaları halinde eylemlerinin yabancı memlekete firar suçunu oluşturacağını,⁴⁰⁶ izinsiz KKTC`ye giden failin eyleminin, KKTC`nin yabancı bir devlet olması ve yurt dışı olması nedenleriyle, yabancı memlekete firar suçunu oluşturduğunu,⁴⁰⁷ Kıbrıs`daki birliğinden firar edip yaklaşık altı ay boyunca KKTC sınırlarında gizlenen, sonra da hava yoluyla İstanbul`a gelen ve bir süre sonra da kendiliğinden birliğine dönen failin eyleminin, AsCK`nın 67/1-B maddesinde düzenlenen ülke sınırları dışındaki askeri birlik veya görev yerinden kaçmak suretiyle yabancı ülkeye firar etmek suçunu oluşturduğunu⁴⁰⁸ kabul etmektedir.

2.2.4. Suçun Manevi Unsuru

Yabancı memlekete firar suçu da, adiyen firar suçu gibi ancak doğrudan kastla işlenebilir. Bunun için asker kişi olan failin kaçma fiilini bilerek ve isteyerek gerçekleştirmiş olması gerekir. Bu suçun taksirle işlenmesi mümkün değildir. Yabancı memlekete firar suçunda failin kaçma fiilini hangi saik ya da amaçla gerçekleştirdiğinin de bir önemi yoktur. Çünkü yabancı memlekete firar suçu da, firar suçu gibi mazeret kabul etmeyen bir suçtur. Bu nedenle yabancı memlekete firar suçunda da failin kaçma eylemini hangi saiklerle işlediğinin araştırılmasına gerek yoktur. Askeri Yargıtay`a göre yabancı memlekete firar suçu, genel kasıtle işlenebilen şekli bir suçtur. Failin suç işlemekteki saikleri, bu suçun oluşup oluşmadığına ilişkin değerlendirmede dikkate alınmamaktadır. Genel kasıt ise, yasanın öngördüğü neticenin fail tarafından bilinip istenmesidir.⁴⁰⁹

Askeri Yargıtay; karşı tarafta koyun otlatan çobanlardan sigara almak amacıyla 27.03.1986 günü Suriye topraklarına geçen ve aynı gün Suriye

⁴⁰⁶ As. Yrg. 4. D. 25.03.1986 tarih ve 1986/102 – 81 E. – K. sayılı kararı (Koç, a.g.e., s.420).

⁴⁰⁷ As. Yrg. 1. D. 09.06.1999 tarih ve 1999/313 – 312 E. – K. sayılı kararı (Kardaş, Çıngı, a.g.e., s.503).

⁴⁰⁸ As. Yrg. Drl. Krl. 14.05.2009 tarih ve 2009/79 – 68 E. – K. sayılı kararı (Çelen, a.g.e., s.556).

⁴⁰⁹ As. Yrg. Drl. Krl. 27.05.2004 tarih ve 2004/85 – 81 E. – K. sayılı kararı. (Akdeniz, a.g.e., s.147).

makamlarınca yakalanıp 31.03.1986 tarihinde Türk makamlarına teslim edilen sanıkların fiilleri, AsCK'nın 67'nci maddesinin açık hükmü karşısında yabancı memlekete firar suçunu oluşturduğundan, yurt dışına firar kasıtlarının bulunmadığı ve eylemlerinin nöbet talimatına aykırı davranmak suretiyle büyük zararlar doğuran emre itaatsizlikte ısrar olarak kabul edilmesi gerektiğine ilişkin görüşte isabet görülmediğine,⁴¹⁰ sorgu ve savunmasında ısrarla ailevi sorunlarını halletmek için birliğinden firar edip gizlice Türkiye'ye (Ülkemize) geçtiğini ve geri döndüğünü ileri süren sanığın, dosyada bu savunmasının aksini ortaya koyacak bir delilin bulunmaması karşısında, AsCK'nın 67/1-B maddesinde tanımlanan yabancı memlekete firar suçunun unsurlarını bilerek ve isteyerek gerçekleştirdiğinin kabulünün mümkün görülmediğini, AsCK'nın 67'nci maddesinin "Yabancı memlekete firar edenlerin cezaları" başlığını taşıması, madde başlığının da madde metnine dahil olup maddenin yorumlanmasında ve uygulanmasında gerekçe gibi dikkate alınması, sanığın KKTC'deki birliğini terk etme saiki, kastı ve gittiği yerin kendisine askerlik hizmetini yaptıran kendi ülkesi olması birlikte değerlendirildiğinde, eyleminin manevi unsur yönünden yabancı memlekete firar suçunu değil, AsCK'nın 66/1-a madde ve bendi kapsamında kendiliğinden dönmekle sona eren basit firar suçunu oluşturduğu sonucuna varıldığına⁴¹¹ karar vermiştir.

2.2.5. Suça Etki Eden Nedenler

2.2.5.1. Cezayı Ağırlaştırıcı Nedenler

Askeri Ceza Kanunu'nun 67'nci maddesinin 2 ve 3'üncü fıkralarında, yabancı memlekete firar suçunun daha ağır cezayı gerektiren nitelikli unsurları belirlenmiştir. Buna göre failin beraberinde silah, mühimmat, savaş araç veya gerecini götürmesi, hizmet yaparken kaçması, mükerrir olması ve bu suçu seferberlik ve savaş halinde işlemesi cezayı ağırlaştırıcı nedenler olarak düzenlenmiştir.

⁴¹⁰ As. Yrg. Drl. Krl. 13.10.1988 tarih ve 1988/174 – 114 E. – K. sayılı kararı (Çelen, a.g.e., s.554).

⁴¹¹ As. Yrg. Drl. Krl. 19.06.2008 tarih ve 2008/114 – 115 E. – K. sayılı kararı (Koç, a.g.e., s.423).

2.2.5.1.1. Failin Suçu İşlerken Beraberinde Silah, Mühimmat, Savaş Araç veya Gerecini Götürmesi

AsCK'nın 67/2-A maddesinde yabancı memlekete firar suçunun failinin beraberinde silah, mühimmat, savaş araç veya gerecini götürmesi durumu, failin daha ağır ceza ile cezalandırılmasını gerektiren bir neden olarak kabul edilmiştir.⁴¹²

2.2.5.1.2. Failin Hizmet Halindeyken Suçu İşlemeye Başlaması

AsCK'nın 67/2-B maddesinde yabancı memlekete firar suçunun failinin hizmet halindeyken kaçmış olması hali, failin daha ağır ceza ile cezalandırılmasını gerektiren bir neden olarak kabul edilmiştir.⁴¹³

2.2.5.1.3. Failin Mükerrir Olması

AsCK'nın 67/2-C maddesinde yabancı memlekete firar eden asker kişilerin mükerrir olmaları hali daha ağır ceza ile cezalandırılmayı gerektiren bir neden olarak kabul edilmiştir. Suçta tekerrür AsCK'nın 42'nci maddesinde düzenlenmektedir. Ancak Askeri Yargıtay kararlarında da belirtildiği üzere, suçta tekerrürü düzenleyen AsCK'nın 42'nci ve yabancı memlekete firar suçunun failinin mükerrir olması durumunda daha ağır ceza ile cezalandırılmasını düzenleyen AsCK'nın 67/2-C maddeleri, 5237 sayılı TCK'nın kabul edilmesi ile uygulanamaz hale gelmiş bulunmaktadır.⁴¹⁴ Bu nedenle kanunda yer almasına rağmen, yabancı memlekete firar suçunun failinin mükerrir olması nedeniyle failin cezasında artırım yapılması mümkün değildir. Nitekim Askeri Yargıtay, 1632 sayılı Askeri Ceza Kanunu'nun "Tekerrür" konusunu düzenleyen 42'nci maddesinin, 5252 sayılı kanunun geçici 1'inci maddesinde tanınan sürenin dolduğu 31.12.2008 tarihini takip eden

⁴¹² Bu konuda geniş açıklama için Bkz.: 2.1.5.1.1.

⁴¹³ Bu konuda geniş açıklama için Bkz.: 2.1.5.1.2.

⁴¹⁴ Bu konuda geniş açıklama için Bkz.: 2.1.5.1.3.

01.01.2009 tarihinden itibaren, 5237 sayılı TCK'nın 5'inci maddesinin hiçbir tereddüde ve tartışmaya yer vermeyecek kadar açık emredici hükmü karşısında uygulanamaz hale gelmiş olup bir bakıma zımnen ilga edilmiş bulunduğunu kabul etmektedir.⁴¹⁵

2.2.5.1.4. Failin Suçu Seferberlikte veya Savaş Halinde İşlemesi

AsCK'nın 67/3'üncü maddesinde yabancı memlekete firar suçunu işleyen asker kişilerin, eylemlerini seferberlikte veya savaş halinde işlemiş olmaları hali daha ağır ceza ile cezalandırılmayı gerektiren bir neden olarak kabul edilmiştir. Askeri Yargıtay; sanık Türk karasuları haricinde bulunan denizaltı gemisinden firar ettiğine göre, AsCK'nın 8/3'üncü maddesi gereğince failin seferberlikte işlendiğinin kabulü gerektiğinden, yabancı memleket karasularında seyreden gemiden firar eden sanık hakkında sefer hükümlerinin tatbiki ve AsCK'nın 67/3'üncü maddesinin sefer hükmünün uygulanmasının gerektiğine,⁴¹⁶ barış zamanında olsa bile revizyon için ABD'nin Norfolk limanında bulunan Turgut Reis Denizaltı gemisinden firar eden sanık erin, seferberlikte yabancı memlekete firar ettiğinin kabulünün gerektiğine⁴¹⁷ karar vermiştir.

2.2.5.2. Cezayı Azaltan Neden

AsCK'nın 73'üncü maddesinde firar suçlarının kanuni hafifletici sebebi gösterilmektedir.⁴¹⁸ Geri gelen kaçakların cezalarının indirilmesi başlıklı bu maddeye göre kaçak, kaçtığından altı hafta, seferberlikte bir hafta içinde kendiliğinden geri

⁴¹⁵ As. Yrg. DrI. Krl. 26.02.2009 tarih ve 2009/29 – 21 E. – K.; As. Yrg. DrI. Krl. 26.02.2009 tarih ve 2009/33 – 23 E. – K. sayılı kararları (Çelen, a.g.e., s.556).

⁴¹⁶ As. Yrg. 1. D. 23.03.1960 tarih ve 1960/1246 – 1501 E. – K. sayılı kararı (Özbakan, İlgili Mevzuatı İle İçtihatlı, Gerekçeli Notlu Açıklamalı Askeri Ceza Kanunu, a.g.e., s.28).

⁴¹⁷ As. Yrg. DrI. Krl. 02.04 1965 tarih ve 1965/38 – 47 E. – K. sayılı kararı (Özbakan, İlgili Mevzuatı İle İçtihatlı, Gerekçeli Notlu Açıklamalı Askeri Ceza Kanunu, a.e., s.28).

⁴¹⁸ Mis, a.g.e., s.120.

gelirse, verilecek cezalar yarısına kadar indirilir.⁴¹⁹ Yabancı memlekete firar suçunun faili durumunda bulunan kaçak da, bu maddede belirtilen süreler içinde kendiliğinden geri gelmesi durumunda, bu madde uyarınca cezasından indirim yapılır.⁴²⁰

2.2.6. Suçun Özel Görünüş Biçimleri

2.2.6.1. Teşebbüs

Yabancı memlekete firar suçu bakımından teşebbüs söz konusu değildir. Çünkü mütemadi bir suç olan yabancı memlekete firar suçunda failin cezalandırılabilmesi için suçun tamamlanmış olması gerekmektedir. Ayrıca neticeyi meydana getirecek olan hareket yapılır yapılmaz tamamlanan suçlar olan şekli suçlara teşebbüs mümkün değildir.⁴²¹ İşte bu nedenlerle AsCK'nın 67'nci maddesinde düzenlenen yabancı memlekete firar suçunun oluşması için firarda geçen sürenin en az 3 tam gün olması gerektiği için ve yabancı memlekete firar suçu şekli bir suç olduğu için, bu suça mahiyeti gereği teşebbüs mümkün değildir.⁴²²

2.2.6.2. İştirak

Yabancı memlekete firar suçu, asker kişi olan fail bakımından özgü suç niteliğinde olduğundan, 5237 sayılı TCK'nın 40/2'nci maddesi uyarınca asker kişi sıfatı bulunmayan kişilerin bu suça ancak azmettiren veya yardım eden sıfatlarıyla iştirak etmeleri mümkündür. Bu azmettirme veya yardım etme hali, AsCK'nın 75'inci maddesinde ayrı bir suç olarak düzenlenmiştir. AsCK'nın "Kaçaklara Yardım

⁴¹⁹ Bu konuda geniş açıklama için Bkz.: 2.1.5.2.

⁴²⁰ Bkz.: TAŞKIN, a.g.e., s.139 ve 142; Özbakan, İlgili Mevzuatı İle İçtihatlı, Gerekçeli Notlu Açıklamalı Askeri Ceza Kanunu, a.g.e., s.171; Özbakan, Disiplin Mahkemeleri ve Disiplin Suç ve Cezaları Kanunu, a.g.e., s.128.

⁴²¹ Soyaslan, a.g.e., s.328.

⁴²² Bu konuda geniş açıklama için Bkz.: 2.1.6.1.

Edenlerin Cezaları” başlıklı 75`inci maddesi, asker kişileri kaçırmaya kışkırtmayı, kaçmalarını veya kaçaklığın devamını kolaylaştırmayı, kaçakları bilerek özel ve resmi hizmete almayı veya gizlemeyi, yani yabancı memlekete firar suçuna asker veya sivil kişilerin iştirakini ayrı bir suç olarak düzenlemiştir. Madde metninden de açıkça anlaşıldığı üzere bu suçun faili, asker kişileri kaçırmaya azmettiren veya yardım eden asker veya sivil kişi yani herkes olabilir. Bu maddede yazılı suçların askeri mahkemelere tabi olmayan siviller tarafından işlenmesi halinde, AsCK`nın 192`nci maddesi gereği genel mahkemeler bu kanun hükümlerini uygularlar.⁴²³ O halde, yabancı memlekete firar suçunun faili olabilecek bir asker kişiyi, yabancı memlekete firar suçunu işlemeye teşvik etmek, suç işleme kararını kuvvetlendirmek, fiilin işlenmesinden sonra yardımda bulunacağını vaat etmek, suçun nasıl işleneceği hususunda yol göstermek, fiilin işlenmesinde kullanılan araçları sağlamak veya suçun işlenmesinden önce veya işlenmesi sırasında yardımda bulunarak icrasını kolaylaştırmak suretiyle yardım eden veya yabancı memlekete firar suçunu işlemeye azmettiren herkes, TCK`nın iştirak hükümleri delaletiyle AsCK`nın yabancı memlekete firar suçunu düzenleyen maddesi uyarınca değil, doğrudan AsCK`nın 75`inci maddesi ile cezalandırılır.

2.2.6.3. İçtima

AsCK`nın 67/2-A maddesinde cezanın ağırlaştırılmasını gerektiren eşyalar suçun zorunlu neticesi olmayıp, askeri eşyayı tahrip, terk ve kaybetmek suçlarını düzenleyen AsCK`nın 130`uncu maddesine temas eden müstakil bir suçtur.⁴²⁴ Firar ederken yanında askeri eşya götürüp bu eşyayı kasten tahrip, terk veya kaybeden askeri şahıs, firarın yanı sıra AsCK`nın 130`uncu maddesindeki suçlardan birini de işlemiş olacaktır. AsCK`nın 67/2-A maddesi dışında, AsCK`nın 67`nci maddesinde özel içtima kuralı getirilmediği için, AsCK`nın 43/1`inci maddesi atfı ile yabancı

⁴²³ Özbakan, İlgili Mevzuatı İle İçtihatlı, Gerekçeli Notlu Açıklamalı Askeri Ceza Kanunu, a.g.e., s.173.

⁴²⁴ Taşkın, a.g.e., s.138; Çulha, a.g.e., s.41.

memlekete firar suçunda içtima konusunda 5237 sayılı TCK'nın genel hükümleri uygulanır.⁴²⁵

2.2.7. Kovuşturma ve Suçun Yaptırımı

2.2.7.1. Kovuşturma

AsCK'nın 48'inci maddesi uyarınca askeri suçların takibi şikayete bağlı değildir. Bu nedenle şikayet süresinin geçmesi veya şikayetten vazgeçme sebebi ile ceza ve davanın düşmesi de söz konusu değildir.⁴²⁶ Askeri suçların hukuki konusu, yani askeri suçları cezalandırmakla korunan menfaat, askeri disiplini sağlamaktan ibaret kamu yararadır ve kişisel yararın ayrıca bir önemi bulunmamaktadır. Bu nedenle takip şartlarından olan şikayet askeri suçlarda önemsizdir ve askeri suçların takibinin şikayete bağlı olmaması yerindedir.⁴²⁷

Belirtmek gerekir ki AsCK'nın 48'inci maddesinde askeri suçların takibinin şikayete tabi olmadığı belirtilmekte ancak şikayete tabi olma bakımından sırf askeri suç, askeri suç benzeri gibi bir ayırım yapılmamaktadır. Bu nedenle askeri suçların tamamının takibi şikayete tabi değildir. Nitekim Askeri Yargıtay, AsCK'nın 48'inci maddesinde askeri suçların takibinin şikayete bağlı olmadığını açıkladığı, askeri suç ise genellikle AsCK'nın cezalandırdığı suçlarla bu kanunun başka kanunlara atıf yapmak suretiyle cezalandırdığı suçlar olarak tarif edildiği, her ne kadar doktrinde AsCK'nın başka kanunlara atıf yapmak suretiyle cezalandırdığı suçlara askeri suç benzerleri denilmekte ise de anılan maddede bir suçun şikayete tabi olmak veya olmamak bakımından sırf askeri suç, askeri suç veya askeri suç benzerleri gibi bir ayırıma tabi tutulmadığının görüldüğü, bu nedenle AsCK'nın 48'inci maddesindeki askeri suçların takibinin şikayete bağlı olmadığı şeklindeki hükmün sadece sırf askeri

⁴²⁵ Bu konuda geniş açıklama için Bkz.: 2.1.6.3.

⁴²⁶ Özbakan, İlgili Mevzuatı İle İçtihatlı, Gerekeçeli Notlu Açıklamalı Askeri Ceza Kanunu, a.g.e., s.89.

⁴²⁷ Erman, a.g.e., s.137.

suçları kapsadığı şeklindeki bir görüşten hareket edilemeyeceği ve sanığın eyleminin sırf askeri suç olmadığı ve şikayet yokluğu nedenleriyle kamu davasının düşmesine karar verilmesinin yolsuz olduğuna karar vermiştir.⁴²⁸ Bu karardan da anlaşıldığı üzere AsCK'da ya da diğer kanunlarda düzenlenen tüm askeri suçların takibi şikayete tabi değildir. Sırf askeri suçlardan olan yabancı memlekete firar suçunun takibi de şikayete tabi değildir. Bu nedenle yabancı memlekete firar suçunda şikayet süresinin geçmesi veya şikayetten vazgeçme sebebi ile ceza ve davanın düşmesi de söz konusu olamaz.

Askeri suçlarda da fiilden önce gerçekleşen, diğer bir ifade ile fiilden önce gelen ön-şartlar mevcuttur.⁴²⁹ AsMKYUK'nun dava açmak için aradığı birik komutanı ve askeri kurum amirinin hazırlık soruşturmasının açılmasına dair kararı askeri yargıya özgü birer takip şartı sayılabilir. Birlik komutanının bu kararı, hemen bütün askeri ceza veya muhakeme hukuklarında kabul edilmiştir.⁴³⁰ Ancak bazı hallerde bu karara ihtiyaç duyulmadan da soruşturmaya başlanabilir. AsMKYUK'nun 95/4'üncü maddesi uyarınca ağır ceza mahkemesinin görevine giren veya gecikmesinde sakınca umulan hallerde askerî savcılar derhal soruşturmaya başlayabilirler.⁴³¹ Bu nedenle ağır ceza mahkemesinin görevine giren suçlarda veya soruşturmaya başlanmasının gecikmesinde sakınca umulan hallerde askeri savcı derhal soruşturmaya başlayacaktır. Ancak yabancı memlekete firar suçunun soruşturmasında gecikmesinde sakınca bulunan hal olduğunu kabul etmek mümkün değildir. Ayrıca yabancı memlekete firar suçu ağır ceza mahkemesinin görevine giren bir suç da değildir. Bu nedenle ancak AsMKYUK'nun 95'inci maddesi uyarınca, birik komutanı ve askeri kurum amirinin hazırlık soruşturmasının açılmasına dair kararı ile yabancı memlekete firar suçunun takibi mümkündür.

AsMKYUK'nun 21'inci maddesi uyarınca askeri mahkemelerin yetkisi, nezdinde askeri mahkeme kurulan kıt'a komutanı veya askeri kurum amirinin kadro

⁴²⁸ As. Yrg. 5. D. 11.11.1987 tarih ve 1987/712 – 701 E. – K. sayılı kararı (Çelen, a.g.e., s.462).

⁴²⁹ Erman, a.g.e., s.133.

⁴³⁰ Erman, a.e., s.137.

⁴³¹ Bu konuda geniş açıklama için Bkz.: 2.1.7.1.

ve kuruluş itibariyle emirleri altında bulunan kişiler ile adli bakımdan kendisine bağlanmış birlik veya askeri kurum mensupları hakkında caridir. Suç nerede işlenmiş olursa olsun fail, kadro ve kuruluşuna tabi olduğu yahut adli bakımdan bağlı bulunduğu kıt'a komutanı veya askeri kurum amirinin nezdinde kurulan askeri mahkemede yargılanır. Suçun işlenme tarihi yetkiyi tayin bakımından önemli olduğundan, fail suçu işlediği tarihte hangi askeri mahkemeye tabi ise o askeri mahkemece yargılanır.⁴³² Bu itibarla genel kural gereği, yabancı memlekete firar suçu mütemadi suçlardan olduğundan, fail temadının kesildiği ve suçun sona erdiği tarihte hangi askeri mahkemenin yetkisine tabi ise o askeri mahkemece yargılanır.

AsMKYUK'nda yetki konusunda bazı istisnai haller kabul edilmiştir. Şöyle ki; AsMKYUK'nun 15'inci maddesine göre, general ve amirallerin askerî mahkemelere tabi suçlarından dolayı yargılanmaları Genelkurmay Başkanlığı nezdinde kurulan askerî mahkemede yapılır. Geçici görevlendirmede yetki hususunun düzenlendiği AsMKYUK'nun 23'üncü maddesine göre, bir askeri birlik veya kurumda geçici olarak görevlendirilen veya hareket komutasına verilen asker kişiler, bu görevlerinin devamı süresince geçici olarak görevlendirildikleri veya hareket komutasına verildikleri askeri birlik veya kurumun bağlı bulunduğu askeri mahkemenin yetkisine tâbidirler. Bu maddenin uygulanması için, asker kişinin bir görevle başka bir komutanın yetkili olduğu bölgeye gönderilmesi yeterli olmayıp, ayrıca ve özellikle bu komutanın emrine de girmesi gerekir.⁴³³ Savaş hükümlerinin uygulanacağı ilan edilen bölgelerde yetki ise AsMKYUK'nun 25'inci maddesinde düzenlenmiştir. Buna göre savaş hükümlerinin uygulanacağı ilan edilen bölgelerdeki bütün asker kişiler, o bölge komutanının nezdindeki askeri mahkemeye tabi olurlar. AsMKYUK'nun "Yabancı Memleketlerde İşlenen Suçlar Bakımından Yetki" başlıklı 24'üncü maddesine göre ise, asker kişiler tarafından yabancı memleketlerde Türk askeri kıt'alarında veya diğer resmi görevler esnasında veya esir karargahlarında işlenen ve Türkiye'de askeri mahkemede kovuşturulması gereken suçlarda yetki, AsMKYUK'nun 20 – 23'üncü maddelerine göre tayin edilir. Bununla beraber soruşturmayı isteyen komutan veya askeri kurum amiri ile askeri savcının veyahut

⁴³² Özbakan, Yargılama Usulü, a.g.e., s.199.

⁴³³ Özbakan, Yargılama Usulü, a.e., s.209.

sanığın istemi üzerine Askeri Yargıtay, suçun işlendiği yere daha yakın bir askeri mahkemeye de yetki verebilir.

AsMKYUK'nun 19'uncu maddesi uyarınca subay ve astsubayların işledikleri suçlara ait davalar ile ağır ceza mahkemesinin görevine giren suçlara ait davalar hariç olmak üzere üst sınırı beş yıl ve daha az hapis cezasını ve bunlara bağlı adli para cezasını, adli para cezasını ya da güvenlik tedbirini gerektiren suçlara ait davalara ve suç konusu olmayan eşyanın müsaderesine tek hakim tarafından bakılır. Subay ve astsubayların işledikleri suçlara ait davalara, ağır ceza mahkemesinin görevine giren suçlara ait davalara ve üst sınırı beş yıldan fazla hapis cezasını gerektiren suçlara ait davalara ise askeri mahkeme kurulu tarafından bakılır. Bu nedenle yabancı memlekete firar suçunun faili subay ya da astsubay ise yabancı memlekete firar suçunun davasına her halükarda askeri mahkeme kurulu tarafından bakılır. Ancak yabancı memlekete firar suçunu işleyen fail subay ya da astsubay değilse; failin eylemi, AsCK'nın 67/1'inci maddesine uyuyorsa, verilecek cezanın üst sınırı beş yıl olduğu için, yabancı memlekete firar suçunun davasına tek hakimle bakılır. Ancak failin eylemi, AsCK'nın 67/2 ve 3'üncü maddelerine uyuyorsa, verilecek cezanın üst sınırı beş yıldan fazla olduğu için, yabancı memlekete firar suçunun davasına askeri mahkeme kurulu tarafından bakılır.

2.2.7.2. Suçun Yaptırımı

AsCK'nın 67/1'inci maddesinde düzenlenen yabancı memlekete firar suçunun cezası bir yıldan beş yıla kadar hapis olarak düzenlenmiştir. AsCK'nın 67/2'nci maddesine göre, fail firar ederken silâh, mühimmat, savaş araç ve gerecini beraberinde götürmüş ise veya fail hizmet yaparken kaçmışsa, üç yıldan yedi yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. AsCK'nın 67/3'üncü maddesine göre ise yabancı memlekete firar suçunu seferberlikte işleyenlere beş seneden, savaş halinde işleyenlere ise yedi seneden aşağı olmamak üzere hapis cezası verilir. Bu hapis cezasının üst sınırı, 5237 sayılı TCK'nın 49/1'inci maddesi uyarınca yirmi yıldan fazla olamayacaktır. Yabancı memlekete firar suçunun faili olan asker kişiler

hakkında hapis cezasının yanında silahlı kuvvetlerden çıkarma, rütbenin geri alınması ve askeri öğrencilik hukukunu kaybettirme fer'i cezalarının uygulanması söz konusu olabilir.⁴³⁴

Anayasa Mahkemesi'nin 17.01.2013 tarih ve E: 2012/80, K: 2013/16 sayılı kararı⁴³⁵ ile AsCK'nın 47'nci maddesinde yer alan bazı askeri suçların ertelenemeyeceği ve yine bazılarının da para cezasına veya tedbirlerden birine çevrilemeyeceği yönündeki düzenleme ile AsCK'nın Ek 8/2'nci maddesinde yer alan sırf askeri suçlar ve AsCK'nın üçüncü babının dördüncü faslında yazılı suçlar hakkında, kısa süreli hapis cezasına seçenek yaptırımlar hükümlerinin uygulanmayacağı yönündeki düzenleme iptal edilmiştir. Bu nedenle artık yabancı memlekete firar suçlarından verilen hapis cezaları, diğer şartların da oluşması durumunda para cezasına ve diğer seçenek yaptırımlara çevrilebilmekte ya da ertelenebilmektedir.

Askeri Ceza Kanunu'nun Ek 10'uncu maddesi uyarınca Askeri Ceza Kanunu'nda yazılı suçlardan verilen mahkumiyet kararları hakkında hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilemiyordu. Ancak Anayasa Mahkemesi'nin 17.01.2013 tarih ve E: 2012/80, K: 2013/16 sayılı kararı ile bu düzenleme kaldırıldığı için, yabancı memlekete firar suçlarından verilen mahkumiyet kararları hakkında, diğer şartların da oluşması durumunda hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilebilir.

2.2.8. Suçun Zamanaşımı

AsCK'nın "Askeri Cürümlerde Dava ve Cezaların Nasıl Düşüleceği" başlıklı 49'uncu maddesi uyarınca, diğer suçlardan farklı olarak firar suçları hakkında dava zamanaşımı, failin bütün askeri mükellefiyetlerinin veya bizzat girmiş

⁴³⁴ Bu konuda geniş açıklama için Bkz.: 2.1.7.2.

⁴³⁵ Bkz.: 23.01.2013 tarihli ve 28537 sayılı Resmi Gazete.

olduğu taahhütlerin bitmesinden sonra işlemeye başlıyordu.⁴³⁶ Ancak Anayasa Mahkemesi'nin 11.04.2012 tarih ve E: 2011/111, K: 2012/56 sayılı kararı ile bu düzenleme kaldırılarak bu ayrıma son verilmiştir. Bu nedenle firar suçlarından olan yabancı memlekete firar suçunda dava zamanaşımı konusunda Askeri Ceza Kanunu'nda özel bir düzenleme bulunmamaktadır. Bu itibarla AsCK'nın 49'uncu maddesinin atfı gereği yabancı memlekete firar suçunda dava zamanaşımı konusunda TCK'nın dava zamanaşımına ilişkin hükümleri olan 66 - 67'nci maddeleri uygulanır. Buna göre yabancı memlekete firar suçunda dava zamanaşımı, yabancı memlekete firar suçu mütemadi suç olduğu için, temadinin sona erdiği andan itibaren işlemeye başlar. AsCK'nın 67/1'inci maddesine uyan yabancı memlekete firar suçunun cezasının üst sınırı 5 yıl olduğu için, bu suçta temadinin sona erdiği andan itibaren 8 yıl geçmesiyle dava zamanaşımı süresi tamamlanır. Ancak AsCK'nın 67/2'nci maddesine uyan yabancı memlekete firar suçunun cezasının üst sınırı 7 yıl olduğu için, bu suçta temadinin sona erdiği andan itibaren 15 yıl geçmesiyle dava zamanaşımı süresi tamamlanır. AsCK'nın 67/3'üncü maddesine uyan yabancı memlekete firar suçunun cezasının üst sınırı ise 20 yıl olduğu için, bu suçta da temadinin sona erdiği andan itibaren 15 yıl geçmesiyle dava zamanaşımı süresi tamamlanır.

Yabancı memlekete firar suçunda ceza zamanaşımı konusunda Askeri Ceza Kanunu'nda özel bir düzenleme yer almamaktadır. Bu itibarla AsCK'nın 49'uncu maddesinin atfı gereği yabancı memlekete firar suçunda ceza zamanaşımı konusunda TCK'nın ceza zamanaşımına ilişkin hükümleri olan 68'inci maddesi ve devamındaki maddeler uygulanır. Buna göre AsCK'nın 67/1'inci maddesine uyan yabancı memlekete firar suçunun cezasının üst sınırı 5 yıl olduğu için, bu suçtan alınan mahkumiyetin üzerinden 10 yıl geçmesiyle ceza zamanaşımı süresi tamamlanır. Ancak AsCK'nın 67/2'inci maddesine uyan yabancı memlekete firar suçunun cezasının üst sınırı ise 7 yıl olduğu için, bu suçtan alınan mahkumiyetin üzerinden 20 yıl geçmesiyle ceza zamanaşımı süresi tamamlanır. AsCK'nın 67/3'üncü maddesine uyan yabancı memlekete firar suçunun cezasının üst sınırı ise 20 yıl olduğu için, bu

⁴³⁶ Erman, a.g.e., s.282; Mis, a.g.e., s.67-68; Özbakan, Disiplin Mahkemeleri ve Disiplin Suç ve Cezaları Kanunu, a.g.e., s.90; Seçer, a.g.m., s.29-30.

suçtan alınan mahkumiyetin üzerinden 20 yıl geçmesiyle ceza zamanaşımı süresi tamamlanır.

2.3. MEHİL İÇİ YAKALANMAKLA SONA EREN FİRAR SUÇU

2.3.1. Genel Olarak Mehil İçi Yakalanmakla Sona Eren Firar Suçu

AsCK'nın 68'inci maddesine göre, 66 ve 67'nci maddelerde yazılı olan süreler içinde yakalananlar cezalandırılır. Fail beraberinde silah, mühimmat, savaş araç ve gerecini götürmüş ise veya fail hizmet yaparken kaçmış ise, gün unsuru aranmaz ve ceza artırılır. AsCK'nın 68'inci maddesinde yer alan düzenleme ile AsCK'nın 66'ncı maddesinde yazılı firar ve izin tecavüzü suçları ile AsCK'nın 67'nci maddesinde yazılı yabancı memlekete firar suçunu işleyenlerin, bu maddelerde yazılı süreler içerisinde yakalanmaları halinde cezalarının hafifletilmesi yoluna gidilmiştir.⁴³⁷ Bu maddede düzenlenen firar suçunu, unsurlarını da içerecek şekilde, mehil içi yakalanmakla sona eren firar suçu olarak isimlendirmek mümkündür.

AsCK'nın 68'inci maddesinin ikinci fıkrasının (A) ve (B) bentleri dışında kalan durumlarda, gün unsuru gerçekleşmemiş ise failin eylemi suç oluşturmayıp disiplinsizlik olur. Firar ya da yabancı memlekete firar suçlarının AsCK'nın 68'inci maddesi kapsamına girmesi halinde firarının cezasız bırakılması ya da firariye disiplin cezası verilmesi mümkün olmayıp firarının askeri mahkemeye sevkii gereklidir.⁴³⁸ Firarda geçirilen süre bir tam günden, yani 24 saatten az olursa, AsCK'nın 68'inci maddesinin ikinci fıkrasındaki durumlar hariç, suç disiplinsizlik sayılacağından bu durumda fail askeri mahkemeye sevk edilmez ve disiplin amiri tarafından disiplin cezası ile cezalandırılabilir.⁴³⁹

Çalışmamızın ikinci bölümünde yer alan “Mehil İçi Yakalanmakla Sona Eren Firar Suçu” başlıklı bu kısımda AsCK'nın 68'inci maddesinde düzenlenen

⁴³⁷ Çelen, a.g.e., s.558.

⁴³⁸ Polatcan, Notlu – Açıklamalı – İctihatlı Türk Silahlı Kuvvetleri İç Hizmet Kanunu ve Yönetmeliği ..., a.g.e., s.326.

⁴³⁹ Polatcan, Notlu – Açıklamalı – İctihatlı Türk Silahlı Kuvvetleri İç Hizmet Kanunu ve Yönetmeliği ..., a.e., s.349.

mehil içi yakalanmakla sona eren firar suçunun faili ve mağduru, maddi unsuru, manevi unsuru, mehil içi yakalanmakla sona eren firar suçunun cezasını ağırlaştırıcı nedenler, mehil içi yakalanmakla sona eren firar suçunun özel görünüş biçimleri, kovuşturma ve mehil içi yakalanmakla sona eren firar suçunun yaptırımını, mehil içi yakalanmakla sona eren firar suçunda zamanaşımı konuları Askeri Yargıtay kararları ışığında ayrıntılı bir şekilde ele alınıp incelenecektir.

2.3.2. Suçun Faili ve Mağduru

Mehil içi yakalanmakla sona eren firar suçu da, basit firar suçu gibi fail bakımından özgü suç niteliğindedir. Muvazzaf asker kişilerden subaylar, astsubaylar, sözleşmeli subay ve astsubaylar, uzman avuşlar, uzman jandarmalar, uzman erbaşlar, sözleşmeli erbaş ve erler, erbaş ve erler, lise ve dengi üstü askeri okul öğrencileri, askeri hizmette buldukları sürece yedek askerler, er öğretmenler mehil içi yakalanmakla sona eren firar suçunu işleyebilirler. Ancak TSK ile MSB kadro ve kuruluşunda çalışan sivil personel, askeri iş yerlerinde çalışan ve İş Kanunu`na tabi olan işçiler, askeri müstahdemler, lise ve dengi askeri okul öğrencileri, rızası ile TSK`ya katılanlar, askeri yargı organlarınca tutuklanmış veya gözaltına alınmış kişiler, yabancı askerler, orduyu takip edenler ve harp esirleri mehil içi yakalanmakla sona eren firar suçunu işleyemezler.

Mehil içi yakalanmakla sona eren firar suçu, herhangi bir kişiye karşı işlenen bir suç değildir ve mehil içi yakalanmakla sona eren firar suçunun mağduru toplumdur.

2.3.3. Suçun Maddi Unsuru

Mehil içi yakalanmakla sona eren firar suçunun maddi unsuru, basit firar suçunu ya da yabancı memlekete firar suçunu işlemeye başlayan asker kişinin, AsCK`nın 66`nci veya 67`nci maddelerinde yazılı mehiller içinde yakalanmasıdır.

Her iki durumda da mehilin, en aşağı 24 saat yani 1 tam gün olması ve fakat birinci durumda yedi tam gün, ikinci durumda ise üç tam gün içerisinde failin yakalanması şarttır. Basit firar ve yabancı memlekete firar suçlarında olduğu gibi mehil içi yakalanmakla sona eren firar suçunda da failin asker kişi olması, faili hizmete bağlayan muntazam bir bağın bulunması, ordu ile bağın haksız suretle kesilmesi ve suç kastının bulunması suçun unsurlarıdır.⁴⁴⁰

AsCK'nın 66'ncı maddesinin 1 ve 2'nci fıkralarında mehil, yedi tam gündür. 66'ncı maddenin 3'üncü fıkrasına göre seferberlikte mehil dört gündür. O halde, basit firar suçunda öngörülen yedi tam gün ve dört tam gün içerisinde yakalanan asker kişilerin eylemi, mehil içi yakalanmakla sona eren firar suçunu oluşturur. Firarda geçirilen sürenin 1 tam günden fazla ve fakat 6+1 yani 7 tam günden az, örneğin 6 gün 18 saat olması ve failin yakalanması durumunda, AsCK'nın 68'inci maddesindeki suç oluşur.⁴⁴¹ Askeri Yargıtay, yedinci gün tamamlanmadan yakalanan firari erin durumu AsCK'nın 68'inci maddesine uygun iken 66/1-a maddesi ile ceza tayinini isabetli bulmamıştır.⁴⁴²

Mehil içi yakalanmakla sona eren firar suçunun oluşması için failin, firarda kaldığı sürenin en az bir gün olması gerektiği için, bu sürenin bir günden az olması durumunda fail yakalanmış olsa dahi eylemi suç oluşturmayıp ancak disiplinsizlik oluşturur. Askeri Yargıtay, sanığın firarını müteakip 24 saati geçirmeden inzibatlar tarafından yakalanması halinde henüz gün unsuru oluşmadığından, sanığın eyleminin mehil içi yakalanmakla sona eren firar suçunu oluşturmayacağına,⁴⁴³ firar edip 24 saat geçmeden yakalanan sanığın eyleminde "gün" unsuru oluşmadığından, hakkında

⁴⁴⁰ Bu konuda geniş açıklama için Bkz.: 2.1.3.

⁴⁴¹ Polatcan, Notlu – Açıklamalı – İçtihatlı Türk Silahlı Kuvvetleri İ Hizmet Kanunu ve Yönetmeliği ..., a.g.e., s.326 ve 349.

⁴⁴² As. Yrg. 2. D., 18.11.1971 tarih ve 1971/455 – 454 E. – K. sayılı kararı (Polatcan, Notlu – Açıklamalı – İçtihatlı Türk Silahlı Kuvvetleri İ Hizmet Kanunu ve Yönetmeliği ..., a.g.e., s.349; zbakan, İlgili Mevzuatı İle İçtihatlı, Gerekçeli Notlu Açıklamalı Askeri Ceza Kanunu, a.g.e., s.144).

⁴⁴³ As. Yrg. Drl. Krl. 05.10.1951 tarih ve 1951/590 – 1218 E. – K. sayılı kararı (Polatcan, Notlu – Açıklamalı – İçtihatlı Türk Silahlı Kuvvetleri İ Hizmet Kanunu ve Yönetmeliği ..., a.g.e., s.350; zbakan, İlgili Mevzuatı İle İçtihatlı, Gerekçeli Notlu Açıklamalı Askeri Ceza Kanunu, a.g.e., s.144).

beraat kararı verilmesi gerekirken, AsCK'nın 68'inci maddesi uyarınca mahkumiyetine karar verilmesinin kanuna aykırı olduğuna⁴⁴⁴ karar vermiştir.

AsCK'nın 67'nci maddesinin 1 ve 2'nci fıkralarında mehil üç gün olarak düzenlendiği halde maddenin son fıkrasına göre, seferberlik ve savaş halinde mehil bir gündür. O halde, AsCK'nın 67'nci maddesinin 1 ve 2'nci fıkralarında öngörülen üç tam gün içerisinde yakalanan asker kişilerin eylemi mehil içi yakalanmakla sona eren firar suçunu oluştururken, AsCK'nın 67'nci maddesinin 3'üncü fıkrasında öngörülen 1 tam gün içinde yakalanan asker kişilerin eylemi bu suçu oluşturmayıp disiplinsizlik oluşturur.⁴⁴⁵ Ancak AsCK'nın 68/2'nci maddesinde mehil içi yakalanmakla sona eren firar suçunun nitelikli hali düzenlenmiştir ve bu durumda gün unsuru aranmaz. Buna göre fail beraberinde silah, mühimmat, savaş araç ve gerecini götürmüşse veya hizmet yaparken kaçmış ise, firarda geçirdiği süre 1 tam günden az olsa dahi, fail yakalanması durumunda eylemi mehil içi yakalanmakla sona eren firar suçunu oluşturur.

2.3.4. Suçun Manevi Unsuru

Mehil içi yakalanmakla sona eren firar suçu ancak doğrudan kastla işlenebilir. Bunun için asker kişi olan failin kaçma fiilini bilerek ve isteyerek gerçekleştirmiş olması gerekir. Failin kaçma fiilini hangi saikle gerçekleştirdiği önemli değildir. Bu suçun taksirle işlenmesi mümkün değildir. Mehil içi yakalanmakla sona eren firar suçunda failin kaçma fiilini hangi saik ya da amaçla gerçekleştirdiğinin de bir önemi yoktur. Çünkü mehil içi yakalanmakla sona eren firar suçu da, basit firar suçu gibi mazeret kabul etmeyen bir suçtur. Bu nedenle mehil içi yakalanmakla sona eren firar suçunda da failin kaçma eylemini hangi saiklerle işlediğinin araştırılmasına gerek yoktur.⁴⁴⁶

⁴⁴⁴ As. Yrg. 4. D. 06.06.1989 tarih ve 1989/307 – 301 E. – K. sayılı kararı (Akdeniz, a.g.e., s. 158).

⁴⁴⁵ Akdeniz, a.g.e., s.158-159.

⁴⁴⁶ Bu konuda geniş açıklama için Bkz.: 2.1.4.

2.3.5. Suçun Cezasını Ağırlaştırıcı Nedenler

2.3.5.1. Failin Suçu İşlerken Beraberinde Silah, Mühimmat, Savaş Araç veya Gerecini Götürmesi

AsCK'nın 68/2-A maddesine göre, 66 ve 67'nci maddelerde yazılı olan süreler içinde yakalanan fail, beraberinde silah, mühimmat, savaş araç ve gerecini götürmüş ise⁴⁴⁷ gün unsuru aranmaz ve cezası artırılır. Buna göre failin beraberinde silah, mühimmat, savaş araç ve gerecini götürmüş olması durumu, failin cezasının artırılmasını gerektiren sebep olarak düzenlenmiştir. Ancak bu durumda failin cezasının ne şekilde arttırılacağı belirtilmemiştir. Bu nedenle failin cezasının, AsCK'nın "Cezanın Nasıl Arttırılacağı" başlıklı 50'nci maddesine⁴⁴⁸ göre arttırılması gerekir.⁴⁴⁹

Ayrıca failin firar ederken beraberinde silah, mühimmat, savaş araç ve gerecini götürmüş olması durumda gün unsurunun aranmayacağı düzenlendiği için, firarda geçirilen süre bir günden az olsa dahi beraberinde silah, mühimmat, savaş araç ve gerecini götüren failin yakalanması durumunda mehil içi yakalanmakla sona eren firar suçu oluşur. Örneğin firar ederken beraberinde silah, mühimmat, savaş araç ve gerecini götüren fail, firar ettikten 3 ya da 7 saat sonra yakalanırsa, failin eylemi mehil içi yakalanmakla sona eren firar suçunu oluşturur.⁴⁵⁰

⁴⁴⁷ Bu konuda geniş açıklama için Bkz.: 2.1.5.1.1.

⁴⁴⁸ AsCK Madde 50: Bu kanunda bir suç için şahsi hürriyeti tahdit eden bir cezanın arttırılacağı yazılı olan yerlerde mezkur ceza mevzuubahis cürüm için muayyen olan cezanın iki misline kadar çoğaltılabilir. Şu kadar ki ceza o cürüm için kanunda yazılı azami haddi geçemez.

⁴⁴⁹ Polatcan, Notlu – Açıklamalı – İctihatlı Türk Silahlı Kuvvetleri İç Hizmet Kanunu ve Yönetmeliği ..., a.g.e., s.349.

⁴⁵⁰ Polatcan, Notlu – Açıklamalı – İctihatlı Türk Silahlı Kuvvetleri İç Hizmet Kanunu ve Yönetmeliği ..., a.e., s.349.

2.3.5.2. Failin Hizmet Halindeyken Suçu İşlemeye Başlaması

AsCK'nın 68/2-A maddesine göre, 66 ve 67'nci maddelerde yazılı olan süreler içinde yakalanan fail hizmet halindeyken kaçmış ise⁴⁵¹ yine gün unsuru aranmaz ve ceza artırılır. Buna göre failin hizmet halindeyken kaçmış olması durumu, failin cezasının ağırlaştırılmasını gerektiren sebep olarak düzenlenmiştir. Ancak bu durumda da failin cezasının ne şekilde arttırılacağı belirtilmemiştir. Bu nedenle failin cezasının, AsCK'nın "Cezanın Nasıl Arttırılacağı" başlıklı 50'nci maddesine⁴⁵² göre arttırılması gerekir.⁴⁵³

Ayrıca failin hizmet halindeyken kaçmış olması durumda da gün unsurunun aranmayacağı düzenlendiği için, firarda geçirilen süre bir günden az olsa dahi hizmet halindeyken firar eden failin yakalanması durumunda mehil içi yakalanmakla sona eren firar suçu oluşur. Örneğin hizmet halindeyken firar eden fail, firar ettikten 3 ya da 7 saat sonra yakalanırsa, failin eylemi mehil içi yakalanmakla sona eren firar suçunu oluşturur.⁴⁵⁴

2.3.6. Suçun Özel Görünüş Biçimleri

2.3.6.1. Teşebbüs

AsCK'nın 68/1'inci maddesinde düzenlenen mehil içi yakalanmakla sona eren firar suçu bakımından teşebbüs söz konusu değildir. Çünkü bu suçta failin cezalandırılabilmesi için, failin firar ettikten en az 24 saat sonra ancak AsCK'nın 66 ve 67'nci maddelerinde yazılı mehiller içinde yakalanarak suçun tamamlanmış

⁴⁵¹ Bu konuda geniş açıklama için Bkz.: 2.1.5.1.2.

⁴⁵² AsCK Madde 50: Bu kanunda bir suç için şahsi hürriyeti tahdit eden bir cezanın arttırılacağı yazılı olan yerlerde mezkur ceza mevzuubahis cürüm için muayyen olan cezanın iki misline kadar çoğaltılabilir. Şu kadar ki ceza o cürüm için kanunda yazılı azami haddi geçemez.

⁴⁵³ Polatcan, Notlu – Açıklamalı – İçtihatlı Türk Silahlı Kuvvetleri İç Hizmet Kanunu ve Yönetmeliği ..., a.g.e., s.349.

⁴⁵⁴ Polatcan, Notlu – Açıklamalı – İçtihatlı Türk Silahlı Kuvvetleri İç Hizmet Kanunu ve Yönetmeliği ..., a.e., s.349.

olması gerekmektedir.⁴⁵⁵ Bununla beraber AsCK'nın 68/2'nci maddesinde düzenlenen mehil içi yakalanmakla sona eren firar suçunda gün unsuru aranmayacağından, firarda geçirilen süre ne olursa olsun failin yakalanması ile mehil içi yakalanmakla sona eren firar suçu oluşur. Bu nedenle failin eyleminin AsCK'nın 68/2'nci maddesine uyması durumunda, failin çok kısa bir süre, hatta saniyeler sonra, kıt'ayı çevreleyen ve sınırını oluşturan tel örgülerin üzerinde, bu tel örgülerden dışarıya adım attıktan hemen sonra yakalanması durumunda, suç teşebbüs aşamasında kalır.⁴⁵⁶

2.3.6.2. İştirak

Mehil içi yakalanmakla sona eren firar suçu, asker kişi olan fail bakımından özgü suç niteliğinde olduğundan, 5237 sayılı TCK'nın 40/2'nci maddesi uyarınca asker kişi sıfatı bulunmayan kişilerin bu suça ancak azmettiren veya yardım eden sıfatlarıyla iştirak etmeleri mümkündür. Bu azmettirme veya yardım etme hali, AsCK'nın 75'inci maddesinde ayrı bir suç olarak düzenlenmiştir. AsCK'nın "Kaçaklara Yardım Edenlerin Cezaları" başlıklı 75'inci maddesi, asker kişileri kaçmaya kışkırtmayı, kaçmalarını veya kaçaklığın devamını kolaylaştırmayı, kaçakları bilerek özel ve resmi hizmete almayı veya gizlemeyi, yani mehil içi yakalanmakla sona eren firar suçuna asker veya sivil kişilerin iştirakini ayrı bir suç olarak düzenlemiştir. Madde metninden de açıkça anlaşıldığı üzere bu suçun faili, asker kişileri kaçmaya azmettiren veya yardım eden asker veya sivil kişi yani herkes olabilir. Bu maddede yazılı suçların askeri mahkemelere tabi olmayan siviller tarafından işlenmesi halinde, AsCK'nın 192'nci maddesi gereği genel mahkemeler bu kanun hükümlerini uygulurlar.⁴⁵⁷ O halde, mehil içi yakalanmakla sona eren firar suçunun faili olabilecek bir askeri şahsa, mehil içi yakalanmakla sona eren firar suçunu işlemeye teşvik etmek, suç işleme kararını kuvvetlendirmek, failin

⁴⁵⁵ Bu konuda geniş açıklama için Bkz.: 2.1.6.1.

⁴⁵⁶ Akdeniz, a.g.e., s.161.

⁴⁵⁷ Özbakan, İlgili Mevzuatı İle İçtihatlı, Gerekçeli Notlu Açıklamalı Askeri Ceza Kanunu, a.g.e., s.173.

işlenmesinden sonra yardımda bulunacağını vaat etmek, suçun nasıl işleneceği hususunda yol göstermek, fiilin işlenmesinde kullanılan araçları sağlamak veya suçun işlenmesinden önce veya işlenmesi sırasında yardımda bulunarak icrasını kolaylaştırmak suretiyle yardım eden veya mehil içi yakalanmakla sona eren firar suçunu işlemeye azmettiren herkes, TCK'nın iştirak hükümleri delaletiyle AsCK'nın mehil içi yakalanmakla sona eren firar suçunu düzenleyen maddesi uyarınca değil, doğrudan AsCK'nın 75'inci maddesi uyarınca cezalandırılır.

2.3.6.3. İçtima

AsCK'nın 68/2-A maddesinde cezanın ağırlaştırılmasını gerektiren eşyalar, suçun zorunlu neticesi olmayıp askeri eşyayı tahrip, terk ve kaybetmek suçlarını düzenleyen AsCK'nın 130'uncu maddesine temas eden müstakil bir suçtur.⁴⁵⁸ Firar ederken yanında askeri eşya götürüp bu eşyayı kasten tahrip, terk veya kaybeden askeri şahıs, firarın yanı sıra AsCK'nın 130'uncu maddesindeki suçlardan birini de işlemiş olacaktır. AsCK'nın 68/2-A maddesi dışında, AsCK'nın 68'nci maddesinde özel içtima kuralı getirilmediği için, AsCK'nın 43/1'inci maddesi atfi ile mehil içi yakalanmakla sona eren firar suçunda içtima konusunda 5237 sayılı TCK'nın genel hükümleri uygulanır.⁴⁵⁹

2.3.7. Kovuşturma ve Suçun Yaptırımı

2.3.7.1. Kovuşturma

AsCK'nın 48'inci maddesi uyarınca askeri suçların takibi şikayete bağlı değildir. Bu nedenle şikayet süresinin geçmesi veya şikayetten vazgeçme sebebi ile

⁴⁵⁸ Taşkın, a.g.e., s.138; Çulha, a.g.e., s.41.

⁴⁵⁹ Bu konuda geniş açıklama için Bkz.: 2.1.6.3.

ceza ve davanın düşmesi de söz konusu değildir.⁴⁶⁰ Mehil içi yakalanmakla sona eren firar suçunun da kovuşturulması şikayete tabi olmadığından, bu suçta şikayet süresinin geçmesi veya şikayetten vazgeçme sebebi ile ceza ve davanın düşmesi söz konusu olamaz.⁴⁶¹

Mehil içi yakalanmakla sona eren firar suçunun soruşturmasında gecikmesinde sakınca bulunan hal olduğunu kabul etmek mümkün olmadığından ve mehil içi yakalanmakla sona eren firar suçu ağır ceza mahkemesinin görevine giren bir suç da olmadığından, ancak AsMKYUK'nun 95'inci maddesi uyarınca, birlik komutanı ve askeri kurum amirinin hazırlık soruşturmasının açılmasına dair kararı ile mehil içi yakalanmakla sona eren firar suçunun takibi mümkündür.

AsMKYUK'nun 21'inci maddesi uyarınca askeri mahkemelerin yetkisi, nezdinde askeri mahkeme kurulan kıt'a komutanı veya askeri kurum amirinin kadro ve kuruluş itibariyle emirleri altında bulunan kişiler ile adli bakımdan kendisine bağlanmış birlik veya askeri kurum mensupları hakkında caridir. Suç nerede işlenmiş olursa olsun fail, kadro ve kuruluşuna tabi olduğu yahut adli bakımdan bağlı bulunduğu kıt'a komutanı veya askeri kurum amirinin nezdinde kurulan askeri mahkemede yargılanır. Suçun işlenme tarihi yetkiyi tayin bakımından önemli olduğundan, fail suçu islediği tarihte hangi askeri mahkemeye tabi ise o askeri mahkemece yargılanır.⁴⁶² Bu itibarla genel kural gereği, mehil içi yakalanmakla sona eren firar suçu mütemadi suçlardan olduğundan, fail temadinin kesildiği ve suçun sona erdiği tarihte hangi askeri mahkemenin yetkisine tabi ise o askeri mahkemece yargılanır.

AsMKYUK'nda yetki konusunda bazı istisnai haller kabul edilmiştir. Şöyle ki; AsMKYUK'nun 15'inci maddesine göre, general ve amirallerin askerî mahkemelere tabi suçlarından dolayı yargılanmaları Genelkurmay Başkanlığı

⁴⁶⁰ Özbakan, İlgili Mevzuatı İle İçtihatlı, Gerekçeli Notlu Açıklamalı Askeri Ceza Kanunu, a.g.e., s.89.

⁴⁶¹ Bu konuda geniş açıklama için Bkz.: 2.1.7.1.

⁴⁶² Özbakan, Yargılama Usulü, a.g.e., s.199.

nezdinde kurulan askerî mahkemede yapılır. Geçici görevlendirmede yetki hususunun düzenlendiği AsMKYUK'nun 23'üncü maddesine göre, bir askeri birlik veya kurumda geçici olarak görevlendirilen veya hareket komutasına verilen asker kişiler, bu görevlerinin devamı süresince geçici olarak görevlendirildikleri veya hareket komutasına verildikleri askeri birlik veya kurumun bağlı bulunduğu askeri mahkemenin yetkisine tâbidirler. Bu maddenin uygulanması için, asker kişinin bir görevle başka bir komutanın yetkili olduğu bölgeye gönderilmesi yeterli olmayıp, ayrıca ve özellikle bu komutanın emrine de girmesi gerekir.⁴⁶³ Savaş hükümlerinin uygulanacağı ilan edilen bölgelerde yetki ise AsMKYUK'nun 25'inci maddesinde düzenlenmiştir. Buna göre savaş hükümlerinin uygulanacağı ilan edilen bölgelerdeki bütün asker kişiler, o bölge komutanının nezdindeki askeri mahkemeye tabi olurlar.

AsMKYUK'nun 19'uncu maddesi uyarınca subay ve astsubayların işledikleri suçlara ait davalar ile ağır ceza mahkemesinin görevine giren suçlara ait davalar hariç olmak üzere üst sınırı beş yıl ve daha az hapis cezasını ve bunlara bağlı adli para cezasını, adli para cezasını ya da güvenlik tedbirini gerektiren suçlara ait davalara ve suç konusu olmayan eşyanın müsaderesine tek hakim tarafından bakılır. Subay ve astsubayların işledikleri suçlara ait davalara, ağır ceza mahkemesinin görevine giren suçlara ait davalara ve üst sınırı beş yıldan fazla hapis cezasını gerektiren suçlara ait davalara ise askeri mahkeme kurulu tarafından bakılır. Bu nedenle mehil içi yakalanmakla sona eren firar suçunun faili subay ya da astsubay ise mehil içi yakalanmakla sona eren firar suçunun davasına askeri mahkeme kurulu tarafından bakılır. Ancak mehil içi yakalanmakla sona eren firar suçunun faili subay ya da astsubay değilse, faile verilecek cezanın üst sınırı beş yıldan az olduğu için, mehil içi yakalanmakla sona eren firar suçunun davasına tek hakimle bakılır.

2.3.7.2. Suçun Yaptırımı

AsCK'nın 68/2'nci maddesinde düzenlenen mehil içi yakalanmakla sona eren firar suçunun cezası iki aydan altı aya kadar hapis olarak düzenlenmiştir.

⁴⁶³ Özbakan, Yargılama Usulü, a.e., s.209.

AsCK`nın 68/2`nci maddesine göre, fail firar ederken silâh, mühimmat, savaş araç ve gerecini beraberinde götürmüş ise veya fail hizmet yaparken kaçmışsa, failin cezası arttırılır. Bu maddeye göre yapılacak ceza artırımının, AsCK`nın 50`nci maddesi uyarınca yapılması gerekmektedir.⁴⁶⁴ Buna göre AsCK`nın 68/2`nci maddesinde belirtilen ağırlaştırıcı sebeplerden birinin varlığı halinde AsCK`nın 50`nci maddesi uyarınca failin cezası iki katına kadar çoğaltılabilecektir. Ancak bu madde uyarınca çoğaltılacak ceza, mehil içi yakalanmakla sona eren firar suçu içi kanunda yazılı azami had olan altı ay hapsi geçemeyecektir.

Mehil içi yakalanmakla sona eren firar suçunun faili olan asker kişiler hakkında hapis cezasının yanında silahlı kuvvetlerden çıkarma, rütbenin geri alınması ve askeri öğrencilik hukukunu kaybettirme fer`i cezalarının uygulanması da söz konusu olabilir.⁴⁶⁵ Askeri Yargıtay, AsCK`nın 68`inci maddesinin uygulandığı hallerde rütbenin geri alınmasına karar verilemeyeceğine hükmetmiş iken,⁴⁶⁶ sonraki kararlarında AsCK`nın 68`inci maddesindeki fiilin, AsCK`nın 1`inci maddesine göre “askeri cürüm” niteliğinde olduğundan, bu madde gereğince cezalandırılan erbaşların da rütbelerinin geri alınmasının gerektiğine karar vermiştir.⁴⁶⁷

Anayasa Mahkemesi`nin 17.01.2013 tarih ve E: 2012/80, K: 2013/16 sayılı kararı ⁴⁶⁸ ile AsCK`nın 47`nci maddesinde yer alan bazı askeri suçların ertelenemeyeceği ve yine bazılarının da para cezasına veya tedbirlerden birine çevrilemeyeceği yönündeki düzenleme ile AsCK`nın Ek 8/2`nci maddesinde yer alan sırf askeri suçlar ve AsCK`nın üçüncü babının dördüncü faslında yazılı suçlar hakkında, kısa süreli hapis cezasına seçenek yaptırımlar hükümlerinin uygulanmayacağı yönündeki düzenleme iptal edilmiştir. Bu nedenle artık mehil içi

⁴⁶⁴ Polatcan, Notlu – Açıklamalı – İtihatlı Türk Silahlı Kuvvetleri İç Hizmet Kanunu ve Yönetmeliği ..., a.g.e., s.349.

⁴⁶⁵ Bu konuda geniş açıklama için Bkz.: 2.1.7.2.

⁴⁶⁶ As. Yrg. DrI. Krl. 10.12.1946 tarih ve 1946/4466 – 4687 E. – K. sayılı kararı (Aksoyalp, Altunsu, a.g.e., s.93).

⁴⁶⁷ As. Yrg. 3. D. 08.04.1969 tarih ve 1969/207 – 199 E. – K. sayılı kararı (Özbakan, İlgili Mevzuatı İle İtihatlı, Gereğeli Notlu Açıklamalı Askeri Ceza Kanunu, a.g.e., s.169).

⁴⁶⁸ Bkz.: 23.01.2013 tarihli ve 28537 sayılı Resmi Gazete.

yakalanmakla sona eren firar suçundan verilen hapis cezaları, diğer şartların da oluşması durumunda para cezasına ve diğer seçenek yaptırımlara çevrilebilmekte ya da ertelenebilmektedir.

Askeri Ceza Kanunu'nun Ek 10'uncu maddesi uyarınca Askeri Ceza Kanunu'nda yazılı suçlardan verilen mahkumiyet kararları hakkında hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilemiyordu. Ancak Anayasa Mahkemesi'nin 17.01.2013 tarih ve E: 2012/80, K: 2013/16 sayılı kararı ile bu düzenleme kaldırıldığı için, mehil içi yakalanmakla sona eren firar suçundan verilen mahkumiyet kararları hakkında, diğer şartların da oluşması durumunda hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilebilir.

2.3.8. Suçun Zamanaşımı

AsCK'nın "Askeri Cürümlerde Dava ve Cezaların Nasıl Düşüleceği" başlıklı 49'uncu maddesi uyarınca, diğer suçlardan farklı olarak firar suçları hakkında dava zamanaşımı, failin bütün askeri mükellefiyetlerinin veya bizzat girmiş olduğu taahhütlerin bitmesinden sonra işlemeye başlıyordu.⁴⁶⁹ Ancak Anayasa Mahkemesi'nin 11.04.2012 tarih ve E: 2011/111, K: 2012/56 sayılı kararı ile bu düzenleme kaldırılarak bu ayrıma son verilmiştir. Bu nedenle firar suçlarından olan mehil içi yakalanmakla sona eren firar suçunda dava zamanaşımı konusunda Askeri Ceza Kanunu'nda özel bir düzenleme bulunmamaktadır. Bu itibarla AsCK'nın 49'uncu maddesinin atfi gereği mehil içi yakalanmakla sona eren firar suçunda dava zamanaşımı konusunda TCK'nın dava zamanaşımına ilişkin hükümleri olan 66 - 67'nci maddeleri uygulanır. Buna göre mehil içi yakalanmakla sona eren firar suçunda dava zamanaşımı, mehil içi yakalanmakla sona eren firar suçu mütemadi suç olduğu için, temadinin sona erdiği andan itibaren işlemeye başlar. Mehil içi yakalanmakla sona eren firar suçunun cezasının üst sınırı 5 yıldan az olduğu için, bu suçta temadinin sona erdiği andan itibaren 8 yıl geçmesiyle dava zamanaşımı süresi tamamlanır.

⁴⁶⁹ Erman, a.g.e., s.282; Mis, a.g.e., s.67-68; Özbakan, Disiplin Mahkemeleri ve Disiplin Suç ve Cezaları Kanunu, a.g.e., s.90; Seçer, a.g.m., s.29-30.

Mehil içi yakalanmakla sona eren firar suçunda ceza zamanaşımı konusunda Askeri Ceza Kanunu'nda özel bir düzenleme yer almamaktadır. Bu itibarla AsCK'nın 49'uncu maddesinin atfı gereği mehil içi yakalanmakla sona eren firar suçunda ceza zamanaşımı konusunda TCK'nın ceza zamanaşımına ilişkin hükümleri olan 68'inci maddesi ve devamındaki maddeler uygulanır. Buna göre mehil içi yakalanmakla sona eren firar suçunun cezasının st sınırı 5 yıldan az olduğu için, bu suçtan alınan mahkumiyetin üzerinden 10 yıl geçmesiyle ceza zamanaşımı süresi tamamlanır.

2.4. DÜŞMAN TARAFINA, DÜŞMAN KARŞISINDA VE MAHSUR MEVKİDEN FİRAR SUÇLARI

2.4.1. Genel Olarak Düşman Tarafına, Düşman Karşısında ve Mahsur Mevkiden Firar Suçları

Düşman tarafına, düşman karşısında ve mahsur mevkiden firar suçları, AsCK'nın "Düşman Tarafında, Düşman Karşısında, Mahsur Mevkiden Kaçanların Cezası" başlıklı 69'uncu maddesinde düzenlenmiştir. Buna göre düşman tarafına, düşman karşısında veya mahsur bir mevkiden kaçan asker kişiler cezalandırılır. Basit firar suçunda olduğu gibi bu firar suçunda da suçun unsurları; failin asker kişi olması, faili hizmete bağlayan muntazam bir bağın bulunması, faili hizmete bağlayan muntazam bağın fail tarafından haksız suretle kesilmesi ve failde suç kastının bulunmasıdır.⁴⁷⁰

Çalışmamızın ikinci bölümünde yer alan "Düşman Tarafına, Düşman Karşısında ve Mahsur Mevkiden Firar Suçları" başlıklı bu bölümünde AsCK'nın 69'uncu maddesinde düzenlenen düşman tarafına, düşman karşısında ve mahsur mevkiden firar suçlarının faili ve mağduru, maddi unsuru, manevi unsuru, düşman tarafına, düşman karşısında ve mahsur mevkiden firar suçlarına etki eden nedenler, düşman tarafına, düşman karşısında ve mahsur mevkiden firar suçlarının özel görünüş biçimleri, kovuşturma ve düşman tarafına, düşman karşısında ve mahsur mevkiden firar suçlarının yaptırımı, düşman tarafına, düşman karşısında ve mahsur mevkiden firar suçlarında zamanaşımı konuları Askeri Yargıtay kararları ışığında ayrıntılı bir şekilde ele alınıp incelenecektir.

⁴⁷⁰ Taşkın, a.g.e., s.139.

2.4.2. Suçun Faili ve Mağduru

Düşman tarafına, düşman karşısında ve mahsur mevkiden firar suçları da, fail bakımından özgü suç niteliğindedir. Muvazzaf asker kişilerden subaylar, astsubaylar, sözleşmeli subay ve astsubaylar, uzman çavuşlar, uzman jandarmalar, uzman erbaşlar, sözleşmeli erbaş ve erler, erbaş ve erler, lise ve dengi üstü askeri okul öğrencileri, askeri hizmette buldukları sürece yedek askerler, düşman tarafına, düşman karşısında ve mahsur mevkiden firar suçlarını işleyebilirler. Ancak TSK ile MSB kadro ve kuruluşunda çalışan sivil personel, askeri iş yerlerinde çalışan ve İş Kanunu'na tabi olan işçiler, askeri müstahdemler, lise ve dengi askeri okul öğrencileri, rızası ile TSK'ya katılanlar, askeri yargı organlarınca tutuklanmış veya gözaltına alınmış kişiler, yabancı askerler, orduyu takip edenler ve harp esirleri düşman tarafına, düşman karşısında ve mahsur mevkiden firar suçlarını işleyemezler.

Düşman tarafına, düşman karşısında ve mahsur mevkiden firar suçları, herhangi bir kişiye karşı işlenen bir suç değildir ve düşman tarafına, düşman karşısında ve mahsur mevkiden firar suçlarının mağduru toplumdur.

2.4.3. Suçun Maddi Unsuru

Düşman tarafına, düşman karşısında ve mahsur mevkiden firar suçlarının maddi unsurunu, asker kişi olan failin düşman tarafına, düşman karşısında veya mahsur mevkiden kaçması oluşturmaktadır. AsCK'nın 69'uncu maddesinde düzenlenen suç iki şekilde oluşmaktadır. Birincisi, failin doğrudan düşman kuvvetleri tarafına kaçması, ikincisi ise birliği düşman karşısında olan veya düşman kuşatması altında bulunan failin bulunduğu yeri terk ederek kaçmasıdır.⁴⁷¹

AsCK'nın 10'uncu maddesine göre silahlı eşkıya düşman sayılır. AsCK'nın 9'uncu maddesinde düşman karşısı tarif edilirken düşman karşısında olma için

⁴⁷¹ Koç, a.g.e., s.432-433.

seferberlik durumu şart olarak gösterildiğinden, silahlı eşkiyaya karşı seferberlik yapılmışsa, bu seferberliğe katılan birlikler düşman karşısında sayılır.⁴⁷²

Belirtmek gerekir ki savaş halinde bulunan devlet düşman kabul edilir.⁴⁷³ Müsademeye girişilecek birlikler ve ancak hemen müsademe edecek veya etmekte olan veya etmesi beklenen kıt`alar ile düşman üzerinde uçan veya uçmaya hazırlanan uçaklar düşman karşısında sayılırlar.⁴⁷⁴ Mahsur kale, düşman karşısında her tarafı kapanmış ve mahsur bir hale gelmiş olan kale olup gerçek surette zafiyete uğramış olan sabit mevkiiler de mahsur kale kavramına girerler. Tehdit edilen herhangi bir yer, mahsur mevki olarak nitelendirilmez.⁴⁷⁵

AsCK`nın 69`uncu maddesinde düzenlenen düşman tarafına, düşman karşısında ve mahsur mevkiden firar suçları mehille sınırlandırılmadığından, bu suçların oluşması için eylemde gün unsurunun (24 saat) gerçekleşip gerçekleşmediği aranmaz.⁴⁷⁶ AsCK`nın 69`uncu maddesinde, harp halindeyken birliğinden kaçarak düşman saflarına geçenler ile düşman karşısında iken veya düşman karşısında her tarafı kuşatılmış mahsur bir mevkiden kaçanların eylemleri cezalandırılmaktadır. Düşman tarafına firar suçunda, failde düşmanın askeri hizmetine girme kastının varlığına gerek yoktur. Bu suçun oluşması için bir mehilin geçmesi aranmadığından, fail düşmanın hüküm ve nüfuzu altındaki mıntıkaya girer girmez suç oluşur. Eğer fail ateş altına girerek geri dönmeye mecbur kalırsa, eylemi teşebbüs aşamasında kalır.⁴⁷⁷ Bu suçta da failin yakalanmasıyla ya da kendiliğinden gelip teslim olmasıyla temadi sona erer.

⁴⁷² Taşkın, a.g.e., s.44.

⁴⁷³ Koç, a.g.e., s.432.

⁴⁷⁴ Taşkın, a.g.e., s.43.

⁴⁷⁵ Bir yerin mahsur mevki olup olmadığının tespiti için askeri tekniğin uzmanlığına başvurulmasının yerinde olacağı kanaatindeyiz. Benzer görüşler için Bkz.: Kardaş, Çingı, a.g.e., s.514; Taşkın, a.g.e., s.139.

⁴⁷⁶ Koç, a.g.e., s.433.

⁴⁷⁷ Taşkın, a.g.e., s.140.

2.4.4. Suçun Manevi Unsuru

Düşman tarafına, düşman karşısında ve mahsur mevkiden firar suçları ancak doğrudan kastla işlenebilir. Bunun için asker kişi olan failin kaçma fiilini bilerek ve isteyerek gerçekleştirmiş olması gerekir. Failin kaçma fiilini hangi saikle gerçekleştirdiği önemli değildir. Bu suçların taksirle işlenmesi mümkün değildir. Düşman tarafına, düşman karşısında ve mahsur mevkiden firar suçlarında failin kaçma fiilini hangi saik ya da amaçla gerçekleştirdiğinin de bir önemi yoktur. Çünkü düşman tarafına, düşman karşısında ve mahsur mevkiden firar suçları da mazeret kabul etmeyen suçlardır. Bu nedenle düşman tarafına, düşman karşısında ve mahsur mevkiden firar suçlarında failin kaçma eylemini hangi saiklerle işlediğinin araştırılmasına gerek yoktur.⁴⁷⁸

2.4.5. Suça Etki Eden Nedenler

2.4.5.1. Cezayı Ağırlaştırıcı Neden

AsCK'nın 69'uncu maddesinin 2'nci fıkrasının 2'nci cümlesinde, düşman karşısında veya mahsur bir mevkiden firar eyleminin vahim halleri, daha ağır cezayı gerektiren nitelikli unsur olarak düzenlenmiştir. Kanunda vahim ya da az vahim halin tanımı yapılmamıştır. Asker kişinin düşman karşısında veya kuşatılmış bir bölgeden kaçması çok önemli zarar ve tehlikeler doğurmuş, birliğin muharebe gücünü önemli ölçüde azaltmış ise vahim halin varlığı kabul edilmeli ve vahametinin derecesi netice ve zarara göre takdir edilmelidir.⁴⁷⁹ Askeri Yargıtay vahim ve az vahim hal ile ilgili değerlendirmede, her olay, zaman ve mekana, eylemin işleniş tarzına ve gayesine yahut suçtan doğan neticenin ağırlığına veya hafifliğine göre vahim ve az vahim halin uygulanıp uygulanmayacağını hakim takdir edeceğine karar vermiştir.⁴⁸⁰

⁴⁷⁸ Bu konuda geniş açıklama için Bkz.: 2.1.4.

⁴⁷⁹ Kardaş, Çingı, a.g.e., s.514.

⁴⁸⁰ Akdeniz, a.g.e., s.169.

2.4.5.2. Cezayı Azaltan Neden

AsCK'nın 73'üncü maddesinde firar suçlarının kanuni hafifletici sebebi gösterilmektedir.⁴⁸¹ Geri gelen kaçakların cezalarının indirilmesi başlıklı bu maddeye göre kaçak, kaçtığından altı hafta, seferberlikte bir hafta içinde kendiliğinden geri gelirse, verilecek cezalar yarısına kadar indirilir.⁴⁸² Düşman tarafına, düşman karşısında ve mahsur mevkiden firar suçlarının faili durumunda bulunan kaçak da, bu maddede belirtilen süreler içinde kendiliğinden geri gelmesi durumunda, bu madde uyarınca cezasından indirim yapılır.⁴⁸³ Düşman tarafına, düşman karşısında ve mahsur mevkiden firar suçlarının uygulanmasında seferberlik söz konusu olduğundan, failin AsCK'nın 73'üncü maddesinde düzenlenen indirimden yararlanabilmesi için bir hafta içinde kendiliğinden geri gelmesi gerekir. Nitekim Askeri Yargıtay, AsCK'nın 69'uncu maddesine göre uygulama yapılan hallerde, ancak bir hafta içinde geri gelen failerin aynı kanunun 73'üncü maddesinden yararlandırılmalarının mümkün olduğuna⁴⁸⁴ karar vermiştir.

2.4.6. Suçun Özel Görünüş Biçimleri

2.4.6.1. Teşebbüs

Düşman tarafına, düşman karşısında ve mahsur mevkiden firar suçlarının oluşması için, basit firar suçundan farklı olarak, bir mehilin geçmesi aranmamaktadır. Bu nedenle bu suçlara teşebbüs mümkündür.⁴⁸⁵ Düşman tarafına firar suçunda düşmanın askeri hizmetine girmek kastının varlığına da gerek yoktur.

⁴⁸¹ Mis, a.g.e., s.120.

⁴⁸² Bu konuda geniş açıklama için Bkz.: 2.1.5.2.

⁴⁸³ Bkz.: Taşkın, a.g.e., 139 ve 142; Özbakan, İlgili Mevzuatı İle İçtihatlı, Gereçeli Notlu Açıklamalı Askeri Ceza Kanunu, a.g.e., s. 171; Özbakan, Disiplin Mahkemeleri ve Disiplin Suç ve Cezaları Kanunu, a.g.e., s.128.

⁴⁸⁴ As. Yrg. 1. D. 14.06.1976 tarih ve 1976/181 – 185 E. – K. sayılı kararı (Özbakan, İlgili Mevzuatı İle İçtihatlı, Gereçeli Notlu Açıklamalı Askeri Ceza Kanunu, a.g.e., s.172).

⁴⁸⁵ Akdeniz, a.g.e., s.170.

Bu nedenle fail düşmanın hüküm ve nüfuzu altındaki mıntıkaya girer girmez suç tamamlanır. Ancak fail düşman tarafına firar suçunu işlemeye başladıktan sonra elinde olmayan nedenlerle tamamlayamazsa, örneğin ateş altına girerek geri dönmeye mecbur kalırsa, suçu teşebbüs aşamasında kalmış olur.⁴⁸⁶

2.4.6.2. İştirak

Düşman tarafına, düşman karşısında ve mahsur mevkiden firar suçları, asker kişi olan fail bakımından özgülü suç niteliğinde olduğundan, 5237 sayılı TCK'nın 40/2'nci maddesi uyarınca asker kişi sıfatı bulunmayan kişilerin bu suçlara ancak azmettiren veya yardım eden sıfatlarıyla iştirak etmeleri mümkündür. Bu azmettirme veya yardım etme hali, AsCK'nın 75'inci maddesinde ayrı bir suç olarak düzenlenmiştir. AsCK'nın "Kaçaklara Yardım Edenlerin Cezaları" başlıklı 75'inci maddesi, asker kişileri kaçırmaya kışkırtmayı, kaçmalarını veya kaçaklığın devamını kolaylaştırmayı, kaçakları bilerek özel ve resmi hizmete almayı veya gizlemeyi, yani düşman tarafına, düşman karşısında ve mahsur mevkiden firar suçlarına asker veya sivil kişilerin iştirakini ayrı bir suç olarak düzenlemiştir. Madde metninden de açıkça anlaşıldığı üzere bu suçun faili, asker kişileri kaçırmaya azmettiren veya yardım eden asker veya sivil kişi, yani herkes olabilir. Bu maddede yazılı suçların askeri mahkemelere tabi olmayan siviller tarafından işlenmesi halinde, AsCK'nın 192'nci maddesi gereği genel mahkemeler bu kanun hükümlerini uygularlar.⁴⁸⁷ O halde, düşman tarafına, düşman karşısında ve mahsur mevkiden firar suçlarının faili olabilecek bir askeri şahsı, düşman tarafına, düşman karşısında ve mahsur mevkiden firar suçlarını işlemeye teşvik etmek, suç işleme kararını kuvvetlendirmek, fiilin işlenmesinden sonra yardımda bulunacağını vaat etmek, suçun nasıl işleneceği hususunda yol göstermek, fiilin işlenmesinde kullanılan araçları sağlamak veya suçun işlenmesinden önce veya işlenmesi sırasında yardımda bulunarak icrasını kolaylaştırmak suretiyle yardım eden veya düşman tarafına, düşman karşısında ve

⁴⁸⁶ Taşkın, a.g.e., s.140.

⁴⁸⁷ Özbakan, İlgili Mevzuatı İle İçtihatlı, Gerekçeli Notlu Açıklamalı Askeri Ceza Kanunu, a.g.e., s.173.

mahsur mevkiden firar suçlarını işlemeye azmettiren herkes, TCK'nın iştirak hükümleri delaletiyle AsCK'nın düşman tarafına, düşman karşısında ve mahsur mevkiden firar suçlarını düzenleyen maddesi uyarınca değil, doğrudan AsCK'nın 75'inci maddesi uyarınca cezalandırılır.

2.4.6.3. İçtima

AsCK'nın 69'uncu maddesinde özel bir içtima kuralı getirilmemiştir. Bu nedenle AsCK'nın 43/1'inci maddesi atfı ile düşman tarafına, düşman karşısında ve mahsur mevkiden firar suçlarında içtima konusunda 5237 sayılı TCK'nın genel hükümleri uygulanır.⁴⁸⁸

2.4.7. Kovuşturma ve Suçun Yaptırımı

2.4.7.1. Kovuşturma

AsCK'nın 48'inci maddesi uyarınca askeri suçların takibi şikayete bağlı değildir. Bu nedenle şikayet süresinin geçmesi veya şikayetten vazgeçme sebebi ile ceza ve davanın düşmesi de söz konusu değildir.⁴⁸⁹ Düşman tarafına, düşman karşısında ve mahsur mevkiden firar suçlarının da kovuşturulması şikayete tabi olmadığından, bu suçta şikayet süresinin geçmesi veya şikayetten vazgeçme sebebi ile ceza ve davanın düşmesi söz konusu olamaz.⁴⁹⁰

Düşman tarafına, düşman karşısında ve mahsur mevkiden firar suçları ağır ceza mahkemesinin görevine giren bir suç da olduğundan, AsMKYUK'nun 95/4'üncü maddesi uyarınca askeri savcılar, birik komutanı ve askeri kurum amirinin

⁴⁸⁸ Bu konuda geniş açıklama için Bkz.: 2.1.6.3.

⁴⁸⁹ Özbakan, İlgili Mevzuatı İle İçtihatlı, Gerekçeli Notlu Açıklamalı Askeri Ceza Kanunu, a.g.e., s.89.

⁴⁹⁰ Bu konuda geniş açıklama için Bkz.: 2.1.7.1.

hazırlık soruşturmasının açılmasına dair kararını beklemeksizin, bu suçların soruşturmasına derhal başlayabilirler.

AsMKYUK'nun 21'inci maddesi uyarınca askeri mahkemelerin yetkisi, nezdinde askeri mahkeme kurulan kıt'a komutanı veya askeri kurum amirinin kadro ve kuruluş itibarıyla emirleri altında bulunan kişiler ile adli bakımdan kendisine bağlanmış birlik veya askeri kurum mensupları hakkında caridir. Suç nerede işlenmiş olursa olsun fail, kadro ve kuruluşuna tabi olduğu yahut adli bakımdan bağlı bulunduğu kıt'a komutanı veya askeri kurum amirinin nezdinde kurulan askeri mahkemede yargılanır. Suçun işlenme tarihi yetkiyi tayin bakımından önemli olduğundan, fail suçu islediği tarihte hangi askeri mahkemenin yetkisine tabi ise o askeri mahkemece yargılanır.⁴⁹¹ Bu itibarla genel kural gereği, düşman tarafına, düşman karşısında ve mahsur mevkiden firar suçları mütemadi suçlardan olduğundan, fail temadinin kesildiği ve suçun sona erdiği tarihte hangi askeri mahkemenin yetkisine tabi ise o askeri mahkemece yargılanır.

AsMKYUK'nda yetki konusunda bazı istisnai haller kabul edilmiştir. Şöyle ki, AsMKYUK'nun 15'inci maddesine göre, general ve amirallerin askerî mahkemelere tabi suçlarından dolayı yargılanmaları Genelkurmay Başkanlığı nezdinde kurulan askerî mahkemede yapılır. Geçici görevlendirmede yetki hususu ise AsMKYUK'nun 23'üncü maddesinde düzenlenmiştir. Buna göre, bir askeri birlik veya kurumda geçici olarak görevlendirilen veya hareket komutasına verilen asker kişiler, bu görevlerinin devamı süresince geçici olarak görevlendirildikleri veya hareket komutasına verildikleri askeri birlik veya kurumun bağlı bulunduğu askeri mahkemenin yetkisine tâbidirler. Bu maddenin uygulanması için, asker kişinin bir görevle başka bir komutanın yetkili olduğu bölgeye gönderilmesi yeterli olmayıp, ayrıca ve özellikle bu komutanın emrine de girmesi gerekir.⁴⁹² Savaş hükümlerinin uygulanacağı ilan edilen bölgelerde yetki ise AsMKYUK'nun 25'inci maddesinde düzenlenmiştir. Buna göre savaş hükümlerinin uygulanacağı ilan edilen bölgelerdeki

⁴⁹¹ Özbakan, Yargılama Usulü, a.g.e., s.199.

⁴⁹² Özbakan, Yargılama Usulü, a.e., s.209.

bütün asker kişiler, o bölge komutanının nezdindeki askeri mahkemenin yetkisine tabi olurlar.

AsMKYUK'nun 19'uncu maddesi uyarınca subay ve astsubayların işledikleri suçlara ait davalar ile ağır ceza mahkemesinin görevine giren suçlara ait davalar hariç olmak üzere üst sınırı beş yıl ve daha az hapis cezasını ve bunlara bağlı adli para cezasını, adli para cezasını ya da güvenlik tedbirini gerektiren suçlara ait davalara ve suç konusu olmayan eşyanın müsaderesine tek hakim tarafından bakılır. Subay ve astsubayların işledikleri suçlara ait davalara, ağır ceza mahkemesinin görevine giren suçlara ait davalara ve üst sınırı beş yıldan fazla hapis cezasını gerektiren suçlara ait davalara ise askeri mahkeme kurulu tarafından bakılır. Bu nedenle düşman tarafına, düşman karşısında ve mahsur mevkinden firar suçlarının faili her kim olursa olsun, faile verilecek cezanın üst sınırı beş yıldan fazla olduğu için, düşman tarafına, düşman karşısında ve mahsur mevkinden firar suçlarının davasına askeri mahkeme kurulu tarafından bakılır.

2.4.7.2. Suçun Yaptırımı

AsCK'nın 69'uncu maddesine göre, düşman tarafına kaçan asker kişi ölüme mahkum edilir. Düşman karşısında veya mahsur mevkinden kaçan asker kişi müebbet veya süreli ağır hapis ile cezalandırılır. Düşman karşısında veya mahsur bir mevkinden kaçmanın vahim hallerinde asker kişiye ölüm cezası verilebilir. AsCK'nın 20/1'inci maddesine göre ölüm cezası, buna mahkum olan kimsenin hayatının izale olunması olup bu ceza asker kişiler hakkında askeri bir suçtan dolayı hükmedilmiş ise mahkumun kurşuna dizilmesi suretiyle infaz olunur.

1982 Anayasası'nın 38'inci maddesinin 10'uncu fıkrasına göre, ölüm cezası ve genel müsadere cezası verilemez. Anayasa'nın "Temel Hak ve Hürriyetlerin Kullanılmasının Durdurulması" başlıklı 15/2'nci maddesinde yer alan "ile, ölüm cezalarının infazı" ibaresi, 07.05.2004 tarih ve 5170 sayılı kanunun 2'nci maddesi ile madde metninden çıkarılmıştır. Anayasanın, Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin görev

ve yetkilerini düzenleyen 87'nci maddesinde yer alan "mahkemelerce verilip kesinleşen ölüm cezalarının yerine getirilmesine" ibaresi de 5170 sayılı kanunun 6'ncı maddesi ile madde metninden çıkarılmıştır. Ayrıca 29.06.2009 tarih ve 5530 sayılı Askeri Mahkemeler Kuruluşu ve Yargılama Usulü Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun ile yapılan değişiklikler sonrasında, AsMKYUK'nun ölüm cezası ile ilgili hükümler içeren 205/1-A, 244/3, 248/1 ve Ek 1/1-a maddeleri değiştirilmiş, 245 ve 248/4-5 maddeleri ise mülga edilmiştir. 5530 sayılı kanun ile yapılan değişiklik sonrasında, AsMKYUK'nda ölüm cezası ve bunun infazına ilişkin hüküm kalmamıştır. Ancak Askeri Ceza Kanunu'nda yaptırım olarak ölüm cezası yerini korumaktadır.

AsCK'nın 20/2'nci maddesine göre, askeri olmayan bir suçtan dolayı asker kişiler ile diğer kişiler hakkında askeri mahkemelerden verilen ölüm cezaları, 765 sayılı TCK'nın 12'nci maddesi gereğince icra olunur. 765 sayılı TCK'nın 12'nci maddesinde, 12.06.1979 tarihli ve 2249 sayılı kanunun 7'nci maddesi ile değişiklik yapılmış olup bu madde ölüm cezasının icrasına yönelik bir hüküm içermemektedir. 5237 sayılı TCK'nda da ölüm cezasının icrasına yönelik bir hüküm yer almamaktadır. Bu nedenle askeri olmayan bir suçtan dolayı asker kişiler hakkında askeri mahkemelerden verilen ölüm cezalarının yerine getirilmesi hukuken mümkün değildir.

Bu itibarla AsCK'nın ölüm cezasını öngören suçların faileri hakkında mevcut hükümler nedeniyle ölüm cezasına hükmedilmesi, Anayasa'ya açıkça aykırı olacağı gibi mevcut usul hükümleri karşısında bu cezanın yerine getirilmesi de mümkün değildir. Mevcut durum, uyum yasaları kapsamında Anayasa ve temel yasalarda ölüm cezası ile ilgili değişiklik yapılırken Askeri Ceza Kanunu gibi özel yasalarda bu hususta yapılması gereken değişiklikler konusunda yasama organının yeterli faaliyeti göstermemesi veya gecikmesinden kaynaklanmaktadır.⁴⁹³

AsMKYUK'nun 248/1'inci maddesinde yer alan "Savaşta, askeri mahkemelerden verilen hükümler temyiz olunamaz. Ölüm, onbeş yıl ve bundan

⁴⁹³ Akdeniz, a.g.e., s.175.

yukarı hürriyeti bağlayıcı ceza hükümleri, nezdinde askeri mahkeme kurulan kıt'a komutanı veya askeri kurum amiri tarafından temyiz edilebilir.” hükmü 5530 sayılı kanun ile mülga edilmediği için, ölüm cezası sadece seferberlikte ve savaş halinde söz konusu olacaktır.⁴⁹⁴

5252 sayılı kanunun 6`ncı maddesi ile, bütün kanunlarda öngörülen “ağır hapis” cezaları “hapis” cezasına dönüştürülmüştür. Bu nedenle, AsCK`nın 69/2`nci maddesinde düzenlenen düşman karşısında veya mahsur bir mevkiden firar suçlarında müebbet ağır hapis cezası müebbet hapis cezasına, muvakkat ağır hapis cezası ise süreli hapis cezasına dönüşmüştür. 5252 sayılı kanunun 6/2-a maddesinin açık hükmü gereği, AsCK`nın 69/2`nci maddesinde düzenlenen düşman karşısında veya mahsur bir mevkiden firar suçlarında öngörülen muvakkat ağır hapis cezası, alt sınırı bir yıl, üst sınırı yirmidört yıl hapis cezasına dönüşmüştür. O halde düşman karşısında veya mahsur bir mevkiden firar suçlarında faile müebbet hapis veya bir yıldan yirmidört yıla kadar hapis cezası verilir.

AsCK`nın 78`inci maddesinde düşman tarafına, düşman karşısında veya mahsur bir mevkiden firar edenler hakkında mali ve ferî cezalar düzenlenmiştir. Buna göre düşman tarafına kaçan veya seferberlikte mükellef olduğu hizmetten uzak kalmak kastıyla yabancı bir memlekete sığınanlar veya yabancı memlekette kalanların mevcut ve ileride elde edeceği bütün malları millet namına zapt edilir. Bu maddede failin mallarının zapt edileceğinden kasıt, mallarının müsadere edileceğidir. Bu müsadere cezası genel müsadere dir.⁴⁹⁵ Bunun yanında düşman tarafına, düşman karşısında ve mahsur mevkiden firar suçlarının faili olan asker kişiler hakkında silahlı kuvvetlerden çıkarma, rütbenin geri alınması ve askeri öğrencilik hukukunu kaybettirme fer`î cezalarının uygulanması da söz konusu olabilir.⁴⁹⁶

⁴⁹⁴ Akdeniz, a.e., s.173.

⁴⁹⁵ Kardaş, Çingı, a.g.e., s.561. Bu kabule göre AsCK`nın bu hükmü, Anayasa`nın genel müsadere cezası verilemeyeceği yönündeki 38/10`uncu maddesine aykırılık teşkil etmektedir.

⁴⁹⁶ Bu konuda geniş açıklama için Bkz.: 2.1.7.2.

2.4.8. Suçun Zamanaşımı

AsCK'nın "Askeri Cürümlerde Dava ve Cezaların Nasıl Düşüleceği" başlıklı 49'uncu maddesi uyarınca, diğer suçlardan farklı olarak firar suçları hakkında dava zamanaşımı, failin bütün askeri mükellefiyetlerinin veya bizzat girmiş olduğu taahhütlerin bitmesinden sonra işlemeye başlıyordu.⁴⁹⁷ Ancak Anayasa Mahkemesi'nin 11.04.2012 tarih ve E: 2011/111, K: 2012/56 sayılı kararı ile bu düzenleme kaldırılarak bu ayrıma son verilmiştir. Bu nedenle firar suçlarından olan düşman tarafına, düşman karşısında ve mahsur mevkiden firar suçlarında dava zamanaşımı konusunda Askeri Ceza Kanunu'nda özel bir düzenleme bulunmamaktadır. Bu itibarla AsCK'nın 49'uncu maddesinin atfi gereği düşman tarafına, düşman karşısında ve mahsur mevkiden firar suçlarında dava zamanaşımı konusunda TCK'nın dava zamanaşımına ilişkin hükümleri olan 66 - 67'nci maddeleri uygulanır. Düşman tarafına, düşman karşısında ve mahsur mevkiden firar suçlarında ceza zamanaşımı konusunda Askeri Ceza Kanunu'nda özel bir düzenleme yer almadığından AsCK'nın 49'uncu maddesinin atfi gereği düşman tarafına, düşman karşısında ve mahsur mevkiden firar suçlarında ceza zamanaşımı konusunda TCK'nın ceza zamanaşımına ilişkin hükümleri olan 68'inci maddesi ve devamındaki maddeler uygulanır.⁴⁹⁸

⁴⁹⁷ Erman, a.g.e., s.282; Mis, a.g.e., s.67-68; Özbakan, Disiplin Mahkemeleri ve Disiplin Suç ve Cezaları Kanunu, a.g.e., s.90; Seçer, a.g.m., s.29-30.

⁴⁹⁸ Bu konuda geniş açıklama için Bkz.: 2.1.8.

2.5. SÖZLEŞEREK FİRAR SUÇU

2.5.1. Genel Olarak Sözleşerek Firar Suçu

Sözleşerek firar suçu, AsCK'nın 70'inci maddesinde düzenlenmiştir. Buna göre ikiden fazla asker kişinin önceden kararlaştırarak toplu kaçmaları sözleşerek firar sayılır. Buna göre sözleşerek firar suçu ikiden çok, yani en az üç asker kişinin önceden kararlaştırarak toplu halde kaçmaları ile oluşur.⁴⁹⁹

Sözleşerek firar suçunun da maddi unsuru, failin asker kişi olması, faili hizmete bağlayan muntazam bir bağın bulunması, faili hizmete bağlayan muntazam bağın haksız bir şekilde kesilmesi ve failde suç kastının bulunmasıdır. Ancak bu unsurların yanı sıra bir takım unsurların daha bulunması gerekir ki bu unsurlar aşağıda ayrıntılı olarak incelenecektir.

Çalışmamızın ikinci bölümünde yer alan "Sözleşerek Firar Suçu" başlıklı bu kısımda AsCK'nın 70'inci maddesinde düzenlenen sözleşerek firar suçunun faili ve mağduru, maddi unsuru, manevi unsuru, sözleşerek firar suçuna etki eden nedenler, sözleşerek firar suçunun özel görünüş biçimleri, kovuşturma ve sözleşerek firar suçunun yaptırımı, sözleşerek firar suçunda zamanaşımı konuları Askeri Yargıtay kararları ışığında ayrıntılı bir şekilde ele alınıp incelenecektir.

2.5.2. Suçun Faili ve Mağduru

Sözleşerek firar suçu, diğer firar suçları gibi, fail bakımından özgü suç niteliğindedir. Muvazzaf asker kişilerden subaylar, astsubaylar, sözleşmeli subay ve astsubaylar, uzman çavuşlar, uzman jandarmalar, uzman erbaşlar, sözleşmeli erbaş ve erler, erbaş ve erler, lise ve dengi üstü askeri okul öğrencileri, askeri hizmette buldukları sürece yedek askerler sözleşerek firar suçunu işleyebilirler. Ancak TSK

⁴⁹⁹ Özbakan, İlgili Mevzuatı İle İçtihatlı, Gerekçeli Notlu Açıklamalı Askeri Ceza Kanunu, a.g.e., s.166.

ile MSB kadro ve kuruluşunda çalışan sivil personel, askeri iş yerlerinde çalışan ve İş Kanunu'na tabi olan işçiler, askeri müstahdemler, lise ve dengi askeri okul öğrencileri, rızası ile TSK'ya katılanlar, askeri yargı organlarınca tutuklanmış veya gözaltına alınmış kişiler, yabancı askerler, orduyu takip edenler ve harp esirleri sözleşerek firar suçunu işleyemezler.

Sözleşerek firar suçu, herhangi bir kişiye karşı işlenen bir suç değildir ve sözleşerek firar suçunun mağduru toplumdur.

2.5.3. Suçun Maddi Unsuru

Sözleşerek firar suçunun maddi unsurunu, asker kişi olan ikiden çok failin önceden kararlaştırarak toplu kaçmaları oluşturur. Nitekim Askeri Yargıtay da sözleşerek firar suçu yönünden kanunda aranan unsurların, ikiden ziyade asker kişinin önceden firar konusunda sözleşmiş olmaları ve topluca kaçmaları olduğunu belirtmektedir.⁵⁰⁰

AsCK'nın 70'inci maddesinde düzenlenen sözleşerek firar suçunun teşekkülü için faillerin firara kalkışmadan önce anlaşmış olmaları ve hep birlikte firar etmeleri gereklidir. Sözleşerek firar suçunun oluşumu için kanunda bir mehil belirtilmediği için gün unsuru oluşmamış veya teşebbüs derecesinde kalmış olsa bile suç oluşmuş sayılır.⁵⁰¹ Firar suçları hakkındaki genel kabul, bu suçların mütemadi suçlardan olduğu yönünde ise de, sözleşerek firar suçunda mehil olmadığı için bu suçun ani suçlardan olduğunu ve fiil ile birlikte suçun tamamlanmış olduğunu kabul eden görüş de vardır.⁵⁰²

⁵⁰⁰ Bkz.: As. Yrg. İçt. Brl. Krl. 19.04.1996 tarih ve 1996/2 – 2 E. – K. sayılı kararı (Polatcan, Notlu – Açıklamalı – İctihatlı Türk Silahlı Kuvvetleri İç Hizmet Kanunu ve Yönetmeliği ..., a.g.e., s.351).

⁵⁰¹ Polatcan, Notlu – Açıklamalı – İctihatlı Türk Silahlı Kuvvetleri İç Hizmet Kanunu ve Yönetmeliği ..., a.e., s.351.

⁵⁰² Mis, a.g.e., s.115-116.

Askeri Yargıtay, AsCK'nın 70/1'inci maddesinin açık hükmü karşısında sözleşerek firar suçunun oluşması için, ikiden çok asker kişinin, sebep ve saiki ne olursa olsun, önceden anlaşarak hep birlikte kıt'alarını terk etmelerinin yeterli olup ayrıca gün unsurunun bulunmasını aramaya gerek olmadığına ve bu itibarla kaçma eylemiyle suçun oluşmuş sayılacağına,⁵⁰³ sözleşerek firar suçunun ikiden fazla yani en az üç asker kişinin önceden kararlaştırarak topluca kaçmaları halinde oluşacağına ve bu suçun oluşması için gün unsurunun şart olmadığına⁵⁰⁴ karar vermiştir.

2.5.3.1. Faillerin İkiden Fazla Olması

AsCK'nın 70'inci maddesinde düzenlenen firar suçunun oluşması için asker kişi olan faillerin üç veya daha fazla asker kişi olması şarttır.⁵⁰⁵ O nedenle iki asker kişinin önceden anlaşarak beraberce kaçmaları halinde sözleşerek firar suçu oluşmaz.

2.5.3.2. Faillerin Kaçmayı Önceden Kararlaştırmış Olmaları

Kararlaştırma, açık, kesin ve daima karşılıklı bir anlaşma sonucunda meydana gelen ve yazı, söz veya işaretle izhar edilen nihai bir karardır. Temyiz kabiliyeti olmayanların kararlılıkları ve fiili icra etmeleri mümkün değildir.⁵⁰⁶ Bu anlaşmanın yazılı olması zorunlu değildir. Zımnî bir anlaşma dahi suçun oluşması için yeterlidir.⁵⁰⁷

Anlaşmanın firar etmeden önce meydana gelmesi şarttır. İkiden fazla asker kişinin birbirlerinden habersiz firar edip tesadüfi bir araya gelmeleri sonucu birlikte

⁵⁰³ As. Yrg. 3. D. 22.06.1971 tarih ve 1971/281 – 286 E. – K. sayılı kararı (Mis, a.g.e., s.116).

⁵⁰⁴ As. Yrg. 2. D. 10.06.1976 tarih ve 1976/159 – 156 E. – K. sayılı kararı (Akdeniz, a.g.e., s.179).

⁵⁰⁵ Mis, a.g.e., s.115; Özbakan, İlgili Mevzuatı İle İçtihatlı, Gerekçeli Notlu Açıklamalı Askeri Ceza Kanunu, a.g.e., s.166; Taşkın, a.g.e., s.140.

⁵⁰⁶ Mis, a.g.e., s.115; Taşkın, a.g.e., s.140.

⁵⁰⁷ Özbakan, İlgili Mevzuatı İle İçtihatlı, Gerekçeli Notlu Açıklamalı Askeri Ceza Kanunu, a.g.e., s.166.

fırar etmeleri halinde eylemleri sözleşerek fırar suçunu oluşturmaz. Ancak bu durumda her fail başlı başlına basit fırar suçundan sorumlu olur.⁵⁰⁸ Askeri Yargıtay`a göre AsCK`nın 70`inci maddesinde düzenlenen sözleşerek fırar suçunun oluşabilmesi için ikiden çok asker kişinin önceden anlaşarak, askeri hizmetten sıyrılmak amacıyla toplu olarak kaçmaları gerekir. Bu nedenle faillerin kaçma hususunda önceden anlaştıklarını gösteren hiçbir delil bulunmaması durumunda suçun unsurları oluşmaz.⁵⁰⁹

2.5.3.3. Faillerin Toplu Olarak Hep Birlikte Kaçmaları

Sözleşerek fırar suçunda yalnız faillerin toplu olarak fırar etmeyi önceden kararlaştırmaları yeterli değildir. Faillerin bu kararlaştırma üzerine toplu olarak hep birlikte fırar etmeleri de gerekmektedir. Bu nedenle icra edilmeyen sözleşme cezayı gerektirmez.⁵¹⁰ Kararlaştırma zerine hep birlikte icranın da meydana gelmesi şarttır.⁵¹¹ Faillerin önceden kararlaştırmalarına rağmen eylemlerini ayrı ayrı gerçekleştirmeleri halinde de sözleşerek fırar suçunun toplu kaçış unsuru oluşmadığı için, her bir failin eylemi bağımsız fırar suçunu oluşturur.⁵¹²

Toplu olarak icra, bilerek ve isteyerek ikiden çok faillerin her birinin bizzat fırar eylemini icra etmelerini gerektirir. Bu nedenle faillerin, yalnız bir failin fırarı için anlaşmaları ve yalnız o failin fırar etmesi durumunda sözleşerek fırar suçu oluşmaz. Bu faillerin her birinin de fırar etmeleri gerekmektedir. İkiden çok failin hep birlikte kaçmayı kararlaştırdıktan sonra bunların hepsinin birlikte ve aynı zamanda fırar etmeleri gerekir. Aksi takdirde eylemleri sözleşerek fırar suçunu değil

⁵⁰⁸ zbakan, İlgili Mevzuatı İle İçtihatlı, Gereçeli Notlu Açıklamalı Askeri Ceza Kanunu, a.e., s.166.

⁵⁰⁹ Bkz.: As. Yrg. Drl. Krl. 05.02.1998 tarih ve 1998/23 – 20 E. – K. sayılı kararı (Akdeniz, a.g.e., s.274).

⁵¹⁰ Taşkın, a.g.e., s.140-141.

⁵¹¹ Mis, a.g.e., s.115.

⁵¹² Kardaş, ıngı, a.g.e., s.517.

basit firar suçunu oluşturur.⁵¹³ Ancak doktrinde bizimde kabul ettiğimiz görüş olan ÖZBAKAN`ın görüşüne göre önceden anlaşan faillerin eylemlerine sözleşerek firar suçu havası vermemek için ayrı ayrı kıt`adan uzaklaştıktan sonra bir yerde toplanarak birlikte firara gitmeleri halinde de faillerin eylemi sözleşerek firar suçunu oluşturur.⁵¹⁴ Örneğin faillerin toplu olarak firarı zorlaştıran nedenlerden ötürü kısa süreli aralıklarla teker teker veya ikişerli gruplar halinde kıt`adan kaçıp belli bir buluşma noktasında buluşmaları ve oradan da birlikte ayrılıp aynı ya da farklı yerlere gitmeleri durumunda da sözleşerek firar suçunun unsurlarından olan toplu olarak hep birlikte kaçma şartının varlığını kabul etmek gerekir.

2.5.3.4. Suçun Süreye Tabi Olmaması

Sözleşerek firar suçunu basit firar suçundan ayıran en önemli farklardan biri, sözleşerek firar suçunun mehil ve müddete tabi olmamasıdır. Sözleşerek firar suçunda hiçbir mehil ve müddet yoktur.⁵¹⁵ Sözleşerek firar suçu ani suçlardandır ve sözleşerek firar suçunda fiil ile birlikte suç tamamlanmış olur.⁵¹⁶ AsCK`nın 70`inci maddesi, sözleşerek firar suçunun oluşması için faillerin önceden anlaşarak toplu halde kaçmalarını yeterli gördüğünden, bu suçta diğer firar suçlarında olduğu gibi gün unsurunun bulunması aranmaz.⁵¹⁷ Nitekim Askeri Yargıtay da sözleşerek firar suçunun oluşması için yasada herhangi bir sürenin öngörülmediğini ve bu suçun oluşması için gün unsurunun oluşmasına gerek olmadığını belirtmektedir.⁵¹⁸

⁵¹³ Çelen, a.g.e., s.563; Mis, a.g.e., s.115; Taşkın, a.g.e., s.140.

⁵¹⁴ Özbakan, İlgili Mevzuatı İle İçtihatlı, Gerekçeli Notlu Açıklamalı Askeri Ceza Kanunu, a.g.e., s.166.

⁵¹⁵ Taşkın, a.g.e., s.140.

⁵¹⁶ Mis, a.g.e., s.115-116.

⁵¹⁷ Özbakan, İlgili Mevzuatı İle İçtihatlı, Gerekçeli Notlu Açıklamalı Askeri Ceza Kanunu, a.g.e., s.166.

⁵¹⁸ Bkz.: As. Yrg. Drl. Krl. 28.06.1990 tarih ve 1990/68 – 96 E. – K. sayılı kararı (Çelen, a.g.e., s.564); As. Yrg. 5. D. 07.02.2001 tarih ve 2001/114 – 108 E. – K. sayılı kararı (Polatcan, Notlu – Açıklamalı – İçtihatlı Türk Silahlı Kuvvetleri İç Hizmet Kanunu ve Yönetmeliği ..., a.g.e., s.351-352).

2.5.4. Suçun Manevi Unsuru

Sözleşerek firar suçu ancak doğrudan kastla işlenebilir. Bunun için asker kişi olan failin kaçma fiilini bilerek ve isteyerek gerçekleştirmiş olması gerekir. Bu suçun taksirle işlenmesi mümkün değildir. Sözleşerek firar suçunda failin kaçma fiilini hangi saik ya da amaçla gerçekleştirdiğinin de bir önemi yoktur. Çünkü sözleşerek firar suçu da mazeret kabul etmeyen bir suçtur. Bu nedenle sözleşerek firar suçunda failin kaçma eylemini hangi saiklerle işlediğinin araştırılmasına gerek yoktur.⁵¹⁹

2.5.5. Suça Etki Eden Nedenler

2.5.5.1. Cezayı Ağırlaştırıcı Nedenler

Sözleşerek firar suçunda cezayı ağırlaştırıcı nedenler AsCK'nın 70'inci maddesinde düzenlenmiştir. Buna göre sözleşerek firar suçunun işlenmesine önyak olma, sözleşerek firar eden faillerin yabancı memlekete kaçmaları ve sözleşerek firar suçunun seferberlikte işlenmesi durumları, sözleşerek firar suçunda cezayı ağırlaştırıcı nedenlerdir.

2.5.5.1.1. Suçun İşlenmesine Önyak Olma

Sözleşerek firar suçunun düzenlendiği AsCK'nın 70'inci maddesinin 2, 3 ve 5'inci fıkralarında, sözleşerek firar suçuna ön ayak olanlar hakkında daha ağır cezalar öngörülmüştür. AsCK'nın 70/2'nci maddesine göre sözleşerek firar eden failer yurt dışına kaçmışlarsa önyak olanlar beş seneden yedi seneye kadar hapis cezasıyla cezalandırılır. Önyak olanlar subay ya da askeri memur ise beş seneden on seneye kadar hapis cezasıyla cezalandırılırlar. AsCK'nın 70/3'üncü maddesine göre sözleşerek firar eden failer vatan içine kaçmışlarsa önyak olanlar iki seneden beş

⁵¹⁹ Bu konuda geniş açıklama için Bkz.: 2.1.4.

seneye kadar hapis cezasıyla cezalandırılır. Önyak olanlar subay ya da askeri memur ise beş seneden yedi seneye kadar hapis cezasıyla cezalandırılırlar. AsCK`nın 70/5`inci maddesine göre seferberlikte sözleşerek firar suçuna önyak olanlar ölüm cezasıyla cezalandırılırlar.

Sözleşerek firar suçuna önyak olan kişi, sözleşerek firar suçuna bizzat iştirak etmekle beraber fiilin bütün safhalarında failer arasında şahsen, suç ortaklarının hepsi veya bir kısmı için madden ve manen sevk edici bir rol oynayan, failerin hepsini idare eden ve söz sahibi olan⁵²⁰ yani sözleşerek firar suçuna bizzat iştirak edip fiilin başından sonuna kadar yönetici rol oynayan ve söz sahibi olan asker kişidir.⁵²¹ Diğer bir ifadeyle sözleşerek firar suçuna önyak olan, sözleşerek firar suçuna iştirak etmekle beraber suç fikrinin doğmasında, gelişmesinde ve icrasında etkili olup eylemin başından sonuna kadar yönetici olan asker kişidir.⁵²² Asker kişi olmayanların ve firar suçlarının faili olamayan diğer asker kişilerin sözleşerek firar suçuna önyak olmaları da mümkün değildir.

2.5.5.1.2. Faillerin Yabancı Memlekete Kaçması

AsCK`nın 70/4`üncü maddesinde sözleşerek firar suçunun faillerinin yabancı memlekete kaçması hali cezayı ağırlaştırıcı neden olarak düzenlenmiştir. Sözleşerek firar suçunun işlenmesinde herhangi bir mehil aranmadığı için, sözleşerek firar eden failerin yabancı memlekete kaçmaları durumunda da mehil aranmaz ve failerin yurt dışına çıkmalarıyla suç oluşur.

⁵²⁰ Taşkın, a.g.e., s.140.

⁵²¹ Mis, a.g.e., s.115.

⁵²² Özbakan, İlgili Mevzuatı İle İçtihatlı, Gerekçeli Notlu Açıklamalı Askeri Ceza Kanunu, a.g.e., s.166.

2.5.5.1.3. Suçun Seferberlikte İşlenmesi

AsCK'nın 70/5'inci maddesinde sözleşerek firar suçunun seferberlikte işlenmesi hali cezayı ağırlaştırıcı neden olarak düzenlenmiştir. Buna göre vatan içine veya yabancı memlekete sözleşerek firar eden failer hakkında öngörülen cezalar, bu failerin seferberlikte işlenmesi durumunda yarısı kadar arttırılır.

2.5.5.2. Cezayı Azaltan Neden

Sözleşerek firar suçunun oluşumunda hiçbir mehil olmamasına rağmen, eğer şartları varsa fail AsCK'nın 73'üncü maddesindeki ceza indiriminden yararlanabilir.⁵²³ Sözleşerek firar suçunun failleri kaçtığından altı hafta, seferberlikte bir hafta içinde kendiliğinden geri gelip birliğine katılırsa, AsCK'nın 73'üncü maddesi uyarınca cezası yarısına kadar indirilir.⁵²⁴ Nitekim Askeri Yargıtay, AsCK'nın 70'inci maddesinde düzenlenen sözleşerek firar suçunda, pişman olup kendiliğinden dönen fail hakkında AsCK'nın 73'üncü maddesinin uygulanması gerektiğine karar vermiştir.⁵²⁵

Sözleşerek firar suçunu işleyen faillerin ikiden çok asker kişi olmaları gerektiğinden, toplu şekilde kaçan faillerin ayrı ayrı da olsa AsCK'nın 73'üncü maddesinde belirtilen süreler içinde kendiliğinden birliklerine geri gelmeleri durumunda, bu süreler içinde geri gelen faillerin AsCK'nın 73'üncü maddesindeki ceza indiriminden yararlanmaları gerekir.⁵²⁶

⁵²³ Bkz.: Taşkın, a.g.e., s.140.

⁵²⁴ Bkz.: Koç, a.g.e., s.439; Mis, a.g.e., s.115-116; Özbakan, İlgili Mevzuatı İle İçtihatlı, Gereçeli Notlu Açıklamalı Askeri Ceza Kanunu, a.g.e., s.171; Polatcan, Notlu – Açıklamalı – İçtihatlı Türk Silahlı Kuvvetleri İç Hizmet Kanunu ve Yönetmeliği ..., a.g.e., s.352.

⁵²⁵ As. Yrg. Drl. Krl. 06.07.1942 tarih ve 1942/1258 – 1385 E. – K. sayılı kararı (Tunç, Çapanoğlu, Akmaner, a.g.e., s.154; Özbakan, İlgili Mevzuatı İle İçtihatlı, Gereçeli Notlu Açıklamalı Askeri Ceza Kanunu, a.g.e., s.167).

⁵²⁶ Özbakan, İlgili Mevzuatı İle İçtihatlı, Gereçeli Notlu Açıklamalı Askeri Ceza Kanunu, a.g.e., s.166-167.

2.5.6. Suçun Özel Görünüş Biçimleri

2.5.6.1. Teşebbüs

AsCK'nın 70'inci maddesinde sözleşerek firar suçunun oluşumu için faillerin önceden anlaşarak toplu halde kaçmaları yeterli görülmüş olup bu suçun oluşumu için diğer firar suçlarında olduğu gibi gün unsurunun oluşması aranmamaktadır. Bu nedenle sözleşerek firar suçuna teşebbüs mümkündür. Sözleşerek firara kalkışmaları sonrasında yakalanan faillerin de sözleşerek firar suçunu işledikleri kabul edilir.⁵²⁷ Ancak bu faillerin eylemleri teşebbüs aşamasında kaldığı için TCK'nın teşebbüs hükümlerinin uygulanması gerekir.

2.5.6.2. İştirak

AsCK'nın 70'inci maddesinde düzenlenen sözleşerek firar suçunun maddi unsurunu, en az üç asker kişinin önceden kararlaştırarak toplu halde kaçmaları oluşturduğundan, sözleşerek firar suçunda failler açısından TCK'nın 37'nci maddesinde düzenlenen müşterek faillik söz konusudur. Sözleşerek firar suçuna önyak olan, sözleşerek firar suçuna bizzat iştirak etmekle beraber suç fikrinin doğmasında, gelişmesinde ve icrasında etkili olup eylemin başından sonuna kadar yönetici rol oynayan, faillerin hepsini idare eden ve söz sahibi olan asker kişi olduğundan, sözleşerek firar suçuna önyak olan açısından müşterek faillik söz konusudur. Askeri Ceza Kanunu'nda sözleşerek firar suçuna iştirak edip önyak olan asker kişiler için daha ağır ceza öngörülerek iştirak hükümleri açısından daha özel düzenleme getirilmiştir. Ancak yukarıda da belirtildiği üzere önyak olan kişinin de mutlaka sözleşerek firar suçunu işleyebilen bir asker kişi olması gerekmektedir.

Sözleşerek firar suçu, asker kişi olan failler bakımından özgü suç niteliğinde olduğundan, 5237 sayılı TCK'nın 40/2'nci maddesi uyarınca asker kişi sıfatı bulunmayan kişilerin bu suça ancak azmettiren veya yardım eden sıfatlarıyla iştirak

⁵²⁷ Özbakan, İlgili Mevzuatı İle İçtihatlı, Gerekçeli Notlu Açıklamalı Askeri Ceza Kanunu, a.e., s.166.

etmeleri mümkündür. Bu azmettirme veya yardım etme hali, AsCK'nın 75'inci maddesinde ayrı bir suç olarak düzenlenmiştir. AsCK'nın "Kaçaklara Yardım Edenlerin Cezaları" başlıklı 75'inci maddesi, asker kişileri kaçmaya kışkırtmayı, kaçmalarını veya kaçaklığın devamını kolaylaştırmayı, kaçakları bilerek özel ve resmi hizmete almayı veya gizlemeyi, yani sözleşerek firar suçuna asker veya sivil kişilerin önyak olma dışındaki iştirakini ayrı bir suç olarak düzenlemiştir. Madde metninden de açıkça anlaşıldığı üzere bu suçun faili, asker kişileri kaçmaya azmettiren veya yardım eden asker veya sivil kişi yani herkes olabilir. Bu maddede yazılı suçların askeri mahkemelere tabi olmayan siviller tarafından işlenmesi halinde, AsCK'nın 192'nci maddesi gereği genel mahkemeler bu kanun hükümlerini uygularlar.⁵²⁸ O halde, sözleşerek firar suçunun faili olabilecek bir askeri şahsı, sözleşerek firar suçunu işlemeye teşvik etmek, suç işleme kararını kuvvetlendirmek, fiilin işlenmesinden sonra yardımda bulunacağını vaat etmek, suçun nasıl işleneceği hususunda yol göstermek, fiilin işlenmesinde kullanılan araçları sağlamak veya suçun işlenmesinden önce veya işlenmesi sırasında yardımda bulunarak icrasını kolaylaştırmak suretiyle yardım eden veya sözleşerek firar suçunu işlemeye azmettiren herkes, sözleşerek firar suçuna önyak olma durumları dışında, TCK'nın iştirak hükümleri delaletiyle AsCK'nın sözleşerek firar suçunu düzenleyen maddesi uyarınca değil, doğrudan AsCK'nın 75'inci maddesi uyarınca cezalandırılır.

2.5.6.3. İçtima

AsCK'nın 70'inci maddesinde özel bir içtima kuralı getirilmemiştir. Bu nedenle AsCK'nın 43/1'inci maddesi atfı ile sözleşerek firar suçunda içtima konusunda 5237 sayılı TCK'nın genel hükümleri uygulanır.⁵²⁹

⁵²⁸ Özbakan, İlgili Mevzuatı İle İçtihatlı, Gerekçeli Notlu Açıklamalı Askeri Ceza Kanunu, a.e., s.173.

⁵²⁹ Bu konuda geniş açıklama için Bkz.: 2.1.6.3.

2.5.7. Kovuşturma ve Suçun Yaptırımı

2.5.7.1. Kovuşturma

AsCK'nın 48'inci maddesi uyarınca askeri suçların takibi şikayete bağlı değildir. Bu nedenle şikayet süresinin geçmesi veya şikayetten vazgeçme sebebi ile ceza ve davanın düşmesi de söz konusu değildir.⁵³⁰ Sözleşerek firar suçunun da kovuşturulması şikayete tabi olmadığından, bu suçta şikayet süresinin geçmesi veya şikayetten vazgeçme sebebi ile ceza ve davanın düşmesi söz konusu olamaz.⁵³¹

Sözleşerek firar suçunun soruşturulmasında gecikmesinde sakınca bulunan hal olduğunu kabul etmek mümkün değildir. Bu nedenle ancak AsMKYUK'nun 95'inci maddesi uyarınca, birlik komutanı ve askeri kurum amirinin hazırlık soruşturmasının açılmasına dair kararı ile sözleşerek firar suçunun takibi mümkündür.

AsMKYUK'nun 21'inci maddesine uyarınca askeri mahkemelerin yetkisi, nezdinde askeri mahkeme kurulan kıt'a komutanı veya askeri kurum amirinin kadro ve kuruluş itibarıyla emirleri altında bulunan kişiler ile adli bakımdan kendisine bağlanmış birlik veya askeri kurum mensupları hakkında caridir. Suç nerede işlenmiş olursa olsun fail, kadro ve kuruluşuna tabi olduğu yahut adli bakımdan bağlı bulunduğu kıt'a komutanı veya askeri kurum amirinin nezdinde kurulan askeri mahkemede yargılanır. Suçun işlenme tarihi yetkiyi tayin bakımından önemli olduğundan, fail suçu islediği tarihte hangi askeri mahkemenin yetkisine tabi ise o askeri mahkemece yargılanır.⁵³² Bu itibarla genel kural gereği, sözleşerek firar suçu mütemadi suçlardan olduğundan, fail temadının kesildiği ve suçun sona erdiği tarihte hangi askeri mahkemenin yetkisine tabi ise o askeri mahkemece yargılanır.

⁵³⁰ Özbakan, İlgili Mevzuatı İle İçtihatlı, Gerekçeli Notlu Açıklamalı Askeri Ceza Kanunu, a.g.e., s.89.

⁵³¹ Bu konuda geniş açıklama için Bkz.: 2.1.7.1.

⁵³² Özbakan, Yargılama Usulü, a.g.e., s.199.

AsMKYUK'nda yetki konusunda bazı istisnai haller kabul edilmiştir. Şöyle ki, AsMKYUK'nun 15'inci maddesine göre, general ve amirallerin askerî mahkemelere tabi suçlarından dolayı yargılanmaları Genelkurmay Başkanlığı nezdinde kurulan askerî mahkemede yapılır. Geçici görevlendirmede yetki hususu ise AsMKYUK'nun 23'üncü maddesinde düzenlenmiştir. Buna göre, bir askeri birlik veya kurumda geçici olarak görevlendirilen veya hareket komutasına verilen asker kişiler, bu görevlerinin devamı süresince geçici olarak görevlendirildikleri veya hareket komutasına verildikleri askeri birlik veya kurumun bağlı bulunduğu askeri mahkemenin yetkisine tâbidirler. Bu maddenin uygulanması için, asker kişinin bir görevle başka bir komutanın yetkili olduğu bölgeye gönderilmesi yeterli olmayıp, ayrıca ve özellikle bu komutanın emrine de girmesi gerekir.⁵³³ Savaş hükümlerinin uygulanacağı ilan edilen bölgelerde yetki ise AsMKYUK'nun 25'inci maddesinde düzenlenmiştir. Buna göre savaş hükümlerinin uygulanacağı ilan edilen bölgelerdeki bütün asker kişiler, o bölge komutanının nezdindeki askeri mahkemenin yetkisine tabi olurlar.

Sözleşerek firar suçunun faili subay ya da astsubay ise sözleşerek firar suçunun davasına her halükarda askeri mahkeme kurulu tarafından bakılır. Ancak sözleşerek firar suçunu işleyen failin subay ya da astsubay olmaması durumunda, fail yabancı memlekete kaçmışsa ya da failin eylemi AsCK'nın 70/2'nci veya 70/5'inci maddelerine uyuyorsa, faile verilecek cezanın üst sınırı beş yıldan fazla olduğu için, sözleşerek firar suçunun davasına askeri mahkeme kurulu tarafından bakılır. Diğer hallerde ise tek hakimle bakılır.

2.5.7.2. Suçun Yaptırımı

AsCK'nın 70/4'üncü maddesinin birinci cümlesinde sözleşerek firar suçunun basit halinin cezası düzenlenmiştir. Buna göre sözleşerek firar eden failler bir seneden üç seneye kadar hapis cezasıyla cezalandırılırlar. Aynı maddenin ikinci cümlesine göre ise sözleşerek yabancı memlekete firar eden faillerin cezaları bir kat

⁵³³ Özbakan, Yargılama Usulü, a.e., s.209.

arttırılır. Bu durumda sözleşerek yabancı memlekete firar eden failer iki seneden altı seneye kadar hapis cezasıyla cezalandırılırlar.

AsCK'nın 70/2'nci maddesine göre sözleşerek firar eden asker kişiler yabancı memlekete kaçmışlarsa önyak olanlar beş seneden yedi seneye kadar; önyak olanlar subay ya da askeri memur ise beş seneden on seneye kadar ağır⁵³⁴ hapis cezasıyla cezalandırılırlar.

AsCK'nın 70/3'üncü maddesine göre sözleşerek firar eden asker kişiler vatan içine kaçmışlarsa önyak olanlar iki seneden beş seneye kadar; önyak olanlar subay ya da askeri memur ise beş seneden yedi seneye kadar ağır⁵³⁵ hapis cezasıyla cezalandırılırlar.

AsCK'nın 70/5'inci maddesine göre seferberlikte sözleşerek firar suçuna önyak olanlar ölüm cezası⁵³⁶ ile cezalandırılırlar. Diğer failerin cezaları ise madde belirtilen cezanın yarısı kadar arttırılır.

Sözleşerek firar suçlarının faili olan asker kişiler hakkında hapis cezasının yanı sıra silahlı kuvvetlerden çıkarma, rütbenin geri alınması ve askeri öğrencilik hukukunu kaybettirme fer'i cezalarının uygulanması da söz konusu olabilir.⁵³⁷

Anayasa Mahkemesi'nin 17.01.2013 tarih ve E: 2012/80, K: 2013/16 sayılı kararı ile AsCK'nın 47'nci maddesinde yer alan bazı askeri suçların ertelenemeyeceği ve yine bazılarının da para cezasına veya tedbirlerden birine çevrilemeyeceği yönündeki düzenleme ile AsCK'nın Ek 8/2'nci maddesinde yer alan sırf askeri suçlar ve AsCK'nın üçüncü babının dördüncü faslında yazılı suçlar

⁵³⁴ 5252 sayılı kanunun 6'ncı maddesi ile AsCK'da dahil olmak üzere bütün kanunlarda öngörülen "ağır hapis" cezaları "hapis" cezasına dönüştürülmüştür.

⁵³⁵ 5252 sayılı kanunun 6'ncı maddesi ile AsCK'da dahil olmak üzere bütün kanunlarda öngörülen "ağır hapis" cezaları "hapis" cezasına dönüştürülmüştür.

⁵³⁶ Anayasa, AsMKYUK ve diğer temel kanunlarımızda yapılan değişiklikler karşısında AsCK'da düzenlenen sözleşerek firar suçu için öngörülen ölüm cezasının uygulama olanağı hakkında geniş bilgi için Bkz.: 2.4.7.2.

⁵³⁷ Bu konuda geniş açıklama için Bkz.: 2.1.7.2.

hakkında, kısa süreli hapis cezasına seçenek yaptırımlar hükümlerinin uygulanmayacağı yönündeki düzenleme iptal edilmiştir. Bu nedenle artık sözleşerek firar suçundan verilen hapis cezaları, diğer şartların da oluşması durumunda para cezasına ve diğer seçenek yaptırımlara çevrilebilmekte ya da ertelenebilmektedir.

Askeri Ceza Kanunu'nun Ek 10'uncu maddesi uyarınca Askeri Ceza Kanunu'nda yazılı suçlardan verilen mahkumiyet kararları hakkında hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilemiyordu. Ancak Anayasa Mahkemesi'nin 17.01.2013 tarih ve E: 2012/80, K: 2013/16 sayılı kararı ile bu düzenleme kaldırıldığı için, sözleşerek firar suçundan verilen mahkumiyet kararları hakkında, diğer şartların da oluşması durumunda hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilebilir.

2.5.8. Suçun Zamanaşımı

AsCK'nın "Askeri Cürümlerde Dava ve Cezaların Nasıl Düşüleceği" başlıklı 49'uncu maddesi uyarınca, diğer suçlardan farklı olarak firar suçları hakkında dava zamanaşımı, failin bütün askeri mükellefiyetlerinin veya bizzat girmiş olduğu taahhütlerin bitmesinden sonra işlemeye başlıyordu.⁵³⁸ Ancak Anayasa Mahkemesi'nin 11.04.2012 tarih ve E: 2011/111, K: 2012/56 sayılı kararı ile bu düzenleme kaldırılarak bu ayrıma son verilmiştir. Bu nedenle firar suçlarından olan sözleşerek firar suçunda dava zamanaşımı konusunda Askeri Ceza Kanunu'nda özel bir düzenleme bulunmamaktadır. Bu itibarla AsCK'nın 49'uncu maddesinin atfi gereği sözleşerek firar suçunda dava zamanaşımı konusunda TCK'nın dava zamanaşımına ilişkin hükümleri olan 66 - 67'nci maddeleri uygulanır. Sözleşerek firar suçunda ceza zamanaşımı konusunda Askeri Ceza Kanunu'nda özel bir düzenleme yer almadığından AsCK'nın 49'uncu maddesinin atfi gereği sözleşerek

⁵³⁸ Erman, a.g.e., s.282; Mis, a.g.e., s.67-68; Özbakan, Disiplin Mahkemeleri ve Disiplin Suç ve Cezaları Kanunu, a.g.e., s.90; Seçer, a.g.m., s.29-30.

firar suçunda ceza zamanaşımı konusunda TCK'nın ceza zamanaşımına ilişkin hükümleri olan 68'inci maddesi ve devamındaki maddeler uygulanır.⁵³⁹

⁵³⁹ Bu konuda geniş açıklama için Bkz.: 2.1.8.

SONUÇ

Firar suçu hakkındaki incelemelerimizden çıkan genel sonuç ile çalışmamızda ortaya koymaya ve değerlendirmeye çalıştığımız meselelerin toplu bir değerlendirmesini yapacak olursa;

Firar suçu, muntazam bir şekilde kanun veya sözleşme ile orduya katılmış olan bir asker kişinin, askerlik vazifesinden kurtulmak kastı ile haksız surette ordu ile olan bağını kesmesi, yani mensup olduğu kıt`asından veya bulunduğu askeri kurumdan veyahut görevi gereği bulunmak zorunda olduğu yerden izinsiz olarak uzaklaşmasıdır. Firar suçlarının ortak unsuru; failin asker kişi olması, faili hizmete bağlayan muntazam bir bağın bulunması, bu bağın fail tarafından haksız olarak kesilmesi ve failde suç kastının bulunmasıdır.

Firar suçları, failinin sadece asker kişi olması, fiilin yükletilmiş bir askeri hizmet veya vazifenin ihlali şeklinde olması ve fiilin yalnızca Askeri Ceza Kanunları`nda suç olarak yer alması nedenlerinden dolayı sırf askeri suçlardandır. Sırf askeri suçlardan olan firar suçları, genel suçların aksine, sadece askeri hizmet ve görevin yüklediği her daim hazır bulunmak ve mutlak itaat yükümlülüklerine karşı gelinmesini ifade etmektedir.

Sırf askeri suçlardan olan firar suçlarının asker kişi olmayanlar tarafından işlenmesi mümkün değildir. Bu sebeple firar suçları, faili bakımından özgü suç niteliğindedir ve asker kişilerin mesleki suçudur. Ayrıca belirtmek gerekir ki AsCK`da ve AsMKYUK`nda sayılan asker kişilerin hepsinin firar suçlarının faili olamaması nedeniyle kimlerin firar suçlarının faili olabileceğinin tespit edilmesi önem arz etmektedir. Muvazzaf asker kişilerden subaylar, astsubaylar, sözleşmeli subay ve astsubaylar, uzman çavuşlar, uzman jandarmalar, uzman erbaşlar,

sözleşmeli erbaş ve erler, erbaş ve erler, lise ve dengi üstü askeri okul öğrencileri, askeri hizmette buldukları sürece yedek askerler, er öğretmenler firar suçlarının faili olabildikleri halde TSK ile MSB kadro ve kuruluşunda çalışan sivil personel, askeri iş yerlerinde çalışan ve İş Kanunu'na tabi olan işçiler, askeri müstahdemler, lise ve dengi askeri okul öğrencileri, rızası ile TSK'ya katılanlar, askeri yargı organlarınca tutuklanmış veya gözaltına alınmış kişiler, yabancı askerler, orduyu takip edenler ve harp esirleri firar suçlarının faili olamazlar. Firar suçları, herhangi bir kişiye karşı işlenen bir suç olmadığından firar suçlarının mağduru toplumdur.

Askeri Yargıtay'ın da kabul ettiği üzere firar suçları mütemadi suçlardandır. AsCK'nın 66, 67 ve 68/1'inci maddelerinde düzenlenen firar suçlarının oluşumu için mehil öngörüldüğü halde AsCK'nın 68/2, 69 ve 70'inci maddelerinde düzenlenen firar suçlarının oluşumu için mehil öngörülmemiştir. Bu ikinci grup firar suçlarında kaçış anı ile birlikte suç oluşur ve bu firar suçlarına teşebbüs mümkündür. Ancak birinci grupta gösterilen firar suçlarının oluşabilmesi için mehil öngörüldüğünden, bu firar suçlarına teşebbüs mümkün değildir.

Firar suçlarının sırf askeri suçlardan olması nedeniyle bu suçların adli sicile kaydı ve tekerrür bakımından TCK'da düzenlenen diğer suçlara esas olması söz konusu değildir. Firar suçlarından bazılarında failin mükerir olması hali daha ağır ceza ile cezalandırılmayı gerektiren bir neden olarak kabul edilmiştir. Ancak 5237 sayılı TCK'nın 5'inci maddesinde TCK'nın genel hükümlerinin, özel ceza kanunları ve ceza içeren kanunlardaki suçlar hakkında da uygulanacağı öngörülmüş, AsCK'nın Ek-8'inci maddesinin ilk fıkrasında da AsCK'nın ferî cezalara, cezaların ertelenmesine ve zamanaşımına ilişkin 49/A maddesi hükümleri saklı kalmak üzere, TCK'nın genel hükümlerinin AsCK'da yer verilen suçlar hakkında da uygulanacağı kabul edilmiştir. 5252 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun Yürürlük ve Uygulama Şekli Hakkındaki Kanun'un 5560 sayılı Kanun ile değişik geçici 1'inci maddesinde de; diğer kanunların, 5237 sayılı TCK'nın birinci kitabında yer alan düzenlemelerine aykırı hükümlerinin, ilgili kanunlarda gerekli değişiklikler yapıncaya kadar en geç 31 Aralık 2008 tarihine kadar uygulanacağı öngörülmüştür. Bu düzenlemeler karşısında, Askeri Yargıtay kararlarında da belirtildiği üzere, AsCK'nın suçta

tekerrürü düzenleyen 42`nci maddesi ile firar suçlarının failinin mükerrir olması durumunda daha ağır ceza ile cezalandırılmasını düzenleyen hükümleri 1 Ocak 2009 tarihinden itibaren uygulanamaz hale gelmiş olup bir bakıma zımnen ilga edilmiş bulunmaktadır. Bu hükümlerin yerine TCK`nın 58`inci maddesinin uygulanması gerekmektedir. Bu maddede ise tekerrür halinde hükmolunan cezanın, mükerrirlere özgü infaz rejimine göre çektirileceği, ayrıca mükerrir hakkında cezanın infazından sonra denetimli serbestlik tedbirinin uygulanacağı öngörülmüştür. Ancak bu maddede failin mükerrir olması durumunda cezasında artırım yapılması öngörülmemiştir.

Anayasa Mahkemesi`nin 17.01.2013 tarih ve E: 2012/80, K: 2013/16 sayılı kararı ile AsCK`nın 47`nci maddesinde yer alan bazı askeri suçların ertelenemeyeceği ve yine bazılarının da para cezasına veya tedbirlerden birine çevrilemeyeceği yönündeki düzenleme ile AsCK`nın Ek 8/2`nci maddesinde yer alan sırf askeri suçlar ve AsCK`nın üçüncü babının dördüncü faslında yazılı suçlar hakkında, kısa süreli hapis cezasına seçenek yaptırımlar hükümlerinin uygulanmayacağı yönündeki düzenleme iptal edilmesinden dolayı artık firar suçlarından verilen hapis cezaları, diğer şartların da oluşması durumunda para cezasına ve diğer seçenek yaptırımlara çevrilebilmekte ya da ertelenebilmektedir. Yine Anayasa Mahkemesi`nin 17.01.2013 tarih ve E: 2012/80, K: 2013/16 sayılı kararı ile AsCK`nın Ek 10`uncu maddesinin kaldırılmasından dolayı firar suçlarından verilen mahkumiyet kararları hakkında, diğer şartların da oluşması durumunda hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilebilmektedir.

AsCK`nın “Askeri Cürümlerde Dava ve Cezaların Nasıl Düşüleceği” başlıklı 49`uncu maddesi uyarınca, diğer suçlardan farklı olarak firar suçları hakkında dava zamanaşımı, failin bütün askeri mükellefiyetlerinin veya bizzat girmiş olduğu taahhütlerin bitmesinden sonra işlemeye başlıyordu. Ancak Anayasa Mahkemesi`nin 11.04.2012 tarih ve E: 2011/111, K: 2012/56 sayılı kararı ile bu düzenleme kaldırılarak bu ayrıma son verilmiştir. Bu nedenle firar suçlarında dava zamanaşımı konusunda Askeri Ceza Kanunu`nda özel bir düzenleme bulunmamaktadır. Bu itibarla AsCK`nın 49`uncu maddesinin atfı gereği firar

suçlarında dava zamanaşımı konusunda TCK'nın dava zamanaşımına ilişkin hükümleri olan 66 - 67'nci maddeleri uygulanır. Firar suçlarında ceza zamanaşımı konusunda Askeri Ceza Kanunu'nda özel bir düzenleme yer almadığından AsCK'nın 49'uncu maddesinin atfı gereği firar suçlarında ceza zamanaşımı konusunda TCK'nın ceza zamanaşımına ilişkin hükümleri olan 68'inci maddesi ve devamındaki maddeler uygulanır.

Bir devletin silahlı kuvvetlerinin, kendilerinden beklenen görevi yerine getirmesi ve istenen yararı sağlayabilmesi için disiplinin bozulması ihtimalini bertaraf etmenin ve bozulan disiplini en hızlı şekilde düzeltmenin şart ve gerekli olduğu açıktır. Bu nedenlerle ordunun her daim hazır bulunmak ve mutlak itaat şeklindeki yükümlülüklerinin yerine getirilmesi için firar suçları, her ordu bünyesinde olduğu gibi Türk Silahlı Kuvvetlerinde de suç sayılmaya ve hatta diğer suçlara nazaran ağır yaptırımlar ve sonuçlar taşımaya devam edecektir.

KAYNAKÇA

Almanya Askeri Hukuk Sistemi. 10-14 Ekim 2001 tarihinde Rodos`da yapılan “Askeri Yargılama Yetkisi” konulu seminer. Çeviren: Aydil, E., Editasyon: Dağ, R. (2002, Mayıs). *Askeri Adalet Dergisi*, 114/30, s.2-6.

Amerika Birleşik Devletlerinde Askeri Adalet Sistemi. 10-14 Ekim 2001 tarihinde Rodos`da yapılan “Askeri Yargılama Yetkisi” konulu seminer. Çeviren: Şeker, Y., Editasyon: Dağ, R. (2003, Mayıs). *Askeri Adalet Dergisi*, 117/31, s.7-12.

Akdeniz, Y. (2007). *Askeri Ceza Kanununda Firar Suçları.* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Ankara Üniversitesi/ Sosyal Bilimler Enstitüsü/ Kamu Hukuku Ana Bilim Dalı, Ankara.

Akınlı, İ. ve Özarpat, M. H. (1947). *Askeri Ceza Kanunu ve İlgili Diğer Kanunlar.* Ahmet Sait Matbaası.

Akmaner, İ. F. (1957, 1 Eylül). Türkiye`de Askeri Kazanın Tarihçesi ve Tekâmülü. *Askeri Adalet Dergisi*, 10, s.637-660.

Aksoyalp, S. ve Altunsu, A. (1958). *Haşiyeli, İçtihatlı Askeri Ceza Kanunu ve İlgili Diğer Mevzuat.* Ankara: Ayyıldız Matbaası.

Altunsu, A. (1952). *Amerika Birleşik Devletlerinde Tatbik Edilen Askeri Ceza ve Askeri Ceza Usulü Kanunu (05.05.1950).* Genelkurmay Basımevi.

Artuk, M. E., Gökçen, A. ve Yenidünya, A. C. (2002). *Ceza Hukuku Genel Hükümler.* (C: I). Ankara.

Aslan, M. Y. (1998). *Askeri Yargıda Savcılık.* (1. Bs.). Ankara: Adil Yayınevi.

Aycan, R. (1971). Er Öğretmenlerin Askeri Ceza Kanunu Açısından Statüleri. *Askeri Adalet Dergisi*, 52. s.3-7.

Bağdatlı, S. (1997). *Hukuk Sözlüğü.* İstanbul: Der Yayınları.

Bakıcı, S. (2000). *Olaydan Kesin Hükme Kadar Ceza Yargılaması ve Ceza Kanunu Genel Hükümler.* (3. Bs.). Ankara.

Başekim, E. (1966, Ekim). Orduda Bulunan Sivil Personel. *Askeri Adalet Dergisi*, 40/10. s.11-17.

Çapanoğlu, Ş. (1955). *Askeri Muhakeme Usulü Kanununun Seferberliğe Ait Hükümleri*. *Askeri Adalet Dergisi*, 1, 2 ve 3. s.25-31, 111-118 ve 172-178.

Çelen, O. (2011, Ağustos). *En Son İçtihatlı, Notlu, Açıklamalı, Ek ve Örnekli Türk Silahlı Kuvvetleri İç Hizmet Kanunu ve Yönetmeliği, Askeri Ceza Kanunu, Disiplin Mahkemeleri Kanunu, Türk Silahlı Kuvvetleri Personel Kanunu ve İlgili Mevzuat*. (Genişletilmiş 2. Bs.). Ankara: Cantekin Matbaacılık Yayıncılık.

Çulha, C. (1946). *Askerlikte Disiplin Kabahatleri, Cezaları ve Alay Askeri Mahkemelerinin Bakacağı Suçların Hukuki İzahı*. İstanbul: Sinan Matbaası ve Neşriyat Evi.

Demirağ, F. (2004). *Askeri Ceza ve Askeri Ceza Yargılaması Mevzuatı*. Ankara: Turhan Kitapevi.

Dönmezer, S. ve Erman, S. (1986). *Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku*. (C: I. 9. Bs.). İstanbul.

Dönmezer, S. ve Erman, S. (1986). *Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku*. (C: II. 9. Bs.). İstanbul.

Eksioğlu, K. (1993). *Silah Hukuku*. (1. Bs.). Yasa Yayınları.

Eran, B. ve Gürzumar, T. (1964). *Disiplin Mahkemeleri ve Askeri Disiplin Hukuku*. Ankara.

Erman, S. (1970). *Askeri Ceza Hukuku Umumi Kısım ve Usul*. (Yeniden Gözden Geçirilmiş ve Genişletilmiş Beşinci Bası). İstanbul: Sulhi Garan Matbaası.

Ertosun, O. (1966). *Federal Almanya Askeri Ceza Kanunu (30 Mart 1957) ve Askeri Disiplin Kanunu, Almanya Askeri Ceza Kanunu 9 Haziran 1961) Türkçe Tercümesi*. Ankara: Genelkurmay Basımevi.

Ertosun, O. Askeri Yargıtay'ın Tarihçesi Görev ve Yetkileri ile Sorunları. *Danıştay Dergisi*, 11/3. s.56-60.

Ertürk, R. (2004, Temmuz). Mukayeseli Hukukta Askeri Yargı Teşkilatı, Askeri Mahkemelerin Kuruluşu ve Askeri Hakimlerin Statüsü. *Askeri Adalet Dergisi*, 120/32, s. 50-61.

Ferhanoğlu, F. (2005). *Yeni Başlayanlar İçin Açıklamalı, İçtihatlı Askeri Yargılama Usulü Kanunu*. Ankara: Genelkurmay Basımevi.

Hafizoğlu, A. R. (1970). Askeri İşçilerin Hukuki Durumları. *Askeri Adalet Dergisi*, 47 ve 49.s.11-25.

Kangal, Z. T. (2010). *Askeri Ceza Hukuku*. Ankara: Seçkin Yayınevi.

Karakaya, A. (2008). *Askeri Yargının Yargılama Birliği İlkesi ve Uluslar Arası Standartlar Açısından Değerlendirilmesi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Bahçeşehir Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü/Kamu Hukuku Anabilim Dalı. İstanbul.

Kardaş, Ü. ve Çingı, M. (2001). *Askeri Yargıtay, Yargıtay Kararları ve Doktrin Işığında Notlu, Açıklamalı, İçtihatlı Askeri Ceza ve Ceza Yargısı*. İstanbul.

Koç, C. (2012, Ağustos). *Notlu, Açıklamalı, İçtihatlı, Örnekli Türk Silahlı Kuvvetleri İç Hizmet Kanunu ve Yönetmeliği, Askeri Ceza Kanunu, Disiplin Mahkemeleri Kanunu, Türk Silahlı Kuvvetleri Personel Kanunu ve İlgili Mevzuat*. (Gözden Geçirilmiş 18. Baskı). Sözkese Matbaası.

Koçyiğit, A. (2007). *Disiplin Mahkemeleri Kanununa Göre Askeri Disiplin Suçları ve Cezaları*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Atatürk Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü/Kamu Hukuku Anabilim Dalı. Erzincan.

Köprü, O. (1994). Türkiye`de Askeri Yargının Doğuşu ve Gelişimi. *Askeri Adalet Dergisi*, 89, s. 1-7.

Köprü, O. (1995, Mayıs). Mukayeseli Hukukta Askeri Yargı. *Askeri Adalet Dergisi*, 93/23, s. 1-9.

Köseoğlu, C. (1958). *Haşiyeli Askeri Ceza ve Muhakeme Usulü Kanunları*. (3. Bs.). İstanbul: İnkılap Kitabevi.

Mis, O. (1976, Haziran). *Açıklamalı – İçtihatlı Askeri Ceza Kanunu*. (1. Bs.). Doruk Kitap ve Yayınevi.

Özarpat, M. H. (1950). *Askeri Ceza Yargılama Usulü Hukuku*. Ankara.

Özbakan, H. (1990). *İlgili Mevzuatı İle İçtihatlı, Gerekçeli Notlu Açıklamalı Askeri Ceza Kanunu*. Ankara: Feryal Matbaacılık.

Özbakan, H. (1989). *İlgili Mevzuatı İle İçtihatlı, Gerekçeli, Notlu, Açıklamalı Askeri Mahkemeler Kuruluşu ve Yargılama Usulü Kanunu*. (C: I). Ankara.

Özbakan, H. (1990). *İlgili Mevzuatı ile İçtihatlı, Gerekçeli, Notlu, Açıklamalı, Örnekli Disiplin Mahkemeleri ve Disiplin Suç ve Cezaları Kanunu*. Ankara.

Özbakan, H. Yoklama Kaçağı, Bakaya ve Saklı Suçları Üzerine Bir İnceleme. *Askeri Adalet Dergisi*, 33/9, s.7-40.

Özcan, H. (1975). *Ansiklopedik Hukuk Sözlüğü*. (4. Bs.). Ankara.

Pandar, N. (2000, Mayıs). İzin Tecavüzünde Dava Zamanaşımı. *Askeri Adalet Dergisi*, 108/28 s. 9-13.

Polatcan, İ. (2004, Nisan). *Notlu, İçtihatlı Askeri Mahkemeler Kuruluşu ve Yargılama Usulü Kanunu*. (1. Bs.). Bayrak Matbaası ve Yayıncılık.

Polatcan, İ. (2008, Ocak). *Notlu – Açıklamalı – İçtihatlı Türk Silahlı Kuvvetleri İç Hizmet Kanunu ve Yönetmeliği, Askeri Ceza Kanunu, Disiplin Mahkemeleri Kanunu, Türk Silahlı Kuvvetleri Personel Kanunu, Subay Astsubay Sicil Yönetmelikleri ve İzin Yönetmeliği*. İstanbul: Bayrak Matbaacılık ve Yayıncılık.

Seçer, A. (1964). Askeri Ceza Kanununda Müruru Zamana Dair Hususi Hükümler Üzerine Bir İnceleme. *Askeri Adalet Dergisi*, 32/8, s. 29-32.

Seviğ, V. R. (1955). *Askeri Adalet Birinci Kısım Giriş ve Tarihçe*. Ankara: Güzel Sanatlar Matbaası.

Soyaslan, D. (2005). *Ceza Hukuku Genel Hükümler*. (Güncelleştirilmiş 3. Baskı). Ankara: Yetkin Yayınları.

Tunç, R. Çapanoğlu, Ş. ve Akmaner, İ. (1953). *En Son Değişikliklere Göre İçtihad, Not ve Mütalâaları Havi Askeri Ceza Kanunu ve İlgili Mevzuat*. Ankara: Biricik Matbaası.

Ul, N. (1948). *Askeri Adliyede Görev ve Yetki ve Bilhassa Umumi Mahkemelerle Askeri Mahkemeler Arasındaki Görev Bölümü*. İstanbul: Tan Matbaası.

Üçok, C. ve Mumcu, A. (2010). *Türk Hukuk Tarihi*. (14. Bs.). Ankara: Turhan Kitapevi.

Üze, A. (1962). Yeni Anayasa ve Askeri Kaza. *Askeri Adalet Dergisi*, 25/7, s.15-20.

Yaman, D. ve Yaman, M. (2001). *Uyuşmazlık Mahkemesi ve Askeri Yargıtay Kararları Işığında Askeri Yargı ve Adli Yargı Arasındaki Görev Sorunları*. Ankara.

Yertut, S. (1970). *Askeri Yargıya Tabi Olma Şartları*.

Yılmaz, E. (1985). *Hukuk Sözlüğü*. (3. Baskı). Ankara: Akademi Matbaası.

EK: ÖZ GEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Soyisim, İsim : TOPAL, Cengiz
Uyruğu : TC
Doğum Tarihi ve Yeri : 30.11.1987/KARABÜK
Medeni Hali : Evli
Telefon Numarası : 507 301 4210
E-posta : cngz_tpl78@hotmail.com

EĞİTİM

Derece	Kurum	Mezuniyet Yılı
Lisans	Marmara Üniversitesi	2009
Lise	Mustafa Yazıcı Lisesi	2005

İŞ DENEYİMİ

Yıl	Yer	Pozisyon
2010-Halen	Türk Silahlı Kuvvetleri	Askeri Hakim

YABANCI DİL

Orta Seviyede İngilizce (KPDS: 49).

HOBİLER

Siyasal tarih, devletler hukuku, gezi yapmak, spor